Ketabton.com

د اقتصاد لکچرنوټونه

د هغو کسانو لپاره بنه لاربنود چې غواړي، په ماسترۍ امتحان کې کامیاب او یا د اقتصاد په یو څه ماهیت ځان پوهول غواړي.

JULY 28, 2022

WWW.YAREDUCATIONALCOMPANY.COM
Afghanistan,Nangarhar,Chaparhar,Dawlatzai

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

http://photoshop20.ir

(c) ketabton.com: The Digital Library

فهرست

فهرست.......... 2
د پيل خبرې.......... 3
ډالی.......... 4
مننلیک.......... 5
د اقتصاد عمومي معلومات.......... 6
کاروبار پیژندنه.......... 7
کوچنی اقتصاد.......... 7
لوی اقتصاد.......... 22
عامه اقتصاد.......... 29
احتمالات.......... 34
د بشري منابعو مديريت.......... 35
منطقوي (سيميز)اقتصاد.......... 51
تهیه او تدارکات.......... 58
بررسي او کنټرول.......... 62
ستراتیژیک مدیریت.......... 68
تمويل.......... 75
مالي محاسبه.......... 82
مالي مدیریت.......... 103
کویک بوکسquick books.......... 109
د مصارفو سنجش.......... 110
اقتصادي سیاستونه.......... 113
د عامه مالي چارو بنسټونه.......... 125
احصایه.......... 137
نړیوال اقتصاد.......... 142
د نړیوال اقتصاد دوهمه برخه.......... 147
اسلامي اقتصاد.......... 156
بريښنايي تجارت.......... 156
عامه بودجه.......... 166
بودجوي سیاست.......... 180
بودجوي سیاست بله يعني دوهمه برخه په لنډه توګه.......... 186
مارکیټینګ (بازارموندنه).......... 190
پولي(پیسو) اقتصاد.......... 200
سټندرډ.......... 206
د اقتصادي پرمختيا تيوري.......... 211
پانګه اچونه.......... 221
منجمنټ(مدیریت).......... 223
اداره.......... 234
بانکداري.......... 236
د تشبثاتو مدیریت.......... 242
د څیرنې میتودولوژي.......... 251

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پیل خبرې

ددې لیکنې لیکل مې د شوق او ضرورت له امله وه په دې معنا چې شوق مې داوه غوښتل مې یو اثر ولیکم او ضرورت مې داوه چې هیله مې درلوده چې کله مې اړتیا پیداشي چې زه په خپل بخش کې یو موضوع وپلټم نو باید چې نژدې او په خپل موبایل یا کمپیوټر کې په اسانۍ سره یې پیداکړم ، انګیزه یې داوه چې یوه ورځ ما یو امتحان لپاره څه خلص نقاط د کتاب نه راټول کړې وه ، نو هغه مې یو ټولګیوال ته وښودل هغه راته وویل دا د ځان سره ساته په راتلونکې کې به دې په کار شي نوماهم داسې وکړل او د هرکتاب نه به مې چې خلص نقاط اخیستل هغه به مې په یو څو ورقو کې رالنډول او دامتحان لپاره به مې لوستل او ددې کتاب نوم ځکه (د اقتصاد لکچر نوټې) ایښودل شوی دی چې ددې کتاب زیاتره برخې د استادانو لکچرنوټې دي . هره لیکنه کمی لري دا چې انسان فطرتا کمزوری پیدا شوی دی نو له مخکې یي بخښنه غواړم او له تاسو هیله چې د لابنه والي لپاره یې رانه مشورې ونه سپموی.

په درنښت یارمحمد شیرزی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالۍ

ګرانې نیا جانې، او خپلو خوږو زیارکښو، مینه پالو ، او مهربانه والدینو(مور او پلار) ته مې چې د ژوند په هیڅ سختۍ کې یې یواځې نه یم پرېښی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مننلیک

مننه کوم له درنو: ورونو، خویندو، ملګرو او دوستانو چې د کتاب چمتو کولو په وخت کې یې لازمې لارښوونې رانه ونه سپمولې .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اقتصاد عمومي معلومات

اقتصاد د انساني ژوند سره سم رامنځ ته شوی دی که وګورو هیڅ انسان حتی حیوان هم نه شـي کولای بغیر د غذا څخه ژوندی پاتې شـي، نو کله چې غذا (خواړه) ترلاسـه کوو نو کار ته اړتیا لرو او کار د اقتصـاد د علم یوه اهمه موضـوع ده، نو ویلای شـو چې اقتصـاد د ژوند سـره سم پیدا شـوی .د اقتصـاد علم په تړوله کې په دې بحث کوي چې څنګه د محدودو منابعو ځینې لامحدودې اړتیاوې پوره کړو او څنګه کولای شـو په ټولنه کې ټولنیزه رفاه، مسـاوات، د عاید عادلانه ویش، اوداسې نور په درست ډول برابرکړو .

لاندې د ځینو مشـهورو اقتصاد پوهانو نومونه ذکر کوم :

Warlus, Karl Markx, J.S. Mill, malthus, Ricardo, Pigou, Jevons, pareto, Marshal, Bawerk, Tinbergen, Hicks, Robbins, Keynes, Schumpeter, Artherlewis, Tobin, Leontief, Kuzentes, Kindle Berger Milton Friedman, Rabertlucas, Stiglitz, Solow, Samuelson, Robert aumann, J. Stigler Nash, Stiglitz, Vernon smith, Amartyakumarsen, todaro, Granger, M.S. Sholes. Paul Krugman Robert Mundell, Schelling.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاروبار پېژندنه

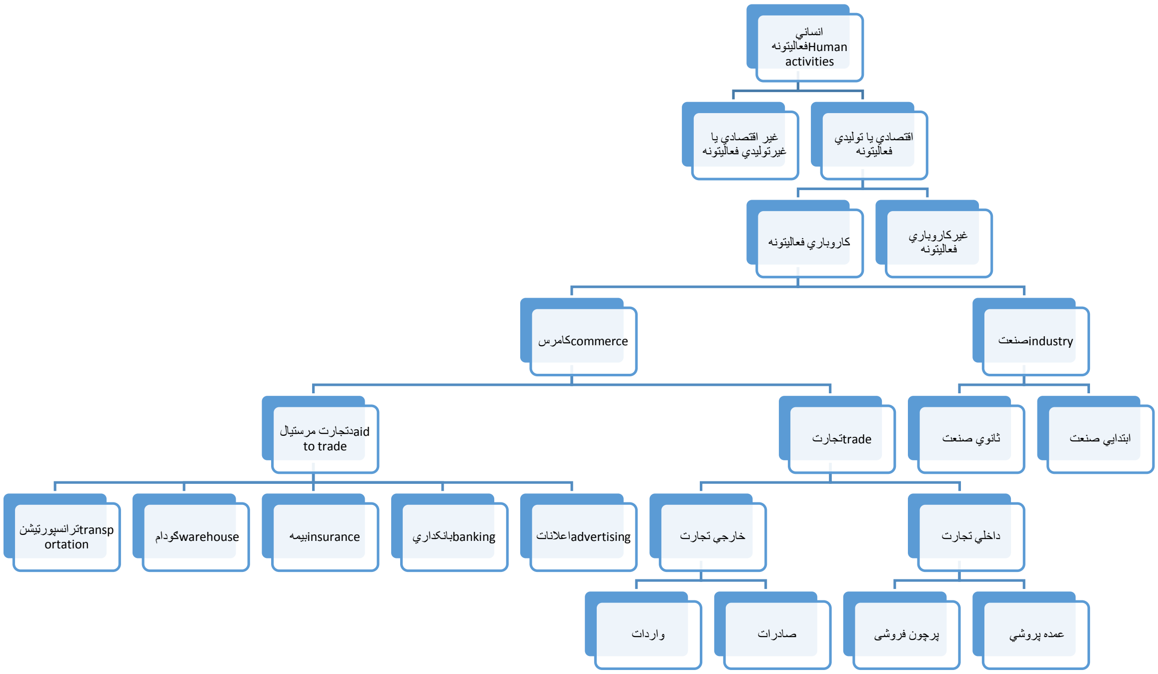

په کاروبار پېژندنه کې په دغه پورته مسایلو بحث کیږي چې دا ټول بیا په راتلونکو مضامینو کې راځي دلته یې نه ذکر کوم .

کوچنی اقتصاد

کوچني اقتصاد د کوچنیو مسایلو په اړه څیړنه کوي لکه د افرادو، د تصدیو او کورنیو په اړ وند. تقاضا اوعرضه : تقاضا د یوجنس دغوښتلو او د هغه د تادیې له توانایي څخه عبارت ده په عادي ډول کله چې قیمت ټیټ وي خلک زیات شیان اخلي او کله چې قیمت لوړوي خلک لږ شـــیان اخلي په دې خاطر د قیمت او تقاضــــا دمقدار ترمنځ معکوســـه رابطه لیدله کیږي اودغه ارتباط ته د تقاضـــا قانون وایي .عرضـــه د یو جنس هغه مقدار چې تولیدونکي یا خرڅونکي ددې رضــــایت ولري چې په مختلفو قیمتونو یې په خرڅلاو ورســـوي. په عادي توګه که قیمتونه پورته لاړشـــي تولیدونکي غواړي چې زیات شـــیان خرڅ کړي عرضــــه له قیمت سره مثبت ارتباط لري.اقتصادي ماډل: اقتصاد پوهان خپل مطالعات داقتصادي ماډلونو په واسطه تنظیموي، اقتصادي ماډل دیو حقیقي حالت څرګند تصویر دی په کوم کې چې ډېر مهم عوامل یامتحولین د مطالعې لپاره انتخابیږي .،اوله نورو څخه صـــرف نظر کوو.لکه په بازار کې دجنس لپاره تقاضا شاید دډېرو عواملو په واسطه متاثره شي (په زیاته یا کمه اندازه متاثره شـــي)خو دخپلې مطالعې دممکن کیدو په خاطر دافرض کوو چې قیمت ډېر مهم عامل دی چې تقاضــا مقدار تعینوي . نور عوامل لکه عاید ثابت پاتې کیږي یا کم تاثیرات لري چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دصـــــرف نظر وړ وي،دبـازارد تقـاضـــــا دغـه څرګنـد تصــــوير تـه دتقـاضـــــا مـادل وايي.Abstractionخيالات: اقتصـــــادي تيوريګاني ټول خيالات دي ، فکري وجود لري او دژوند مکمل واقعي حالات نه ښــــيي، خيالات تيوريګاني نه اغيزمنوي.حقيقت ډيرپيچلى دى معنا لرونکې نتايج تري ترلاســـه کړو . دخيالاتو په مرســـته دغير اقتصـــادي او نامربوطه حقايقو دلري کولو په واسطه تشريحات کموو. اوپه دې توانيږو چې دژواندانه له مغلقو حقيقي حالاتو څخه له مانا ډکه پوهه حاصـله کړو.فرضـيات : داقتصـاد دعلم دمطالعې يو مهم بخش دى .دحالاتو داســانې اوپوهې په خاطر اقتصـــاد پوهان ځينې فرضــيات رامنځ ته کوي چې عوامل داســـې فرض کيږي چې نه خو تغيرېږي اويا دمطالعې لاندې مســـلط باندې کم تاثير لري. همدارنګه شامل عوامل داسې فرض کيږى چې په مشخصه لاره کې رفتار وکړي.مثلا ديوجنس لپاره تقاضـا دزياتو عواملو په واسـطه متاثره کيږي، مګر دمطالعې دممکن کيدو په خاطر داسې عوامل فرض کووچې تقاضا په مقدار کې تغييرات يوائې دقيمت له وجې رامنځ تــه کيږي او نورعوامـل ثـابـت او يـا کم تـاثيرلرونکي فرض کيږي. کلي نتيجـه : Generalizationکلي نتيجه هغه بيان يا وضعيت څخه عبارت دى چې يوه مشخصه مطالعه په عامه اصـطلاحاتو کې وښـودله شـي. نودغه داسـې نورو ورتـه حالاتو تـه هم تطبيق کيداى شــي. زمونږ دژوند دزياتو مشــکلاتو لپاره په انســاني ډول ناممکنه ده چې په هغه وخت کې چې حادثه پيښــيږي مطالعه او مشــاهده شــي. نو يوائې څو حالتونه (چې نمونه ورتـه ويلاى شـو)وروسته بيا دغه اصـول په عامه بيانيو کې تنظيم کيږي، چې ټولو داسـې ورتـه حالاتو تـه تطبيق کيداى شي.اقتصادeconomyيا اقتصادي وضعيت:اقتصاديو توليز سيستم دى چې په کې اقتصــادي فعاليتونه په کارلويدلي وي . همدارنګه په يوې مشـخصــې ســاحې يا هيواد کې داقتصـادي فعاليتونو مجموعې سره تړاولري.اقتصـادي فعاليتونه د اجناسو اوخدماتو توليدولو او مصــــرفولو پورې مرتبط دي.کله چې اقتصـــاد په خراب يا ښـــه حالت کې توضـــيح کوو داداقتصـادي حالت مفهوم ارايه کوي يعنې ښـه يا بد اقتصـادي حالت.دغه سـاحه شـايد په هره اندازه وي او هرڅومره خلک په کې شـــامل وي په دې اســـاس دمحلي اقتصـــاد ،(کلي)يا ملي چې ټول هيواد احاطه کوي(دافغانستان اقتصاد) يا دنړۍ اقتصاد چې دنړۍ اقتصاد چې دنړۍ ټول هيوادونـه پـه کې شـــــامل دي،څخـه خبره کوي.چې نورشــــيان ثـابـت وي ceteris paribus:اقتصـــــاد پوهان دنورو ســـــاينس پوهانو په څير غواړي چې مطالعات يي ســـــاده اودکنترول وړواوســـې دوى غواړي چې له اشـــتباهاتو څخه مخنيوى وکړي او ګټوره پوهه حاصــــله کړي . دوى په يو څو شــــيانو تمرکز کوي او د other things being equal يا ceteris paribusيا other things constantفرضـيه قبلوي چې مفهوم يي که نور شـيان ثابت پاتې شــي يانورشـيان ثابت وي څخه عبارت دى.داپه دې معنا چې اقتصـــاد پوهان ټول متحولين لـه هغـه يوڅخـه پرتـه چې ترمطـالعې لانـدې وي ثـابت فرض کوي. مثلا،کلـه چې دخلکو داخيستلو دسلوک په باره کې حالات تحليلوي داسـې فرض کوي چې يوائې قيمت او

(c) ketabton.com: The Digital Library

مقدار تغيير كوي په داســي حال كې چې مســتهلک عايد، ذوقونه اودنوروشــيانو قيمتونه چې نورشـــيان ورته ويل كيږي تغييرنه كوي. په ياد ولرئ چې ســـاينس پوهان په فزيک،كيميا، اوداســي نوركې نورعوامل ثابت ســاتي، مگر اقتصــاد پوهان يوائې نورعوامل ثابت فرض كوي كله چې يو فزيک پوه وغواړي چې دگاز په اندازه باندې دحرارت تاثير مطالعه كړي فشـار ثابت سـاتي .غوښـتنې wants:داقتصـاد دعلم شـروع كيدونكې نقطه دانسـاني غوښـتنو مفهوم دی او دهغو شـــيانو او خدماتو دحاصـــلو څخه عبارت ده چې افاده ولري. غوښـــتنې مختلف اقسام لري لكه دغذا، سرپناه، كاليو او داسې نورولري،دغوښتنو دتسكين لپاره خلک بايد كوښـــښ وكړی او يو څه فزيكي يا دماغي كاروكړي . دغوښـــتنو ډيره مهمه برخه ځانگړنه داده چې لامحدوده وي.مســـتهلکconsumer:هغه شـــخص چې دخپلو غوښـــتنو دمسـتقيم رضـايت لپاره اجناس يا خدمات اخلي مسـتهلک ورته ويل كيږي، كله چې په هيواد كې داجنـاســـولپـاره دتقـاضـــا څخـه خبره كيږي مســـتهليكينو تـه كورنۍ هم ويلـه كيږي.firmتصدی(فابريكه)يو اقتصادي واحد دی چې دگټې دلاسته راوړلو په خاطر اجناس او خدمات توليدوي اودتوليد اوداجناسو دبازارموندنې په باره كې په كاركولو او تصميم نيولو كې مستقل دی.قلت(كمبود)scarcity:قلت داقتصـاد دعلم يوه بنسـتيزه اصـطلاح ده او له هغه حالت څخه عبارت ده ، په كوم كې چې انســـاني غوښـــتنې ترموجوده منابعو زياتې وي . دمنابعو قلت زمونږ دژوند يو تريخ حقيقت دی . ډيركم شـيان چې خلک يي غواړي وړيا دي (لكه هوا). متداومه هڅو ته ضــرورت دی چې منابع پيدا او غوښـتنې پرې تســكين شــي . داقتصـــاعلم داسـي يوه مطالعه ده چې څرنگه خلک دكمو منابعودمؤثر اسـتعمال په واسـطه لامحدوده غوښتنې تسكين كړي.منابع resources:منابع هغه عوامل دي چې دهغو شيانو او خدماتو دتوليد لپاره اســـتعماليږي چې خلک يي غواړي. شـــيان او خدمات كم دي ځكه چې منابع كمې دي. منابع په څلوربخشونو ويشلې كيږي.۱-ځمكه : چې ټولې طبيعي منابع په كې شاملې دي لكه هوا، اوبه ،نباتات، اومنرالونه.۲-كار: چې انساني هڅې او ضروري مهارتونه په كې شامل دي چې دعملي استعمال لپاره په كې طبيعي منابع په كاريږي. ۳-پانگه : مخكې توليد شـوي شـيان: په كې شـامل دي چې(دنوروشـيانو دتوليد لپاره اسـتعماليږي)لكه تعميرات وســـايل ، او انســـاني مهارتونه.۴-دخلكو تشـــبثاتي توانايي او مديريتي مهارتونه: دكومو په واســـطه چې دوی نورې منابع تركيبوي چې گټور اجناس توليد كړي .همدارنگه منابعو ته دتوليد عوامل هم وايي.دمنابعو تخصيصallocation of resourcesدمختلفو مقاصدو لپاره دمنابعو اسـتعمال او توزيع ده . دبازار لوړ قيمت منابع دكم ارزښـت له اسـتعمال څخه دلوړ ارزښـت اسـتعمال ته جذبوي.اجناس اوخدماتGoods and services:هرهغه فزيكي شـــی چې خلک يی غواړي اسـتعمال كړي دجنس څخه عبارت دی. خدمات هغه انسـاني فعاليتونه دي چې دنورو خلكو غوښـتنې تسـكين كوي. كله چې خلک كاركوي دوی اجناس او خدمات توليدوي.ثروتWealthهغه شيان يامنابع چې دانساني غوښتنو دتسكين لپاره ضروري مگر

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړیا نه وي ثروت بلل کیږي.تعادل equilibrium:دیوشـــي تعادل په دې معنا دی چې په اوســـني حالت کې یا خو تغیر نه کوي اویا په یوه مقداراواندازه تغییر کوي په اقتصــــاد کې مونږ دغه لفظ بیابیا اســـتعمالوو .دبازار تعادل څخه مونږ هغه وخت خبري کوو کله چې دعرضـې او تقاضـا څواکونه سـره مسـاوي او یو متعادل قیمت رامنځ ته شـي. اودمسـتهلک دتعادل څخه هغه وخت خبري کیږي کله چې مســـتهلک دخپل عاید څخه اعظمي تســـکین حاصـــل کړي او دخپل داخیســـتني دپلان دتغییر غوښـــتنه ونه لري. همدارنګه دfirmتعادل دملي عاید تعادل دپیسو بازار تعادل اونورتعادلونه وجود لري.فرصـتي مصـارف : داقتصـاد دعلم مرکزي اصـل: دمصــارفو دسـنجولو په وخت کې اقتصـاد پوهان دفرصـتي مصـرف مفهوم اســتعمالوي دیو شـــي فرصـــتي مصـــرف عبارت له هغه څه څخه دی چې دیو شـــي دحاصلولو په خاطر یې له لاسه ورکړي وي. دمنابعو دقلت له وجې خلک هرڅه چې غواړي لاس ته یې نه شـي راوړی ، نودوی باید دانتخاب یاد تصـامیمو معامله وکړي چې یو مقصـد لاسته راوړي اوبل له لاسه ورکړي.که یو شخص په تعلیم زیاتې پیسې مصرفوي هغه باید په کالیو لږې پیسې مصرف کړي اوهمدارنګه تولنه هم داسې انتخاب کوي.په انګلیسي ژبې کې اجناسو ته commodities هم استعمالیږي اومختلف طبقه بندي لري دمثال په ډول داستعمال مطابق او دقلت مطابق وغیره.اســتهلاکي اجناس: هغه اجناس دي چې دانســـاني غوښـــتنو دتسکین لپاره په مستقیم ډول استعمالیږي. دغه اجناس افاده لري او ډوډۍ ، موټر ، قلم اونور په کې شـــامليږي.تولیدي یا ســـرمایوي اجناس: هغه اجناس دي چې دنورو اجناســـو دتولید یادعاید دلاسـته راوړلو لپاره اسـتعمالیږي . دسـرمایوي اجناسـو پرته کارګر ډیره لږه اندازه اجناس تولیدولای شـــي دغه اجناس په درې ډوله دي ۱-خام مواد لکه فلزات لرګي نفت وغیره۲-نیمه تولید شوي اجناس(نیم کاره)لکه فولاد ، اوبدل شوي وړۍ اونور۳-تولید شوي اجناس(کارتمامه اجناس)لکه ماشـینري ، کمپیوټرونه اونور. اجناس دقلت په مفهوم سـره په لاندې ډول تقسیم شوي ۱-وړیا۲-اقتصادي. عامه اجناس او خصوصـي اجناس: عامه چې ټول خلک ورنه استفاده کولای شي او خصوصي چې څوک تادیه کوي ورنه استفاده کولای شي او که نه ،نه شـي کولای چې اسـتفاده ترې وکړي.افاده: افاده دیو جنس یا خدمت هغه توانایي ده چې انســاني غوښـتنې ته تسـکین ورکوي.لکه کله چې ترۍ وي اوبه وڅکي تنده دي(یې) ماته شـــي دي ته افاده وایي یعنې دده لپاره افاده لري او قلم دهغه چا لپاره افاد ه لري چې دلیکلو غوښتنه ولري .اقتصـاد تعریفات:کلاسیکه نظریه ...دثروت علم بنسټګر ددي علم ادم سمیت دی۲-نیوکلاسیکه ....دمادي سوکالۍ علم نظریي یا علم بنسټګر الفرد مارشال دی۳ -اوســـنۍ نظریه... دقلت علم.دغه نظریه درابنز ده.هغه وایي((اقتصــــاد هغه علم دی چې انسـاني رویه دغوښـتنو اوکمو منابعو ترمنځ دیوې رابطې په څیر چې متبادل اسـتعمال ولري مطالعه کوي)) اقتصاد علم یو لوی علم دی چې زیاتې څانګې لري په هرحال اقتصاد په دوو اســاســي برخو ویشـل شـوی چې جزوي (کوچنی اقتصــاد)او لوی اقتصــاد(کلي اقتصــاد)څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبارت دي. جزوي اقتصـاد: داقتصـادي سيستم دبرخو تحليل اوارزونه كوي. جزوي اقتصـاد داقتصادي كوچنيو برخو مطالعه اوارزونه كوي چې دمستهلک ، تصدئ او كاريگرانو درويو سـره په انفرادي يا گروپي شـكل سـروكار لري . دغه واضـح كوي چې هغوئ څرنگه اقتصادي تصاميم نيسي او څنگه په ماركيټ كې متقابل عمل ترسره كوي اودځنگل په شان نه بلكه دونو په شـان مطالعه ده. دپروفيسـور بولډينگ bouldingله نظره جزوي اقتصـاد ديوې مشخصـې كارخانې ، مشخصـې كورنئ ، انفرادي قيمت، مزد، عايد اوصنعت مطالعه ده . جزوي اقتصـاد دقيمت تيوري په نوم هم يادېږي داځكه دبحث موضـوع يي داجناسـوپه قيمت پورې اوهمدارنگه مولدو منابعو پورې چې په ماركيت كې عمل ترسـره كوي اړه لري.په كوچني اقتصـاد كې لاندې موضـوعات شـامل دي.١-دمسـتهلک درويي تيوري:لكه دانسـاني غوښتنو ماهيت، دافادې قوانين ، اومصـرف كوونكي تقاضـا. ٢-دقيمت تيوري : په دې موضـوع كې دعرضـې اوتقاضـا دځواكونو متقابل اثر داجناسو او عاملينوپه ماركيټ كې اودقيمت مشـخص كول په رقابتي اوانحصـاري ماركيټونو كې شـامل دي.٣-دتوليد تيوري : دتوليد مفهوم ، دتوليد عاملين ، دبيرته راگرځيدو قانون اودپانگې اودكارسـتونزې په كې شـامليږي.۴-دتصـدئ تيوري: دتصـديو انواع ، دتوليد مصـرف، عايد اود تصـدئ دقيمت سـتراتيژي ترڅو خپله گټه اعظمي حد ته ورسوي په كې شـامل دي.۵-دعايد دويش تيوري : په دې كې دتوليد دعواملو دقيمت ټاكلو اسـاسـات ، دكرايي مشـخص كول ، مزد سـود او گټه شـامليږي.كلي اقتصـاد : اقتصـادي سيسـتم په كلي شـكل يا مجموعي مقدار سـره ترمطالعې لاندې نيسـي لكه ملي عوايد، مصـارف، داسـتخدام مجموعي سـطحه په يو هيواد كې او دقيمتونو مجموعي سطحه . په خلاصه ډول كلي اقتصاد لكه دځنگل څيرنه ده نه دونې . كلي اقتصاد دعايد تيوري په نوم هم يادېږي، په دې علت چې دكلي اقتصاد يوه لويه برخه په عايد كې تغيير اومشـخصـاتو سـره اړيكه لري . لاندې برخې په كلي اقتصـاد كې ترڅيړنې لاندې نيول كيږي. ١-دعايد او اسـتخدام تيوري:دمثال په ډول دملي عايد دسـطحې مشـخص كول، اسـتخدام ، ملي پس انداز اوپانگه اچونه،كاروباري دوران اواقتصـادي وده. ٢-پيسـې او بانكداري : دمثال په ډول دپيسو دندې ، دپيسو عرضه اوتقاضا، دپيسو ارزښت، دسوداگريزو بانكونو دندې او دمركزي بانک پولي پاليسـي . ٣-عامه تمويل : لكه دحكومتي عوايدو اومصـارفو پاليسـي ، دمالياتو اسـاسـات، عامه قرضـونه او دحكومت بوديجه. ۴-نړيوال تجارت: لكه دنړيوال تجارت تيوريگانې ، دتجارت گټې اوزيانونه، ديوهيواد دتاديات‍و بيلانس ، دپيسو دتبادلې نرخ، نړيوال سازمانونه لكه دپيسو وجهي صندوق، نړيوال بانک.داقتصـاد دعلم په مطالعه كې قياسي او استقرايي ميتودونه:ددوو طريقو داستعمال په واسطه يو اقتصاد پوه داقتصاد ځينې اړخونه مطالعه اوبنسټيز اقتصادي اصول اوقوانين رامنځ ته كولای شي.

١-قياسـي طريقه : په دې طريقه كې دقاعدې په څير ځينې اصـول وجود لري اودمنطقي دلايلو په واسـطه ځينې غير امتحان شـوي اصـول(چې فرضـيي ورته ويل كيږي) تري

(c) ketabton.com: The Digital Library

استخراجيږي. دغي پروسي ته ماډل جوړونه وايي دمثال په ډول داسي يو عام اوبنسټيز اصل دی چې خلک غواړي چې پيسي په ښه ډول استعمال کړي. له دې څخه دانتيجه اخيستلي (قياس کولای) شو کله چې قيمت ټيټ وي خلک دمجموعي افادې دزياتوالي په خاطر دهمدغه جنس زياته اندازه اخلي.دغه استنباط شوي اصل ته دتقاضا قانون ويل کيږي. غيري امتحان شوي اصل(فرضيه)مخکې تردې چې اقتصادي قانون وبلل شي بايد په تکراري او سيستماتيک ډول امتحان شي.۲-استقرايي ميتوديا inductive method: دغه ميتود له حقيقت څخه دتيوري په طرف انتقاليږي کله چې حقايق جمع او په سيستماتيک ډول تنظيم شی نودامکن کيږي چې دمشاهده شويو حقايقو ترشا ځيني اصول وپيژندل شي دغو اصول ته په حقيقت کې عموميات ويل کيږي چې دمشاهدې شويو حقايقو ترمنځ دموجوده ارتباطاتو په اساس رامنځ ته شوي وي . کله چې يو اقتصادي اصل دټولو په واسطه ومنل شي او دحقايقو په مقابل کې وازمويل شي نوبيا ورته اقتصادي قانون ويل کيږيږ. دمثال په ډول کله چې دتوليد په پروسه کې کاريګر زيات شي مجموعي توليد په کميدونکي نرخ باندې زياتيږي نو دنهايي توليد په اړه په عمومي عبارت کې په دې ډول غږيږو چې که له يو مشخصي نقطې وروسته په کاروبار کې زيات کاريګر و؟؟؟نهايي توليد کميږي او دغه عبارت ته داقتصاد دعلم قانون ويل کيږي.دغه دواړه ميتودونه دپلټني (څيړني) تکميلوونکي تخنيکونه دي هغه فرضيي چې دقياسي ميتود په واسطه ترتيب شوي دي داقتصاد پوه لپاره دارقامو په جمع اوري اوددوی په سيستماتيک ترتيب تنظيم کې مرسته کوي له بل اړخه په حقيقي نړۍ کې دمشاهده شويو حقايقو لپاره په کارده چې په يوه تيوري کې تنظيم شي اوهغه تيوريګاني چې له حقيقت سره تړاوو ونه لري ښې تيوريګاني نه بلل کيږی.مثبت(حقيقي)اودستوري(هدايتي)اقتصاد: اقتصادي مطالعات مثبت اودستوري دوه اړخه لري مثبت اقتصاد له حقايقو اوددوی ترمنځ له ارتباطاتوسره لکه څرنګه چې وجود لري سروکارلري . دعلم الحقيقت په څير اقتصاد يواځې چې شيان څرنګه دي واضح کوي.مثبت(حقيقي)عبارتونه يواځې حقيقي معلومات ذکر کوي اودارزښتي تفاوتونو مخه نيسي لکه په افغانستان کې دکرنې په سکتور دبوختو کسانو فيصدي مخه په کميدو ده چې يو مثبت عبارت دی اوحقيقت ښايي.دستوري اقتصاد دارزښتي قضاوتونه اواقتصاد بايد داسي وي په باره کې شخصي نظريات استعمالوي يا دکومې مشخصې پاليسي سپارښتنه بايد وشي. چې دښه اويا بد اخلاقي پوښتني په کې شاملي دي . کله چې له داسې پوښتنو لکه څه شی بايد ارومرو وشي، سره سروکارولري دغه ته دستوري ياهدايتي اقتصاد ويل کيږي. دمثال په ډول داپوښتنه چې داريي باندې ماليه وضع شي او که نه ددستوري اقتصاد لاندې راځي چې ترزياته حده پورې په ارزښتي قضاوت اوشخصي نظرياتو پورې تړاوولري.درابنز په څير اقتصاد پوهان اقتصاد ته يواځې دعلم الحقيقت ښه ورکوي چې څرنګه ددغه کمي منابع دانفرادي اشخاصو اوټولنو په واسطه دتخصيص سره ارتباط لري. که څه هم زيات

(c) ketabton.com: The Digital Library

اقتصادپوهان له دې محدودې نظريې سره اختلاف لري دوی وايي چې اقتصاد دعلم الحقيقت او علم الهدايت دواړه بڼې لري. دوی په دې فکر دي چې اقتصاد پوهان دانفرادي اشخاصو او دولتونو لپاره بايد دښې پاليسي توصيه او رهنمايي وکړي. دمثال په ډول اقتصاد په يواځې بايد دامطالعه نه کړي چې په خلکو باندې دماليي بار څرنګه کميږي بلکې له ده څخه ددې توقع هم کيږي چې ددې پيشنهاد وکړي چې په ثروتمندو باندې بايد دماليي لوړه اندازه وضع شي.په خلص ډول ويلای شو چې : مثبت اقتصاد له مشاهده شوي اقتصاد سره سروکار لري اودستوري اقتصاد له مطلوب اقتصاد سره سروکارلري.مثبت اودستوري عبارتونه:مثبت عبارتونه دااقتصادي اړخونو په باره کې ليدونکې او دتايد اودرسيده ګی وړ حقايق دی هغه که صحيح اويا غلط هم وي. مثلا په افغانستان کې ٪۱۰ وزګارتيا وجود لري دايو مثبت عبارت دی ، دا کيدای شي چې صحيح او يا غلط وي مګر وزګارتيا ٪۱۰ ته درسيدلو وړده . دستوري اقتصاد ذهني او ارزښتي قضاوتونه ښايي. دغه عبارتونو ته رسيده ګي په ځينو حالاتو کې ناممکنه وي اوهمدارنګه دتايد وړ هم نه وي .تيوريکي اوعملي اقتصاد : بعضې وخت اقتصاد په نظري يا تيوريکې اوعملي دوو برخو ويشل کيږی کله چې حقايق دمشخص شکل دحلولو په ځای په اقتصاد کې دفعاله بنسټيزو اصولو دمطالعې لپاره جمع اوري او تحليل شي تيوريکې اقتصاد بلل کيږي. له بلې خوا که يو مشخص اقتصادي مشکل وجود ولري او دپاليسي دجوړولواو دمشکل دحل لپاره معلومات جمع اوري شي نودي ته عملي اقتصاد ويل کيږي.تجربوي مطالعه: تجربوي مطالعې څخه مرام، داحصايوي ميتودونو دتطبيق په واسطه دمشکل په باره کې دحقايقو او معلوماتو جمع اوري دی. وروسته له ساحې څخه دحقيقي ارقامو په اساس دمنطقي دلايلودتطبيق په واسطه نتايج ترلاسه کيږي. اقتصادي بنسټونه: اقتصادي بنسټونه څخه مفهوم دقوانينو تاسيس يا اقتصادي موضوعاتو په باره کې دتمرين کولو څخه عبارت دی. بازارونه. بانکونه، کمپنۍ، کرنيز فارمونه،دمالي سيستم ، کارګرې اتحاديي ،دفابريکو سيستم، کورنۍ، زکات، اونور دااقتصادي موسساتو (بنسټونو) مثالونه دي.کورنۍ ډيره مهمه اقتصادي او ټولنيزه موسسه(بنسټ)ده. اقتصادي بنسټونه دهراقتصادي سيستم يو بخش تشکيلوي.عملي طريقه: اقتصاد ته ځکه عمل ويل کيږي چې دمطالعې علمي طريقه تعقيبوي دغه طريقه په يو تعداد مراحلوباندې مشتمله ده:۱-دځينو ښکارندو (پديدو)په باره کې دحقايقو مشاهده او دارقامو راټولونه۲-حقايق تحليل کيږی اوبيانيه ورته جوړيږي چې په ممکنه ډول دعلت اوتاثير ترمنځ دمشاهده شويو حقايقو ترمنځ اړيکه تشريح کوي. ۳-دځينو وړاندويونې رامنځ ته کيږي اودپيښو دپرتلې په اساس دغه فرضيي منل کيږي، رد کيږي او يا بدلون په کې راوستل کيږي. آقتصاد دعلم او هنر په توګه : علم دپوهې سيستماتيکه تنه(وجود) دی. که اقتصاد له دې تعريف سره پرتله کړو نوبې له شکه چې اقتصاد علم دی . اقتصاد پوهان هم علمي طريقې استعمالوي لکه څرنګه چې په فزيک ، کيميا، اونورو علومو کې استعماليږي. دوی يو له بل سره په ارتباط کې حقايق

(c) ketabton.com: The Digital Library

مطالعه کوي او کوښــښ کوي چې ددوي ترمنځ دعلت اوتاثير اړيکه وپيژني اواقتصـــادي قوانين تنظيم کړي. که څه هم اقتصــــاد دراتلونکو پيښـــو په باره کې په خپلو قوانينو او وړانـدوينو کې ځينې محـدوديتونـه لري . قوانين يي دقيق نـه دي او وړانـدويني يي دکيميا، فزيک اونورو طبيعي علومو په څير صحيح نه وي اودغه اشتباه هم هغه وخت له منځه تللی شي که دغه په ياد ولرو چې علوم په دوه ډوله دي.طبيعي علوم ۲-ټولنيز علوم علوم په لاندې ډول هم طبقه بندي کيږي علم الحقيقت او علم الهدايت:علم الحقيقت يواځې(څه دي) واضـــح کوي يعنې په بې طرفه ډول حقايق لکه څرنګه چې وجود لري مطالعه کوي مثلاشـــايد دمختلفو اجناســـو اومختلفو خلکو لپاره دماليي دنرخ يو جدول وجودولري . او علم الهدايت وايي : چې څه شــی بايد څرنګه وي. يعنې په اقتصــادي حالاتو کې دصـحيح او غلط په باره کې قضاوت کوي . که په هيواد کې دماليي دنرخ په باره کې معلومات ولرو شايد په ضعيفو نقاطو کې يي بحث وکړو اوديرمختګ لپاره يي ورته وړانديز وکړو. اقتصــاد دهنر په توګه: هنر ديو مضـمون عملي اړخ دی. لکه څرنګه چې په اقتصــاد کې هم اوس اقتصــاد پوهان په دې موافق دي چې دهنراړخ لري، اقتصــاد دقلت دســتونزې په شــاوخوا راڅرخي . کله چې خلک هرهغه څه چې غواړي ترلاســه نه کړي نو انتخاب کوي اوتراوســه خلک تصـميم ته درسيدلو په خاطر شخصـي قضاوت استعمالوي . نواقتصـاد هنر هم ګرځي. په همدې خاطر اقتصاد له طب سره پرتله کولای شو دطب يو شاګرد دامراضو اوددرملو په باره کې بنسټيز حقايق ذده کوي اووروســـتـه دډاکټر پـه څير دناروغانو پـه علاج کې خپلـه طبې پوهـه پـه کاراچوي. همدارنګه اقتصـاد پوه هم لومړی داقتصـاد دعلم اصـول ذده کوي او وروسته خپله ذده کړه دخلکو داقتصـــادي ســـتونزو دحل دپيداکولو لپاره په کاراچوي. وزګارتيا، غربت ، انفلاسيون، وروسته پاتې والی ، او نورې هغه ستونزې دي چې اقتصاد پوه بايد ورته حلونه وړاندې کړي نوځکه اقتصـــاد يواځې علم نه بلکې هنر هم دی . کله چې اقتصـــاد ته دعلم په نظر کتل کيږي نونســـبتا يو لږ تعداد اصـــول لري او که دهنرله اړخه ورته وکتل شـــي نوبياډيرمغلق دی. او ښــــه تصـــور ، توجه، اودنوروانســــاني علومو لکه ســـايکولوجي ، سـوسـيالوجي پوهې ته ضـرورت لري چې اقتصـادي اصـول په کاميابه ډول تطبيق اودعملي سـتونزو لپارحلونه پيداکړي . مګر دايو مشــکل هنر دی چې داټول شـيان په صـحيح نسـبت استعمال او يوه ښه اقتصادي پاليسي تنظيم کړي نو اقتصاد پوهان يواځې دهنرپه اړخ کې يوله بل سره زيات اختلافونه لري. لکه څرنګه چې دډرامې يو ليکوال نادرشاه وايي چې که ټول اقتصـاد پوهان په ځنګ په ځنګ کيښـنې بيا به هم يوې نتيجې ته ونه رسيږي.اقتصـاد دعلم دڅيرنې ســـاحه : داقتصـــاد ماهيت په باره کې دپوهې دزياتوالي لپاره بايد ددې مضـــمون دڅيرنې ساحه وپيژنو . اصلي موضوع: اقتصاددانساني رويې مشخص اړخ چې دمنابعو له کمبود اونامحدوده غوښــتنو څخه راولاړيږي مطالعه کوي. اقتصـــاد دمطلوب حد مطالعه ده جې دبهتر امکان په مانا ده. دمطلوب حد لپاره غوښتنه اقتصادي حالت بلل کيږي په لنډ ډول

(c) ketabton.com: The Digital Library

ويلاى شو چې اقتصاد له هغو تصميمونو سره سروكار لري چې كوم اجناس بايد توليد شي څرنګه په ډېر اقتصـــادي ډول توليد شـــي اودچا لپاره توليد شـــي(يعنې څرنګه توزيع شـــى)داقتصـــادي مطالعاتو لويې ســـاحې : پيســـې اوبانكداري، داخلي اوبهرنـى ســـوداګري ، وزګارتيا، او انفلاسـيون، قيمتونه، بازارونه، ملي عايد ، اقتصـــادي وده اوپرمختيا، دتصـدۍ عوايد اومصـــارف اوملي بوديجه داقتصـــاد برخې دي داقتصـــاد دعلم دڅيرنـې ســـاحه دهميشـــه لپاره ثابته نه وي، دوخت په تيريدو اودخلكو دټولنيز ژوند په بدلون ســـره نوې ســـاحې او موضـوعات په اقتصـاد كې شـامليږي.داقتصـاد د مطالعې مرحلې : هغه ميتودونه چې اقتصـاد يي په خپلو مطالعاتو كې استعمالوي درې مرحلې لري.١-داقتصادي ستونزو په هكله دحقايقو وضـــاحت٢-دحقايقو تحليل چې اســـاســـي اصـــول رامنځ ته كړي٣-دســـتونزې دحلولو لپاره دپاليســـيو وړاندې كول له دغو دريو اقتصـــادي فعاليتونو څخه داقتصـــاد درې څانګې ظهور كوي.١-تشريحي اقتصاد:٢-اقتصادي شننه يا اقتصادي تيوري٣-اقتصادي پاليسي (سياست). تشـريحي اقتصـــاد: اوسـنۍ نظريه داقتصـــاد په اړه داده چې علم دى او ټول علوم عملي اړخ لري يعنې په حقايقو باندې بناوي. مګر اقتصـــاد يو ټولنيز علم دى او دانفرادي اشـــخاصـــو اوټولنو درويي سره چې داجناسو په توليد، تبادلې ، او مصـرف كې بوخت وي ارتباط لري. لكه څرنګه چې اقتصـــاد پوهان دغه انســـاني فعاليتونه واضـــح كوي په حقيقت كې ورتـه ضـــروت لرو . مګر هرمشـــكل په هكله دمعلوماتو رايوځاى كولو او هغه څه چې غواړو مطالعه يي كړو يو اســـانه كار نه دى. حقيقي نړۍ ډېره پيچلې ده چې ديو بل ســـره په تړلي شـــكل ډيرې پيښـــې په كې وجود لري . اقتصـــاد پوهان بايد ډير محتاط وســـي او يواځې هغه حقايق انتخاب كړي چې ډير مهم او تربحث لاندې مشـــكل ســـره ارتباط ولري لږ مهم اوغيرمربوطه معلومات بايد له نظره وغورځوي ، كله چې حقايق دمخكې ټاكل شوي مقصد لپاره راټول او په سيستماتيكه طريقه يي مواد وړاندې شي نودامعنې وركوي چې بايد وويل شى چې دي ته تشريحې اقتصاد ويل كيږي.اقتصادي تيوري يا اقتصادي اصول: تيوريګانې او اصـــول حقايق مرتب اومعنا داره كوي. داقتصـــادي ســـتونزې په هكله يواځې دحقايقو راټولول اوړاندې كول كافي نه دي ،ددې په خاطر چې وګورو چې ددوي معنا څه ده اوددوي ترمنځ صـــحيح ارتباط وپيژنو نوتيوريګانو ته ضـــرورت پيښـــيږي. Boulding له نظره ((تيوريګانې له حقايقو پرته بې ډوله اوبې ګټې وي او حقايق له تيوريګانو پرته بې مفهومه اوبې معنا وي)) لومړۍ اقتصـاد پوه په مشـاهد ه شويو حقايقو كې موجوده مشخصـه نمونه يا اصل له ځان سره يادابنت كوي وروسته دنورومشابه مشكلاتو دمطالعې په واسطه كله جې مطمين شـــي چې مشـــخص متحولين هميشـــه په اټكل شـــوې لاره عمل كوي. نوبيا دمتحولينو ترمنځ خپل ارتباط ديوې اقتصـــادي تيوري يا اصـل په شـكل وړاندې كوي. اقتصـــادي تيوري داقتصـــادي متحولينو دارتباط په هكله يوه عامه بيانيه ده.اقتصـــادى سياسـت: اقتصـــادي حقايقو او ارقامو له مونږ سره داقتصـادي اصـولو او تيوريګانو په جوړولو كې مرسـته كړي ده چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمختلفو متحولینو ترمنځ دارتباط ماهیت واضح کوي او اوس په داسي حالت کې قرار لرو چې دغې پوهې په استعمال سره داقتصادي ستونزو دحل لپاره مناسب سیاستونه وړاندې کړو . داقتصاد دغه بخش چې دعملي اقتصادي ستونزو لپاره ځواب برابروي داقتصادي سیاست په نوم یادیږي. مثال : فرض کړئ چې په افغانستان کې وزګارتیا ستونزه مطالعه کوو، نو په ښاري او اطرافي او همدارنګه په مختلفو زونو کې دوزګارو نارینه او ښځینه تعداد په باره کې ارقام راټولوو اووړاندې کوو یی. چې دې ته تشریحي اقتصاد وایي . وروسته دغه ارقام تحلیلوو اوممکنه عواملو ترمنځ چې دوزګارتیا لامل شوي ارتباط رامنځ ته کوو. فرض کړئ چې وزګارتیا ډیرمهم عامل چې ددولت دمصارفو کموالی دی پیداکوو، چې اقتصادي تیوري ورته ویل کیږي. په اخر کې دوزګارتیا دستونزې دحل لپاره مشخص مراحل وړاندې کوو .نو دابیا داقتصادي سیاست په نوم یادیږي. داقتصاد دغه درې بحثونه له یوبل سره نږدې اړیکې لري اودیوشان اهمیت څخه برخورداره دي. که حقایق راټول نه شي نوددې لپاره دتیوري رامنځ ته کول چې داقتصادي متحولین څرنګه یو له بل سره ارتباط ولي مشکله کږي. همدارنګه که داقتصادي تیوري یا اصل باندې چې دمختلفو متحولینو ترمنځ ارتباط ښایي ونه پوهیږو. نویو ښه اقتصادي سیاست به رامنځته نه کړای شو . شاته په کتلو سره داهم باید په نظر کې ونیسو چې اقتصادي اصل چې په متحولینو کې تغییرات واضح کوي په نظر کې نیولو پرته معلومات او حقایق په صحیح ډول راټولولی شي.دددغو دریو بخشونو ترمنځ ارتباط په لاندې ډول ښودلای شو.

تشریحي اقتصاد   تیوریکي اقتصاد   اقتصادي سیاست

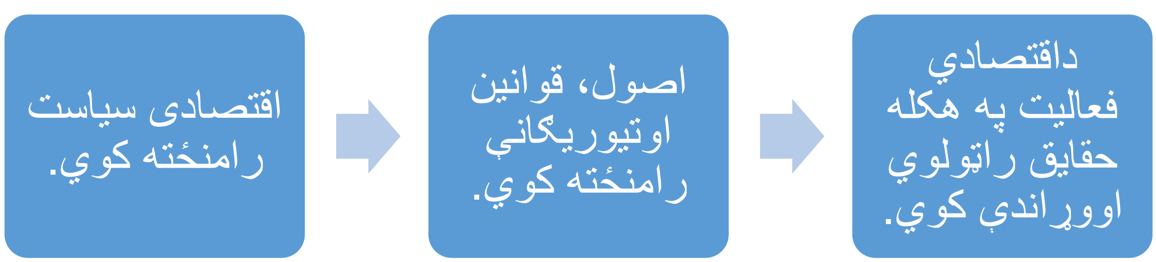

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځرنګه چې په اقتصادي تیوري پورې مربوط ده ، اقتصادي پوهان یو له بل سره په اسانۍ موافق کیږي. خوکله چې داقتصادي سیاست ساحې ته داخل شي ډیر و لږ یو له بل سره موافق کیږي.که څه هم دوی ملامت نه دي ځکه یوه اقتصادي ستونزه دډیرو علتونو له وجې رامنځته کیږي. دسیاست درامنځ ته کولو په وخت کې شاید یو اقتصاد پوه یوه مهم عامل ته اوبل یوه بل مهم عامل ته ډیر اهمیت ورکړي نوددوي وړاندیزونه باید یوله بل سره متفاوت وي.مطلوبیت هغه درضایت درجه ده چې اشخاص یې داجناسو اوخدماتو دمصرف څخه ترلاسه کوي. یو تږی شخص داوبو څخه ارضا ترلاسه کوي نووایو چې اوبه ددې شخص لپاره مطلوبیت لري.قیمت کله چې دیو جنس ارزښت په پولي توګه وښودل شي همدغه پولي ارزښت ته ددغه جنس قیمت ویل کیږي. عاید : دبدلې یا معاوضې هغه مقدار دی چې یو شخص یې دیوخدمت اویا دخپل ملکیت دخدمت په مقابل کې ترلاسه کوی. عاید په دوو برخو تقسیمیږي۱-دکارپه واسطه ترلاسه شوی عاید: دهغه مقدار پیسو څخه عبارت دی چې خلک یې دکار په مقابل کې ترلاسه کوي لکه دیوه کاریګر مزد۲--Unearned incomeدهغه مقدار پیسو څخه عبارت دی چې دیو شخص یې له خپلې دارېې او ثروت څخه ترلاسه کوي کله دتعمیر کاریه ، دبانکي حساب سود او نور.عاید اوانتقالي تادیات : عاید دهغه تادیې څخه عبارت دی چې داجناسو اوخدماتو په تولید کې دبرخې اخیستلو په مقابل کې ترلاسه کیږي. که یوشخص له کوم تولیدي خدمت پرته تادیات ترلاسه کړي په اقتصاد کې ورته عاید نه بلکې انتقالي تادیات ویل کیږی. زکات ، تحفې اوداسې نور. ملي عاید : دیو ممکلت دټولو افرادو مجموعي کلني عاید ته ملي عاید ویل کیږي. پوهیږو چې دعاید پیدایښت داجناسو او خدماتو په تولید پورې تړلی وي، نودتولید شویو اجناسو ارزښت او دهغو خلکو عاید چې داجناسو په تولید کې مرسته کوي دهمیشه لپاره مساوي وي.ملي عاید په بل ډول هم تعریفولای شو . په یوممملکت کې دټولو نهایي تولید شویو اجناسو اوخدماتو پولي ارزښت دیوکال په جریان کې ملي عاید دی.ثروتwealth:هرهغه څه چې خلک یې استعمالوي او په وړیا ډول نه پیداکیږي ثروت نومول کیږي. په عامیانه ژبه کې ثروت دپیسو ، سروزرو ، سپینو زرو په معنا استعمالیږي. مګر په اقتصاد کې ثروت یوه پراخه معنا لري ، په ثروت کې ټول شیان لکه کور، ځمکه ، ماشین الات، سره زر ، پیسې ، جامې و کتابونه اودیو کمپنۍ سهم اوداسې نورشاملیږي.ثروت په څلور ډوله دی۱-انفرادي یا شخصي ثروت۲-عامه یا ټولنیزثروت : دا هغه شتمني دي چې دعامه خلکو دګټولپاره رامنځته شوي وي اودټولې ټولنې عامه دارېي ده لکه دولتي تعمیرات، سرکونه، دولتي پارکونه، اوداسې نورپه کې شامل دي۳-ملي ثروت دیو ملک طبیعي منابع لکه سیندونه ځنګلات اونور۴-نړیوال ثروت : په دې ډول ثروت کې ټول هغه اجناس یاطبیعي منابع شامليږي چې په ټول بشریت پورې اړیکه نیسي اودټولو ملکونو په واسطه استعمالیدی شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه: هوا،بحرونه، اونور.مترقي ماليه : په دې مانا چې دزيات عايد لرونکو دماليي ورکړې اندازه زياته وي. کله چې ديو شخص عايد لوړيږي دپيسو نهايي مطلوبيت يې کميږي ، که يو لوړ عايد لرونکې شـخص ديوه غريب شـخص په څير يوشـان ماليه تاديه کړي هغه لږ بار احساسوي نو ددې په خاطر چې عدالت رامنځته شوي وي، دثروتمنده خلکو لپاره بايد دماليي اندازه لوړه وي.مارکيټ ټوکرۍ اصطلاح ددې لپاره استعمالوو چې داجناسو ګروپونه يوپه بل برتر وښودل شي . مارکيټ ټوکرۍ ديوه يا ډيرو اجناسو دمقدارونو يو خاص لست دی . مارکيټ ټوکرۍ کې کيدای شـي داجناسـو مختلف ډولونه شـامل وي. دبيلګې په توګه ديوې مياشـتې په دوران کې هغه اجناس چې يو مسـتهلک يې پيري لکه غذايي مواد، کالي، اونور دضـــروت وړ مواد.دکارخوځښـــت: عبارت له پورته دډيروســـتونزو دکارګرانو نوي دندو موقفونو او ځايونو بدلولو توانايي او ظرفيت ته دکارخوځښـــت وايی په ۴ ډولـه دی۱-دکارجغرافيوي خوځښـــت۲-دکارمســـلکي خوځښـــت۳-دکارافقي خوځښـــت۴-دکارعمودي خوځښت. دکاردخوځښت عوامل عبارت له:دمزد دکچو توپير۲-دکارشرايط۳-جاه طلبي ۴-صلحه او امنيت۵دترانسپورت او اړيکو مسايل۶-تعليم . دکارمفهوم : عبارت په اقتصاد کې دکارويش څخه مقصد داسې يو ترتيب دی چې دهغې په وسيله يو وخت کې دبيلابيلو افرادو بيلابيلې دندې سـرته رسـوي۱-سـاده يا وظيفوي يا ټولنيز دکارويش۲-دکارتخنيکي ويش ۳-دکارارضـــعي ارضـــي ويش.دکارويش دتصـــدۍ په مولديت کې زياتوالی راولي۲-دتصـــدۍ دوسايلو او تجهيزاتو په سم ساتلو کې مرسته کوي۳-دتصدۍ په توليدي مهارت کې زياتوالی راولي۴-دتصدۍ په وخت کې سپما رامنځ ته کوي۵-دتصدۍ په اختراعاتو چانس زياتوي۶-دتصـدۍ په مشـغوليت کې تنوع رامنځ ته کوي۷-دتصـدۍ سـره دسم تشـخيص په ټاکنه کې مرسته کوي. پانګه : عبارت دځمکې نه بغير ټولې هغه شتمنۍ چې عايد لاسته راوړي پانګه ده او ځانګړتياوې:۱-پانګه دکار په پايله کې رامنځ ته شوی۲-پانګه يو غيرفعال عامل دی۳-پانګه په توليد کې مرســـته کوي۴-پانګه فرســـايش کيږي۵-پانګه دليږد وړتيا لري۶-پانګيزه توکو نه په مسـتقيمه توګه ګټه اخيسـتل کيږي. دپانګې شـکلونه عبارت دي له :ثابته پانګه۲-دوراني پانګه۳-خاصـــــه پانګه۴-لامبووهونکې پانګه۵-فردي پانګه۶-ملي پانګه۷کورنۍ پانګه۸-بهرنۍ پانګه۹-مادي يا حقيقي پانګه۱۰-انســـاني پانګه۱۱-پولي يا مالي پانګه.دپانګې جوړښـت پروسـه عبارت د په جزوي کچه ديوې تصـدۍ له جهته دپانګې جوړښـت څخه مقصد ديوې تصدۍ دحقيقي يا فزيکي پانګې مقدار کې زياتوالی دی. اداره يا تشبث: دمتشبث دندې دخطراتو زغمل دمالي ســـرچينو تهيه دابتکاراتو کې رامنځ ته کول دکاروباراداره . اداره دتوليد څلوم عامل دی چې دمتشـبث په وسـيله عرضـه کيږي. توليد په عاميانه ژبه کې ورڅخه مقصـد دتوکو رامنځ ته کول دي خوبيا په علمي ادبياتو کې دانسـاني غوښـتنې دپوره کولو او ارضا لپاره ټولې هغه کړنې چې دتوکو او خدماتو رامنځ ته کولو لپاره سرته رسيږي او انســـانان هغوی ته ديو قيمت دتاديي اراده ولري توليد دی. توليد په دوو شـــکلونو ســـره

(c) ketabton.com: The Digital Library

صورت نیسي :۱-دتوکو تولید۲-دخدماتو تولید . تولید له درې برخو څخه جوړشوی دی ۱-لومړي صنایع۲-دوهمي صنایع۳-دریمې صنایع . دتولید عوامل عبارت له ټولې هغه تولیدي منابع چې دیوې ټاکلې محصـــول تولید یا رامنځ ته کولو لپاره اړینې وي دتولید عوامل بلل کیږي.په څلورو برخو ویشــل کیږي۱-ځمکه۲-کار۳-پانګه۴-اداره یا تشـــبث.ځمکه مفهوم عبارت له : له ټولې هغه بهرنۍ طبیعي سـرچینې چې دیو انسـان په خدمت کې وي ځمکه ده یعنې هغه طبیعي منابع چې انســان ورته لاس رســی لري . ځمکه یا طبیعي ســرچینو کې شــامليږي۱-ځانګړتیاوې عبارت له ۱-ځمکه دطبیعت یوه مفته ډالۍ ده۲-دځمکې اندازه ثابته ده ۳-ځمکه متنوعه ده ۴-په جغرافیوي مانا سره غیر قابل یي لیږد ده۵-ځمکه یو دایمي تولید عـامـل دی۶-ځمکـه یو غیرفعـالـه تولیـدي عـامـل دی۶-دځمکې مولـدیـت ارتجـاعي دی . دکارمولدیت نه هدف دیو کارګر تولیدي ظرفیت دی یعنې دکارګر په وسـیله په اوسـطه توګه په في واحد دوخت کې دتولید اندازې ته دکارمولدیت وایي.

په عمومي ډول هغه مقدار پیسې چې ددغه عواملو دلاس ته راوړلو لپاره مصرف شوي وي دتولید دمصــــارفو په نوم یادیږي. حقیقي مصــــارف : عبارت ذهني او بدني کارونه چې دیو جنس دتولید لپاره قرباني کیږي دجنس دحقیقي مصارفو په نوم یادیږي. محاسبوي مصارف : هغه تتادیات دي چې تصدیو کې دبشري یا غیرې بشري عواملو لپاره ترسره شوي. فرصتي مصـارف: دهغه تبادلوی جنس له ارزښـت څخه عبارت دي چې ددغه جنس دتولید له امله له لاسه وځي. اقتصادي مصارف : عبارت له هغه مصارفو څخه دي چې دیو اقتصادي فعالیت درامنځ ته کولو له وچې پرې ټولنې ته اوړي. دمصــــارفو تیوریګانې : په دوه برخو ویشــل شوي ۱-عنعنوي تیوري یازړه تیوري۲-دمصادفو نوي تیوري. دbrowningپه اند مجموعي مصـارف دیو ټاکلې اندازې دتولید لپاره دثابتو او متغییرو مصـارفو له مجموعي څخه عبارت دي . ثابت مصارف : دتولید دثابتو عواملو مصارفو ته ثابت مصارف وایی. دفرګوسن په اند مجموعي ثابت مصــارف په یو تصـدۍ کې ښـکاره او پټو دواړه مصــارفو له مجموعي څخه عبارت دی . داوسـط مصــارفو مفهوم عبارت دتولید دیو واحد مصـرف ته اوسـط مصــارف وایی . په لنډه موده کې داوسط مصارفو منحني مفهوم عبارت دي له په یو ټاکلې نقطې څخه مخ په ښـکته راځي یو اصـغري نقطې ته رسـیږي او بیا پورته ځي داچې دuشـکل منحني لري چې په لنډه موده کې داوســط مصــــارفو منحني لاندې شـــي؟؟؟دمؤثر اعظمي تولید هغه تولید ته ویل کیږ ی دتولید هغه اندازې ته ویل کیږي چې دفي واحد تولید مصرف په اصغري اندازه کې وي. نهایی مصــــارف عبارت له مجموعي مصــــارفو کې زیاتوالی کله په تولید کې دیو واحد په اندازه کې زیا توالی راشـي. اوسـط او نهایي مصــارفو ترمنځ اړیکه عبارت دي له۱-په اقتصادي تحلیطونو او بلخصوص دتولید لپاره دقیمت په ټاکلو کې داوسط مصارفو او نهایي مصــارفو ترمنځ تفصـیلي اړیکې لري څیړل ډیرداهمیت وړدي. داوړدې مودې اوسـط مصـارف : هغه ممکنه اصـغري مصـارف دي چې دفي واحد تولید لپاره په مختلفو مقداررونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دتولید کې په اوږده موده کې ټاکل کیږي. داوږدې مودې اوسط مصــارفو لپاره لاندې نومونه یادیږي. ۱-چاپیرونکې منحني ۲-دپلان جوړونې منحنې . دمصــارفو دمنحنې ګانو اهمیت ۱- دتولید په اړه تصـــمیم نیول۲-دصـــنعتونو انتخاب۳-دتولید لپاره تعادل ټاکل۴-دګټې او تاوان اټکل کول. دبازار دکومې مهمې ځانګړتیاوې لري ۱-یو ســـطحه۲-یو جنس ۳-اخیســـتونکې اوخرڅونکې۴-داخیســتونکو اوخرڅوونکو ترمنځ ارتباط. دوخت په اســاس بازارونه عبارت دي له۱-ورځني بازار۲-دلنډې مودې بازار۳-اوږدمهاله بازار. دموقیعت په اســـاس بازارونه عبارت دي له :محلي بازار۲-سیمه ایز بازار۳-ملي بازار۴-نړیوال بازار. دجنس دماهیت په اســـاس بازارونه په دوه ډوله دي ۱-عام بازار۲-خاص بازار. عام بازار هغه بازار ته ویل کیږي چې هرډول اجناس په کې پلورل او پیرودل کیږي.خاص بازار: هغه بازار ته ویل کږي چې مشــخص اجناس او خدمات په کې پلورل او پیرودل کیږي. خاص بازار په لاندې بازارونو ویشل کږی۱-عامل بازار۲-دپانګې بازار۳دپیسو بازار۴-دخارجي اسعارو بازرا۵- دنموني بازار۶-ددرجو بازار. دبازارجوړښـــت یا کوونکي عوامل ۱-دخرڅونکو ماهیت تعداد۲-داخیســتونکو دتعدادماهیت ۳-دتولید ماهیت۴-ددخول او خروج شــرایط۵-دمقیاســونو اقتصادیت. درقابت په اساس بازارونه عبارت دي له ۱-مکمل رقابتي بازار۲-نامکمل رقابتي بازار۳-انحصـــاري بازار۴-دمکمل رقابتي بازار ځانګړتیاوېعبارت دی۱-داخیســـتونکو او خرڅونکو زیات شـــمیر۲-دتصـــدیو دخول اوخروح ازادي۳-همجنســه تولید۴-دمصـــنوعي بندیزونو عدم موجودیت دګټې اعظمي کول۵-داجناســـو او عواملو مکمل انتقال۷-دبازار دشرایطو په هکله پوره معلومات۸-دترانسپورت دمصارفو نشتوالی۹-دخرڅلاوو دمصارفو نشتوالی.

دتولید دمقیاس مفهوم عبارت دی له داقتصـــــاد په علم کې دتولید دپیمانې نه هدف دتولید داندازې اعظمي حد دی. دتولید مقیاس ټاکونکې عوامل عبارت له ۱-مالي سرچینې ۲-دتولید تخنیک۳-دترانسپورت او اړیکو وسایل۴-دبازاروسعت۵-دتشبث استعدادونه. دتولید مقیاس په دوه ډوله دی ۱-دتولید کوچنی پیمانه ۲-دتولید لویه پیمانه. دتولید دکوچنی پیمانې (مقیاس)ګټې اوزیانونه عبارت دي له۱-شـخصـي دلچسـپي او سم نظارت ۲-دمسـتهلیکینو سـره مسـتقیمه اړیکه۳-کارګرانو سره اړیکه۴-فوري پریکړه۵-د تقاضا دبدلون په مقابل فوري عکس العمل او زیانونه۱-تمویلي سرچینې ۲-دتولیدي تخنیکونو وروسته پاتې والی۳-ضـمني تولیداتو کې ســـتونزې ۴-ناســـم حالات ۵-پیرودلو او پلورلو لوړلګښـــت . دتولید دلوی مقیاس(پیمانې) زیانونه عبارت دي له۱-دځانګړو غوراویو له نظره غورځول۲-په شـــخصـــي نظارت کې ســـتونزې ۳-دزاید تولید امکانات ۴-کارکوونکو ســـره نږدې شـــخصـــي اړیکې ۵-دتقاضـــا دتغییراتو په مقابل کې بطي عکس العمل۶-دانحصاراتو درامنځ ته کیدل۷-په بهرنیو بازارونو کې انکار. دمقیاس صـــرفه جویانې :هغه حالت ته ویل کیږي چې یوه تصـــدی په کې خپل محصول ددوه چندو نه لږ مصرف په وسیله دوه چنده کولای شي . دپیمانې صرفه جویانې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دوه برخو ویشل کیږی۱-دپیماني دا صـرفه جویاني ۲-دپیماني خارجي صـرفه جویاني . دمقیاس داخلي صرفه جوي عبارت له هغه حالت څخه دی چې دیوې تصدۍ خپل دتولید کچه کې ددوه چندو نه لږ مصـــارفو په وســـیله دخپل تولید دپیماني دپراخوالي له امله دوه چنده کولای شـي او نومونه یی عبارت دي له ۱-تخنیکي صـرفه جویاني ۲-اداري صـرفه جویاني ۳-مالي صــرفه جویانې ۴-دبازارموندنې صــرفه جویاني ۵-سـوداګریز صــرفه جویانې ۶-دخطرزغملو صــرفه جویاني. دمقیاس دعدم صــرفه جویاني هغه حالت دی چې دیو تصــدۍ تولید دوه چنده کول په کې دوه چنده نه زیات مصــارف غواړي او داهم په دوه برخو ویشــل کیږي. دتولید تابع عبارت داوږدې مودې دتولید تابع او دلنډې مودې دتولید تابع ســـره لر ي دتولید تابع عوامل دهرډاکلي ترکیب لپاره حاصـــل تمرین مقدار څرګندوي. په لنډه موده کې ځکه دکارعوامل په زیاتولو سـره په شـروع کې دمحصـول په زیاتیدووي ځکه په لنډه موده کې دتولیدي عواملو یو عامل ثابت او بل عامل متحول یادبدلون ورډی.څرنګه چې پانګه په مادي اومالي شــکلونو پیژندل کیږي. ۱-کله چې مونږ دپانګې فزیکي یا مادي شــکل په نظر کې ونیســو نو دپانګې مولدیت څخه هدف دتوکو او خدماتو هغه مجموعي مقداروي چې دیو واحد پانګې په مرســـته لاســـته راوړل کیږي.کله چې مونږ دپانګې مالي شـــکل په نظر کې ونیسو نو دپانګې مولدیت څخه هدف به دپه کاروړل شوي مالي پانګې دبیا اعادې نرخ وي . ایزو کوانټ: دتولید دعواملو دمختلفو ترکیبونو له یو ځای والي څخه لاســـته راغلی هغه منحني ده چې په مساوي تعداد محصـول ورڅخه لاسته راځي. کله چې په یو ګراف کې څو ایزو کوانټونه یو ځای ښـودل شـوي وي دي ګراف ته دایزوکوانټ نقشــه وایی. دپیســو هغه مقدار چې دپیسو په شکل دیو جنس په تولید کې په مصرف رسیږي دپیسو په واسطه دټاکل کیدونکو مصارفو په نوم یادیږي. دپیسو په واسطه ټاکل کیدونکي مصارف عبارت دي له ۱-مزدورانو لپاره دمعاش تادیه۲-پرقرض باندې سـود۳-په ثابتو شـتمنیو کرایه ۴-دخامو موادو او ماشـینونو مصــارف۵-بیمه۶-مالیات۷-دبریښـنا انرژۍ او تیلو مصــارف ۸-دترانسـپورت مصــارف او داســې نور. دمصــرف تابع دیوې تصــدۍ دتولید دتابع او هغو قیمتونو چې دغه تصدۍ یي دتولید لپاره یي تادیه کوي دمصارفو دتادیې په نوم یادیږی. اوسط ثابت مصارف : دفي واحد ثابت مصـــارف څخه عبارت دی . مؤثر تولید دتولید دهغه اندازې ته ویل کیږي چې دفي واحد تولید مصارف په اصغري اندازه وي .اوږده موده هغه دوران دی چې په کې تولید ټول عوامل متحول په دې جریان کې تصـــدۍ کافي اندازه وخت لري یا په بل عبارت داوږدې مودې مفهوم دپلان جوړونې لپاره یو ه ســطحه ده . انحصــاري بازار هغه حالت ته ویل کیږي چې دتولید یواځې یو خرڅونکی په کې وجودلري اودنورو دخرڅونکو بازار ته دخول په وړاندې خنډونه پراته وي.دانحصــــار درامنځ ته کیدو علتونه: انحصـــار هغه وخت رامنځ ته کیږي کله چې یوه تصدۍ په مشخصو موادو لکه تیل برونز طلا اونورو کنترول ولري . انحصـــار هغه وخت هم رامنځ ته کیږي کله چې یوه تصــدۍ دمشــخص جنس دتولید

(c) ketabton.com: The Digital Library

لپاره خاص تخنيکونه له ځان ســره ولري. انحصـــار هغه وخت ممکن کيږي کله چې دولت دخلکو درفاه په خاطر دتوليد حق يوې مشخصــي تصدۍ ته ورکړي چې دانحصــار دې ډول ته طبيعي انحصار ويل کيږي. کله دولت يو شخص يا تصدۍ ته دهغه داختراع حق ورکړي په دې اســاس هم انحصـــار رامنځ ته کيږي . دانحصـــاري بازار ځانګړتياوي. په انحصـــاري بازار کې دمشــخص جنس يو توليدونکی يا خرڅوونکی وجودلري او دتصـــدۍ او صـــنعت ترمنځ توپير موجود وي په انحصـــاري بازار کې تصـدۍ چې خپله يو صـنعت وي . دمکمل رقابت او انحصار پرتله۱-درقابتي او انحصاري دواړو تصديو هدف داوي چې ګټه اعظمي کړي ۲-ددواړو لپاره دتعادل يو شـــرط يو ډول دیMR=MC۳-په دواړو حالتونو کې قيمت بازار دعرضـــې او تقاضـــا دتقاطع په واســطه ټاکل کيږي۴-دواړه رقابتي او انحصـــاري تصديګاني دمصارفو يو شان منحني ګاني لري۶-توپيرونه ۱-دمکمل رقابت په صورت کې په صــنعت کې زياتي تصــدۍ شــاملې وي او قيمت ددوی دمجموعي عمل په واسـطه ټاکل کيږي.انحصـــاري رقابت دبازار هغه جوړښـــت دی چې زيات توليدونکې انحصـــار کوونکي توليداتو کې دفرق په اساس يو له بل سره رقابت کوي او توليدات لږوي مګر مکمل تعويضي نه دي. دانحصاري رقابت ځانګړتياوي. ۱-دخرڅوونکو زيات تعداد۲-دتوليد توپير۳-دتصدۍ اختياري ځواک ۴-دتوليد ګروپ ۵-انحصـاري ځواک ۶-دتصـديو دخول او خروج ازادي ۷-مســتقله رويه ۸-خرڅلاو مصــارف۹-په بيو کې دسـياليو نه شـتون۱۰-اشـتهارات . دمکملو رقابتي او انحصـــاري رقابتي بازارونو پرتله ۱-دتصـــديګانو تعداد۲-دتوليد ماهيت۳-درقابت ماهيت۴-دوه اړخيزه او څو اړخيزه انحصـــار. څو اړخيزه انحصـــاردبازار دجوړښـــت هغه شــکل دی چې يو څو خرڅوونکي په بازار کې همجنســه يا توپير لرونکې توليدات خرڅوي په دې بازار کې دتصــديو تعداد؟په شــاوخوا کې وي او که يواځې دوه تصـديګانې په بازار کې وجود لري نوبيا ددې بازار يو خاص شکل ددوه اړخيزه انحصار په نوم رامنځ ته کيږي. په څو اړخيزه کې تصـــديګاني همجنســـه توليدات خرڅوي دخالص ياهمجنســـه څواړخيز انحصار په نوم يادېږي.دڅو اړخيز انحصار درامنځ ته کيدوعوامل : ۱-زياته پانګه اچونه۲-داندازې صــرفه جوياني ۳-دمشــخصــو خامو موادو مالکيت۴-دکوچنيو تصــديو ادغام. دڅو اړخيز انحصـــــار ځانګړتياوي. ۱-کم تعداد خرڅونکي ۲-په تصــــميم نيو نه کې تړلتيا۳-اشتهارات۴-ددخول خنډونه۵-دتصديو په اندازه کې تغير.

لوی اقتصاد

اقتصـاد هغه علم دی چې د شتمنيو پيداښت،دشتمنيومصرف،دشتمنيوويش او دشتمنيو تبادله ترڅيړنې لاندې نيسي. نوی کلاسيک وايې اقتصاددمادي خوشالې علم دی دلندن مکتب بنسټ ايښــودونکی(رابنز)وايی اقتصـــاد دمحدوديتونو او انتخاب علم دی او اقتصـــاد دری مکتبونه لري.۱-نيوکلاســيک۲-کلاســيک۳-دلندن مکتب:دلندن په مکتب کې لاندې خصــوصــيتونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ذکرشــــوي.۱-نــامحــدودضـــــرورتونــه۲-ضـــــرورتونوکي داهميـت لــه نظره تفــاوت۳-دوســـايلومحدودوالی۴-دوســـايلو متبادل اســتعمال.پروفيســور رابنز اقتصـــاد په لاندې ډول تعريفوي: اقتصـــاد علم دضـــرورتونو او محدوديتونو متبادل اســتعماليدونکو وســـايلو ترمنځ انساني روش د ارتباط په توګه ځيږي.۱- کلاسيک مکتب بنسټ ايښودونکی ادم سميت دی۲-دنيوکلاسـيک بنسـټ ايښـودونکی الفردمارشـال دی.۳- او دلندن مکتب بنسـټ ايښـودونکی رابنزدی. ټول هغه وسايل چې په مستقيم او غيرمستقيم ډول سره ضرورتونو په پوره کيدو کې مرســـته کوي توکي او خدمات بلل کيږي. توکي په عمومي ډول په دوو ډولو ويشـــل شوي۱-وړيا توکي۲-اقتصادي توکي.۱-هغه توکي چې د انسان له خوا پرې کارنه دی ترسره شـوی او په پريمانه توګه په طبيعت کې د خدای تعالی له خوا پيداشـوی او دهرچا په اختيار کې قرار لري.لکه هوا لمر رڼا اوداســـې نور.۲- هغه توکي چې په پريمانه اندازه نه دي او دهرچا لپاره په اختيار کې قرارنه لري همدارنګه درامنځ ته کيدلو په خاطر يې فعاليت ته ضرورت ليدل کيږي اقتصادي توکي بلل کيږي. داقتصادي توکو ډولونه۱- مادي او غيرمادي توکي (خدمات)۲-مادي توکي هغه توکي دي چې دلمس او ليدل کيږي لکه موټر ډوډۍ او وغيره۲-مادي توکي هغه دي چې مستقل وجود نه لري خو نتايج يې احساسيږي. لکه دانسان کار،بيمه بانکي خدمات او نور۲-لګښتي او پانګه ايز توکي ۱-لګښتي توکي هغه دي چې په مستقيم ډول په مصرف رسيږي لکه غذايي مواد ميوه جات او نور۲-پانګه ايز توکي ياتوليدي توکي هغه توکي دي چې په مستقيم مصرف نه رسيږي بلکه دنورو توکو دتوليد لپاره کارول کيږي. او په غيري مسـتقيم ډول په مصـرف رسـيږي .په عمومي توګه هغه څه چې د کار د اچولو په نتيجه کې يو انسـان ګټه ترلاسـه کوي اقتصـادي سـرچينو کې شـامليږي. ټولې هغه ســرچينې چې دلاســته راوړلو لپاره يې بايد قيمت ادا شـــې اقتصـــادي ســـرچينې بلل کيږي. اقتصـــادي ســرچينې په دوو برخو ويشـل شـوي۱-وړيا۲-قيمت لرونکي سـرچينې.اقتصـــادي سرچينې دلاندې برخو څخه تشکيل شوې دي.ـــــ بشري سرچينې :-- دانسان دماغ او فزيکي فعاليت په دې ډول ســـرچينو کې شــــامليږي او په عمومي توګه کارنومول کيږي.طبيعي سـرچينې: د ځمکې په مخ او دننه په ځمکې کې موجود شـيان او طبيعي منابع او په عمومي توګه د ځمکې په نامه يادول کيږي. فزيکي منابع: هغه څه چې انسـان يې په مرسـته توکي او خدمات توليدوي لکه سـامان الات ماشـينونه سـرکونه او نوراو په عموم کې ورته پانګه ويل کيږي او دا دري ډولـه دتوليـد عوامـل ګڼـل کيږي. قـانون پـه عمومي توګـه ديو دولـت لخوا صادرشو ي حکمونه دي چې منل يې په ټولو لازم او سرغړونه ترې جرم ګڼل کيږي او سزا لري په علمي اصطلاح سره هغه عمل چې په تکرارولو سره يې واحده نتيجه ترلاسه کيږي او په هر حال کې دتطبيق وړاوسې قانون ګڼل کيږي.اقتصادي قانون په عمومي توګه د خلکو اقتصـــادي روش باندې دلالت کوي اقتصـــادي قانون په ټولنه کې داوسـيدونکو ټول اقتصـــادي فعاليتونه پيشبيني او رهنما او روښانه کوي. د (نيوينnevin) له قوله اقتصادي قانون د ټاکلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاملونو اسـباب په نتيجه کې رامنځ ته کيدونکو تمايلاتو څرګندونکی دی. دډاکټر مارشـال په قول اقتصادي قانون د ځيني ټاکلو شرايطو لاندې په ټولنه کې داوسيدونکو د عمل خاص ډول دی. د نورو قوانينو سره اقتصادي قوانينو پرتله ---- الف درسمي دولتي قوانينو سره : رسمي قوانين د خلکو لخوا ترتيب کيږي دا قوانين د کـاغذ پـه مخ ليکل کيږي او دهغې پـابنـدې دهيوادوالو مکلفيت او نه پابندې يې جرم ګڼل کيږي ولې اقتصـــادي قوانين دخلکو اقتصـــادي تمايلات څرګندوي. ب د طبيعي علومو ســره داقتصـــادي قوانينو پرتله :---د طبيعي علومو سـره لکه د کيميا او فزيک قوانين د بې روحه شـيانو يعنې مادياتو خصـوصـيات او حالتونه بيانوي کوم چې په لابراتوار کې تجربه شــوي او هميشـــه ثابت ګڼل کيږي مثلاً که هروزن لرونکی جسم په هوا کې خوشـې شـي نو دځمکې جاذبې قويې له اثر ځمکې ته راغورځيږي يا(ايچ دوه او)فورمول هميشـــه اوبه دي او داســـي نور ولې اقتصـــادي قوانين دانســـانانو داقتصــادي فکرونو او تمايلاتو څرګندونه کوي او دبې روحه مادې سـره سـراو کارنه لري. داخلاقو دقوانينو سره :ـــــ اخلاقي قوانين عمدتاً په مذهبي قوانين په برکې نيسي.په ټولنه کې خلکو تـه دځيني کړنو دکولو او دځينو دنـه کولو لارښــــوونـه کوي څوک چې پـه ټولنـه کې اخلاقي قوانين مراعات کړي په ټولنه کې دقدر وړ ځای لري او څوک چې اخلاقي قوانين ترک کړي نو په ټولنه کې خپل ځای له لاســـه ورکوي اقتصـــادي قوانين دانســـانانو روش څرګندوي دکوم عمل دکولو او منع کولو هدايت نه کوي. اقتصـادي قوانينو خصـوصـيات: ۱- اقتصادي قوانين شرطيه شکل لري ۲-عمومي شکل نه لري داقتصاد ځيني اساسي څانګې :- ----۱-مثبـت يـا علمي اقتصــــادpositive economics or scientific economics-۲ سهولت يا رهنما اقتصادwelfare or normative economics.په مثبت او رهنما اقتصاد داقتصـــــادي نظريې عمده برخې تشـــکيلوي دڅيړنې په وخت کې د هغوي ترمنځ فرق کول ضــروري بريښــي چې مونږ يې دلته لنډ ډول روښــانه کوو:په لوی اقتصـــاد کې اقتصـــاد په مجموعي توګه سره مطالعه کيږي .لوی اقتصـاد دټول اقتصـاد عمومي اوسـطونواو مجموعو سره سروکارلري. په لوی اقتصاد کې دڅيړنې مهم مسايل عبارت دي۱-دملي عايد او کسب کار نظريه ۲-داقتصـادي فعاليتونو دنوسـان نظريه ۳-دپيسـو نظريه۴-دنړيوال تجارت نظريه ۵-داقتصـــــادي پرمختيا نظريه کوم قوانين او نظريات چې د نظرياتي برخې له خوا وړاندې کيږي د يو معلوم هيواد په حالتو کې دهغې تطبيق کول عملي اقتصاددی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

داقتصاد گروپ بندي

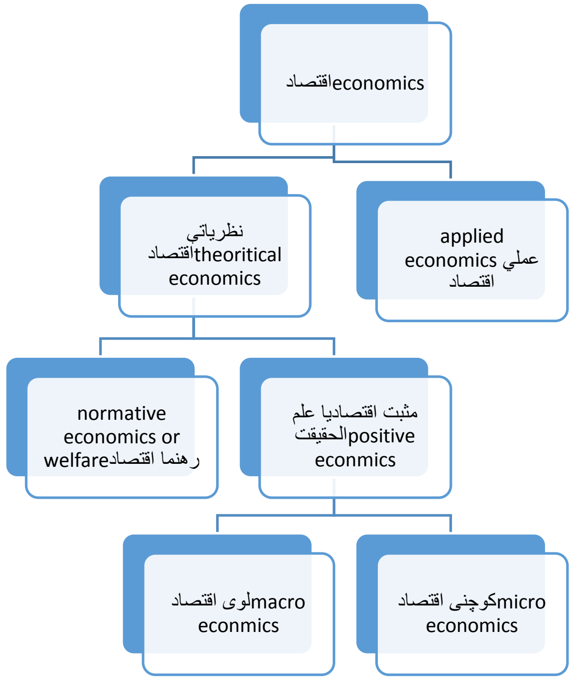

داقتصاددري اساسي مسايل ۱-دتوليد دمقدارتاكل يعني څه شى بايد توليد شي۲-دوسايلو تاكل او دتوليد منظم كول يا څه ډول بايد توليد شي۳-دحاصلاتو ويش،او دچا لپاره بايد توليد شي . داقتصادي سيستم مفهوم: څخه هدف ټول هغه قوانين ،اداري رواجونه او روايتونه دي چې دهغې په رڼا كې يوه ټولنه داقتصادي اساسي ستونزو حل پريكړه كوي۱- دبازار اقتصاد يا پانګوال نظام داسې نظام دى چې هغې كې ځانګړي مصرف كوونكي او كاروباري ادراې داساسي اقتصادي مسايلو دحل لپاره د بازار له لارې اريكه تينګوي. دبازار اقتصاد عمده خصوصيات په لاندې ډول دي ۱-شخصي مالكيت۲-دانتخاب ازادي۳-شخصي ګټې رول۴-سيالي۵-دقيمت نظام۶-دحكومت درول كموالى.اشتراكي يارهبري شوى اقتصاديه دې نظام كې دتوليد په وسايلو باندې خصوصي ملكيت له منځه ځي او ټول وسايل د خلكو په نماينده ګۍ د دولت په ملكيت كې قرار نيسي څرنګه چې په وسايلو ټولنيز ملكيت وجود لري نو ټول وسايل د ټولنيزي پرمختيا او ټولنيزو ضروررتونو دپوره كولو لپاره تخصيص كيږي. درهبري شوي اقتصاد عمده خصوصيات۱-دتوليد په وسايلو دحكومت ملكيت۲-دمركزي پلان كميټه۳-دعوايدو بهترويش۴-پوشان امكانات او ټولنيز مصونيت۵-دخلكو په عايداتو كې افراطي تفاوت له منځه ځي او په محدودولاسونو كې ددولت جمع كول چې دپانګه وال نظام خصوصيت دى له منځه ځي.مخلوط اقتصادي نظام دپانګه وال او اشتراكي نظام خصوصياتو درلودونكي نظام ته مخلوط نظام ويل كيږي او په دوه عمده برخو باندې تكيه لري۱-عمومي سكتور۲-خصوصي سكتور:ــــــ-----داسلام اقتصادي نظام اسلام دژواندانه موخې روښانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي اوددې موخو دترلاسه کولو لارې چارې انسانانو ته ښايي دشخصي او ټولنيز ژوندانه دټولوخواوو په مکمله لارښوونه کوي داسلام داقتصادي نظام خصوصيات:----۱-دحلالو او حرامو فرق کول۲-دشخصي ملکيت حق۳-دررزق دوسايلو پيدايښت ۴-فطري غيرې مساوات ۵-ددولت مصرف کولو اصول ۶-ددولت تمرکزممانعت۷-دضرورت لرونکو لپاره اسانتياوي برابرول. ددولت دمصرف کولو په برخه کې اسلام په لاندې ډول لارښوونه کوي ۱-په ساده ګۍ،پاکۍ او پرهيزګارۍ سره ژوند تيرول۲-په جايزو ضـــرورتونو باندې لګښـــت کول ۳-دبخل،پيســو او زرو جمع کول او پرســتش منع کول۴-دضـــرورت څخه دزيات لګښـــت او اســـراف څخه ډډه کول .اقتصـــاد په يوه ټولنه کې دمحدودومنابعو دمديريت زده کړه ده. د اقتصاد څلور اصله ۱-هيڅ شی مفت نه ترلاسه کيږي۲-دهرشي تمام شوی قيمت له هغه څه ســـره برابر دی چې دهغې دلاســـته راوړلو لپاره پريکړه کوو۳-عاقل خلک په اخرو(نتيجو) فکر کوي۴-خلک تحرک په نظرکې لري۵-دســـوداګرۍ څخه هر يو ګټه پورته کوي۶-داقتصـــادي فعاليتونو دسازمدندهۍ لپاره ښه لاره مارکيټ ده ۷- ځينې وختونه دولت د بازار په نتيجه کې ښه والی راولي۸-په يو هيواد کې دژواندانه کچې اندازه دتوکو او خدماتو دتوليد په برخه کې دهغوی توانايې پورې اړه لري ۹-کله چې حکومت زياتې پيســـې نشـــر کړې قيمتونه پورته ځي ۱۰- ټولنه دلنډې مودې لپاره دانفلاسيون او وزګارتيا ترمنځ انتخاب کوې. په ازاد بازار باندې متکي اقتصـــاد کې دخلکو اقتصـــادي عملونه داســـې منســـجم کيږي چې داجناســو او خدماتو له درکه دملي اقتصـــاد دټولو منســـوبينو دضـــرورتونو رفعه کيدو ســـبب ګرځي. په هيواد کې ديو کال په جريان کې رامنځ ته شـــوي عوايدو ته ملي عوايدو وايې. دملي عايد مفهومونه ۱-ناخالص ملي توليد۲-خالص ملي توليد۳-ناخالص داخلي توليد ۴ملي عايد يا دعواملو تمام شوی قيمت۵-داشخاصو عايد ۶-داشخاصو دتعرف وړ عايد۷-سړي سر عايد.ناخالص ملي توليديا(جې اين پي) ديوکال په جريان کې د هيواد دتوليد دعواملو په مرسته دنورو توليد شوو نهايې اجناسو او خدماتو پولي ارزښت څخه عبارت دی. په تعريف کې درې مهم ټکي ۱-وخت۲-پولي ارزښـــت۳نهايې اجناس اوخدمات.هغه توکي او خدمات چې ګټه اخيستني ته اماده او دخرڅلاوپه خاطر بازار ته عرضه کيږي.خالص ملي توليد(اين اين پي):يادبازار په قيمت ملي عايد هم ورته ويل کيږي دتوليد په جريان کې کاريدونکي ثابتې شتمنۍ داستعمال په اثر استهلاک کيږي او په ارزښت کې يې کموالی راځي کله چې داکموالي يا داســـتهلاک اندازه (جي اين پي) نه ليري شـــي نو (اين آين پي)لاس ته راځي (ډيپريسيشن) څخه هدف د فرسايش څخه ساتل شوي پيسي دي چې د ماشين مکمل استهلاک په صورت کې پرې ماشين نوی کيږي دلته يوازې داستعمال له نظره استهلاک په نظر کې نيول کيږي.ناخالص داخلي توليد:--په ټاکلي وخت کي په هيواد دننه توليد شوو نهايی اجناسو او خدماتو له بازار قيمت څخه عبارت دی. ملي عايد :-- ديوکال په جريان کې دتوليد دعواملو له خوا ترلاسه شوي عوايدو مجموعي ته ملي عايد وايي.داشخاصو عايد :---د يو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هیواد اوسیدونکو له خوا دټولو منابعو څخه ترلاسه شوو عوایدو څخه عبارت دی.داشخاصو دتصرف وړ عواید: کله چې د اشخاصو دعوایدو څخه په اشخاصو باندې وضع شوي ټکسونه لرې کړای شي نو پاتې مبلغ دتصرف وړ ګڼل کیږي چې لرونکی یې په مستقیم ډول سره کارولی شي دتصرف وړ عواید دشخص د غوښتنې مطابق په مصرف رسول کیږي دعاید کومه برخه چې مصرف نه شي سپما کیږي.سړي سرعاید کله چې ملي عاید دنفوسو په تعداد وویشل شي سړي سر عاید لاسته راځي. دتولید طریقه په دې طریقه کې ملي عاید دیو کال په جریان کې د نورو تولیدشوي نهایې اجناسو او خدماتو پولي ارزښت په توګه سنجول کیږي۲-دعوایدو طریقه په دې طریقه کې دیو کال په جریان کې د تولید دعواملوله خوا ترلاسه شوي بدله په نظر کې نیول کیږي دلګښتونو طریقه: دلګښت په طریقه کې ملي عایدپه یوکال کې دنهایې اجناسو او خدماتو په خریدارۍ باندې شوي لګښت په توګه په نظر کې نیول کیږي. د یو هیواد په کچه دلګښت ۴ عمده ډولونه۱-په لمړنیو ضرورتونو لګښت۲-پانګه اچونه۲-ددولت له خوا داجناسو او خدماتو خریداري ۴-داجناسو او خدماتو صادرات.دهر اقتصادي واحد سپما دهغویې دجارې عوایدو څخه په جارې ضرورتونو باندې شوو لګښتونو په لرې کولو سره لاسته راځي. دملي اقتصاد دسپما درې عمده اندازه ګیري شتون لري۱-شخصي سپما۲-ددولت سپما۳ ملي سپما.انفلاسیون په اقتصاد کې د قیمتونو په عمومي کچه کې زیاتوالی دی . وخت دملي تولیداتو لپاره باید وخت معلوم وي چې عموما یوکال په نظر کې نیسي. پولي ارزښت ټول توکې او خدمات دي چې ګټې اخیستنې ته امادە او دخرڅلاو په خاطر بازار ته عرضه کیږي.داجناسو او خدماتو مجموعي قیمت دهغوی دمقدار او قیمت دضرب کولو په وسیله لاسته راوړو یوازې د نهایې توکو او خدماتو دقیمت دسنجولو سره ددوه ځل حساب مخنیوی کیږي چې دا طریقه د پاینل ګوډز میتود په نوم یادیږي. دملي عاید په سنجولو کې ستونزې ۱-احصایوي اصلي ډیټا معلوماتو ارقامو نشتوالی۲-دیو شي تکرارحساب۳-ددوستې او ثواب په نظر کې نیولو سره خدمات۳-دفرسایش لپاره دقیق ارزښت نه موجودیت ۵-دخدماتو څخه پرته عاید ترلاسه کول لکه تقاعد ، تحفه خیرات۶-جنس په جنس تبادله ۷-دتوراوغیري قانوني بازارونو شتوالی . سپما په خالصه شتمنې کې د زیاتوالی سبب ګرځي خصوصي سکتور سپما ته خصوصي سپما ویل کیږي۲کله چې دولت خالصو عوایدو څخه ددولت له خواداجناسو او خدماتو خریداري منفي شي نو ددولت سپما لاسته راځي۳-دملت په کچه مجموعي ملي سپما دخصوصي او دولتي سپما مجموعی ته ویل کیږي. په ملي عاید باندې زیات عوامل اثر کوي۱- دتولید دعواملو ذخیره ۲-طبیعي منابع۳-بشري منابع چې د رهبري کولو مهارت یا استعداد ده جاري عاید :--- کله .مصرف ته متوسط المیلان دعوایدو هغه برخه ده چې داجناسو او خدماتوپه خریداري باندې مصرف کیږي مصرف لپاره متوسط میلان ګڼل کیږي.مصرف ته متوسط میلان د عاید او مصرف دنسبت څخه عبارت ده ۳- راتلونکی عاید خالصه شتمني :--- لکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې مخکې وويل شول دمجموعي شتمنيو څخه دپورونو په لرې کولو سره خالصه شتمني لاسته راځي ۴-دسود په اندازه کې دزياتوالي انتظار پانګه اچونه دلګښت اساسي عنصر دی دپانګې داستعمال لګښت په يوه معلومه زمانه کې دپانګې دواحد داستعمال حقيقي پيښيدونکې مصــارف ديعمده برخې ۱-اســتهلاک۲ ســود . دپانګې اچونې او ملي عايد نســبت ته دپانګې اچوني متوســـط ميلان وايې پانګې اچونې ته نهايي ميلان په پانګه اچونه او ملي عايد کې دتغيراتو نسبت ته د پانګې اچونې نهايي ميلان ويل کيږي. د کنز په نظر کې د پانګې اچونې عوامل دوه دي۱-دپانګې نهايې اســتعداد۲-دســود اندازه .دپانګې په نهايي اســتعداد باندې دوه لاملونه اثر کوي۱- لاســته راتلونکی عايد ۲ دشــتمني دتهيې قيمت. دلوی او کوچنې اقتصــاد ترمنځ توپيرونه کوچنی اقتصـــاد دافرادو کورنيو او تصــديو په وړاندې داړونده اقتصـــادي مسايل او تقسيمات تر څيړنې لاندې نيسي. دبيلګې په توګه په کوچني اقتصاد کې دغوښې وريجو ماشين الاتو او داسې نورو په څير دځانګړو توکو بازار ترکتني لاندې نيول کيږي په بل عبارت کوچنی اقتصاد دکورنيو تصديو په څير د اقتصاد د کوچنيو واحداتو فعاليتونه او اقتصــادي ســلوک تر کتتني لاندې نيســي او يا کوچنی اقتصــاد په يوه شــرکت کې دتو ليد د بيلابيلو بازارونو کې د تو کو دنرخونو دثبات په يوه کارځای کې د کارګرانو دمزد او معاش ديوي کورنې دعايد او مصـــرف درقابتي او انحصـــاري هغو په څير دبازارونو د مختلفو ډولونو عرضــي او تقاض او داســي نورو په څيرمســايل څيري او لوی اقتصــاد داقتصــادي کړنلارې له مخې په عمومي کچه اقتصــادي قوانين او مســايل ترڅيړنې لاندې نيســي.په لوی اقتصـاد کې دنرخونودتورم يا انفلاسيون بيکاري دکچې ملي توليدلو مصـرف سرمايه ګذارۍ سپما او داسې نورو مسايلو شننه څيړنه په تولیزه توګه تر بحث لاندې نيسي چې ځينې خلک يې د ملي اقتصــــاد په نوم يادوې ماخذ پو هاند ډاکتر جورج ژباړونکی دوديال اونورمل کوچنی اقتصادملي اقتصاد له هغه علم څخه عبارت چې د يو هيواد دسياسي قلمرو په ساحه کې تر مطالعې لاندې نيول کيږي او اقتصادي عمده مسايل ترارزيابي او مطالعې لاندې نيول کيږي.په اقتصادي دوران کې تصدۍ او کورنۍ مستقيمه اړيکه لري مثلاً کورنۍ خپل توليدي عوامل او خدمات تصديو ته ورکوي او تصدۍ بيا په خپل وارسره خپل توليدي شوي اجناس او خدمات بيرته دتوليدي عواملو په بدل کورنيو تع ورکوي همدارنګه کورنۍ دتوليد عوامل دولت ته سپارياو دولت ته په سيده توګه ماليه ورکوی دولت دکورنيودتوليد عوامل په وړاندې هغه ته عايد ورکوي او له پرته يو شمير بلاعوضـه مرسـتې هم ورسـره کوي او دټولنيزواو فاميلي کومکونو په بڼه ورته مرســته کوي. کورنی خپل يو اندازه عايد ســپما کو ي چې دغه پاتې شــوي عايد له ټولې کورنۍ څخه دپانګې دجوړيدو په موخه راټوليږي تصدۍ هم دولت ته ســـيده ماليات (پرمفادو ماليات)ناســـيده ماليات(په توليد او خرڅلاوپه دوران باندې ماليات)ورکوي.دولت تصــديو ته څخه دخپلې اړتيا وړاجناس او هدمات پيري او له دي پرته دوي ته سيده او ناسيده مرستې رسوي. دتصديو پس اندازونه او استهلاکات دپانګې دجوړيدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

لپاره کارول کيږي . ددولت فرسايشات داستهلاک او پس اندازونه هم دپانگې جوړيدو خوا ته ليږدول کيږي. له جوړې شوي پانگې څخه بيا دوباره دتصديو او دولتي موسساتو دتمويل لپاره کاراخيستل کيږي . کورنۍ خپل دتوليد عوامل دتصديو په واک کې ورکوي. کورنې دخپلو توليدي عواملو د عرضې په بدل کې دتصديو څخه د عوايدو په بڼه عوض يا جبران ترلاسه کوي.

عامه اقتصاد

دعامه اقتصاد دلوستلو موخې : دمضمون دمطالعې څخه وروسته بايد محصلين په دې وتوانيږي چې ۱-عامه سکتور۲-عامه اقتصاد۳-دعامه اقتصاد پيدايښت۴-دعامه اقتصاد موضوع او ماهيت۵-دمعاصر دولت دندې۶-ولې عامه سکتور ته اړتيا لرو۷-دمؤثريت څخه اوښتون يا انحراف.،دولت مالي او پولي وسايلو په کاراچونه اداره او تهيه د دولت داقتصادي فعاليتونو تحليل او تشريح دعامه مصارفو تاثيرات او بررسې په اقتصاد کې دمالياتو انواع او دمصرف کوونکو او توليد کوونکي درفاه سطحه دعامه اقتصاد دبحث موضوعات تشکيلوي. ددولت دعايداتي سرچينو او لگښتونو په اړه مالي سياستونه دعامه اقتصاد دوسايلو څخه شميرل کيږي چې دانکشافي او دټولنې درفاه دسطحې دلوړوالي په خاطر په کاروړل کيږي. په ۱۸۶۰ م لسيزه کې عامه اقتصاد دکلي اقتصاد څخه خپل جهت جداکړ او داقتصاد دعمومي بخش په نوم مطرح شو. د۲۰ قرن په ۸۰ لسيزه کې دغه عمل په نوي شکل انکشاف وموند او هغه نظريي چې په هغه وخت کې يي په دې اړه انکشاف ومومند دعامه اقتصاد په نوم ونومول شوه. په ۱۹۲۴ م کال کې دلومړي ځل لپاره (کوبرټ)يو کتاب داقتصاد دعمومي بخش په نامه وليکه او عامه اقتصاد يي په داسې شکل تعريف کړ: ټول خدمات او توليدات چې دهيواد غړي يي په بشپړه توگه دحکومت دفعاليتونو او کړنو څخه لاسته راوړي عامه اقتصاد بلل کيږي. دعامه اقتصاد دموضوع ماهيت: عامه اقتصاد هغه علم دی چې ددولت دمالي او پولي وسايلو په کاراچولو اداري اوتهيې څخه بحث کوي . عامه تمويل کارل فيلهيم(karlphellem)وايی عامه تمويل هغه فعاليتونه او کړنې څيړي چې په ترڅ کې يي ددولت داړينو او مهمو دندو دترسره کولو په خاطر وسايل راجمع کيږي. Herlylostعامه تمويل: ددولتي دندو دترسره کولو په خاطر دوسايلو تهيه ويش اواداره ده. دعامه تمويل او خصوصي تمويل ترمنځ فرق: دلگښتونو اوعوايد تنظيم۲-دوخت واحد ۳-ذاتي تمويلي منبع۴-دپيسو نشر۵-دراتلونکې لپاره دتصاميمو تهيه کول(نيول)۶-په عامه تمويل کې لوی قصدي تغييرات۷-دبودجې تعامل. دعامه تمويل ماهيت: عامه تمويل ساينس وي ځکه دلته دحکومت عوايد او لگښتونه عموما په برکې نيسي کوم چې حقيقت دی او ساينس په تجربو او حقيقت ولاړدی.ساينس په دوه ډوله دی علم الحقيقت او علم الهدايت . علم الحقيقت په حقيقت ولاړوي او علم الهدايت نظريات څيړي او دهغه څخه په خپل روزمره کارونو کې کې کاراخلي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعامه تمويل اصـول: دټولنې داعظمي مفيديت اصـل١-دمتوازنې بودجې اصـل٢-دارتجاعيت اصـل٣-داقتصـاديت او تصـويب اصـل۴-داقتصـاديت او تصـويب اصـل. دمعاصـر دولت دندې :١-خارجي يرغل اوتاوتريخوالي په مقابل کې دخپلو وګړو دفاع، حمايت او ساتنه ٢-دداسې اداري تاسـيسـول يا رامنځ ته کول چې کولای شـي په ټولنه کې عدالت رامنځته کړي ٣-درسـمي اوعامه کارونو دپروګرامونو دپيل کول کوم چې په ټوليزه توګه دټولنې لپاره ګټور وي .عامه سـکتور ته ددې اړتياو له مخې ضـرورت لرو١-دټولنې داړتيا وړشيانو او خدماتو په عرضې کې دمارکيټ پاتيوالی٢-دعايد توزيع کې مارکيټ پاتې راتلل٣-په عمومي استخدام کې او قيمتونو ثبات په لاسـته راوړنه کې دمارکيټ پاتې راتلل. داجناسـو او خدماتو پولي ارزښـت تـه چې پـه يوکـال کې پـه يو هيواد کې توليدېږي ملي عـايد وايی. دولتونـه هغـه سـازمانونه دي چې په باصـلاحيته توګه دټولنې دوګړو سـره يوځای ژوند کوي فعاليتونه او کړنې ترسـره کوي او اړين او لازم خدمات چمتو او تمويلوي. سياسـي اداري ياسـازمانونه قوانين او عمومي منل شوي پروسيجرونه ته پراختيا ورکوي ترڅو دامعلومه کړي چې دولت څه کوي او دولت دخپلو لګښتونو دتمويل لپاره دکومو لاروچارو څخه استفاده کوي . مثالونه دسياسي ادارو١-داکثريت رايي اچونې ورکول٢-دولتي نماينده the allocation between government and private useشـخصـي (p):غذا٢-هوسـينګhousing٣-موټرونه۴-جامې Government.clothing: ملي دفاع عامه سـکول(مکتبونه)؟فوليس. مخلوط اقتصـاد بازاراوسياسـتونه. خاص يا فيور مارکيټ ايکونومي ،ورچولې ال کورډنس اينډ سـرويس ار سـفليډ بای فارفراييټ فراويټ فيرم-سـفلي اينډ ډيمانډ . ډيټرمين فرايټ: عامه اجناس : هغه اجناس دي چې دهغې څخه منع کيدل ناممکن يا ناشـونې وي. ددې ډول اجناسـو مثال ملي دفاع ده . ديو هيواد پوځ چې خارجي هيواد يرغل په مقابل کې دخپلو وګړو دفاع او سـاتنه کوي او همدا دملي دفاع په دندو کې يوه دنده ده ،کله چې يو جنس دمنع کيدو لپاره هيڅ درجه ونه لري نوهمدي اجناسـو ته عامه اجناس وايي دعامه اجناسـو ځانګړتياوي.١-غيرسـياليز: ددې خاصـيت څخه موخه داده چې که چيرې يو شـخص يو جنس اسـتعمالوي نو دانه شـي کولای چې ديوبل شخص په خوشحالۍ او افاده کې کموالی راولي.٢-نه منع کيدونکې : هيڅ شـخص نه شـي کولای چې ديو جنس داسـتعمال څخه بل شـخص منع کړي حتی که چيرې نوموړي شـخص دهغه توکي په مقابل کې تاديه هم نه وي کړي. عامه اجناس : هغه اجناس دي چې دبازار اقتصاد دعدم علاقمندۍ او نورو دلايلو په نسبت او دټولنې نيازمندۍ له مخې يې دولت توليد او عرضـه په غاړه لري. لکه ملي دفاع ، قضـايي نظام او داسـې نور. Samuelsson: عامه اجناس داسـې تعريفوي: عامه اجناس هغه اجناس دي چې خلک ورنه په عام ډول اسـتفاده وکړي اوديو نفر لګښـت دبل نفر لګښـت کې کموالی رانه ولي. عامه اوخصـوصـي اجناس ددوه خصـوصـياتو په اساس سره بيلولای شو . غيري سياليز٢-نه منع کيدونکي. سوچه عامه اجناس : دلته هيڅ دمنع کيدلو توانمندې شتون نه لري او نه دده دګټو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دترلاسه کولو لپاره کوم سیالیز حالت شتون لري. ۲-سوچه خصوصي اجناس: په دې حالت کې په واضیح ډول دعدم ممانعت درجه یا دنه منع کولو درجه شتون ولري او سربیره پردې رقابتي یا ســـیالیز حالت هم وجودلري.دچمتو کولو نهایي لګښـــتونه : دیو بل کس نهایی لګښتونه دسوچه عامه اجناسو څخه دګټې اخیستنې لپاره صفردی ددې څخه وروسته دنورو وګړو دعامه اســتفادي لپاره شــتون لري یعنې نوروګړي هم کولای شــي چې دیو عامه جنس څخه اسـتفاده وکړي ځکه دهغې نهایي لګښـتونه صـفر یا ثابت وي په داســې حال کې چې په لوړه کچه دعامه اجناســو مقدار دزیاتوالی لپاره اضــافي ســرچینو ته اړتیا ده یعنې که چیرې وغواړو چې په لوړه کچه عامه اجناس تولید کړو نوباید چې اضافي سرچینې په کار واچوو . مثال ډوډۍ دتودوخې په مقابل کې ډوډۍ په بشــپړه توګه خصــوصــي جنس دی ځکه دلته دسوچه خصوصي اجناسو دوه حالته شتون لري. ۱-الف دمنع کیدو درجه شتون لري ۲-ب سیالیز حالت شتون لري . تودوخه په بشپړه توګه سوچه عامه جنس دی ځکه دلته دسوچه عامه اجناســو دوه حالتونه شــتون لري. الف دنه منع کیدوب-غیرســیالیز حالت. هم شــتون لري.price excludableعامه اجناس هغه عامه اجناس دي چې دقیمت په وضـع کولو سـره وګړي دهغې داستفادې څخه منع کیږي. او په ډیرې اسانۍ سره تري وګړي منع کیږي لکه . ټلویزون کیبل، دتفریح او ورزش ځایونه. Congestible: عامه اجناس سیالیز وي مګر دمنع کیدلو وړنه وي. دلته دعامه اجناسو یو بل ډول هم شـته چیرې چې دیو مودې یا وخت څخه وروسته دلګښت کوونکو لخوا ترلاسه شوي ګټه دګټه ګوني له امله کمه شي.دې ډول اجناسو ته congestibleعامه اجناس وایي. بیلګې : سړکونه، پارکونه.دسوچه خصـوصـي او عامه اجناسـو تقاضـا : دسـوچه خصـوصـي اجناسـو لپاره تقاضـا دمقدارونو په جمع کولو سـره په هرقیمت کې ترلاسه کیږي یا پیداکیږي.دسوچه خصوصي اجناسو په صورت کې مقدارونه په افقي محور جمع کوو ددې لپاره چې مجموعي یا دبازار تقاضـــا پیداکړو. دســـوچه عامه اجناسو لپاره دمؤثر یا مساعد مقدار پیداکول: دعامه اجناسو لپاره مساعد یا مؤثر مقدار دهغه مقدار څخه عبـارت دی چیرتـه چې ټولنیزي نهـایي لاســـتـه راوړنې دګټې دټولنیزو نهـایي لګښتونو سر ه برابروي msb=mscلینډال وایي چې وګړي دعامه اجناسو دعین مقدار لپاره مختلف قیمتونه تادیه کوي دلینډال دقیمتونو مجموعه(p) باید دعرضـــه شـــویو عامه اجناســـو دلګښــت ســره مســاوي وي . باندېنۍ اغیز کوونکي هغه وخت رامنځ ته کیږي کله چې دیوه اقتصادي عامل پریکړه اوتصمیم دبل اقتصادي عامل په ګټه مستقیم اغیز ولري اودخپل نفوذ لاندې یې راولي . مالي باندېنۍ اغیزې دغیرې مالي باندینۍ اغیزو په مقابل کې ځینې وخت اقتصـــادپوهان دمالي باندېنۍ اغیزو او غیرې مالي باندېنۍ اغیزو ترمنځ توپیر کوي او وایي چې دمالي باندېنۍ اغیزکوونکو او غیرې مالي باندېنۍ اغیزکوونکو ترمنځ توپیر شـــته په مالي باندېنۍ اغیز کوونکي یو اقتصــادي عامل دبازار دنرخونو په بدلولو سـره نوراقتصــادي عاملین او وګړي ترخپل اغیز لاندې راولي . ددې برعکس که چیرې یو اقتصـــادي عامل یا

(c) ketabton.com: The Digital Library

وګړی نوراقتصـــــادي عـاملین یـا وګړي دقیمت دبدلون داغیزو څخه پرته دنورو تـاثیراتو اواغیزو له امله ترخپل نفوذ لاندې شـو؟نو په دې صـورت کې بیامونږ دغیرې مالي باندېني اغیز کوونکو څخه خبري کوو.اقتصـــادي سـیتمونه په ۴ ډوله دي ۱-دازاد بازار اقتصـــادي سـیسـتم۲-مرکزي پلان جوړونې اقتصـادي سـیسـتم۳-مخلوط اقتصـادي سـیسـتم ۴-اسـلامي اقتصادي سیستم. ازاد بازار اقتصادي سیستم دا نظام په شخصي ګټو زیات پوکس کوي چې په دې نظام کې قیمتونه دبازار دعرضې اوتقاضا په اساس ټاکل کیږي چې ددولت مداخلي ته په کې اړتیا نـه لیدل کیږي. او یواځې دڅارونکي رول لوبوي . ۲-مرکزي پلان جوړونې سیستم: په دې نظام کې هرڅه په دولت پورې اړه لري حتې واده کول هم په دولت پورې اړه لري چې دانظام زیات عمومي ګټو ته ژمن دی . دعامه اقتصــــاد وســـایل: ددولت عایداتي سـرچینو او لګښـتونو په اړه مالي سیاسـتونه دعامه اقتصـاد دوسـایلو څخه ګڼل کیږي.دمفت خور مشکل اکثره دعامه اجناسو په وجه منځ ته راځي . دایجورت بکس په طریقه اوددې په مرســـته باندې مونږ دوه اشـــخاص او یا هم دوه هیوادونو ترمنځ دتوکو تبادله په خاطر دایجورت بکس څخه اسـتفاده کوو. ایجورت بکس دوه اسـاسـي عناصـر یا اجزاووي لري نوددې نه معلومیږي چې دایجورت بکس دوه مختلفي منحني ګانې لري البته بې تفاوته منحني ګانې لري. دپریټو ایفیشـنسـي : څخه مطلب داده چې دیو کس باید ګټه ترلاسـه کړي خوبیدون ددې چې بل کس ته تاوان ورســیږي. دپریټو دتبادله مؤثریت نقطه هغه نقطه ده چې په هغې کې دوه مختلفي منحني ګانې سـره یو ځای شـوي وي . غیرمؤثره تبادله دا دتوکو مشـخصـه اندازه ده مګر دتجارت څخه وروســته ده نو په دې حالت کې یو زیاته اندازه افاده ترلاســه کوي او بل شـــخص کمه افاده ترلاســه کوي .intial endowment:داهغه حالت دی چې دتجارت څخه مخکې وجود لري اودلته دتوکو مشخصه اندازه راښیي . پریټو داسې وضعیت ته اشـاره کوي چې یوکس رفاه داعظمي کیدو لپاره نشـي کولای چې دبل چا څخه ناوړه ګټه ترلاسه کړي. په بنه ډول دمنابعو استعمال ته اقتصاد وایی. دلینډال تعادل څه ته وایي: دایوه نظریه ده کوم چې مونږ ته تشـــریح کوي چې انفرادي اشـــخاص دخپلو نهایي ګټو په خاطر دعامه اجناسو دتولید یادتهیې لپاره تادیه کوي. ددې لپاره چې مونږ دعامه اجناسو دتولید او دتهیې لپاره مســـاعد او مطلوب مقدار پیداکړو دتعادل په حالت کې ټول وګړي عیني مقدار عامه اجناس په لګښت رسوي مګر امکان لري چې دوی دمختلفو قیمتونو سره مخامخ شـي. دلینډال تعادل دسویډنې عالم : ایریک لینډال لخوا وړاندې شوی دلینډال قیمت: نهایي نتیجه ده کوم چې دانفرادي اشـخاصـو په واسـطه تادیه کیږي دعامه اجناسـو دلاسـته راوړلو لپاره دلینډال قیمت دي داهغه قیمت دی کوم چې دانفرادي اشـخاصـو لخوا دعامه اجناسـو دترلاسـه کولو په خاطر تادیه کیږي. دلینډال دقیمتونو مجموعه باید دعامه اجناسـو دعرضـې دلګښـت سـره مسـاوي وي .لکه ملي دفاع. دلینډال دتعادل یو بنسـټیزه سـتونزه داده چې مونږ په دقیقه نه پوهیږو چې هرشـــخص څومره ارزښـــت دعامه جنس څخه ترلاســـه کړی کوم چې ددې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نظريي تطبيق په حقيقي نړۍ کې ستونزمن کاردی. مفت خور مشکل هغه وخت رامنځ ته کیږيکله چې يو کس يا ګروپ ګټه لاسته راوړي بلکې مانع ماليه وي او تاديه دماليې نه کوي.عامه اقتصاد دوه اساسي دلايل وړاندې کيدلای شي چې دعامه سکتور رول اصلاح کوي چې دا دوو عنوانونو دمؤثريت او تعادل لاندې ګروپ بندي کيدلای شي . مؤثريت په هغو دلايلو پوري ارتباط پيداکوي چې دلويو اقتصادي فعاليتونو دکچې سره ارتباط لري حال داچې تعادل يا مساوات اقتصادي ګټو ويش ته اشاره کوي اود هغې څخه بحث کوي . دملکيت دحق پرته دجانبينو يا قرارداد کوونکو ترمنځ دتوکو تبادله په باورې ډول او داعتماد په فضا کې نشي ترسره کيدلی. هرکله چې افراد دخپلو ګټو لپاره يو دبل سره په جګړه اخته شي نودامسله بيا دHobbesپه نوم پيژندل کيږي نو په داسې حالاتو کې کاروباري افراد دولت ديو ټولنيز قرارداد په حيث رامنځ ته کوي ترڅو دولت خلک له انارشۍ يا خپل سرۍ څخه خلاص يا تيښتې ته مجبور کړي. هغه حالت چې مداخلي ته په کې ممکن اجازه ورکول شوي وي په دوو ډولونو ويشل کيږی. ۱-هغه حالت دی چې مارکيټ په کې بريالی وي۲-هغه حالت دی چې مارکيټ په کې بريالی نه وي. دبازار دناکامۍ څخه علاوه ددولت مداخله دمشاهدې او نظارت له مخې هم رامنځ ته کيږي دامداخله کيدای شي چې په مختلفو برخو کې لکه دعوايدو نانډولي په شتمنيو کې نانډولي او نورو کې وي . دپورته ستونزو دله منځه وړلو په خاطر دولت په اقتصاد کې مداخله کوي او دولت مداخله خورا اړينه او ضروري ده حتی که اقتصادي ګټورتوب يي هم کم وي په داسې حالتونو کې داقتصادي رفاه اود دولت په واسطه رامنځ ته کيږي.، او د جوړشويو او وضع شويو سياستونو په مرسته هڅه کوي ترڅو دا نانډولي راکمه کړي. ګټورتوب او مساوات...

واګنر دحکومتي لګښتونو دزياتوالي په پديده باندې خبرې کړي . همدارنګه واګنر په دې عقيده وه چې ددولت دکړنو دوام بايد په ملي عايد کې زياتوالی راولي ځکه دملي عايد په زياتوالي سره داقتصادي ودې او ترقۍ لپاره لاره هواريږي. اګر چې دواګنر نظريه يواځې دانه تصدۍ قوي چې دعامه لګښت زياتوالی دملي عايد په فيصدۍ سره دی . واګنر په ۱۹پيړۍ کې يو اقتصاد پوه وه نوموړي خپلې څيړنې ددولتي لګښتونو په برخه کې دځو اروپايي هيوادونو جاپان او دامريکا متحده ايالاتو څخه په راټول شوي معلوماتو باندې بشپړي کړي نوموړي وويل چې دعامه سکتور ونډه په GDPډيره لوړه ده اودوخت په اوږدو کې په کې خورا ډير زياتوالی راغلی دی دواګنر دقانون محتويات ددې تمايلاتو تشريح وه اووړانديز يي وکړ دابه دوام وکړي۲-پروفيسورفيکو وايي چې دولتي لګښتونه عامه سکتورونو بايد ملی عايد په زياتوالی سره وده وکړي اوده خپل دلايل په لاندې توګه وړاندې کړي دي۱-که يو ه ټولنه غواړي چې واقعا پرمختګ وکړي نوبايد چې وګړي يې دولت سره اوږه په اوږه خپل لګښتونه دخپلو اړتياو اوضرورتونو له مخې ترتيب کړي يا په بل عبارت دوی بايد خپلې پيسې داسې په لګښت ورسوي لکه چې مخکې به قانوني پيسې په لګښت

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسيدلي.ځيني وختونه دګټورتوب دپاليسی په نسبت دمساوات پاليسي مهم بلل کيږي ترڅو داقتصادي کړنو په وړاندې کوم خنډونه او موانع موجود وي هغه لري کړي داستدلال لپاره اخري دليل به داوي چې دبيلګې په توګه دمساوات په سياست کې يو يا څو لګښت کوونکي يو شان رول لوبوي په داسې حال کې چې دويش مسله په کې نه رامنځته کيږي چې همدغه سياست يواځې او يواځې دمساوات څخه پرته ګټورتوب په نظر کې نيسي نودنوموړي سياست پورې اړوند ټول وسايل دقيق تحليل او مطالعې ته اړتيا لري. بازار دناکامی څخه علاوه ددولت مداخله دمشاهدې او نظارت له مخې هم رامنځ ته کيږي دامداخله کيدای شي چې په مختلفو برخو کې لکه عوايدو ناانډولي په شتمنيو کې ناانډوالي او نورو کې وي نو دپورته ستونزو دله منځه وړلوپه خاطر دولت په اقتصاد کې مداخله کوي اوددولت مداخله خورا اړينه او ضروري ده حتی که اقتصادي ګټورتوب يي هم کم وي . دعامه سکتور دودې تشريح کولو فرضيه : لکه څنګه چې ددولت کړنې ورځ په ورځ پراخوالی مومي نوپه دې توګه ددولت په لګښتونو کې هم زياتوالی راغلی دی پروفيسور پيګوPigouوايي چې دولتي ياعامه سکتوررونه بايد ملي عايد په زياتوالی سره وده وکړي.

احتمالات

احتمالات: احتمال په لغت کې د ممکن يا شوني په معنا ده. داحتمالاتو په هندسي مفهوم کې دوه شرطه ډير ضروري دي۱-بايد (سطحې) يو دبل مساوې وي۲-تعداد بايد سره مساوې وي.کلاسيک نظر په ۱۷ م پيړۍ کې يوعالم چې لاپلاس نوميده داحتمالاتو لپاره نظر وړاندې کړو.هغه ويل چې ټول انساني فعاليتونه په ټولنه کې د بعضې فکتورونو له امله متاثر کيږي او ثابت نه شي پاتې کيدای يعنې ټولې هغه پيښې چې په کمې ډول رامنځ ته کيږي. داحتمالاتو مشخصات ۱- ديوې اتفاقي حادثې دظهور چانس د هميش لپاره ديو څخه کوچنی او دصفر څخه لوی دی۲-ديوې يقيني حادثې دظهور چانس دهميش لپاره د يو سره برابر وي ۳-ديوې اتفاقي حادثه ظهوراونه ظهور مجموعه مساوي ديو سره ده ۴-که چيرې (ای) اتفاقي حادثه د(بي)اتفاقي حادثې يوه برخه وي نو (بي) اتفاقي حادثه هم د(ای) اتفاقي حادثې دظهوريوه برخه ده. داحتمالاتو دسنجش قواعد يامېتودونه ۱-وي اور يو(اتحاد)چې ديا په معنا ده ۲-سرچپه وي عدد يعني پښتو ۸ عدد غوندې يا يا سرچپه يويا تقاطع د او په معنا ده . اتفاقي حادثه په دوو برخو ويشل شوي کيږي۱- مستقله اتفاقي حادثه ۲- غيرمستقله اتفاقي حادثه.مستقله اتفاقي حادثه عبارت له هغې اتفاقي حادثې څخه ده چې ديوې اتفاقي حادثې په ظهور سره دسيټ دنورو عناصرودظهور چانس تغير ونه ښورې يعنې دټولو دظهور چانس ۱۰/۱ (يوپه لس وي).غير مستقله اتفاقي حادثه عبارت دهغې حادثې څخه د ه چې دسيټ ديوې اتفاقي حادثې په ظهور سره د سيټ دنورو عناصرو د ظهور چانس تغير وښوري. دمستقله اتفاقي حادثاتو داتحاد قانون:کله چې په يو سيټ کې ددوه يا څو اتفاقي حادثاتو هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

زمان ظهور امکان ونه لري او يوائې دوه يه ځو اتفاقي په منځ کې د يوي اتفاقي حادثي دظهور امکان برابروي نو ددې ډول اتفاقي حادثي د چانس معلومولو لپاره مونږ دمســـتقله اتفاقي حادثاتو داتحاد دقانون څخه اســتفاده کوو. د مســتقله اتفاقي حادثاتو د تقاطع قانون کله چې په يو ســـيټ کې ددوو يا څو اتفاقي حادثاتو هم زمان ظهور امکان برابر وي او غواړو چې په هکله يې د باور درجه پيداکړو نو ديته د تقاطع قانون يا ميتود وايي.توزيع تابع: که چيرې ايکس يو اتفـاقي متحول وي او ايکس۱،ايکس۲، ايکس۳،.....ايکس اين د نوموړي اتفاقي متحول ممکنه قيمتونه وي د ايکس اتفاقي متحول احتمال چې د يو معين ايکس اې څخه کوچنی او مســاوې(ايکس لوی مســاوی د ايکس اې)قيمتونه واخلي عبارت دتوزيع تابع څخه ده.متمادي اتفاقي متحولين: هغه متحولين دي چې په داخل ديو انتروال يا معلومه ســاحه کې نهايت زيات تام او کســـري اعدادو قيمتونه اخيســـتلای شـــي. لکه دحرارت درجه ۲- غيرمتمادي يا مجزا اتفاقي متحولين: هغه متحولين دي چې په يوه معلومه ســـاحه کې يوائې دتام اعدادو قيمتونه اخســتلای شــي: لکه دکورنۍ دغړو تعداد.احتمالاتو تابع که چيرې ايکس يواتفاقي متحول وي او (ای بي ســي) يي دتحول ســاحه وي نو دتحول ســاحې د ظهورچانس عبارت داحتمالاتو تابع څخه ده.يا په بل عبارت که چيرې ايکس يو اتفاقي متحول وي او يوه معلومه د تحول ســـاحه ولري داچې دتحول په ســـاحه کې کوم قيمت اخلي دنوموړي قيمت دظهور چانس عبارت داحتمالاتو د تابع څخه ده.هرهغه انساني فعاليت چې نتيجه يې دمحيطي عواملو د اغيزو له پلوه په دقيق ډول سره دسنجش وړ نه وي يوه اتفاقي تجربه چې لږ تر لږه ممکنـه نتـايج لري.لاپلاس پـه نظريو اتفـاقي تجربې هر ممکنـه نتيجـه داتفـاقي حـادثـه ده چې دهغې ظهور او نه ظهور په مطمين ډول ســره ســنجش کيدای نه شــي خو دهغې دظهوراو نه ظهورپه هکله دباور درجه دسنجش وړده.

د بشري منابعو مديريت

د بشري منابعو پيژندنه : ټولي انسانان ، دهغوی استعداد، مهارت،کاري ځواک او داسې نور د بشري منابعو څخه عبارت دي. دبشري منابعو مديريت عبارت له هغه پروسې دی چې د۴ عمده او مهمو فعاليتونو څخه تشکيل شوی چې عبارت له (بشري منابعولاسته راوړل،دهغوی پرمختګ،دهغوی تشـــويقونه،او همدارنګه دهغوی دســـاتنې څخه ده. ديوې ادارې لپاره کارکوونکي تر ټولو بنـــه شـــتمني ده ديوې ادارې کيفيت او اغيزمنتوب د هغه د وګړيو په واســـطه تعينيږي چې په کارګمارل کيږي. داکثرو ادرارو بريا دمهارت لرونکو کارکوونکو په پيداکولو باندې اتکا لري چې ترڅو غوښـــتل شـــوي دندې په برياليتوب ســـره ترســـره او دکمپنۍ (ادارې) اوږدمهاله موخې ترلاســـه کړي. دبشـــري منابعو مديريت پيژندنه: ســـکاټ کلوتيير او سپريګل (scott clothier and sprigel) دبشري منابعو مديريت دارنګه تعريف کړی دی:---- دمديريت هغه برخه چې په کارکوونکو (ستاف) باندې مسوله وي اوده عملياتو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه اړخونه چې دمديريت اړيکې دکارکوونکو ســـره او دکارکوونکو اړيکې دکارکوونکو سره او همدارنګه دفردي او ګروپي پرمختګ سره تړاو لري بنستيزه توجه کوي. (دبشري منابعو مديريت په کارکې دبوختو وګړيو او يوې ادارې ســـره دهغوی اړيکو ته توجه کول دي.دبرطانيه داړيکو مديريت آداره)دفرينچ وينډل(French wendel) له نظره : دبشـــري منابعو مديريت ديوې ادارې پواسطه د بشري منابعو ګمارنه،انتخاب،پرمختګ،ګټه اخيستنه مزدورکونه چې دکاري قوې په ارتباط سرته ورسيږي ترڅو وکولای شي لاندې درې ډوله اهداف ترلاسه کړي ۱-شخصي موخې ۲-اداري موخې ۳-ټولنيزي موخې او همدا درې ډوله موخې لرې هم ۱- شخصي اهداف : داشخاصو حقوق ساتل او دهغوی دتربيې څخه عبارت ده ۲اداري اهداف : د ادارې اهداف څه دي ؟ او د څه لپاره جوړه شوي ده؟ د ادارې يواځينۍ موخه ګټه لاســته راوړل دي ۳-اجتماعي اهداف: په ټولنيز او اجتماعي ډول اداره مســوليت لري هغه ضـــرورتونه چې يوه ټولنه يې لري دهغې په رڼا کې بايد خپل فعاليتونه ســرته ورسوي او جامعه بايد متضرره نه شي.شخصـي اهداف: دکارمندانو څخه اعظمي استفاده کول۲-دکارمندانو دضرورياتو معلومول او دهغوی د ضرورياتو مطابق دهغوی تشويق کول ترڅو د ادارې کارخپل مسوليت وګڼي او په مؤثر ډول کارسرته ورسوي داد کارمندانو په ذهني تقويت پورې اړه لري مثلا هغوی تـه احترام کول پـه هغوی بـاور کول او دهغوی نظرياتو او خبرو ته غوږ کيښـــودل دخپل توليد دمؤثريت دزياتوالي په خاطر کارمندانو ته ټريننګونه ورکول لارښـونه اومعلومات ورکول او دهغوی سـره مشـوره کول. او ټولې هغه لارې چارې چې د کارمندانو روحيه تقويه کوي په کاراچول دکارمندانو دشـخصـی اهدافو څخه شميرل کيږي . دبشـري منابعو دمديريت ځانګړنې ۱- ذاتي يا ارثي ځانګه دمنجمنټ ده ۲- دټولو وظيفوي ســاحو بنســټ۳-په وګړو تمرکز۴-شــخصـــي فعاليتونه يادندې۵-دوامداره پروســـه ۶-په بشـــري روابطو اتکا. دبشـــري منابعو دمديريت وظايف۱-مديريتي ۲-عملياتي دمديريتي او عملياتي ترمنځ فرق په دوو نقطو کې دی چې مديريتی مفهومي وظايف دي او لوړې ســطحي منيجرانوکاردی او عملياتي وظايف فزيکي دي او دټيټې ســطحي مديرانو په واســطه ســرته رســيږي.لاندې ۴ ډوله وظايف د مديريتي وظايف له جملې څخه شـــميرل کيږي۱-پلان جوړونه۲-تنظيمونه۳-لارښـونه۴-کنترولونه پلان دراتلونکې کارونو لپاره يوه پيش بيني ده پلان جوړونه يوه پروســـه ده چې د هغې په پايله کې پلان جوړيږي. دبشـــري منابعو پلان جوړونه: هغه پروســـه ده چې په هغه کې دبشـــري منابعو (قوي) ضـــرورتونه مشـخص او بيا دهغې دترلاســه کولو لپاره وسـايل يا لارې چارې په کاراچول کيږي ترڅود ادارې جامع(مرتبط) پلان مخ په وړاندې لاړشـــي پلان جوړونه دمديريتي وظايفو لومړۍ دنده پلان جوړونه ده چې په دې کې دا مشخص کيږي چې اداره په کومه اندازه دکارمندانو ضرورت لرې بيا دهغوي لپاره پروګرامونه او پاليسي ګانې جوړيږي چې څومره او څه ډول مهارت لرونکې کارمندان بايد استخدام شي . تنظيمونه : داهم دمديريتي وظايفو څخه ده چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کارمندان په کې په عملي ډول تنظيميږي يا دلته دپرسونل تنظيمول دی چې په خپلو خاصو ساحو يا د عملياتي دندو داسې ترتيب کول دی ترڅو د هر شخص ونډه د ادارې په اهدافو کې په اعظمي ډول وي او داد پرسونل او کمپنۍ دفزيکي کاروبار ترمنځ ارتباط دی او لاندې فعاليتونه په تنظيم کې ضرورور دي ۱- ددندې لپاره دکاري قوې اماده کول ۲-دهريو شخص ته دکار دساحې معلومول۳- integration of the effort of the task force ودوظيفي ځواک دهڅو انضمام.۴- ديو فرد همغږي دهغه د مربوطه ډيپارټمنټ سره.۳- لارښوونه:---رهنمايې کول د تنظيم کړای شو فعاليتونو په تحرک او لاسته راوړنه کې مرسته کوي۴-کنترولونه:---دا هم مديريتي دندو څخه ده چې دلته د هغه معيارونو په اساس چې په پلان کې ټاکل شوي دي کنټرول سرته رسيږي او ددندو تحليل او اجراتو کنترول لپاره چې تر څو مؤثر کيفيت رامنځ ته شي دمختلف تخنيکونو څخه استفاده کيږي يا هم کنترول دپلان دوامداره څارنه دکنټرول په معنا ده ۲- عملياتي وظايف: په لاندې برخو کې شاملې دي ۱-دپرسونل اماده کول۲-پرمختګ ورکول۳-تشويقونه۴-ساتنه دکارمندانو۵-ثبت يا ريکارډساتل ۶-دپرسونل پلان جوړونه او د هغوی ارزونه. دپرسونل اماده کول : دادعملياتي وظايفو لومړۍ دنده ده چې مناسب کارمندان په مناسب شمير چې اداره ورته داهدافو په لاسته راوړلو کې ضرورت لري ولرو.۲-پرمختګ ورکول: داعملياتي وظايفو څخه شميرل کيږي چې لاندې څلورفعاليتونه په بر کې نيسي کارمند ته پرمختګ ورکول: دلته دکارمند مهارتونو ته پرمختګ ورکول کيږي. لکه ادراکې تخنيکي ارتباطي اونور۲مديريت ته پرمختګ ورکول: دلته د ادراکي توانايي لاښه کول دي او دهغې د ارزښت لوړول دي او پراختيا ورکول دي او کارمند تعليمي کچې لوړول دي ادارې ته پرمختګ ورکول او دلته په پلان کې جوړونه او تنظيمونه کې نوې پرمختګونه رامنځ ته کول دي او په هغې کې تغير راوستل دي ۴-مسلک ته پرمختګ ورکول:--- دلته بلاخره اوږدمهاله لاسته راوړل دي يعني داهدافو پرمختګ رامينځ ته کيږي چې دا ټولې لاسته راوړني د ادارې کارمندانو په وسيله ترسره کيږي ۳- تشويقونه: دکارمند تشويقونه داهم دعملياتي وظايفو له جملې څخه ده او دلته کيدای شي کارمند دلاندې دوو لارو څخه تشويق شي ۱-مادي۲-معنوي.مادي: په معنا چې کارمند ته دژوند ښه سهولت برابرول او معنوي تشويقونه: په دې معنا چې کارمند ته په داخل داداره کې تشويق ورکول لکه د هغه رتبې لوړول معاش زياتول او داسې نور.۴- دکارمند ساتنه :---داهم دعملياتي دنده چې دلته دکارمندانو دکاري حالت په نظرکې نيولو او معلومولو سره دهغوی لپاره خدمات برابرول او هغوی ته ګټه ورکول ترڅو هغوی تشويق شي او اداره ترک نه کړې.۵-ثبت يا ريکارډ کول:---داهم دعملياتي دندو څخه ده چې دلته کارمندانو په هکله ريکارډ برابريږي او دکارمندانو او کارونو په هکله يې معلومات ثبتيږي چې په ارزيابي کې مرسته کوي۶-دپرسونل پلان جوړونه او دهغوی ارزيابي : داهم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعملياتي دندو څخه ده چې په اداره کې سرته رسيږي.په دې کې دکارمندانو ارزيابي ترسره کيږي او دغه ارزيابي عموما دلوړې سطحې مدير په واسطه سرته رسيږي.

دبشري منابعومديريت اهميت :

1-it helps management in the preparation adoption and continuing evaluation of personal program and policies2-it supplies skilled workers through scientific selection process3-it ensures maximum benefit out of the expenditure on training and development and appreciate the human assets4-it prepares workers according to the changing needs of industry and environment5-it motivates workers and upgrades them so as to enable them to accomplish the organization goals6-through innovation and experimentation in the fields of personal ,it helps in reducing costs and helps in increasing productivity7-it contribute a lot in restoring the industrial harmony and healthy employer –employee relation8-it establishes mechanism of the administration of personnel services that are delegated to the personnel departments.

بشري منابعو مديريت خنډونه يا ننګونې۱-محيطي ننګونې ۲اداري ننګونې۳-انفرادي ننګونې نوټ په ځينو کتابونو کې دغه خنډونه يا ننګونې دوه ډوله هم راغلې(راتلى) شي چې عبارت ده ۱-خارجي ۲-داخلي ۱-محيطي ننګونه : داهغه ننګونې دې چې دکمپنۍ خارجي ځواکونو ته راجع کيږي چې د ادارې دکنترول نه بهردي مګر د ادارې په اجراتو باندې مستقيما مثبت يا منفي تاثير اچولاى شي او په لاندې ډول دي.::ــ----۱-نړيوال توب ۲-دکارګرانو اتحاديه ۳- دولتي قوانين ۴-اقتصــــادي حالت ياشــــرايط ۵-د ادارې موقيعت ۶- دکاري قوې نه ورته والې يا ډيورسيټي ۷- ټکنالوژي۲- د ادارې په وړاندې ننګونه :دا هغه اخطارونه دې چې په اداره کې داخل کې ورســــره مخامخ کيږي او کنټروليدونکي دي چې په لاندې ډول دي۱-ستراتيژي۲-د ادارې کلتور۲-دکاري قوې ګروپ۴-د ادارې په کاميابۍ کې مرستندويه ونډه ۵-رقابتي حالت ۶ عدم مرکزيت۷-دکارکوونکو راکمول۸د ادارې دوباره جوړښــــت۹-تکنالوژي۳-انفرادي ننګونې :---- داهم دافرادو په وړاندې د ايچ ار ايم يو چيلينج دى چې دلته بايد دوى ته توجه ورکړل شي ترڅو پرمختګ رامنځ ته شي او بلې ادارې ته لاړنه شي او اداره دناکامۍ ســـره مخ نه کړې نو دايو چيلينج ده چې بايد قبول شـــي. دبشــــري منابعو دمديريت مهارتونه:-- ۱-دبشري منابعو مدير بايد روښانه فکر ولري(as intellectual) چې حالت تحليل کړيcommunicate,articulate,understand۲-دبشــــري منابعو مدير بايد

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو مدرس وي۳-دبشـــري منابعو مدير بايد توپير كوونكي وي۴-بشـــري منابعو مدير بايد داجراتو توانايي ولري۵-دبشـري منابعو مدير بايد واقعي رهبر وي۶-بايد بشـردوسـت وي۷-بايد لرليد لرونكې وي. دبشري منابعو دپلان جوړونې اهميت او ضرورت:--په دې معنا چې يوه اداره كې كوم ډول خلک او په څومره تعداد په كوم ځای او په كوم وخت كې دځان سره ولري. اهميت دبشري منابع دادى چې صحيح تعداد خلک په مناسب وخت او ځای كې ولري . دبشري منابعو دپلان جوړونې موخې ۱-دبشري منابعو څخه اعظمي استفاده ۲ – په دې باور ترلاسـه كول چې بشـري منابع په مناسـب ځای كې تخصـيص او ځای په ځای شـوي دي۳-ددې په وسـيله پيش بيني په بنـه ډول ترسـره كول۴-دكنترول لپاره معيارونه تعينول۵-دبشـــري منابعو دتولواړخونو دمصـــارفو كنترول۶-دتبديلۍ او ارتقا دپاليســيو فورمول بندي كول.

دبشري منابعو پلان جوړونې مراحل:--

human resource planning: is a process by which an organization ensure that it has the right number and kinds of people at the right place right time capable of effectively and efficiently completing those tasks that will help the organization achieve its overall strategic objectives. Coleman: has defined HR planning as the process of determining manpower requirement s and the means for meeting that requirement s in order to carry out the integrated plan of the organization. Needs and importance of HR planning ? objectives of HR planning: the major objectives of human resource planning in an organization are to 1-ensure optimum use of human resource currently employed2-avoid balances in the distribution and allocation of human resources3-assess or forecast future skill requirements of the organization overall objectives4povide control measure to ensure availability of necessary resources when required 5-control the cost aspects of human resource6-formulate transfer and promotion policies.

دوه مراحل لرې چې دغه مراحل په خپل وارسره زياتو برخو ته شامل دی په لاندې ډول سره دي ۱-موجوده بشري منابع ارزول يا تحليل ۲-دبشري منابعو راتلونكې ضرورتونه پوره كول يا دهغې پيش بينې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Assessing current human resources: 1-HR planning starts with determining the current status of human resource. this is an internal analysis of the manpower available within the organization. it includes an inventory of the people and the skills available. A comprehensive job analysis is mandatory to understand the jobs and the skills required for each 2-the inventory includes a list of names of employees on the rolls, their education, training, prior employment, capabilities, and special skills. 3-this inventory is use full in determining (skills available, new opportunities, selection, training and executive development. transfers, promotion, career planning and management. 3-the human resource inventory provides crucial information for identifying current and future manpower problems.

Job Analysis: a start point for identifying manpower is to first understand what are all the jobs available in the organization and the knowledge, skills and ability of required for each. This is possible through a good job analysis. let us see what it is?

Job Analysis: job analysis defines clearly the job within the organization. the behavior needed to perform these Job is also identified. job analysis obtains information about all jobs in the organization. this information is used to develop job description, job specifications and to conduct job evaluation. these are useful to identify individuals suitable for recruitment. it also provides information about training needs of employees. it is valuable for performance appraisal, career development and compensation administration. a good job analysis provides up to date, accurate information on the tasks, duties, scope and position of employees.

Job Description: job description is a written record of the duties, responsibilities and requirements of a particular job, it is concerned with the job itself and not. With the work. It is a statement describing the job

(c) ketabton.com: The Digital Library

in such terms as its title. Location, duties, working conditions and hazards. in other words, it tells us what is to be done and how it is to be done and why. It is a standard of function, in that it defines the appropriate and authorized contents of a job

1-job identification (job title, alternative title, department, division. plant and code number of the job)2-job summary3-job duties4-relation to other jobs 5-supervison 6-working conditions (cold, heat, dust, wetness, moisture, fumes, odor, oily condition)

Job specification: the job specification indicates the minimum qualification s that the jobholder must possess to perform the job well. it identifies the knowledge, skill, and abilities needed to do the jo effectively.

A:physical characteristics , which includes health strength endurance, age-range, body size height, weight , voice, eye, hand and foot co-ordination.B:psychological characteristics or special aptitudes which include such qualities as manual dexterity mechanical aptitude , ingenuity, judgment, resourcefulness ,analytical ability and mental concentration C:personel characteristics trait of temperament such as personal appearance good and pleasing manners emotional ability , leadership, cooperativeness, initiatives and drive skill in dealing with others. D: responsibilities which include supervision of others responsibility for production, process and equipment responsibility for the safety of others responsibility for generating confidence and trust responsibility for preventing monetary loss. E-other features of a demographic nature which are age, sex education experience and language ability.

موجوده حالت داده چې مونږ باید دادرک کړو چې مونږ اوس وخت په کومه اندازه بشري منابع لرو او په کومه ساحه کې دغه بشري منابع موجودې دي او دکوم مسلک لرونکې دي یعنې دلته مونږ ته بشري منابعو ذخیره ښایې چې په کوم اندازه یا څومره مسلکي دي څومره

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهارت لرونکي دي او څومره تعليم يافته دي چې دلته ددې درک او تحليل کيږي او داهم تحليل کيږي چې وظيفه څه شـــى دى او دوظيفي د ترســـره کولو لپاره کوم قســـم خلکو ته(مهارت لرونکې ليسانس،ماسټر،دوکتور) ضـرورت دى او دکارمندانو په اړه بايد خبرې وکړو چې په وظيفه کې کوم قســم کارمندانو او نورو ته ضــرورت دى نو مونږ بايد دلته د جاب انلايســيس څخه اســتفاده وکړو ددندې په تحليل کې دوه شــيان ډيرمهم دي ۱-دوظيفي معلومول (لايحه)۲-دوظيفي ســرته رســونکي مشــخصـــات معلومول.ددندو په لايحه کې دا معلوميږي چې د وظيفي عنوان څه شى ده کوم کارونه په دغه وظيفه کې سرته رسيږي مثلا د محصلانو معاونيت، دوظيفي دعنوان په معنا ده او په دې کې بيا نورکارونه سرته رسيږي لکه دپوهنتون ريس ته دمحصــلانو په اړه مشــورې ورکول دکانکوردکامیابانو لیسـتونه لیږل مربوطه پوهنځيو ته . ياهم دمحصـيلينو سـهولتونه برابرول.جاب سـپسـيفيکيشـن يا دوظيفي ترســـره کونکي توانايي او نورخصـــوصـــيات په نظرکې نيول کيږي مثلا فزيکي،روحي،او همدارنګه دسلوک دلحاظه.۲-دراتلونکي لپاره پيشبيني کول :

Meeting future human resource

future human resource needs are determined by organization’s mission, goals and strategies. demand for employees is a result of demand for the organization’s products or services.

کله چې لومړې مرحله پاې ته ورســيږي نو دوهمه مرحله دبشــري منابعو پلان جوړونه کې منځ ته راځي چې هغه هم (دراتلونکي لپاره پيش بيني ده)په دغه مرحله کې داتخمين کيږي چې مونږ بـايد څرنګه ؟ دچـاپـه واســـطـه؟ اوچيرتـه ؟ څـه کـار وکړو. دپيش بيني لپـاره د؛ګولز،ويژن،ميشن او ستراتيژيانو په نظرکې نيولو سره لاندې ۵ طريقې کارو.

۱-تاريخي مقايسهhistorical comparison

in this technique. past trends are used to project the future. trends are meaningful when organizations are exposed to stable conditions. yet. in a dynamic competitive environment past trends may not provide an accurate prediction of the future.

۲-دماهرخلکو څخه جوړه کميټه

Experts committee: in this approach, experts familiar with employment trends estimate the organization’s future needs. these estimates are

(c) ketabton.com: The Digital Library

based on their experience and judgment of the future prospects of the organization.

۳-رابطه

Correlation: human resource requirement is observed to fluctuate I the same pattern as some other variable (for example demand).it is possible to forecast the human resource requirement by correlating it to demand

۴-ماډل جوړونه:

deciscion model: More particularly quantities ones, can be used for demand forecasting linear programming are used widely to predict human resource requirements these models consider the relationship between a number of variable.

۵-دوظیفي تحلیل

Task analysis: each job is analyzed to determine tasks or duties expected of it. It clearly identifies what needs to be done on the job. this method is tedious, takes time and is costly .it useful to identify shortage of skills required within the organization.

دبشــري منابع جلبول یا ریکروټمنټ او انتخاب: کله چې د ســازمان ایچ ار دخپل ســازمان دبشري منابعو دموجوده حالت او اړتیا معلومې کړي نو بیا کولای شي ایچ ارمنابعو دکموالي او زیاتوالي په اړه تصمیم ونیسي که چیرې په یوسازمان کې یو خالي بست رامنځ ته شي نو ریکروټمنټ له لارې کولای شو ددې بست لپاره مناسب اشخاص تشویق وپلټي او جذب کړي برعکس کـه چیرې ایچ ار پلانینـګ پـه بشـــري قوه کې مـازاد وښـــیي نو مـدیربـه ددې ریکروټمنټ له لارې دهغه دکمولو لپاره هڅه وکړي. له تخنیکي لحاظه جلبول هغه پروســـه ده چې د هغې په واسطه دیوې دندې لپاره وړ اشخاص ورته وهڅول شي چې نوموړي دندې لپاره درخواست وکړي. ایډوین بي پلیفو له نظره جلبول هغه پروسه ده چې دهغې په واسطه اشخاص دیوې دندې دترلاسه کولو لپاره تشویق او اګاه کړی یعني له تیوریکي له نظره خلک دیته هڅول چې ددي پوسـت لپاره داخلي وکړې یا په سـاده الفاظو داسـتخدام لپاره کوالیفید یا وړ نوماندانو دموندلو او جذبولو پروســـه ده پدې برخه کې دیوې دندې دخلکو پلټنه ترســـره کیږي چې له دغه نوماندانو څخه داســتخدام لپاره انتخاب ترســره کیږي او ځیني ممکن چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددندې دغو ښتنو سره برابر نه وي رد شي . دجلبولو اهداف:۱-دپوه او وړ نوماندانو جذبول: له دې څخه هدف دادی چې داسې اشخاص چې مربوطه بست سره مطابقت ولري پيداکول ترڅو وهڅيږي ددندې لپاره درخواست وکړي۲-هغه نوماندان چه دې بست سره برابر نه وي دهغوي ردول. دريکروتمنټ لپاره منابع په دوه ډوله دي۱-داخلي ۲-خارجي.داخلي منابعو په طريقه کې دسازمان له داخل څخه خپل پخواني کارمند ته ترفيع ورکوي او په وړ بست يې ګمارې چې په نتيجه کې دکارکوونکو مورال هم لوړيږي داطريقه دمنځنۍ سطحې او لوړې سطحې منيجرانو لپاره ډيره مؤثره ده. ددې طريقې نيمګرتيا:لکه سازمان ممکن دشخص کيفيت ډيرپه پام کې ونه نيسي او يو شخص ته په داخل کې پرمختګ ورکړې . دداخلي ريکروټمنټ ډيرې مهمې او عمده سرچينې په لاندې ډول دي۱-په داخل کې پرمختګ ورکول۲-دنوي پوست رامنځ ته کول۳-دکارمندانو رجوع کول employee referrals اداري ته. ګټې يې ۱-لږ مصرف۲-سازمان دداخلي خلکو په اړه او خلک دسازمان په اړه ښه معلومات لري۳- -داخلي کارمندانوته دپرمختګ په واسطه هغوی تشويقيږي چه په راتلونکي کې ډير ښه کارونه وکړي۴-دسازمان وفاداري خپل کارګرو ته او دکارګرو وفاداري خپل سازمان ته زياتيږي-.تاوانونه : ۱- زړه پديده دکارونو د کولو۲-تنګ نظري رامنځ ته کوي (هغه خلک چې فروموټ شوي نه وی) ۳-دکانديد اوسنی کارکيدای شي مؤثر يا اغيزمن شي (ځکه هغه ددې نوي بست کې دځان راوستلو لپاره خواري کوي)۴-په دې کې سياست(سياست مداران) غټ رول لوبوي ۵-دروحيې دلاسه ورکولو مشکل هغه خلک چې نه دي فروموټ شوي۶-دنوي استعداد لرونکو خلکو دنه مقررولو له امله چانس له لاسه ورکول ځکه هغوی نوو مفکورو سره يوې اداري ته راځي او غواړي چې په اداره يا ادارو کې دوظايفو او کارونو دانجامولو په وخت کې دنويو طريقو څخه استفاده وکړي. ۲-خارجي منابع:له هغو منابعو څخه عبارت دي چه دسازمان پورې اړه نلري . پدې طريقه کې دسازمان څخه بيرون وړاشخاص استخدام پروسې ته راوستل کيږي بهرني محيط څخه ريکروتمنټ ځيني مهمې طريقې په لاندې ډول دي۱-مستقيم جلبولو طريقه۲-پخوانيو سي وي ګانو ته کتنه۳-درسنيو له لارې اعلانات۴-کارګرې اتحادي۵-دمنجمنټ مرسته کوونکي۶-دتعليمې ادارو څخه جلبول۷-انټرن شيپ: هغه طريقې څخه عبارت دی چې زده کوونکي ديوې موقتي دندې لپاره يوې ادارې ته معرفي کيږي۸-سپارښتنه۹-دکارګرو تړون. دخارجي استخدام ګټې:دخارجي استخدام په نتيجه کې نوي مهارت لرونکې او نوي تجربه لرونکي د اداري لپاره ترلاسه کيږي۲-کافي تجربه لرونکې شخص د اداري لپاره استخداميږي يا جلبيږي۳-compliance with reservation policy become easy ريزرويشن دپاليسی استنتيا۴- scope for resentment ,jealousies and heartburn are avoided.دخارجي ريکروټ منټ نواقص۱- په دي کې دسازمان داخلي افرادو ته توجه نه کيږی نو دداخلي خلکو عدم تشويق سبب ګرځي۲-دخارجي استخدام پروسه پرمصرفه پروسه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده۳-دلته کیدای شــي صــحیح کې غلط یاغلط کې صــحیح راشــي)۴-دنویو مامورینو د اداري سره(قوانیو،ماحول، خلکو،وسایلو...)برابرښت یا اشنایې ډیر وخت غواړي.دریکروټ منټ په وړاندې چیلینجونه۱-حداقلیت اســتخدام۲-دټولو خلکو لپاره داســتخدام مســاویانه شــرایط۳-داستخدام دصحیح طریقې څخه استفاده۴-دصحیح کاندید انتخابول.

Definition of selection: to select means to choose selection is a part of the recruitment function. it is the process of choosing people by obtaining and assessing information about the applicants (age, qualification, experience, and qualities) with a view of matching these with the job requirements and picking up the most suitable candidates. the choices are made by elimination of the unsuitable at successive stages of the selection process.

Purpose of selection

1-to pick up the most suitable person who would match the requirements of the job and the organization 2-a secondary objective in selection could be to choose the best person available.

Criteria of selection

1-selection decisions are usually based on how an applicant is rated (rather, predicted) in terms of the likelihood of success on the job2-job analysis and job description provides the basis for determining relevant criteria3-frequently educational qualifications, technical skills and achievements4-integrity loyalty, initiative/drive. Resourcefulness and intelligence/mental alertness.

Selection process: the selection process covers the period from the job specification and initial contact with the applicant to his final acceptance or rejection.

Key steps in selection process: 1-completion of application form2-initial screeining3-employment test A-written tests B-performance stimulation tests C-work sampling D-assessment centers4-comprehensive

(c) ketabton.com: The Digital Library

interview5-background investigation 6-physical examination7-final job offer.

Socialization: it is a process of adaption. The socialization process1-prearrival 2-encounter3-metamorphos: positive outcomes, productivity, commitment, loyalty, low turnover.

Training: Definition of training: Edwin B. Filippo: training is the act of increasing the knowledge and skills of an employee for doing a particular job training involves changing knowledge. Skills and attitudes it also involves changing social skills to suit organizational needs training is confined to operatives.

Objectives of training: the primary objective of training is 1-to prepare employees –both new and old, for promotions to positions which require added skill and knowledge2-to bridge the gap between existing performance ability and desired performance.

Need and Importance of traning1-increasing productivity 2-improving quality3-helping a company fulfill its future personnel needs4-improving organizational climate5-improving health and safety 6-obsolescence prevention 7-personel growth

Training methods1-on-the-job training2-off-the-job training. On the job training: this is perhaps one of the most popular methods of training. the employee observes other at their job the employee then learns by doing the job. Two popular on the job training techniques are: 1-apprenticeship programs2-job instruction training.

On the job training 1-apprenticeship programs: learning of skilled trades is facilitated through apprenticeship training the apprenticeship period usually extends to a year. For more complex trades the periods may have extended longer the apprentices are usually paid a stipend which is much lower than the pay of a regular employee at the end of the

(c) ketabton.com: The Digital Library

apprenticeship they may be absorbed into a regular post during the period of apprenticeship. The apprentice trains under the guidance of a superior.

On the job training: job instruction training: this is a systematic on the job training developed during the world war2nd. It facilitated training of operatives by their supervisor. it consists of four steps they are 1-familiarizing the trainee about the job this reduces anxiety about uncertainties2-giving key information about the job and clear instruction about doing it 3-prcatice sessions to ensure that the trainee has understood the job.4-working on the actual job. In case there is a problem a pre-designed superior helps out. This method is found to improve productivity and reduce risk of rejects. it also improves the quality of the output. Even today. It is used in the manufacturing organization as an effective method to train workers.

Off-the-job training: in this method, the training is done always from the workplace. there are a number of techniques used in this method of training. while some are very easy and use simple equipment some other are complex and require sophisticated equipment. Four popular off-the-job training techniques are 1-lecutre 2-films3simulation.case exercise, experiential learning, vestibule training, complex computer modeling

Process of designing a training program

Process of designing a training program: training programs are costly propositions. they are time and energy consuming too. Hence the training program s should be framed with great care and caution. the following steps should be take while developing a training program these steps usually involve a considerable amount of dialogues between personnel department professional and other supervisors and managers. 1-determining the need and priority for training. Mc.Guhee and Thayer have recommended the following three-steps approach in

(c) ketabton.com: The Digital Library

order to determine training need A-organizational Analysis-B-man analysis-c-operational analysis

Process of designing a training programs: 2translating needs into objectives and establishing training goals and objective: once the training needs have determined, the next important step is to translate the skills needed into specific training objectives or desired outcomes of training objectives. these training objectives or goals are then used to determine the specific courses that will be offered. training objectives should include such matters as specific skills to be taught, the number of people to be trained and from which units, and the period within which such training should take place.3-selecting trainees: selecting individuals or groups for training is A very complex decision for the firm and the individuals chosen. form the firm's perspective. Providing the right training to the right people can help to create and maintain a well-trained and stable work force.4-making the curriculum and choosing training methods after-deeming training objectives and translating into specific course areas, the trainees are identified and evaluated management will be in in a position to decide the overall curriculum I.E. the arrangement of courses to be offered. the curriculum is a sort of grand plan of what training is to be presented and with what frequency. however, apart which must be added to this grand plan is the matter of training method will the training be on the job. Off the job, prior to employment, or prior to a formal assignment? will it be done by lecture computer assisted, or carried out by some other method? will it be long-term or short-term? 5-preparation of training budget6-selecting trainers and providing training to trainers7-using selected training technique8-evaluation system of training program1-determining whether a program meets its objectives or goals 2-identify strengths and weakness in the training process 3-caculate the cost-benefit ration of a program4-

(c) ketabton.com: The Digital Library

determine who benefited the most from a program and why 5-establish a data base for further decision about the program.

Development:

Management or executive development is an educational process utilizing a systematic and organized procedure by which managerial learn conceptual and theoretical knowledge for general purposes.

Training and development compared

No	Point of distinction	Training	Development
1	Contents	Technical and mechanical operation	Conceptual and philosophical concepts
2	Participants	Non managerial personnel	Managerial personnel
3	Time period	Short one short affair	Long-term continuous process
4	Purpose	Specific –job related skill	Total personality
5	Initiative	From management – external motivation	From individual himself-internal motivation
6	Nature of the process	Reactive process to meet current need	Proactive process to meet future needs

Performance appraisal

Definition of performance appraisal

(c) ketabton.com: The Digital Library

Performance evaluation, progress rating, merit evaluation

According to yorder

Performance appraisal refers to all formal procedure used in working organization to evaluate contributions and potential members

Performance appraisal is the systematic evaluation of each employee with respect to his performance on the job and his potential for development

Performance appraisal

Definition of performance appraisal

Various name of PE: performance evaluation, progress rating merit rating, merit evaluation

According to Yorder

Performance appraisal refers to all formal procedures used in working organization to evaluate contributions and potential of group members.

Performance appraisal is the systematic evaluation of each employee with respect to his performance on the job and his potential for development

Nature of performance appraisal

1-it is a process of evaluating the performance of employees 2-it is the systematic examination of an employee’s strength and weakness in terms of the job requirement3-it is an ongoing or continuous process wherein the appraisal is done periodically according to a definite plan4-criteria 1-knowledge of work2-ability to do the work3-qulaity and quantity of output4-relations with superior’s peers and junior 5-personneel qualities like dependability adaptability, initiative, leadership, etc.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Objective of performance appraisal

1-to provide a record of each employee’s performance for the purpose of determining wages and incentive pay. 2-to identify the employees who have been placed on wrong jobs to transfer them to the job for which they are better suited3-to know the quality of performance of each employee and identify their strength and weakness4-to design training program for the improvement the quality of personnel 5-to facilitate the employee to know his performance level and take steps to develop himself6-to locate employees who have adequate potential for promotion and devolvement 7-to serve as the basis of personnel decisions like transfer and promotion.

Significance of performance appraisal

1-it provide data about past present, and expected performance of the employees which is helpful in taking decision on selection, training and development, increase in pay, promotion, transfers etc.

2-benefits of performance appraisal are as follows

1-it helps the supervisor to evaluate the performance of his employees systematically and periodically. it also helps s him to assign that work to individuals for which they are best suited 2-it helps in guiding and correction of employees 3-it can be used as a basis of sound personnel policy in relation transfer and promotion

4-it can be used to evaluate the effectiveness of training program5-it will prevent grievances and develop a confidence among the employees.

منطقوي (سيميز)اقتصاد

سيمه ايز اقتصاد: تعريف داقتصاد دعلم يوه څانګه ده چې ديو اقتصاد جغرافيي ساختار(بڼه)ترڅېرنې لاندې نيسي په تيره بيا په سيمه کې صنعتي موقيعت(industrial

(c) ketabton.com: The Digital Library

location)،ســـيمه ايز پرمختيا،ښـــاريتوب، مهاجرتونه(migration)اودځمکې څخه ګټه اخيستنه. سيمه (region)څه ته وايي؟

دځمکې يا اوبو يوه متوسطه پيمانه ساحه ده چې دفزيکي ، انساني، او وظيفوي مشخصاتو پربنياد سره بيليږي. فزيکي مشخصات : په دغه مشخصاتو کې ځنګلونه ،سطحې(ځمکې)، منرالي سرچينې او اقليمي فکتورونه ګډون لري. انساني مشخصات: په دغه مشخصاتو کې تاريخي ، توريستي او مذهبي سيمې ګډون لري. وظيفوي مشخصات: په دغه مشخصاتو کې دکاروبار جريانات ، ميډيا ، او داسې نورفکتورونه ګډون لري.ولې سيمه ايز اقتصاد مطالعه کيږي؟ لکه څرنګه چې پوهيږو هره سيمه بيلابيلې ځانګړنې لري پس دهرې سيمې اقتصادي او سيمه ايز مشکلات هم سره توپيرلري پس نو سيمه ايز اقتصاد ته اړتيا ليدل کيږي ترڅو چې دنوموړي علم څخه په ګټه اخيســـتنې ســـره دهرې منطقي لپاره پلان جوړ او داســـې نوراړين کړنې ترسره شـي. بيلابيلې برخې چې منطقوي اقتصـاد پوهان په کې څيړنه کوي ۱-دصنعتي موقيعت مشخصـات (په ملي او منطقوي کچه)۲-دتصـديو دورود او دوتلو سيمه ايز اقتصـادي تاثيرات۳-دکورني مهاجرتونو مشخصـات او دځمکې څخه په ګټه اخيستنه کې تغيرات۴-سيمه ايز تخصص۵-داقتصادي او ټولنيز تغيراتو محيطي تاثيرات ۶-داقتصادي او اجتماعي شرايطو جغرافيايي اتحاديې. دلازيات وضـاحت لپاره مونږ کولای شو چې سيميز اقتصاد محتويات په دريو اساسي پوښتنو کې خلص کړو.

What(څه): څه راجع کيږي ټولو اقتصـــادي فعاليتونو ته يعنې نه يواځې په تصـــديو ، فابريکو، او کانونو کې توليدي ظرفيتونو تاسيسات بلکې دسوداګريزو ، کورنيو، خصوصي او عمومي اداراتو کې هم تاسيسات په برکې نيسي.

Where(چيرته): چيرته داقتصـــادي فعاليتونو موقيعت په برکې نيســـي او په دې برخه کې دفضايي ځايونو(بيلګو) دنږديوالي ، متمرکزيت، انحراف، ورته والي او توپير پوښتنې ګډون لري.

Why(ولې)ولې کې په پورتنيو مسايلو کې داقتصاد پوهانو تيوريګانې او تحليل شامل دی.

دســيمه ايز اقتصـــادي انضـــمام مفهوم او پيژندنه : دتعريف نه شـــتون ســـتونزه نه ده (مګر متناقص تعريفونه) ســـيمه ايز اقتصـــادي انضـــمام : په يو جغرافيايي ســـيمه کې ديوګروپ هيوادونو ترمينځ تړون چې موخه يې داجناسو او خدماتو او توليدي عواملو انتقال په لاره کې دتعرفوي خنډونو راکمول او په پای کې دهغوی له منځه وړل وي. هغو ترتيباتو چې دهغې په ترڅ کې ديوې سيمې هيوادونه هوکړه کوي ترڅو خپله سوداګري،مالي او يا پولي پاليسي ســره همغږي کړي. پراخه مفهوم : دموقيعت په اســاس په يوه معلومه جغرافيوي ســيمه کې ددولتونو داتحاديي څخه عبارت دي چې موخه يې دغړو هيوادونو خونديتوب او ترقي وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې یوه اتحادیه چې مناسبات یې دیو تړون په اساس تنظیم شوي وي.دسیمه ایز اقتصادي انضمام مفهوم اوپیژندنه: دانضمام موخې کیدای شي داقتصادي څخه نیولي ترسیاسي پورې وي خو په وروستیو کې دغه موضوع دسیاسي اقتصاد په چوکاټ کې داخله شوي کوم ځای کې چې سوداګریزې موخې دلوړو سوشیوپولیتیکي اهدافو دلاسته راوړلو لپاره یوه وسیله ګڼل کیږي .ملي انضمام (دیوهیواد دولایتونو ترمنځ)نړیوال انضمام(دنړۍ دټولو هیوادونو ترمنځ) سیمه ایز انضمام (دځو هیوادونو ترمنځ) سکتوري انضمام(ددوه یا ځو هیوادونو دځانګړو سکتورونو لکه بریښنا، ترانسپورت ، مخابرات، معادن، اوداسې نوروترمنځ) لکه اروپایي اتحادیه (EU)(NAFTA)دشمالي امریکا دازاد تجارت تړون(APEC) داسیافاثیفیک داقتصادي همکارۍ سازمان او داسې نور.

اقتصادي انضمام په ۵ ډوله ویشل شوی دی ۱-دازاد تجارت سیمه (ساحه)۲-ګمرکي اتحادیه ۳-ګډ بازار۴-اقتصادي اتحادیه۵-سیاسي اتحادیه.

5 types of economic integration

1- Free trade area
2- Customs union
3- Common market
4- Economic union
5- Political union

Regional economic integration

1- Free trade area

All barriers to the trade of goods and services among members are removed each member country can determine its own trade policies with regard to non-member countries

Example: EFTA (European Free Trade Association) NAFTA (North American Free Trade Agreement) Include USA, Canada and Mexico

2-customs union: Eliminate trade barriers between members adopts a common external trade policy: Example: Andean community. Includes Bolivia, Colombia, Ecuador, Peru and Venezuela establishes free trade among member countries and

(c) ketabton.com: The Digital Library

imposes a common external tariff (5%20%) on products imported from outside.

3-common market: has no barriers to trade between members has common external trade has common external trade policy allows factors of production to move freely among members. Example: MERCOSUR include Argentina, brazil, Paraguay and Uruguay aim to eventually establish itself as a common market. =custom union + free movement of labor and capital.

Economic union: allows free flow of products and factors of production between members-has common external trade policy2-has common currency-harmonization of member's tax rates-has common fiscal and monetary policy-example: European union consists of 27 European countries. However, not all members adopted the Euro (currency of the EU) and difference in tax rates across countries still remains.

5: political union: the move towards economic raises the issue of political union coordinates the economic, social and foreign policy of the member states EU is on the road towards at least partial political union. Example European Parliament is elected by citizens of the EU countries.

1-economic case for integration

۱-اقتصادي انضمام په غړو هیوادونو کې ودې ته لاره هواروي .

۲-اقتصـــــادي انضـــمــام دمســـتقيمي خــارجي پــانګې اچوني دزيــاتوالي ســبــب ګرځي.تخصـــيص countries specialize achieves additional gains from free trade beyond the international agreements such as WTO.

2. political case for integration: economic interdependence () creates incentives for political cooperation--- reduces potential for violent confrontation(جنګ)Example: after world war 2nd, the European nation-states were no longer large enough to hold their own in world markets

(c) ketabton.com: The Digital Library

and world politics a united Europe was needed to deal with the United States and the politically alien Soviet Union the European community (EC) was established (the forerunner of the EU)

داقتصاد په مخ کې موانعImpediments to integration

Integration is hard to achieve and sustain for 2 reasons:

1 nation may benefit but groups within countries may be hurt example: under NAFTA, Canadian and US firms moved production to Mexico

2 potential loss of sovereigntyحاکمیتand control over domestic issues Example; Great Britain remained using its British currency instead of the Euro.

داقتصادي انضمام مهم شرطونه. داقتصادي انضمام دموجوديت لپاره درې مهم شرصونه وړاندې شوي چې عبارت دي له : ۱-دکارويش(division of work)۲-خوځښت(Mobility)۳-عدم تبعيض(Non discrimination)

دسيمه ايز انضمام پروسه : په بريالۍ توګه دانضمام دپروسې دعملي کيدو لپاره بايد لاندې عمده ټکي په نظر کې ونيول شي. ۱-دروښانه ګډو اهدافو ټاکل۲-ګام په ګام پرمخ تلل ۳-دروښانه او عملي ليږد وړخيزونو (Deliverables)معرفي کول ۴-ديوکاري چوکاټ رامنځته کول.

داقتصادي انضمام مهم شرطونه

دانضمام يوه منظمه پروسه ددې ايجاب کوي چې يو لړ پرله پسې پړاوونه تعقيب شي چې په لاندې ډول دي . لمړی پړاوو: دانضمام دکچې ټاکل دانضمام دشپږو بيلابيلو کچو څخه ورسته څيړل شوی بايد يوه کچه وټاکل شي. لکه دازاد بازار تجارت سيمه ، ګډ بازار... اوداسې نور. دوهم پړاوو: دسيمه ايز انضمام لپاره دغړو هيوادونو ټاکل. دنورو معيارونو ترڅنګ دهيوادونو سايز او دعدم تجانس درجه دهيوادونو دټاکلو لپاره مهم ګڼل کيږي.دريم پړاوو دپروسې ديوځايوالي دکچې ټاکل.څلورم پړاوو: دپروسې دانعطاف پذيری دځانګړنو ټاکل . دانعطاف پذيری څخه موخه داده چې ايا دغه تړون نوي غړي مني او که نه؟

دسيمه ايز انضمام او سيمه ايزې همکارۍ ترمنځ توپير:سيمه ايزه همکاري او سيمه ايز اقتصادي انضمام يوشان نه دي ان داچې ددې دواړو ترمنځ ډير لږ اړيکه ليدل کيږي. کيدای

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي ځيني هيوادونه په خپل مينځ كي دګڼ شمير مسايلو په برخه كي دهمكارئ لپاره هوكړي ته رسيدلي وي خو پرته له دي چي يو بل ته دسوداګريزو امتيازاتو قايل شي

دسـوداګريز انضـمام چي دبازار انضـمام هم بلل كيږي دسـيمه ايز اقتصـادي انضـمام عمده

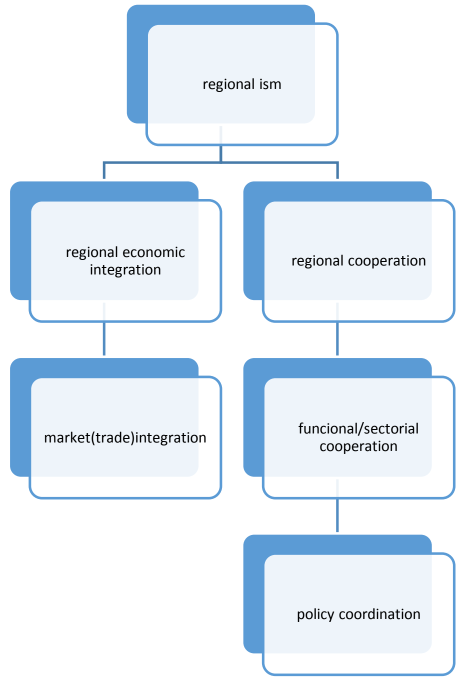

څانګرنه ده او وظيفوي اوسـكتوري همكاري دسـيمه ايز همكارئ څانګرنه ده په داسـي حال كي چي دپاليسـيو همغږي كول دسـيمه ايز اقتصـادي انضـمام اوسـيمه ايزي همكارئ ګډه څانګرنه شميرل كيږي.

پاتي دسيمه ايز اقتصادي انضمام څخه يواځي هغه وخت كيداي شي چي دسيمي دهيوادونو ترمنځ دسوداګرئ په اړه ځانګړي تړونونه صورت ونيسي چي لمړنئ موخه يي دسيمي په كچه دسوداګرئ په وړاندي دشته خنډونو لري كول وي.

دسـيـمـه اقـتـصـادي انضـمـام عـمـده دنـدي كه څه هم هرسيمه ايز انضمام دخپلو اړتياوو په بنسټ خپلي ځانګړي موخي تعقيبوي خو په عمومي توګه د Van Lange houseپه اند هرسيمه ايز انضمام بايد لږ ترلږه اته مهمي دندي ترسره كړي

۱-په سيمه كي دسوداګريزو اړيكو پياوړتيا۲-دخصـوصـي سـكتور دپرمختيا لپاره دمناسـب چاپيريال رامنځته كول۳-داقتصـادي او سـيمه ايز انضـمام پرمټ دزيربنايي پروګرامونو پرمختيا۴-ددولتي سـكتور دادارو پرمختيا او ښـه حكومت داري۵-دټولنيزي انزوا راكمول او ديوي هراړخيزئ مدني ټولني رامنځته كيدل۶-دسـيمي دسـولي او امنيت په چاپيريال سـاتني

(c) ketabton.com: The Digital Library

پروګرامونو جوړول۷-په ســـیمه ایزه کچه دچاپیریال ســـاتنې پروګرامونو جوړول۸-دنړۍ دنورو سیمو سره داړیکو پیاوړي کول.

دسیمه ایز اقتصادي انضمام پړاوونه

داچه ســیمه ایز انضــمام یوه اوږده پروســه ده نودغه پروســه عموما پنځه یا شــپږ پړاوونه /ډولونــه طی کوي چې عبــارت دي لــه :۱-دامتیــازي تجــارت تړون preferred trade agreement۲-دازاد بازار تجارت ســیمهfree trade area۳-ګمرکي اتحادیه customs union۴-ګډ بازارcommon market۵-اقتصــادي اتحادیهeconomic union۶-ســیاســي اتحادیهpolitical union

داقــتصـــــــادي انضمام پړاوو	دغړو هیوادونو ترمنځ دتعرفو له منځه وړل	یوشـــان ګمرکي سیاست	دتولیـد دعواملو ازاد انتقال	یوشان اقتصادي سیاستونه
امتیازي موافقه	هو	نه	نه	نه
دازاد تــجــارت سیمه	هو	نه	نه	نه
ګمرکي اتحادیه	هو	هو	نه	نه
ګډ بازار	هو	هو	هو	نه
اقتصادي اتحادیه	هو	هو	هو	هو
سیاسي اتحادیه	هو	هو	هو	هو

دوام ....

که څه هم ددغه پړاوونو ردیف بندي په همدې ډول ســـره چې پورته ورڅخه یادونه شـــوي لازمي نه ده خو بیا هم تجربې ښـــایي چې داقتصـــادي انضـــمام په خاطر لمړی باید دنظروړ هیوادونو ترمنځ داجناسو او خدماتو دتجارت په وړاندې خنډونه لري شي. په داسې حال کې چې هر هیواد دنورې نړۍ څخه په وارداتو تعرفې په لړولو کې ازاد لاس ولري چې دازاد تجارت دسیمې مشخصه ده په دوهم پړاوو کې دلمړي پړاوو ترڅنګ ګمرکي سیاتونه یو شان شـي چې دګمرکي اتحادیې مشـخصــه ده چې بیادتولید دعواملو دتحریک په ازادیدو سـره یو ګډ بازار او بلاخره دنورو اقتصادي پالیسیو په یو شان کیدو سره داقتصادي انضمام وروستي پړاوو چې داقتصـــادي یا ســـیاســـي اتحادیې څخه عبارت دی رامنځ ته کیږي. داچې دولتونه داقتصادي انضمام په اړه په ازادانه ډول سره خبري اتري کوي او دهغه تړونونه لاسلیکوي چې دهغوی دولتونو لپاره عملي او ګټور دي او ځینې وخت دغه تړونونه دپورته یادشـــوو پړاوونو څخه دهیڅ پړاوو په چوکاټ کې په پوره ډول ســـره نه راځي چې دایو ډول تشـــکال رامنځ ته کوي. دبیلګې په توګه کانادا،متحده ایالات او مکسیکو دازاد تجارت دسیمې غړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي خو NAFTAځيني داســـي اصـــول هم لری چې دهغې له مخې دنوموړو هيوادونو ترمنځ دپانګې او کارګرو انتقال په قسمي ډول سره ازاد دی چې داد ګډبازار يو عنصر دی.

دسيمه ايز اقتصادي انضمام اقتصادي او حقوقي اړخونه

الف: دسيمه ايز اقتصادي اړخونه

دسيمه ايز انضمام اغيزېeffects of regional integration

کله چې په يو ټاکلې ســـيمه کې څو هيوادونه ســـره يوځای کيږي او يو ســـوداګريز بلاک جوړوي نوبې له شـکه دغه تړون دغړو هيوادونو پراقتصـاد اوسـوداګرۍ باندې په ځانګړي ډول او دنړۍ په کچه په عام ډول يو لړ مثبت او منفي اغيزې واردوي ددغه اغيزو دڅيړلو په منظور عموما ګډ بازار(common market)داقتصاد پوهانو لخوا دسيمه ايز انضمام په اســـتازيتوب څيړل کيږي دســـيمه ايز انضـــمام اغيزې بيا په دوه برخو ويشـــل کيږي چې داقتصادي او غير اقتصادي اغيزو څخه عبارت دي.

سيمه ايز سازمانونه

په دې ځـای کې دســـيميزو ســـــازمـانو څخـه بحث کيږي لکـه داروپـا اتحـاديـه ،نـافتـا ، سارک،شانګهای او داسې نور.

تهيه او تدارکات

تهيه او تدارک څه شی ده؟تهيه او تدارک يوه پروسـه ده چې په مرسـته يې سـازمانونه داړتيا وړ مواد په درست کيفيت اودرست کميت سره ددرست عرضه کوونکې څخه په درست نرخ او په درسـت وخت کې تهيه کوي او ترڅنګ يې دتهيې او تدارک پروسـه دموادو دعرضـه کوونکو مديريت کوي، اودسـازمان (کمپنۍ) دسـتراتيژۍ دعملي کيدو لپاره کارکوي. تهيه او تدارک دکاروبار دمديريت يوه دنده ده چې ديو ســـازمان داړتيا وړمنابع(چې اوس يا په اينده کې ورته ضـــرورت لري)په ګوته کوي درانيولو مدارک ورته پيداکوي، لاســـرســـی ورته پيداکوي او هم يې ددې منابعو مديريت کوي ترڅو دسازمان ستراتيژيکي موخې ترلاسه شي.

دخريدارۍ (پير) او تدارک توپير purchasing and procurement

Purchasing پيرودنه

Acquiring goods/services to satisfy organizational needs.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Its role is to buy goods/services at best price, and to ensure consistent and reliable flow of goods (from market to organization)

Procurementتدارک

Is identifying right needs, conducting purchasing, and managing suppliers. Procurement is an umbrella term which covers purchasing. the process of procurement is also broader than purchasing. it includes few activities prior to and few activities after actual purchasing. purchasing is more like a making a transaction, whereas procurement deals with creating and maintain fruitful long-term relationship with suitable suppliers.

دسازمان دپیرودنې په پروسه کې برخه اخیستونکي –دپیرودنې مرکز

Participants in the organizational buying process –the buying center

په ننۍ پرمختللي تکنالوژیکي اداره کې دپیرودنې پروسه پیچلې شوي ده.په دې اساس دیوې ادارې یا سازمان دپیرودنې په پروسه کې مختلف اړخونه برخه اخلي چې په لاندې ډول ویشل کیږي

۱-ابتداکوونکیinitiator

دیوې ادارې په هره سطحه کې کیدای شي یو پرابلم درک کړي او یا یو فرصت وویني چې ددواړو نقطو څخه په استفاده دپیرودنې ابتدا کوونکي بلل کیدای شي.

۲-استفاده کوونکي users

په اداره کې دیو جنس څخه استفاده کوونکي دهغه جنس داخستلو په پیرودنه کې هم برخه اخیستلای شی او هم پرې اثر کوي .

۳-اغیز کوونکيinfluencer

دمعلومات لرونکي یا دمتبادلو اجناسو ارزیابې کوونکي،لکه دپیلوټ یا الوتنې انجینران چې دانجن په انتخاب کې ونډه اخلي .

۴-دمعلوماتو کنترولوونکي Gatekeepers

Control the flow of information to other people involved in purchasing process.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵-پیرودونکي Buyers

The person who actually place the order

۶-پریکړه کوونکی Decider

Person with final authority

۷-کنترولونکی controller

The person who determine the budget.

دتهیه اوتدارک رول the role of procurement

Purchasing as a factor in profitability is very critical because:

1- Bought-out items form a high proportion of total expenditure
2- Short-run prices fluctuate
3- Markets for the finished products are highly competitive.

تهیه اوتدارک دسازمان دګټورتیا(دګټې دزیاتوالي)له پلوه ډیر اهمیت لري ځکه چې :

۱-دمواد خریداري دکمپنیو دمصـــــارفو لویه برخه جوړوي۲-دموادو نرخونه بدلون کوي۳-دتولید شـــوي محصـــولاتو لپاره بازارډیررقابتي دی. دتدارک اهداف: دټولونه لومړی هدف دتدارک چې ترلاســه کړي صـــحیح کیفیت والا مواد په صـــحیح وخت او په صـــحیح کمیت دصحیح منبع (تولیدونکي نه)په صحیح قیمت دی اویا ورته پنځه صحیح ویلای شی.

صحیح کیفیت right quality

صحیح کمیت right quantity

صحیح وخت right time

صحیح قیمت right price

صحیح منبع right source(supplier)

نوراهداف additional objectives

دســـــازمان داړتیا په نظر کي نیولو ســــره دموادو جریان to supply the organization with a flow of materials and services to meet its needs

(c) ketabton.com: The Digital Library

To ensure continuity of supply by maintaining effective relationship with existing sources and by developing other source of supply, to buy efficiently and wisely, obtaining the best value for every Afghani spentپه مؤثره توګه خریداري ، دهرې مصرف شوې افغانۍ غوره ارزښت په لاس راوړل.

to select the best supplier in the market په مارکیټ کې دغوره عرضـه کوونکي انتخابول

دمعاصر خرڅلاو ځانګړتیاوي

Characteristics of modern selling

دخرڅلاو دپروسې پړاونه

۱-دمشتري پیداکول دمشتري دپیداکولو تخنیکونه prospecting for customer

۲-داړیکو جوړول دپیچیده یا ګران بیه خرڅلاو په صورت کې پالیسي جوړونه opening the relations ۳-دمشتري ټاکل ۱-ایا مشتري زما تولیداتو یا خدماتو ته اړتیا لري۲-ایامونږ غوښــتنو ته ځواب ویلای شــو؟۳-ایادګتي وړخرڅلاو دی؟ qualifying the prospect-۴ دخرڅلاو پیغـام وړانـدې کول presenting the sale message-۵دخرڅلاوترسـره کول closing the sale : closing the sale refers to obtaining a final agreement

(c) ketabton.com: The Digital Library

serving the account: how with B2B.2-how دمشتري خدمت کول-۶to purchase with B2C?

دتهيې او تدارک پروسه the procurement process

1- Understand need and develop a high level specification
2- Market/commodity and options (including make or buy assessment)
3- Develop strategy/plan
4- Develop documentation, PPQ/detailed specification
5- Supplier selection to participate in ITT/RFQ/negotiation
6- Issue ITT/RFQ
7- Bid/tender evaluation and validation
8- Contract award and implementation
9- Contract performance review and continuous improvement
10- Asset management and lesson learnt.

بررسي او کنټرول

کنټرول: دترسره شوو فعالیتونو مقایسه دپلان شوو فعالیتونو سره عبارت دکنترول څخه ده مثال تخمین شـوي فعالیتونه په يوکال کې هدف۵۰٪----۵۰٪بودیجه مګر حقیقي فعالیتونه په يو کال کې هدف۴۰٪۵۰٪۶۰٪بوديجه ۱۰٪منفي خلا په دې معنا چې دلته بايد منفي بدله ورکړل شـی×کړنې درستې نه دي×هدف لوړ ټاکل شـوی دی ریویو باید ترسـره شـي يعنې هدف باید ټيټ ټاکل شوی وه.اوکه ټيټ ټاکل شوی وي ریویو باید ترسره شي يعنې هدف باید لوړشـي. بررسـي دخلاو کتل او دهغوی اداره کول دبررسـې په نوم يادېږي. دکنترول ډولونه ۱-نظر ځای یا موقیعت ته کنټرول دبازار کنترول عبارت له هغه کنترول څخه دی چې د ادارې په خارج کې ترســـره کيږي چې اداره يې دقيمتونو دميکانيزم کتو په موخه ترســـره کوي۲-بروکراتيک یا اداري کنترول: عبارت له هغه کنترول څخه دی چې د ادارې په داخل کې ترســـره کيږي چې اداره يې دکارکوونکو د صـــلاحيت او مســـوليت ته کتو موخه په يې ترســـره کوي.۳-طايفوي کنترول :عبارت له هغه کنترول څخه ده چې د ادارې په داخل کې ترســره کيږي ،اداره يې دکارمندانو دسـلوک او رويې او دلچسـپی په موخه ترسـره کوي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

مديريت : دمنابعو څخه په مؤثره توګه استفاده ترڅو د اداري اهداف په مثمره توګه ترلاسه شي. نظر کړنو ته کنترول :۱-ابتدايي کنترول : عبارت دهغه کنترول څخه ده چې دفعاليت دشروع نه مخکې ترسره کيږي او په دې خاطر ترسره کيږي چې دغلطيو مخنيوی وشي۲-جرياني کنترول : عبارت دهغه کنترول څخه ده چې دفعاليت په جريان کې ترسره کيږي او پدي خاطر ترسره کيږي چې دموجوده غلطۍ مخنيوی وشي تر څو غلطي پراخوالی ونه مومي۳-وروستنی کنترول : عبارت دهغه کنترول څخه ده چې دفعاليت په اخر کې ترسره کيږي او په دې خاطر داډول کنترول ترسره کيږي چې ايا هدف دپلان مطابق ترلاسه شوی او که نه ٪۵۰----چې هدف په درې حالتونو کې ترلاسه کيږي۱-خراب ډول۴۰٪۲-عادي ډول۵۰٪۳-ښه ډول٪۶۰.بررسي دمالي حسابونو امتحانول دبررسی په نامه يادېږي. ولې تفتيش ترسره کووجواب: مالي حسابونو په هکله دنظرورکوندې کولو په خاطر ترسره کيږي چې دمحاسبې اصولو مطابق دي او که نه . دنظرياتو وړاندې کول لاندې ډولونه لري۱-غير معتبر (unqualified) نظر۲-معتبر(qualified) نظر۳-رد(disclaimer)نظر۴-مخالف(adverse)نظر. مالي حسابونه د(gaap) په اساس جوړيږي چې عمومي قبول شوي دمحاسبې اصول ورته وايي .۱-غيرمعتبر نظر: په دې کې په مالي حسابونو کې غلطۍ نه ليدل کيږي۲-معتبر نظر: په دې کې په مالي حسابونو کې غلطۍ ليدل کيږي(ګيفgaap) نو په اساس يې داډول نظر وړاندې کيږي۳-ردشوی نظر: په دې کې د تفتيش څخه وروسته نظر نه وړاندې کيږي ۴-مخالف نظر:په دې کې دتفتيش څخه وروسته غلطي زياتې موجودې وي داسې نظر وړاندې کيږي۲-کله(when) تفتيش کله ترسره کيږي.تفتيش دداخلي مديريت داجرا څخه وروسته دمالي حسابونو دتحليل په خاطر ترسره کيږي۳-څوک(Who) تفتيش کوونکی بايد څوک وي: عبارت دهغه شخص څخه دی چې دنظر په وړاندې کولو کې ازاد وي۴-چيرته(Where) : چيرته خپل نظر وړاندې کوی شي.دتفتيش په راپور کې بايد خپل نظر وړاندې شي . د(ګيسGAAS) په اساس ترسره کيږي(جنرال اکسيفټيډ اکونټينګ سټنډرډس) ورته وائې او درې برخې لري ۱-عمومي معيار(genral standard).(TIP)۱-ټريننګ او سوپرويژن۲-ازادي۳-مسلکي وي۲-ساحوي معيار (field standard) .(PIC)۱-پلان مطابق بايد لاړ شي(planing)۲-داخلي کنترول۳-کافي اندازه ثبوت (coroborative) ايوډينسevidence.۳-دراپور جوړوني معيار۱-دمحاسبې دعمومي اصولو مطابق ۲-ثبات يعني په ترتيب سره بايد لاړشي ۳-واضحه وي دمقابل جانب راپور بايد دمحاسبې دعمومي اصولو مطابق وي۴- ګيس زمونږ راپور بايد دګيس مطابق وي يا express opinion. تفتيش دازاد شخص لخوا دمالي حسابونو تحليل يا کتل يا امتحانول دتفتيش په نامه يادېږي. تفتيش دمالي حسابونو کتنه يا امتحانول دتفتيش په نامه يادېږي. auditاډيټ دلاتيني کلمې audire څخه اخستل شوی چې معنا يې اورول دي. په دي معنا چې کله به يو کاروبار يو

(c) ketabton.com: The Digital Library

شخص د تفتيش ترسره كولو په غرض راغوښتلو او غلطي به يې مالک او محاسب دواړو ته اوروليې. بررسي په رسمي ډول دمالي حسابونو كتنې پروسې ته تفتيش ويل كيږي.دمالي حسابونو دوباره كتنې پروسې د صحيح والې تصدىقولو په موخه ترسره كول دتفتيش په نامه ياديږي. دكنترول څخه وروسته اډيت ترسره كيږي . په رسمي ډول دمالي حسابونو كتنې پروسې ته تفتيش ويل كيږي ---رسمي ورته ځكه وايې چې په رسمي توګه تفتيش كوونكي اداري ته ځي او دهغوی حسابونه ګوري. (spicer and pigler)سپسر او پيګلر وايې :تفتيش ديو كاروبار مالي حسابونو او مالي سندونو كتنه او امتحانول دي. (mautz)ميوتز: دمالي حسابونو كتنه يا ارزيابي كول ددې په خاطر چې د مالي حسابونو صحيح والی معلوم كړي چې ايا صحيح دي او كه نه چې هغې په اړه نظر وړاندې كوي. (the international audit comitee)د انټرنيشنال اډيټ كميټي) يې داسې تعريفوي١-تفتيش ازاده ليدنه ده دټولو ادارو چې ګټه كوي او كه نه چې د ادارې دشكل سره هم تړاو نلري٢-خپل نظر وړاندې كول دمالي حسابونو په اړه . جامع تعريف:تفتيش عبارت له هغه ازادي ليدنې څخه ده چې دټولو ادارو چې ګټه لري او كه نه لري او همدارنګه د ادارې دشكل سره هم تړاو نه لري او د هغوي دمالي حسابونو په اړه نظر وړاندې كوي چې ايا غلطي لري او كه نه. دمختلفو وجوهاتو له امله نظر نه وړاندې كيږي .لكه ١- په مالي حسابونو نه پوهيدل٢-دمعلوماتو نه وركول دمقابل جانب لخوا . تفتيش كوونكی هغه ازاد او باصلاحيته شخص دی چې په رسمي توګه يوي اداري ته ځي او دهغوي مالي حسابونه تفتيشوي.تفتيش كوونكی كيدای شي چې ١-عامه سهامي شركت وي٢-خصوصي سهامي شركت وي خو په دي شرط چې دعامه سهامي شركت نماينده ګي وكړي او همدارنګه دا بايد دري ميليون هندې روپۍ پانګونه ولري. تفتيش كوونكی بايد د(ای سي سي ایACCA) ولري يعني چارټرډ اكونټينټ وي تفتيش كوونكی بايد (Quality Controlكواليټي كنټرول) ريويو پاس كړې ياولري: دتفتيش ساحه: دكاروبارونو دپراخوالي سره پراخوالی مومي او همدارنګه دعامه تمويل په نتيجه كې هم دتفتيش ساحه پراخوالی مومي. چې تفتيش يواځې مالي حسابونه په بركې نه نيسي (association of chartered certified accountantsاسوسيشن اف چارټرد سرټيفيډ اكونټانټس) دتفتيش او تحقيق ترمنځ توپير: تفتيش په مالي علومو كې ترسره كيږي+تفتيش دمالي حسابونو حقيقت ښكاره كوي+تفتيش دمشخصې موده په جريان كې ترسره كيږي+تفتيش دكاروبار دمالكانو او همدارنګه هغه اشخاصو لخوا چې مستقيما كاروبار څخه متاثر كيږي ترسره كيږي.تحقيق : تحقيق ديو مشخص هدف لپاره ترسره كيږي+تحقيق په دوامداره توګه ترسره كيږي+تحقيق عموما دبهرنې افرادو لپاره ترسره كيږي+په ټولنيزو علومو كې ترسره كيږي.دتفتيش اهميت: ١-تفتيش دمالكانو او مديرانو ترمنځ يو تسكين دی چې دمالكانو او مديرانو ترمنّځ شخړې هواروي يعني كاروبار په غتيدو سره مالكان او هم مديران جلا كيږي چې ددوي ترمنځ د

(c) ketabton.com: The Digital Library

شـخړي رامنځ ته کيږي چې تفتيش ددوي دواړو ته تسـکين ورکوي. دتفتيش اهداف :ابتدايي اهداف ۲-دوهمي اهداف.ابتدايي اهداف: دنظر وړانـدې کول چې ايـا مـالي حســـابونـه د(GAAPګيف) داصولو مطابق دي او که نه ---دمالي حسابونه دهيواد دداخلي اصولو مطابق دي او کـه نـه ۲-دوهمي اهداف: دغلطيو مخنيوی : تفتيش کوونکی دمختلفو ميتودونو پـه مرسـته محاسـبې ريکارډونو کې غلطي په ګوته کوي +ددرغليو په ګوته کول:تفتيش مديريت مختلفې درغلۍ په ګوته کوي +دتيروتنو مخنيوي دداخلي مؤثر چيک په واســطه دغلطيو مخنيوی لري +ددرغليو مخنيوی : تفتيش نه په اسـتفاده ددرغليو مخنيوي وکړي.(erorيرر) غلطي عبارت له هغه کړنو څخه ده چې په قصـدي توګه نه وي ترسـره شـوي او همدارنګه دمديريت په کې څه غرض هم نه وي.ــ(fraudفراډ) درغلي : عبارت له هغه کړنو څخه ده چې په قصـدي توګه ترسـره شـوي او همدارنګه دمديريت په کې غرض موجود وي.دغلطيو ډولونه ۱-دحذف کولو غلطي داډول غلطي په مالي حســـابونو کې دمعاملاتو دثبت کولو په وخت کې رامنځ ته کيږي يعني(۱)دواړو مالي معاملاتو يو اړخ پاتي کيدل نو پيداکول يې اســـانه کارده(۲)دواړو مالي معاملاتو اړخونه پاتې کيدل دي نو دهغې پيداکول مشــــکل کار دی.۲- دغلط ثبت کولو تيروتنه: کله چې دمحاســـبې په کتاب کې مالي معاملي دواړه او ياپو اړخ غلط ثبت شي نو داوميشن omissioonغلطې په نامه ياديږي: مثال: محاسبه کول، غلط انتقال، غلط معامله ثبت کول، داموالو انتقال کې غلطي۳- دجبران کولو غلطي: کله چې يو کاروبار کې دوه يا ددوو څخه زياتي غلطي يو دبل سـره په توازن کې ترسـره شـي دجبران کولو غلطي په نامه ياديږي.مثال: په يو ځای کې مو د۳۰۰ په ځای ۲۰۰ رسـولي چې بيا په بل ټرانزکشن کې د۲۰۰ په ځای ۳۰۰ رسوي نو دجبران کولو دغلطي په نامه ياديږي.اصول په دوه ډوله دي ۱-نړيوال اصـول۲-ملي اصـول۴-داصـولو غلطي : عبارت له هغه غلطي څخه ده چې محاســب په دي نه پوهيږي چې داټرانزکشــن څنګه ثبت کړي نوداســي غلطۍ داصولو غلطۍ په نامه ياديږي. يعنې داصولو دنه مراعات کولو په وجه رامنځ ته کيږي .۵- دليکلو غلطي : هغه غلطي چې دمحاســب دغوری له وچې محاســبې په کتاب کې رامنځ ته کيږي =+دتيروتنو ځای په ټريل بيلانس کې دغلطيو په ګوته کول چې دتفتيش کوونـکي دنده دغلطيو اصــــلاح کول نه بلکې دغلطيو په ګوته کول دي او دهغې په اړه نظر وړاندې کول دي.*دغلطيو په ګوته کولو په خاطر لاندې پروسـيجر ترسـره کول (۱) بيلانس شـيټ چيک کول۲- دډيبيټ او کريډيټ دبرخې ستونو سره مقايسه کول۳-داکونټ نومونه چې په امتحانې بيلانس کې ښکاري:دليجر اکونټ سره درست دي او که نه.۴-دمحاسبې داکونټونو دمجموعي بيلانس چې امتحاني بلانس ته انتقال شـــوي چيک کول چې ايا صــــحيح دي او که نه ۵- دمحاســبې مختلفو ژونالونو څخه ليجر کتابونو ته پوســټ شــوي تجارتي معاملاتو کتنه ده . دوکې يا ددرغلۍ ډولونه: ۱-دنقدو ناسـمه ارايه يا ښـودنه: دادرغليو پيژندل شـوی شـکل دی کوم چې عموما دســــازمان پـه نغده ډيپـارټمنټ کې رامنځ تـه کيږي مطلب داچې د نغدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډيپارټمنټ لـه لورې رســـيدات کم او تـاديات زيات ښــــايې : مثـال حقيقت نـه لرونکې مزدوران،ښکاره کول۲- داجناسو ناسمه ارايه : دتوکو ناسمه ښودنه څخه مراد دهغو اموالو ريکارډ کول چې اخيســتل شــوی نه وي دغه ډول غلطې لپاره دګدام ريکارډ چيک کول ۳- دحسابونو غلطه ښودنه: ياحسابونو کې لاسوهنه د خپلې خوښې مطابق په حسابونو کې تغيير راوسـتل دحسـابونو غلطې ښـودنې درغلې په نامه ياديږي چې دغې غلطۍ دلوړې سـطحې مديرانو لخوا رامنځ ته کيږي*حقيقت څخه دګټې کم ښـودل لاندې مقاصـدو لپاره يې مديريت ترســـره کوي۱-رقابت کوونکو ته غلطو مالوماتو ورکولو په خاطر ترڅو کاروبارپرمختګ وکړي۲-دمالې کمولو په موخه ۳-دکاروبارداســـهامو په ټيټ قيمت اخيســـتلو په خاطر. له حقيقت څخه د:ګټې زيات ښـودل لاندې مقاصـدو لپاره ترسـره کيږي.۱-دلوړې ګټې ښـودنې سـره کيدای شـي اسـهام داسـهام په بازار کې په لوړ قيمت وپلوري۲-له بانک څخه په اسـانه دقرض اخيسـتلو په خاطر۳-دپانګوالو دجذب کولو په خاطر دزياتې ګټې ښـودل . دتفتيش او محاسبې ترمنځ توپير:۱-محاسبه دمالي حسابو نو ترتيب سره سروکارلري مګر تفتيش دمالي حسـابونو دچيک کولو سـره۲-محاسـبه داوسنۍ او تيرې زمانې فعاليتونو سـره سـراوکارلري مګر تفتيش يواځې پخوانۍ تياره شـوي ډيټا سـره ۳-محاسـبه ديو سـازمان مالي حالت ښـکاره کوي مګر تفتيش ديوسـازمان دمالي حسـابونو صـحيح والی په ګوته کوي۴-محاسـبه دتجارتي معاملاتو د ثبت سـره پيليږي او په نهايي مالي حسـابونو ختميږي مګر تفتيش دمالي حسـابونو دګټنې ســـره پيليږي او په نظرورګاندې کولو ســـره ختميږي ۵-محاســـبه دهرې ادارې لپاره ضروري ده مګر تفتيش دهرکاروبار لپاره ضروري نه ده ۶-محاسبې رپورټ ته ضرورت نه شته مګر په تفتيش کې نهايي رپورټ ته ضرورت ليدل کيږي.دتفتيش ګټې :۱-دتيروتنو په ګوته کول۲-ددرغليو په ګوته کول ۳-دضعيفو نقاطو اصلاح کول۴-دمالي ورکړه کې اسانتيا يعنې دمالي حســـابونو دوباره کتنې ته ضـــرورت نشـــته ده۵-داخلي کنترول کې بهتروالی۶- داســـهامو خاوندانو ته دحقوقو څخه ســـاتنه ۷-دقرضـــونو ورکوونکو له حقوقو څخه ســـاتنه. دتفتيش ډولونه:خارجي تفتيش عبارت له هغه تفتيش څخه ده چې دقانون له مخې يوه اداره خپل مالي حســـابونه او نورتفتيش ترســـره کړي چې داتفتيش ديوې خارجي ادارې دتفتيش کوونکي په واســطه ترســره کيږي۲-داخلي تفتيش:عبارت دهغه تفتيش څخه ده چې د ادارې دداخلي شخص په واسطه دخپل مالي حسابونو تفتيش ترسره کوي ۳-جاري تفتيش : عبارت له هغه تفتيش څخه ده چې تفتيش کوونکی ديوې ادارې مالي حســـابونه په دوامداره توګه تفتيش کوي .دجاري تفتيش ګټې:۱-تفتيش لپاره دکاروبار اسـناد هروخت تياروي۲-دکم وخت په خاطر دوامداره تفتيش ترســـره کيدل۳-دکاروبار داخلي کنترول کې ښــــه والی راځي۴-د ادارې مالکانو لپاره هروخت مالي تفتيش شــــوي حســـابونه موجود وي او هغوی ورڅخه اســـتفاده کوي۴-منځ مهاله تفتيش: عبارت له هغه تفتيش څخه دی چې دمالي دورې په مينځ کې ترسـره کيږي يادمالي حسـابونو دبندولو څخه مخکې تفتيش ترسـره کيږي۵-نهايي تفتيش

(c) ketabton.com: The Digital Library

:عبارت له هغه تفتيش څخه ده چې دمالي دورې په اخر کې ترسره کيږي يا دمالي حسابونو
ده بندولو څخه وروسته ترسره کيږي۶-دمصارفو تفتيش: عبارت له هغه تفتيش څخه ده کوم
چې يواځې دمصارفو دمحاسبې دکتابونو سره سراوکار لري۷-دمديريتي کړنو تفتيش: په يوه
اداره کې دمديرانو عملياتي فعاليتونو کتنه دمديريتي کړنو تفتيش په نامه ياديږي چې يا به
بشري منابعوپه برخه کې تفتيش کوي او يا هم دفزيکي شيانو په برخه کې تفتيش کول دي۸-
جزوې تفتيش: عبارت له هغه تفتيش څخه ده چې په اداره کې دمالي حسابونو د ځانګړې
برخې تفتيش کول دی هغه کيدای شي بيلانس شيټ، اينکم ستيټ مينټ وي او يا هم کوم بل
مالي حساب وي*۹-قانوني تفتيش: که چيرې قانوني وي نو تفتيش کوونکی کولای شي
هروخت تفتيش ترسره کړي او برعکس که تفتيش قانوني نه وي نو تفتيش کوونکي نه شي
کولای چې تفتيش ترسره کړي. دداخلي او خارجي تفتيش پيژندنه : دعلت له مخې داخلي او
خارجي تفتيش دکومو موخو لپاره کوو*داخلي تفتيش ددې لپاره کوو چې په اداره کې په
داخلي فعاليتونو کې بهتروالی راشي*خارجي تفتيش په دې خاطر ترسره کوو چې
دکاروباردمالي حسابونو په اړوند خپل نظروړاندې کړو.===راپور چاته ارايه کوو۱-داخلي
تفتيش کوونکي خپل تفتيش راپورداخلي ډيپارټمنټ ته وړاندې کوي او خپل راپور تفتيش
کميټې ته هم وړاندې کوي۲خارجي تفتيش کوونکي خپل راپور دسهم خاوندانو ته وړاندې
کوي چې هغوي وربانده وپوهيږي چې ايا کاروبار په سم ډول روان دی او که نه
دی===تفتيش دکاروباردکوموبرخوسره اړيکه ساتې ۱-داخلي تفتيش دکاروبارعملياتي کړنو
پورې تعلق ساتې ۲-خارجي تفتيش: دکاروبار مالي حسابونو پورې تعلق ساتې====تفتيش
دچا په واسطه ترسره کيږي*داخلي تفتيش دداخلي کارکوونکو لخوا ترسره کيږي چې
دکاروباردايمې کارمند وي*خارجي تفتيش دخارجي ازاد شخص لخوا چې دکاروبارفشار
پري نه وي ترسره کيږي. دتفتيش دپيل څخه مخکې چمتوالی۱-دکاروبارپه نوعيت ځان
پوهول۲-دکاروبار په وظايفو ځان پوهول او دتفتيش داجرا څخه مخکې دکاروبارمالي
حسابونه بندکړي۳-دکاروبارداخلي تفتيش اغيزمنتوب ارزيابي کول چې څنګه وي ۴-
دکاروباردمالکينو په صلاحيت ځان پوهول۵-دهغو کتابونو يا حسابونو يو ليست کاروبار ته
ليږل چې تاسو يې تفتيش کوی۶-دتيرکال دتفتيش راپور بايد تفتيش کوونکی له ځان سره
ولري.دتفتيش پروګرام: دهغه تفصيلي پلان څخه عبارت دی چې مونږ ته مشخصوي چې
دمالي حسابونو هرې برخې دوباره کتنې او تصدیقولو په موخه کې کوم پروسيجرونه
اساسي او په څومره وخت کې ترسره شي دتفتيش پروګرام په نوم ياديږي.ګټې : په
سيستماتيک ډول تفتيش کوونکي ته دوظايفو په اړوند لارښوونه کوی ۲-کاري ساحې په
منظم ډول ويشې ۳-تفتيش کوونکی په اسانی سره کولای شي چې دکړنو جريان کنترول او
وڅارې۴-ترسره شوو کړنو لپارشواهد دي۵-اينده تفتيش لپاره رهنمود دی ۶-داتضمينوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دتفتیش سیستم باندې روان دی ۷-دیو تفتیش کوونکي درخصت په مقابل کې بل تفتیش کوونکي ته دندي انتقال اسانه کوي۸-دکړنو دتکرار مخنیوی کوي.

ستراتیژیک مدیریت

ستراتیژیک مدیریت دهغه پلانونو قوانینو اقداماتو پریکړو ستراتیژیو پالیسیو مدیریتي کړنو او هڅو څخه عبارت دی چې دیو سازمان د بنستیزو موخو دلاسته راوړلو لپاره ترتیبیږي. ستراتیژیک مدیریت له هغه سیستم څخه عبارت دی چې دستراتیژیکې پلان جوړونې او تصمیم نیونې اړیکه له ورځنیو عملیاتي کارونو سره پیداکوي((Gluck, Kaufman, and Walleck)) ستراتیژیک مدیریت هغه پریکړو او اجراتو ته ویل کیږي کوم چې دسازمان دموخو دترلاسه کولو په منظوراغیزمنې ستراتیژیانې رامنځ ته کوي((jauch and Glueck1988))ستراتیژیک مدیریت له هغو پریکړو او اجراتو څخه عبارت ده چې دهغې په نتیجه کې داسې ستراتیژیانې جوړیږي چې سازمان پرې خپلې موخې لاسته راوړي۱۹۸۸((روبینس او پیکرrobins and peacre))ستراتیژیک مدیریت له هغه تکراري پروسې څخه عبارت دی چې سازمان دخپل چاپیریال په نظر کې نیولو سره دخپلو اهدافو دلاسته راوړلو لپاره ترسره کوي۱۹۹۵((cetro and peterسیترواو پیټر)). دستراتیژیک مدیریت تاریخچه : دستراتیژي کلمه دیوناني کلمې ستراتیژیا څخه اخیستل شوي چې دقوماندې او لارښوونې په معنا ده دا کلمه دمیلاد څخه۴۰۰کلونه وړاندې دلښکرکشي او نظامي چارو دښه سمبالښت او لارښوونې په موخه کارول شوي ده.فریډ اردیویډ وایې چې په ۱۹۶۰ او ۱۹۷۰کلونو کې یو خیال وه په ۱۹۸۰کې یې ځانګړX تغییرات رامنځ ته کړل او په ۱۹۹۰ کال کې یې عملي بڼه غوره کړه.دستراتیژیک مدیریت پنځه دندې:۱-دیوکاروبارموخې ټاکې او دلاسته راوړلو لپاره یې لرلید او ماموریت روښانه کوي۲-دکاروبارستراتیژي عملي کولو لپاره اقدام ۳-دکاروبارستونزې مطالعه کول او دلمنځه وړلو لارې چارې ټاکل ۴دبدلونونو په وړاندې سازمان اداره کوي۵-دبدلونونو او وړاندوینو په وړاندې دټولو پوښتنو ځوابول. دستراتیژیک مدیریت ځانګړتیاوې۱-دارتجاعیت خاصیت درلودل۲-دیوبشپړ پلان طرحه کول۳-په فعالیتون کې چټکتیا پیداکول۴-دنوښتونو راپیداکول۵-اوږدمهاله پلانونه طرحه کول۶-دپلانونود عملي کولو لپاره لارښوود دنده اجراکول۷-بدیلونه ټاکې ۸-دچاپیریال په اړه پاملرنه کوي. دستراتیژیک مدیریت پروسه درې پړاونه لري.۱-دستراتیژیو جوړول۲-دستراتیژیو عملي کول۳-دستراتیژیو ارزونه او کنترول. پالیسي دفعالیتونو د اجرا له هغې اغیزمنې لارې څخه عبارت ده کومه چې په ځانګړي اصولو ولاړه وي اود سازمانونو دعمومي موخو دلاسته راوړلو لپاره ترتیبیږي. کاروباري پالیسي ټول کاروباري سازمانونه دخپلو موخو دلاسته راوړلو لپاره بیلابیلې پالیسي ګانې ټاکې او دهماغه ټاکل شویو پالیسیو په وسیله یادو اهدافو ته ځان رسوي. ددې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاليسۍ عناصر: ۱-داصولو عمومي بيانيه ۲-داوړدې مودې لرليد۳-اوږدمهاله موخو لاسته راوړل۴-دتکراري فعاليتونو لپاره لارښود۵-دمراتبو سلسله ۶-دتصميم نيونې پروسه. ستراتيژي: هغه بشپړه واحده لاره ده چې دهغې په وسيله ديو سازمان موخو ته ځان رسول کيږي. دکاروبار پاليسۍ دتصميم نيونې فکتورونه په دوه دوله ويشل کيږي۱-داخلي ۲-بهرنې.په داخلي کې لاندې فکتورونه شامل دي۱-دکاروبار ماموريت۲-دکاروبارموخې۳-سرچينې۴-مديريتي ارزښتونه. بهرنې فکتورونه:۱-صنعتي جوړښت۲-اقتصادي چاپيريال۳-سياسي چاپيريال۴-ټولنيز چاپيريال۵-ټکنالوژي.دستراتيژيو ډولونه:۱-دبازارموندنې ستراتيژي۲-دبشري سرچينودمديريت ستراتيژي۳-مالي ستراتيژي۴-اطلاعاتي ستراتيژي۵-عملياتي ستراتيژي۶-دخرڅلاو ستراتيژي۷-دپرمختيا ستراتيژي۸-رقابتي ستراتيژي۹-دتوليداتو ستراتيژي۱۰-مشارکتي ستراتيژي. کاروباري ستراتيژي عبارت د هغه ستراتيژي څخه ده چې دکاروبار دپرمختګ په موخه رامنځ ته کيږي او يو کاروبارپه دې قادروي چې دخپلو سيالانو سره پرې سيالي وکړي. دستراتيژۍ او پاليسۍ ترمنځ توپير: ۱-پاليسي دوامداره مګرستراتيژي دلنډ مهال لپاره وي ۲-پاليسيي په سازمان کې دلوړې کچې مديرانو پورې تړاو لري مګر ستراتيژي دجوړولو مسوليت دمنځنۍ سطحې مديرانو پورې تړاو پيداکوي۳-پاليسي دا څرګندوې چې کوم کارباید انجام شي او کوم نه ، خو ستراتيژي هغه ميتود دی چې دپاليسي مطابق دټاکل شويو موخو ترلاسه کولو په منظور کارول کيږي۴-پاليسي په فکر او عمل دواړو پورې اړه لري مګرستراتيژي يوازې دعمل پورې اړه لري۵-ستراتيژي يوه پراخه طرحه ده چې دسازمان دموخو دترلاسه کولو لپاره طرحه کيږي او پاليسي داصولو لارښود څخه عبارت ده چې سازمان ته دمنطقي پريکړي نيولو توان ورکوي۶-ستراتيژي ارتجاعې خاصيت لري او پاليسي په ځينو استثنايي حالتو کې ثبات له لاسه ورکوي۷-ستراتيژي يو عمل دی خو پاليسي بيا تصميم نيونه ده ۸ –ستراتيژيو ترتيبول دلوړې سطحې او منځنۍ سطحې دمديرانو دنده ده او پاليسي يوازې دلوړې کچې مديران تهيه کوي. ستراتيژيکه تصميم نيونه : ديو سازمان داوږدمهاله اهدافو دلاسته راوړلو په اړه تصميم نيول دستراتيژيکې تصميم نيونې په نامه ياديږي.دستراتيژيکې تصميم نيونې اهميت: ۱-دکاري ځواک وړتيا۲-کارګرانو په حاصل باندې اغيزې۳-دټيټي کچې مديرانو او کارکوونکو لپاره لارښود دی۴-دوخت ضايع کيدو مخنيوی کوی۵-دچټکو فعاليتونو په اړه چټکې پريکړې کوي . دستراتيژي ارزونه په اوس وخت کې يو څه ستونزمنه ده ځکه چې ۱-چاپيريال پيچلتيا او په محيطي عواملو کې ستونزې ۲-راتلونکې فعاليتونولپاره دوړاندوينې ستونزې ۳-دسازمانونو په فعاليتونو کې دداخلي او نړيوالوپيښو اغيز۶-دستراتيژيو څخه متوقعه اطمينان لپاره دوخت کموالی. دپاليسيو دارزونې او کنترول اهميت: دبيلابيلو ادارو ترمنځ همغږي۲-دسرچينو څخه دګټې اخيستنې اسانتيا۳-عملياتي لارښود۴-دکارکردګۍ لپاره اسانتيا ۵- دکارکوونکو هڅونه۶-دمسوليت ادا کول. دستراتيژۍ دارزونې پروسه ۱-معيار

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټاکل۲-دریښــتینو کړنو اندازه کول۳-هغه فعالیتونه موند ل چې ناســم ترســره شــوي دي۴-دفعالیتونو دناسم ترسره کیدوتحلیل او تجزیه ۵-اصلاحي لاربښووني . دستراتیژیک تصمیم نیونې پړاوونه:۱- دستونزو مالومول او روښانه کول۲-دمعلوماتو راټولول۳-دمعلوماتو تحلیل او تجزیه ۴-دبدیلونو پیداکول۵-دبدیلونوارزول او انتخابول۶-دپریکړو عملي کول۷-دپایلې ارزونه.دتصــمیم نیونې ډولونه :۱-پروګرام شــوي او ناپروګرام شــوي تصــمیم نیونه۲-عادي تصــمیم نیونه۳-عملیاتي او تاکتیکي تصــمیم نیونه۴-شــخصــي اوســازماني تصــمیم نیونه۵-کوچنۍ او بنسټیزه تصمیم نیونه۶-انفرادي او ګروپي تصمیم نیونه.دعادي او تکراري مسایلو په اړه تصمیم نیونه دپروګرام شـوي تصـمیم نیونې په نوم یادیږي. دنویو موضـوعاتو په اړه تصــمیم نیول دناپروګرام شــوي تصــمیم نیونې په نوم یادیږي.انفرادي دهغه څخه عبارت ده چې دیو شـــخص لخوا نیول کیږي.او ګروپي چې د یو ګروپ اشـــخاصـــو لخوا نیول کیږي. دســـتراتیژي پریکړه نیونکي اشـــخاص:۱-دلوړې کچې مدیران۲-منځمهاله مدیران او کلیدي غړي۳-مدیره هیت. پلان جوړونه : دموخو تعینول او موخو ته درســیدو لپاره وړاندوینه پیدا کول او دهغې څخه استفاده کول دپلان جوړونې څخه عبارت ده.پلان هغه کړنلاره او سیاست ده چې یوه تصـــدۍ اداره او وګړی دخپلو فعالیتو په تنطیم کې له هغې څخه پیروي کوي. ستراتیژیک پلان جوړونه عبارت له هغه پلان جوړونې څخه ده کوم چې دسازمان دموجوده ســرچینو څخه دګټې اخیســتنې په مقابل کې دســازمان داوږدمهاله موخو دلاســته راوړلو په خاطر ترسره کیږي. دستراتیژیکو پلانونو ډولونه ۱-دموضوع له پلوه پلانونه: ۱-دمشتریانو او تولیداتو لپاره ځانګړي پلانونه ۲-دخدماتو په اړه پلانونه ۳-دصنعتي تصدیو دبازارموندنې پـه اړه پلانونـه(۲) دوخـت لـه پلوه پلانونـه : اوږدمهـالـه ۲لنـډمهـالـه۳منځمهـالـه(۳)دپلانونو دمیتودونو له پلوه پلانونه: ۱-دښـــکته څخه پورته خوا ته پلانونه۲-دپورته نه ښـــکته خوا ته پلانون۳-ترکیبي پلانونه. دستراتیژیک پلان جوړونې عناصر:۱-داړیکو ستراتیژي۲-دکاري ځواک لپاره ســـتراتیژي جوړول۳-لرلید ټاکل۴-ماموریت ټاکل۵-موخې۶-ددندوپیژندنه۷-دســـتراتیژیک پلان پلي کول۸-دســـتراتیژیک نظارت کول . دســـتراتیژیک پلان جوړونې پروســه:۱-ماموریت اولرلید ۲-دموخو ټاکل۳-دچاپیریال څیړنه۴-دســتراتیژیوترتیب او عملي کول ۵-دســتراتیژیو نظارت ، ارزونه او کنترول. دســتراتیژیکو پلانونو اهمیت۱-اوږدمهاله موخوپه اړه معلومات راټولول۲-له معلوماتو څخه یو ښــه پلان جوړول۳-دبشــري ســرچینو څخه اغیزمنه استفاده ۴-دچاپیریال دبدلون سره ځان عیارول۵-درقابت کولو وړتیا۶-دکاروبار په رهبري باندې بې باورې کیدل۷-په مولدیت کې زیاتوالی. کاروباري پلان لیکل ----کاروباري نظریه رامنځ ته کول۲-کاروباري نظریې ته پراختیا ورکول. دکاروباري نظریې هیله بښــونکې عناصــر په څو بیلابیلو برخو ویشــو۱-دمشــتریانو ارزښــتونو ته پام کول۲-په بازار کې دســهم درلودل ۳-دنوښــتونو دتســکین درجه ۴-کاروباري نظریه باید اســانتیاوې ولري۵-دکاروباري نظرېې خوندیتوب۱-کاپي کوونکي اشــخاص باید ســتاســې معلومات تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاسـه نه کړي۲-پانګوالو ته دکاروباري نظريې وړاندې کول. کاروباري پلان عبارت له هغه پلان څخه ده چې په هغې کې دکاروبارســـاحه ، موخې او پروســـيجرونه تشـــريح کيږي. دکاروباري پلان ځانګړنې :۱-دکاروبارتګلاره په روښـــانه بڼه بيانوي۲-دمالي اړتيا په اړه واضـــح بيان ورکوي۳-دکاروبارمارکيټ روښـــانه کوي۴-درقابت کوونکو په اړه معلومات لرل۵-کاروباري پلان د خطراتو معلومونکی دی۶-دکاروباري پلان ديو کاروبار لنډيز ده۷-دمالي ســـرچينو داســـتعمال په اړه معلومات ورکول ۸-څومره وخت بايد ونيســـي. دکاروباري پلان ســاختاراو بنسـتيز عناصـر۱-اجرايوي لنډيز۲-توليد او خدمات۳-دمديريت ټيم۴-بازار او سيالي۵-بازارموندنه او خرڅلاو۶-کاروباري سيستم اوسازمان۷-وخت بندې ۸-فرصـت او خطرات ۹-مالي پلان: کاروباري چاپيريال هغه داخلي او بيروني ځواکونه دي چې دکاروبارفعاليتونه تر اغيز لاندې راولي دکاروباري چاپيريال په نامه ياديږي. چې په دوه ډوله ده ۱-داخلي ۲-خارجي. داخلي چاپيريال عبارت له هغه چاپيريال څخه ده چې ديوکاروبار فعاليتونه مسـتقيما تراغيز لاندې راولي چې کاروبارکولای شـي کنترول يې کړي چې لاندې عوامل په کې شـامل دي۱-لرليد ماموريت اوموخې ۲-مديريت۳-بشـري سـرچينې ۴-فزيکي ســـرچينې۵-مالي ســـرچينې۶- دبازارموندنې ســـرچينې ۷-توليداتي ســـرچينې ۸-څيړنه اوپرمختګ۹-دمعلوماتو او اطلاعاتوسيستم.خارجي چاپيريال عبارت له هغه چاپيريال څخه ده چې په کاروبار په مستقيم ډول اغيز نه غورځوي بلکه په غيري مستقيم ډول اغيز غورځوي او کنترول يې دکاروبار په واک کې نه دی مګر کاروبار بايدځان ورســـره عيار کړي چې دادوه برخې لري۱-کوچنې کاروباري چاپيريال لکه عرضـه کوونکي مشـتريان رقيبان۲-لوی کاروباري بهرنې چاپيريال لکه اقتصـادي سياسـي قانوني ټکنالوجي تاثيرات اوداسـې نور.د عرضه کوونکي په ټاکنه کې لاندې لارښوونې په نظر کې ونيسئ. ۱-چټک عرضه کوونکی انتخاب۲-دباکيفيته موادو عرضـــه کوونکی انتخاب کړئ۳-دټيټ قيمت عرضـــه کوونکی۴-دښـواړيکو لرونکی عرضـه کوونکی انتخاب کړئ. دمشـتري په ټاکلو کې مهم ټکې:۱-هغه شـيان توليد کړو چې مشـتري ورته اړتيا لري ۲-دمشـتريانو ذهن کې ښـه انځورجوړول۳-دمشتريانو سره دوامداره اړيکې ۴-دتوليداتو دکيفيت ترڅنګ ټيټ قيمت ايښودل۵-دمشتريانو سره دښـواړيکو درلودل۶-دخرڅلاو بهتره ستراتيژيانو تهيه کول ۷-دتوليد په اړه دمشـتريانو څخه پوښـتنه کول.رقيبان. په رقابت کې لاندې ټکې بايد په نظر کې ونيول شــي۱-دخلکو په ذهن کارکول۲-په بازار کې ځانګړی ټارګيټ برخې لرل۳-دمســـلکي کســـانو ګمارل۴-خپل راتلونکی پـه نظر کې نيول۲-دکـاروبـارلوی بهرنی چـاپيريال :اقتصـــــادي ځواکونـه : هغـه ځواکونه دي چې په نه موجوديت کې کاروبار هم پرمختګ نه شـي کولای لکه: انفلاسـيون، پولي او مالي پاليســـيګانې دســـود نرخ دبودجې کســـر ،ماليات، دتبادلې نرخ ،اقتصـــادي رکود،اوداســـې نور۲-ټولنيز کولتوري او ديموګرافي ځواکونه :هغه ځواکونه دي چې دټولنې عنعنـاتواو فرهنـګ پورې تړلي دي چې دابـايـد کـاروبـار پـه نظر کې ونيســـي. ديموګرافي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ديو هيواد دنفوسو اندازه د يوې ټولني دژوند کچه دنفوسوويش مړينه دعمر اوږدوالى او داسې نور په نظرکې ونيول شـــي. دمديريت دپياوړي ټيم لاندې ځانګړتياوې لري١-مشــترک لرليد درلودل٢-قوي نقطې او بشـــپړي ځانګړنې لري٢-لږترلږه درى تنـه پـه کې موجود وي۴-دکاروبار په اړه پوهه لرل۵-دکړکيچ په مهال دښه فکردرلودونکى۶-روښانه موخې ولري٧-دښـــه ټيم غړي بايد متحرک وي٨-دکاروبار پرمختګ لپاره دتجربو شــريکول٩-ديوځانګړي پلان څخه پيروي کول١٠-په کړنو کې ديوبل سـره سيالي کول*دلرليد ماموريت او موخو په اړه لانـدې لارښــــوونې پـه نظر کې ونيســـئ١-لرليـداو موخې بـه لاســـتـه راوړونکې ،روښـــانه،واقعي، او تشـــريحي ښه ولري٢-دلرليداوموخو ته درســيدو لپاره بايد ښـــه طرحه ترتيب شي+===دمديريت په برخه کې لاندې لارښوونې عملي شي١-دستراتيژيک مديريت له اصـولو څخه ګټه اخيستل٢-لنډمهاله او اوږدمهاله موخې به اندازه ګيرې وړوي٣-دبيلابيلو کچو مديران بايد اغيزناک پلانونه تهيه کړي۴-اړونده اشـــخاصـــو ته دمســـوليتونو ترڅنګ صــــلاحيتونه وســـپاري۵-ســـازمان بايد اداري جوړښــــت ولري ۶-دندې په روښـــانه ډول تنظيميږي٧-دکارکوونکو روحيه لوړه ســـاتل٨-ددندو پرمهال دکارکوونکو دګټې څخه ځان ژغورل ===دبشـري سـرچينو په اړه لاندې لارښــوونې عملي کړئ.١-دمسـلکي اشـخاصـو ګمارل٢-داســتخدام پروســه بايد شــفافه وي٣-داضــافي بســتونو څخه ډډه کول دايجاد يې ۴-دکارکوونکو ترمنځ دښــو اړيکو جوړول۵-دکارکوونکو خونديتوب ته پاملرنه۶-دکارکوونکو پرمختګ لپاره ټريننګونه برابرول.-===دفزيکي ســرچينو په اړه لاندې لارښــوونې په نظر کې ونيســئ.١-ټولو ماشــينونو لپاره مناســب ځاى انتخابول٢-دتوليد لپاره دويش ترانســپورت تهيه کول٣-دتوليداتو دســــاتنې لپاره دګودام درلودل۴-دخامو موادو تهيه کول۵-دټولو اداراتو لپاره داړتيا وړفرنيچر تهيه کول===مالي ســرچيني :١-دســـهمونو او قرضـــونو په وســيله دپانګې تهيه کول٢-دبودجې تخصـيص په خاطر اغيزناکو تخنيکونو څخه اسـتفاده٣-په کامله توګه دمالي سـرچينو موجوديت۴-دلنډمهاله او اوږد مهاله لپاره دپانګې موجوديت۵-دپانګوالو ترمنځ دښـواړيکو قايمول۶-مالي مديران به تجربه لرونکې اشـخاص وي===دبازارموندنې ســـرچينې :١-په داوامداره توګه دبازارڅخه ځان خبرول٢-دښـــه کيفيت لرونکو توليداتو وړاندې کول٣-دمناسب قيمت ټاکل۴-سالم رقابت۵-دتشهير دښودلو دښو لارو چارو استفاده۶-دبازارموندنې لپاره دځانګړو پلانونو جوړول٧-بازارموندنې مديران به مسلکي اشخاص وي . دبشري سرچينو ستراتيژيک مديريت: له هغه پلان او پروسې څخه عبارت دی چې په هغې کې ديو سـازمان اوږدمهاله موخې د اداري افرادوپه وسـيله ترلاسـه کيږي. بشـري سـرچينې هغه پانګه ده چې دنورو سازمانونو سره سيالي ته زمينه برابروي او دهمدې افرادو په وسيله يو سـازمان دبل سـازمان سـره خپلو رقابتي هڅو او لاسـته راوړنو ته دوام ورکوي. دبشـري ســرچينو دســتراتيژيک مديريت موخې:دهغه فکتورونو پيداکول چې په وســيله يې د اداري اوږدمهاله موخې لاســـته راوړل کيږي او توليد پروســـه ګړندۍ کوي٢-دکارکوونکو رويه له

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیرودونکو سره منظم کول۳- دبشري قوی له اړتیاوواو ستونزو ځان خبرول۴-دکارکوونکو او پیرودونکو ترمنځ اړیکي قایمول۵-دکارکوونکو پرمختګ امنیت او نورو په اړه لازمي هڅې کول۶-دکاروبار دګټې لوړوالي رامنځ ته کول ۷-تکنالوژي څخه په استفاده دسازمان اوږد مهاله اهداف لاسته راوړل ۸-دبشري سرچینو دمعیار په بنسټ یو غښتلی ټیم جوړول۹-کاروبار ته درقابت قدرت وربښل. دبشري سرچینو دستراتیژیک مدیریت اصول۱-دکارځای خوندیتوب اصل: پدې معنا چې دبشري قوي دکارساحه دهرډول خطراتو څخه ژغورل۲-دکارکوونکو دپرمختګ اصل: په دې معنا چې دبشري قوي دعلمي سویې او پرمختګ په خاطر ورته ټریننګونه برابرول۳-دجبران او حق الزحمې اصل: په دې معنا دبشري قوي دتنخوا ګانو ، حق الزحمې او دحقوقو ټاکل او دپیښو درامنځ ته کیدو لپاره یو چوکاټ جوړول۴-استخدام او غوراوي اصل: په دې معنا چې دبشري قواو وړتیاوي اړیکي استعداد کاروباري اخلاق او نور په نظر کې نیول۵-دکارکوونکو ترمنځ د اړیکو اصل: په دې معنا چې دبشري قووترمنځ دحسنه اړیکو ایجادول**دکاروباردپرمختګ لپاره دبشري سرچینو دستراتیژیک مدیریت رول. ۱-داړیکو اغیزمنې فضا رامنځ ته کول۲-دکارکوونکو دانګیزود پرمختګ او کاري فعالیتونو لپاره ژمنتیا۳-دکارکوونکو دوړتیا او دپرمختګ زمینه ۴-کارکوونکو ته دمسولیتونو او صلاحیتونو سپارل۵-په اداره کې دکارکوونکو ارتقا ته شفافه زمینه برابرول۶-دکارکوونکو ترمنځ داړیکو ټینګول۷-دکارکوونکو ټول نغدې او غیرې نغدې حقوق ورکول۸-دفعالیتونو ارزښتونه معلومول. دبشري سرچینو دپلان جوړونې پروسه۱-دسازمان اوږدمهاله موخو تحلیلول۲-دموجوده بشري قوي څیړنه۳-دبشري سرچینو دتقاضا او عرضې وړاندوینه۴-دبشري سرچینو دتقاضا او عرضې پرتله. ۵-نظارت کنترول او غبرګون: دپالیسیو ډولونه عبارت دي له دکمپنیو پالیسي ګانې۲دمعلوماتې اړیکو پالیسي ګانې ۳-دبشري سرچینو پالیسي ګانې۴-عامه پالیسي ګانې۵-اقتصادي پالیسي ګانې۶-دنفوسو ددیموګرافي پالیسي ګانې۷-ټولنیزې پالیسي ګانې۸-دترانسپورتیشن پالیسي ګانې۹-دکاروبار پالیسي ګانې. دستراتیژیو په ارزونه کې لاندې درې ډوله بنسټیز فعالیتونه شامل دي۱-دکاروباردستراتیژیو بنسټونه ارزول۲-دلاسته راغلي پایلو پرتله له اټکل شویو پایلو سره ۳-دفعالیتونو کتنه چې ټاکل شوي پلان سره سمې ترسره کیږي او که نه. دستراتیژیک پلان جوړونې ګټې ۱-مسولیت اداکول۲-دموخو ارزونې استعداد پیداکول۳-په تصمیم نیونه کې دپرمختګ سبب ګرځي۴-دبدلونونوپه وړاندې مقاومت۵-دمولدیت لپاره لاره هوارول۶-نوښتونه رامنځ ته کول۷-دستونزو مخنیوی کوی ۸-همغږي رامنځ ته کول ۹-دسیالۍ کولو ځواک ورکوي او اړتیاوي په ګوته کوي. کاروباري نظریه : ترهرڅه لومړی دیو کاروبارلپاره نظریه رامنځ ته کول په کاردي داسې نظریه چې په بازار کې دبریالیتوب چانس زیات وي رامنځ ته کیږي او عملا یې دپلي کولو لپاره کاروباري پلان تهیه کیږي. کاروباري پلان: هغه سند دی چې دیو کاروبار ټول کاروباري پروسیجرونه او موخې او

(c) ketabton.com: The Digital Library

موخو ته درسیدو لارې تشریح کوي. سوکالي : هغه حالت ته ویل کیږي چې هلته اجناس او خدمات په کې په پراخه پیمانه شتون ولري وزګارتیا کمه وي او دا حالت اقلا تردوو لسیزو دوام کوي. رکود (ریسیشن recission) هغه حالت ته ویل کیږي چې اقتصادي چارې په ټپه دریدلي وي اوبطي حرکت وکړي.نزول: هغه حالت ته ویل کیږي چې په اقتصادي فعالیتونو اوږد مهاله تنزیل رامنځته شي نزول وایي. بهبود یا (ریکاوريrecovery) هغه حالت ته ویل کیږي چې کله چې کار ددوران نزول له حالت څخه وژغورل شي او درونق مرحلې ته داخل شي. دبشري سرچینو ستراتیژیک پلان جوړونه: په حقیقت کې دیو سازمان دټولیز مدیریت سره دګډو فعالیتونو دلاسته راوړلو لپاره دیو ډول همکارۍ په ډول ده یا همکاري ده.دسازمان دبیلابیلو برخو دکارکوونکو او پرسونل په اړه دبیلابیلو ستراتیژیو جوړول دعمومي مدیریت لپاره ډیر دپام وړموضوع ده چې دبشري سرچینو په پلان جوړونه کې پرې غورکیږي دبشري سرچینو پلان جوړونه کې دغه دوه خبرې چې۱-دبشري سرچینو داړتیاو څیړنه او تحلیل یاتجزیه ۲-دبشري سرچینو ساتنه: دبشري سرچینو دپلان جوړونې موخې په ټوله کې څلورمهمې موخې دیادونې وړدي۱-په فعالیتونو کې مولدیت۲-دکارکوونکو تخصص او مسلکیتوب۳-دسازمان په عمومي ارزونه کې اسانتیا رامنځ ته کول۴-دفردي او سازماني ګټو خوندي کول.دبشري سرچینو دپلان جوړونې دګټو څخه یو څو دلته رانقلوو۱-دبشري سرچینو په وړاندې دموجوده تهدیدونو او محیطي خنډونو له منځه وړل او دبشري سرچینو په وسیله دټاکلو موخو ته ځان رسول ۲-په سازمان کې دبشري سرچینو دقوت او کمزورۍ نقطې معلومول۳-دموخو په وړاندې دبشري سرچینو رهي کول۴-داستخدام دپروسې په سمه توګه رهنمایي کول۵-دبشري سرچینو څخه دښې ګټې اخیستنې لارې چارې او زمینې مساعدول۶-دبشري سرچینو په وړاندې پرتې ستونزې لمنځه وړل او دتجربو دلوړاوي په اړه پریکړې کول۷-دبشري سرچینو دپلان جوړونې په وسیله دکارکوونکي اوسنی او راتلونکی حالت روښانه کیږي او له دي درک څخه په استفادې پلان جوړیږي.دبشري سرچینو دپلان جوړونې له مخې داستخدام پړاوونه ۱-دخالي بستونو په ګوته کول۲-ددندو او مسولیتونو تشریح۳-ددندې اعلانول اودوړاشخاصو پیداکول۴-دمرکې لپاره شارت لست کول۵-مرکه دکاندیدانو ارزونه او انتخاب۶-افراستول۷-دپروسې ارزونه. بدلو ن ممکن مثبته یا منفي نتیجه ولري ، بدلون په دوه ډوله دی :پلان شوی او ناپلان شوی. دبدلون لاملونه: ټکنالوژي چټک بدلونونه دیوکاروبارساحه. دبدلون مدیریت درې کچې لري۱-په فردي توګه دبدلون مدیریت سازماني مدیریت او تشبثاتي مدیریت. دستراتیژیک مدیریت اهمیت:۱-دسازمان دراتلونکې موخې په اسانه ترلاسه کول۲-دتولید په برخه کې دښو لاسته راوړنو چارې ترتیبول۳-ددې په وسیله یو سازمان له خپل چاپیریال سره اړیکه کې پاتې کیدای شي۴-دچاپیریال بدلون سره ځان بدلول۵-ددې په واسطه ستونزې او فرصتونه پیژندل کیږي۶-په لږ وخت کې ډیرو اړتیا و پوره کول۷-دسازمان په پرمختګ کې مهم رول

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوبوي. دستراتيژيک مديريت دندي۱-دموخو ټاکل او دموخو دلاسته راوړلو لپاره ماموريت او لرليد ۲-دستراتيژيو دعملي کولو اقدام اودبدلون سره ځان عيارول۳-دستونزو حل لارې چارې پيداکول۴-دسازمان په پرمختګ باندې تمرکز کول ۵-ستراتيژيک مديريت بايد ټولو پوښتنو ته ځواب ويونکی وي ۶-دراتلونکو فرصتونو څخه ګټه اخيستل ۷-دچاپيريال د بدلون سره ځّان عيارول۸-ديوسازمان ورځنې فعاليتونه دعمومي ماموريت سره سم ټاکل۹-دسازمان فعاليتونه او امکانات د(سواټswot) تحليل په واسطه څېړل۱۰-دستراتيژيکو پلانونه په سمه توګه عملي کول دعمومي پاليسيو ځانګړنې۱-داجراکولو وړ وي ۲-وضاحت او صراحت ۳-دارتجاعيت خاصيت درلودل۴-همغږي درلودل۵-بشپړوالی۶-مسوده يعنې ليکلې بڼه ولري۷-منطقي او مستدلل۸-دراتلونکې ډادمنتيا. دپلان او ستراتيژي ترمنځ توپير:۱-ديوي کړنې لپاره ستراتيژي جوړيږي مګر ديوي کړنې لپاره کيدای شي ډيرپلانونه جوړشي۲-ستراتيژي دټولو پلانونو څخه غوره پلان ده ۳-پلان ددندو داجرا لپاره يوه لاره ده مګرستراتيژي داهدافو دترلاسه کولو لپاره يو مسيردی۴-پلان يو احتياطي اقدام دی مګرستراتيژي رقابتي بڼه لري۵-پلان جوړونه فکر کول دي مګر ستراتيژي عمل ده ۶-پلان فرضيه او انګيرنه ده مګر ستراتيژي عملي بڼه لري۷-پلان دلوړې کچې او منځنی کچې مديرانو لخوا جوړيږي مګر ستراتيژي يوازې دلوړې کچې مديرانو لخوا جوړيږي۸-پلان جوړونه دمديريتي دندو برخه ده مګر ستراتيژي دپريکړې نيونې فرعي برخه ده ۹-پلان جوړونه په دويمه مرحله کې راځي مګر ستراتيژي په لومړۍ مرحله کې راځي. دموخو ځانګړتياوې ۱-څرګندې او روښانه وي ۲-داټکل او اندازۍ وړ به وي ۳-دترلاسه کولو وړبه وي۴-په حقيقت به ولاړ وی۵-دټاکلې وخت سره سم دترلاسه کيدو وړوی(سمارټ)هدف هغه مطلوبه نتيجه ده چې دادار ې ټول وسايل دهغې دلاسته راوړلو لپاره سوق کيږي. عادي تصميم نيونه دعادي او ورځنيو کړنو په اړه تصميم نيول او عملياتي تصميم نيول دکاروبار دکړنو لپاره تګلاره ټاکل او دستراتيژيو ټاکل دعملياتي تصميم نيونې په نوم ياديږي. کوچنۍ او بنسټيزه تصميم نيونه دلويو فعاليتونو په اړه تصميم دبنسټيزې تصميم نيونې په نوم ياديږي او کوچنۍ تصميم نيونه چې دسازمان دکوچنيو فعاليتونو دتنظيم په خاطر ترسره شوي کوچنۍ تصميم نيونه ده.

تمويل

ديوې تصدۍ فرد کورنۍ او يا هم دولت له لوري ديو اقتصادي فعاليت دترسره کولو لپاره دپولي پانګې يا پيسو چمتوکولو برابرولو او تهيه کولو ته تمويل ويل کيږي. ديو کاروبار دفعاليتونو دترسره کولو لپاره دمالي امکاناتو پولي پانګې او يا هم پيسو چمتو کولو او تهيه کولو ته کاروبارتمويل ويل کيږي. ديوکاروبار دتمويل مقدار کاروبار دشکل نوعيت او حجم په پام کې نيولو سره فرق کوي دبيلګې په توګه دشرکتونو او يواځېني مالکيت کاروبارپه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرتله په سـهامي شـرکتونو کې زيات مقدار پولي پانګې او پيسـو ته اړتيا ده. کاروبار ولې تمويل ته اړتيا لري۱-هرکاروبار دخپلو فعاليتونو دترسـره کولو لپاره په شـکل داشـکالو يوه اندازه ثابتو شـتمنيو (ځمکه تعمير ماشـين الات موټرې ونور)ته اړتيا لري چې پرته له دې شايدد يو کاروبارپيل کيدل او په ښه شکل سره پرمخ تلل ممکن نه وي ۲-دکاروباردورځنيو فعاليتونو دترسره کولو په نتيجه کې زيات شمير مصـارف رامنځ ته کيږي ، دبيلګې په توګه داموالو خريداري دمزد او معاش تاديه کول او نور دنوموړو مصـــارفو دپوره کولو لپاره تمويل ضـروري دی دثابتو شـتمنيو لپاره چې څومره مقدار پيسـو او پانګې ته اړتيا وي هغې ته (fixed capitalفيکسـډ کفيټل) وايي. ۲-دنوموړو مصـــارفو پوره کولو لپاره چې څومره مقدار پيســـې او پانګې ته اړتيا وي هغې ته (working capitalورکينګ کفيټل) وايي.ديو معين مال يا ملکيت ديو نفر يا کس څخه اخيســـتل او هغه ته ګټه ورکول دمرابحې څخه عبارت دی. يواځېنی مالکيت کاروبار ګټې : دغه ډول کاروبار په اســـانی ســـره رامنځ ته کيږي ۲-دکاروبار مالک په اسانی سره کولای شي خپل کاروبار ختم کړي۳-دکاروبار ټوله ګټه يواځې يو نفر ترلاســه کوي ۴-ســـهامي شـــرکت په څير دوه ځل ماليه په کې نشـــته ۵-دکاروبارمالک په تصـميم نيولو سـره بشـپړه خپلواکي لري او نيمګړتياوي۱- دپور د اداکولو لامحدود مسـوليت ۲-داچې دکاروبار مالک يواځې يو نفر وي نو ديواځېني کاروبار پانګه هم دشـرکت او سـهامي شـرکت په پرتله کمه وي ۳-داچې دکاروبار مالک يواځې يو نفر وي نو دکاروبار مديريت کې هم ستونزې موجودې وي۴-دبانکونو او نورومالي ادارو څخه دپورپه ترلاسه کولو کې اکثر ستونزې لري۵-داچې دکاروبار پانګه کمه وي نو دکاروبار دوسعت او پراختيا فرصـتونه هم کم وي۶-دسـهامي شرکت په پرتله ديواځېني مالکيت کاروبار موده هم کمه وي يعنې کيدای شـي ډيرژر له منځه ولاړ شـي .شـرکت : دکاروبار هغه شـکل ته ويل کيږي چې په هغې کې دوه يا له دوو څخه زيات اشـــخاص ديو ليکلې يا شـــفاهي قرارداد په اساس خپلې پانګې سره يوځای کوی او دګټې په خاطرپه ګډه سره يو کاروبارترسره کوي په دي شـرط چې ګټه او تاوان به دشـريکانو ترمنځ شـريک وي. دشـرکت ګټې: ۱-ديواځېني مالکيت په څيرشرکت هم په اسانی سره رامنځ ته کيدای شي۲-داچې په شرکت کې دشريکانو شمير زيات وي نو ديواځېني مالکيت کاروبارپه پرتله په شرکت کې پانګه زياته وي۳-داچې دکاروبار شـريکان زيات وي او داکثرو دپوراداکولو مسـوليت هم لامحدودوي نو په اســانی ســـره کولای شـــي چې دبانکو نو او نورو مالي ادارو څخه پورترلاســـه کړي۴-ديواځېني مالکيت کاروبارپه پرتله په شـــرکت دزيات شـــميرشـــريکانو په موجوديت ســـره دکاروبار مديريت ښه ترسره کيږي۵-دټولو شريکانو له لورې په ګډه تصميم نيول کيږي. اونيمګړتياوې ۱-په شرکت کې هم داکثره شريکانو دپوراداکولو مسوليت لامحدود وي ۲-دشريکانو ترمنځ شخړې او اختلافات۳-دسـهامي شـرکت په پرتله دشـرکت موده هم کمه وي ځکه ديو شـريک په مړ کيدلو سـره کيدای شـي شـرکت له منځه ولاړشـي۴-دشـرکت څخه دخپلې سـرمايې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ویسـتلو کې سـتونزې۵-داچې په شـرکت کې ټول شـریکان په ګډه سـره کارکوي نو که یو شـریک خپله دنده په درسـت ډول سـرته ونه رسـوي نو به ټول شـرکت ورڅخه متضـرره کیږي.سـهامي شـرکت یا کمپنی: دکاروبار هغه شـکل ته ویل کیږي چې دقانون په رڼاکې دحکمي شخص حیثیت لري او دقانون له مخې په سـهامي شـرکت کې دکاروبار مالکان جلا او کاروبار جلاوي. ګټې :۱-دسـهامي شـرکت سـهم لرونکو دپوراداکولو مسولیت محدود دی ۲-دسهامي شرکت سهم لرونکې په اسانۍ سره کولای شي په سهامي شرکت کې خپله ونډه او یاهم ملکیت دسهمونو دخرڅلاو په ذریعه په بل چا وپلوري ۳-دسهامي شرکت موده ډیره اوږده وي او شرکت په ځیر دیو شریک په مړینه سره پای ته نه رسیږي۴-دیواځېني مالکیت او شـرکت په پرتله دسهامي شرکت پانګه زیاته وي۵-سـهامي شـرکت کولای شـي په اسانۍ سره زیات مقدار پانګه دقرض په شکل لاسته راوړي ۶-داچې سهامي شرکت دمارکیټینګ ،منجمنټ، مالي مدیریت او نورو دندولپاره مسـلکي او باتجربه اشـخاص اسـتخدامیږي نو دسـهامي شـرکت مدیریت ډیرښـه وي۷-داچې دسـهامي شـرکت پانګه نظر یواځېني مالکیت اوشرکت ته زیاته وي نو طبیعي ده چې دسهامي شرکت ګټه هم زیاته وي. اونیمګړتیاوې:۱-دسهامي شرکت تاسیس ډیر مغلق او ستونزمن وي او ډیرقانوني مراحل غواړې ۲-دسهامي شـرکت ترټولو سـتره نیمګړتیا ۲ځله مالیه ورکول دي چې یو (corporateکرپوریټ) او بل واري (income taxاینکم ټکس) ورکوي سهم لرونکې او کاروبار دواړه ۳-داچې په سهامي شرکت کې سهم لرونکي دسهامي شرکت په مدیریت کې ونډه نه لري او دسهامي شرکت ټول فعالیتونه دمدیره هیت لخوا اداره کیږي نو دمدیره هیت غړې اکثره وخت دخپلو مفادو په خاطر دسـهم لرونکو مفادات له پامه غورځوي دکاروبار تمویل منابع دوه دانې دي ۱-دخپلې پانګې په شـکل تمویل۲-دقرض په شـکل تمویل.دخپلې پولي پانګې څخه هدف داده چې دکاروبار له پاره داړتیا وړ پولي پانګه دکاروبار دمالکانو او یا هم شـریکانوله لورې په خپله کاروبار ته راوړل کیږي. دقرضـي په شـکل تمویل څخه موخه داده چې دکاروبار مالکین او یا هم شـریکان دکاروبار لپاره داړتیا وړ پانګه په خپله نه تهیه کوي بلکې دکاروباردفعالیتونو دترسره کولو لپاره داړتیا وړ پانګه دقرض یا پور په شـکل دسودي بانکونو اسلامي بانکونو او یا هم نورو مالي ادارو څخه ترلاسـه کوي . دکاروبار دتمویل منابع له بل لیدلورې څخه هم په دوو سـترومنابعو ویشـلې شـوي شـوي چې په لاندې ډول دي۱-دتمویل داخلي منابع ۲-دتمویل خـارجي منـابع: دیوکـاروبـار دتمویـل داخلي منـابع هغو منـابعو تـه ویـل کیږي چې دکاروبار په داخل کې موجودې وي او دهغې لپاره مونږ بل چا ته مراجعه نه کوو۲-دتمویل خارجي منابع هغه منابع دي چې دکاروبار په داخل کې موجودې نه وي بلکې دهغې لپاره باید مونږ بل چاته مراجعه وکړو ترڅو دکاروبار فعالیتونو لپاره داړتیا وړپولي پانګه ترلاسـه کړو.دبانک اور ډرافټ څخه مطلب دادی چې دیو کاروبار داړتیا په وخت کې دخپل جاري بانکي حساب څخه دخپلو اصلي پیسو څخه زیات مقدار پیسې ترلاسه کولای شي دبانک اور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډرافټ څخه دورکینګ کفیټل دتمویل لپاره اســـتفاده کیږي . دبانک لون دکاروبار داړتیا په وخت کې کولای شـــي یو ســـودي بانک ته مراجعه وکړي او له ســـودي بانک څخه معلوم مقدار پیســـې دمعلوم وخت په معلوم مقدار ســـود باندې ترلاســـه کړي چې دوخت پوره کیدو وروسـته به بانک ته خپلې اصـلي پیسـې تادیه کوي. قرضــه حسـنه : هغه مالي کړنه ده چې دسـود څخه جلاوي قرضــه حسـنه ورته وایې .(discounting of bills)ډیسـکونټینګ اف بیلس سـودي بانکونه خپلو ځینو اعتبارې مشـتریانو ته داړتیا په وخت کې ډیسـکونټینګ اف بیلس پرشـــکل لنډ مهاله قرضــــونه ورکوي داپه دې معنا چې ســـودي بانکونه دخپلو ځینو اعتبارې مشتریانو څخه بیلاټ اکسچینج په یو څه تخفیف سره ترلاسه کوي او دهغه مشتري بانکي حسـاب ته یې لیږدوي چې همدغه تخفیف دسـودي بانک لپاره ګټه وي. ټرید کریډیټ کله چې یو کاروباري یوې شـتمنۍ او یا هم بل جنس ته اړتیا ولري او دهغې دترلاسـه کولو لپاره کافي اندازه پیسې ونلرې نو دغه کاروبار کولای شي دغه شتمني او یا هم جنس دبل چا څخه په قرض شـکل ترلاسـه کړي دغه ډول کړنه په اسـلامي بانکونو کې ډیره مروجه ده . انسټال منټ کریډیټ: ددې څخه هدف دادی چې یو کاروبار داړتیا په وخت کولای شي داړتیا وړ شتمني یا جنس بل چا څخه قرض واخلي او بیا ټولې پیسې په یو ځل نه تادیه کوي بلکې دغه پیسي دقسطونو په شکل تادیه کوي. دقرضې سندونو نشرول. ایشو اف باندس سهامي شرکتونه اړتیا په وخت کې دپیسو ترلاسه کولو لپاره دقرضې سندونه نشروې او بیایې مالي بازار ته دخرڅلاو لپاره وړاندې کوي چې دخرڅلاو په نتیجه کې یې سهامي شرکت ته پیسې لاس ته راځي دقرض ســند درې مشـــخصـــې لري ۱-معلوم رســـمي نرخ۲-دســـود نرخ۳-دسنددپوره کیدو موده.ایشـو اف شـیرز دسـهمونو نشـرول : سـهامي شـرکت دخپلې پانګې په شـکل دتمویل لپاره دسـهمونو څخه اسـتفاده کوي.سـهم هغه سـند ته ویل کیږي چې دهغې په ترلاسه کولو سره ددغه سنددرلودونکی له سهامي شرکت سره په ګټه او تاوان کې شریک ګرځي . ایشو اف شیر رایټ: کله چې په یو سهامي شرکت تاسیس شي معمولا دلومړې ځل لپاره ټول سهمونه په یو ځل مالي بازار ته دخرڅلاو لپاره نه وړاندې کوي بلکې په یو شمیر ســـهمونه له ځان ســـره ســـاتي او داړتیا په وخت کې یې بیا دخرڅلاو لپاره مالي بازار ته وړاندې کوي . ناتوزیع شـوي ګټه : یواځېنی مالکیت ، شـراکت او هم سـهامي شـرکت کولای شـــي داړتیا په وخت کې دهغې ګټې څخه تمویل دمنبع په توګه اســتفاده وکړي چې دکاروبار دفعالیتونو په نتیجه کې ترلاسه شوي وي. دمالکانو لخوا تمویل : له دې څخه هدف دادی چې په یواځیني مالکیت کاروبار کې دکاروبار یواځېنی مالک داړتیا په وخت کې خپله کاروبار ته مالي امکانات تهیه کوي او په شـرکتونو کې دشـرکت شـریکان په ګډه سـره دکاروبار دپیل په وخت او یا هم دکاروبار دپیل څخه وروســـته دکاروبار دتوســـعې او پراختیا لپاره او یا هم دکاروبار دورځنیو فعالیتونو دترســـره کولو لپاره په خپله مالي امکانات او پولي پانګه چمتو او تهیه کوي. اجاره کله چې یوکاروبار ځینو ثابتو شـــتمنیو لکه تعمیر ماشـــین الات موټر

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوداسي نورو ته اړتيا ولري خو دنوموړو شتمنيو داخيستلو لپاره کافي پيسي ونلري، په داسي حال کې کاروبار کولای شي دخپلو فعاليتونو دترسره کولو لپاره نوموړې شتمنۍ له بل چا په اجاره ونيسي.داجارې او بيعې ترمنځ توپير دادی چې په بيعه کې ديوې شتمنۍ يا جنس ملکيت دخرڅوونکي څخه اخيستونکي ته انتقاليږي ، البته په اجاره کې ديوې شتمنۍ ملکيت دشتمنۍ دمالک سره وي او دنوموړې شتمنۍ داستعمال حق د يو معلوم وخت لپاره دمعلومې اجارې يا کرايې په مقابل کې بل چاته ورکول کيږي. مالي بازارونه هغه بازارونه ويل کيږي چې په هغې کې مالي سندونه يا مالي شتمنۍ يا فيننشيل سيکوريټيز داخيستوونکو او خرڅوونکو ترمنځ تبادله کوي. مالي بازارونه دوه داسي ډلې سره يوځای کوی چې يو يې پس انداز پيسې ولري ۱-چې دغه ډلې ته (saving surplus unit)سيوينګ سرپلس يونټ ويل کيږي او بله هغه ډله چې دپيسو ته اړتيا ولري چې دغه ډلې ته (saving deficit unit)سيوينګ ډيپيسيټ يونټ وايې . مالي سندونه يا شتمنۍ هغه سندونو ته ويل کيږي چې دهغې په اساس ددغه سندونو درلودونکي ديو سهامي شرکت يا بلې مالي ادارې سره په کاروبار کې شريک کيږي او يا هم دسهامي شرکت يا بله مالي اداره ددغه سند درلودونکې پوروړي ګرځي له دې څخه معلوميږي چې مالي سندونه دوه معمولا حالتونه لري۱-دملکيت حالت ۲-دقرضي حالت. مالي سندونه بيلابيل ډولونه لري چې په لاندې ډول ورڅخه يادونه کوو۱-دونډې سند يا سهم سند : هغه مالي سند ته ويل کيږي چې دسهامي شرکتونو له لوري دتمويل دمنبع په توګه دسرمايې دلاسته راوړلو لپاره نشريږي۲-دقرضي سند بونډ)هم دسهم په څير ديو مالي سند چې دسهامي شرکت له لورې دقرض په شکل دتمويل دمنبع په توګه دسرمايې دلاسته راوړلو لپاره استعماليږي۳تريژري بيلس(treasury bills) داهم دبونډ په څير دقرض يو مالي سند دی چې دامريکا متحده ايالاتو دمرکزې بانک له لورې نشريږي ۴-دمشارکت سند دغه هم يو مالي سند دی چې داسلامي بانکونو له لورې دهغو پروژو يا کاروبارونو دتمويل لپاره نشريږي چې زيات مقدار پيسو ته اړتيا ولري. داجارې سند (Sukuk) هغه مالي سند ته ويل کيږي چې په يوه مشخصه شتمني يا ملکيت کې ددغه سند درلودونکی دبرخې نماينده ګې کوي . (money market)مني مارکيټ : هغه مالي بازار دی چې په هغې کې دقرض لنډ مهاله سندونه تبادله کيږي. په مني(مالي) مارکيټ کې معمولا(ټريژرې بيلس)او(c-paper) سي-فيفر تبادلـه کيږي. (capital market)کفيټل مارکيټ: هغه مالي بازار ته ويل کيږي چې په هغې کې دقرضي اوږدمهاله سندونه تبادله کيږي. په کپيټل مارکيت کې معمولا بونډ او شيرزس (bonds &shares)تبادله کيږي. (primary market)فريمرې مارکيټ هغه مالي بازار ته ويل کيږي چې په هغې کې نوې نشر شوي مالي سندونه دلومړې ځل لپاره دخرڅلاو لپاره وړاندې کوي .(secondary market) سيکنډري مارکيټ هغه مالي بازار ته ويل کيږي چې په هغې کې نوې نشرشوي سندونه تبادله کيږي بلکې په داډول مالي بازارونو کې موجود ه ياپخواني نشرشوي سندونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

تبادله کيږي. دونډو بازار: هغه مالي بازار ته ويل کيږی چې په هغې کې دسهامي شرکتو نو سهمونه داخيستونکواو خرڅوونکو ترمنځ تبادله کيږي. (OTC)او ټي سي دامالي بازار دونډو دبازار په څير يو مشـــخص ځای نه لري بلکې په دا ډول بازارکې پانګه اچونکي دمالي دلالانو په مرســـته په هر ځای کې خپل مالي ســـندونه تبادله کولای شـــي . فيننشـــيل انټرميډيريز(financial intermediaries) : هغـه مـالي ادارو تـه ويـل کيږي چې دپس اندازکوونکو څخه پيسې ترلاسه کوي او بيا په خپل نو م دغه؟ پيسي دګټې په خاطر نورو ته په قرض ورکوي او يا هم په خپله په دغه پيسو باندې په مالي شتمنيو او يا نورو ځايونو کې پانګه اچونه کوي. ۱-ســـوداګريز بانکونه: ۲-بيمې شـــرکتونه ۳-نورې مالي ادارې مالي دلالان: هغه ځانګړو اشـخاصـو يا مالي ادارو ته ويل کيږي چې دوه داسې ډلې سـره يوځای کوي چې يو پس اندازولري او غواړې چې په خپلو پيسو باندې پانګه اچونه وکړې او بله ډله پيســو ته اړتيا ولري . ســود ياربحه : دقرض په وخت کې چې له پور اخيســتونکي څخه په اصـل مقدار قرض باندې هر څومره اضـافه پيسـې اخيسـتل کيږي هغې ته سود يا ربحه ويل کيږي دسـود ډولونه ۱-سـاده ربحه ۲-مرکبه ربحه . سـاده ربحه هغې ربحې ته ويل کيږي چې هميشه يوائې او يوائې دقرض په اصلي مقدار باندې وضع کيږي۱-مرکبه ربحه هغې ربحې ته ويل کيږي چې دقرض اصـلي مقدار ترڅنګ په هغه ربحه يا سود باندې هم وضـع کيږي چې مخکې ترلاســـه شـــوي وي .دســـاده ربحې دپيداکولو فورمول:(si=pv(i)(cn) annuity: کله چې په ځانګړو معلومو وختونو کې عين مقدار پيســـې په عين مقدار ســـود باندې دقرض په ډول ترلاســـه شـــې او يا هم بل چا ته وقرض په ډول ورکړل شـــي قسـط يا انيوټې په نامه ياديږي. Ordinary: کله چې عين مقدار پيســـې په عين مقدار ســـود باندې دهرې مودې په پای کې تاديه او يا هم ترلاســـه شـــي اردينرې انيوټې په نامه ياديږي. annuity Due: کله چې عين مقدار پيسـې په عين مقدار سـود باندې دهرې مودې باندې په پيل کې تاديه او يا هم ترلاســـه شـــي انيوټې ډو بلل کيږي mixed flowsکله چې په بيلابيلو وختونو کې مختلف مقدار پيسـې دقرض په شـکل په سـود ترلاسـه شـي او يا هم بل چا ته په سـود ورکړل شـي ميکسـډ فلوس بلل کيږي. :amortizing a loanله دې څخه هدف دادی چې يو څوک دخپل کاروبار لپاره پيســې په قرض واخلي او دغه ســودي قرض وي او دغه ټول قرض بيرته په يو ځل نه تاديه کوي بلکې دغه ټول قرض سود سره دقسطونو په شـکل تاديه کوي په دې شرط چې دهر قسط مقدار به يو شـان وي. مالي حسـابونه : هغه حسـابونه ته ويل کيږي ، چې ديومالي کال په پای کې ترتيبيږي او ديو کاروبار ديوې مالي دورې ټول عوايد ټول مصارف ترلاسه شوي ګټه او يا تاوان په ګوته کړې . دګټې او تاوان حساب: هغه مالي صـورت حسـاب دی چې ديو مالي کال په جريان کې په يو کاروبارکې د ترسـره شـوو فعاليتونو په نتيجه کې ټول رامنځ ته شـوي مصـــارف او ترلاســـه شـــوي عوايد بنـــايي چې دنوموړو مصارفو او عوايدو له حاصل تفريق څخه ګټه او يا هم تاوان لاسته راځي . بيلانس

(c) ketabton.com: The Digital Library

شـیټ : هغه مالي حسـاب ته ویل کیږي چې دیو مالي کال په پای کې دازمایښـتي بیلانس له مخې ترتیبیږي او دیو کـاروبـار دمـالي حـالـت څرګنـدونـه کوي یعنې داښــــایي چې یو کاروبارڅومره شـتمني لري او په دې شـتمنی کې څومره برخه دکاروبار دمالکانو او څومره برخه یې پردې پانګه ده. دمالي حسابونو تحلیل : دمالي حسابونو تحلیل څخه هدف دادی چې مونږ له مالي حســـابونو څخه اعدادو او ارقام راخلو او بیا له هغې څخه داســـې معلومات ترلاســه کوو چې دهغې په اســاس مونږ دیو کاروبار ګټورتیا دپور او تادیې وړتیا دکاروبار سیالیت . مالي حالت او داسې نور په بیلابیلو وختونو مقایسه کوواوبیا دهغې په اساس تصمیم نیسـو چې ایاپه کاروبار کې ښـه والی راغلی او که نه. مالي نسـبتونه : مالي نسـبتونه هغه نسـبتونو ته ویل کیږي چې مالي حسـابونو دتحلیل لپاره ورڅخه دیو وسـیلې په توګه اسـتفاده کوي. دمالي نسـبت قسـمونه - liquidity ratio2financial leverage ratio3activity ratio4coverage ratio5profitability ratio6current ratio7acid test ratio or liquidity ratio).quick ratio)لیکویډیټي ریشـیو له دې نسبتونو هغه وخت اسـتفاده کیږي چې کله مونږ دیو کاروبار لنډ مهاله پورونو دتادیې وړتیا پیداکوو. financial leverage) ratio)فیننشیل لیوریج ریشیو : له دې نسبتونو څخه هغه وخت استفاده کوو چې کله مونږ دیو کاروبار په ټوله شـتمنی کې دپردې پانګې نسـبت پیداکوو. (activity ratio)اکټویټي ریشـو : کله چې مونږ دیوکاروبار دطلباتو دترلاســــه کولو وړتیا او هم دګودام دموجودې یا ذخایرو دخرڅلاو وړتیا پیداکړو نو له دې نسـبتونو اسـتفاده کوو. کوریج ریشـیو : ددې نسـبتونو په مرسته کولای شو ووایو چې ایایو کاروبارداخیستل شویو قرضونو سود په اسانی سره تادیه کولای شـي او که نه . (profitability ratio)فروفیټیبیلیټي ریشیو له دې نسبتونو څخه هغه وخت استفاده کوو چې مونږ دیو کاروبار ګټورتیا پیداکوو. (current ratio)کرنټ ریشیو : ددې نسـبت په مرسـته کولای شـو ووایو چې ایا یو کاروبار دخپلو جارې شـتمنیو سـره خپل لنډمهاله قرضـونه تادیه کولای شـي او که نه .(quick ratio) کویک ریشـیو: ددې نسـبت په مرسـته کولای شـو ووایو چې ایا یو کاروبار په خپلو ډیرو سیالو شـتمنیو سـره خپل لنډ مهاله قرضـــونه تادیه کولای شـــي او که نه. (debit to asset ratio)ډیبیټ ټو اســیټ ریشــیو : دنوموړي نسبت په مرسته کولای شو ووایو چې دیوکاروبار په ټوله شتمنی کې دپردی پانګې فیصـدې څوده .(debit to equity) ډیبیټ ټو ایکویټي: ریشـو ددې نسـبت په مرسـته کولای شـــو په یو کاروبار کې دپردی پانګې اندازه او فیصـــدې معلومولای شـــو. (gross profit margin ratio)ګراس فروفیټ مارجن ریشــــو : دنوموړي نســـبت څخه معلومیږي چې یو کاروبار دخرڅلاو دهرې روپی (ډالر افغ)په مقابل کې څومره ناخالصــه ګټه کړې ده .(net profit) نوموړې نسبت څخه معلومیږي چې یو کاروبار دخرڅلاو دهرې روپی په مقابل کې څومره خالصـه ګټه کړې ده. (gross return on investment) ګراس ریټرن ان اینوسـټ

(c) ketabton.com: The Digital Library

منتۍ: دنوموړې نسبت څخه معلوميږي چې يو کاروبار دپانګې اچونې دهرې روپۍ په مقابل کې څومره ناخالصه ګټه کړې ده . (net return on investment)نيټ ريټرن ان اينويسټ منټ: دنوموړې نسبت څخه معلوميږي چې يو کاروبار دپانګې اچونې دهرې روپۍ په مقابل کې څومره خالصــه ګټه کړې ده . (receivable turn over)ريسيويبل ټرن اور: دانسـبت مونږ ته ښـايي چې يو کاروبار په اوسـط ډول سـره خپل طلبات په کال کې څو دفې ترلاســه کوي .(payable turn over) پيبل ټرن اور: دانســبت مونږ ته ښــايي چې يو کاروبار په اوســط ډول ســره څو ورځې وروســته خپل تجارتي پور تاديه کوي. (inventory turn over)اينويټري ټرن اور: دانسبت داښـايي چې يو کاروبار په اوسـط ډول سره خپل دګودام موجود په دفو کې په خرڅلاوو رســوي.(interest coverage ratio) اينټرســـټ کوريج ريشـو: دانسـبت مونږ ته داښـايي چې کله يو کاروبار سـودي قرض اخيسـتې وي نو يا دغه کاروبار دســود پيســې په اســانۍ ســره تاديه کولای شـــي او که نه.(operating cycle) اوفريټينګ ســايکل : کله چې يو کاروبار له بل چا څخه اجناس واخلي بيا دغه اجناس په بل چا باندې خرڅ کړي او بلاخره داجناسو دخرڅلاوو څخه وروسته خپلې پيسې لاسته راوړي دغه ټوله پروســه چې څومره موده په برکې نيســي هغې ته اوفريټينګ سـيکل وايي. cash) (cycleکيش ســيکل : کله چې o-cڅخه دهغه موده منفي شــي چې په هغې کې مونږ دبل چا څخه په قرض اخيستل شويو اجناسو پيسې تاديه کوو يعنې کله چې او ـسې څخه دتجارتي پور دتاديې موده منفي شـــي کيش ســيکل بلل کيږي: (common size)کامن ســايز: دمالي حسابونو دتحليل په دې ميتود کې مونږ دبيلانس شيټ په مالي محاسبه کې په ټوله شتمنی کې دبيلانس شـيټ دهرقلم (ايټم)فيصـدې معلومو او دنوموړې فيصـدې دمعلومولو لپاره دبيلانس شيټ هرقلم په ټوله شتمنۍ باندې ويشو ، همدارنګه دمالي حسابونو دتحليل په ميتود کې مونږ اينکم سټيټ مينټ: په مالي حساب کې په ټول خرڅلاوو کې اينکم سټيټمينټ دهرقلم فيصـدې معلومو چې دمعلومولو لپاره دګټې او تاوان صـــورت حســـاب دهرقلم په خرڅلاوو باندې ويشـو.(index analysis)اينډيکس انلايسيس: داهم دمالي حسـابونو دتحليل يو ميتود دی چې په دې ډول تحليل کې مونږ دګټې او تاوان صــورت حســاب او بيلانس شــيټ دهر قلم ارقام داســاس کال دارقامو ســره پرتله کوو او بيا دهرقلم دفيصــدې تغييرات ګورو چې ايا داســاس کال په پرتله په اوس وخت کې په کې څو فيصده کموالی او زياتوالی راغلی دی.

مالي محاسبه

مخکې لدې چې په يوه توليدي تصدۍ کې دتوليد شوو اجناسو دتمام شد قيمت او همدارنګه داجناســو څخه تر لاســه شــوي ګټه محاســبه کړو ددې ځينې مخکې مونږ ته لازمه ده چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمحاسبي دوران تشريح کړو نو لومړی دمحاسبي علم تعریف او بیا دمحاسبي ددوران (Accounting Cycle) عناصر چي په لاندې ډول دي تشريح کوو.

دمحاسبي د علم تعريف (Accounting Definition):(دکاروبار ژبي ته محاسبه ویل کیږي .یا په بل عبارت محاسبه : دمعاملاتوپیژندل،ثبت کول، دمعاملاتو طبقه بندي کول،دحسابونو خلاصه کول،اودي حسابونو څخه دي نتجي اخستلو هنر ته محاسبه ویل کیږي.

Accounting is the language of business is called Accounting or Accounting is the Process of Observing, identifying, measuring, recording, classifying, summarising and reporting the financial information to its users in the form financial statements.

دمحاسبي د دوران تعریف:

(Closing the books and preparation of final accounts) دکتابونو بسته بندي او راپورونو ترتیب کولو ته دمحاسبي دوران ویل کیږي.

1. معامله
2. ژورنال
3. لیجر
4. ازمایښتي بیلانس
5. تصفیوي یا تعدیلي حسابونه
6. دګټي او تاوان صورت حساب
7. دپای بیلانس

مخکي لدې چي دمحاسبي ددوران پورتني عناصر تشريح کړو لازمه بولم چي دا څرګنده کړو چي دمحاسبي یو ښه معلوماتي سیستم دتصدی داداری سره همکاري کوي او لاندې سوالونو ته ځوابونه وايي:

۱. په تصدی باندې څومره پورونه پاتې او دتاديي وړ دي؟

۲. ایا زمونږ خرڅلاو دنورو کلونو په نسبت زیات شوی او که نه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳. کوم ډول شتمني مونږ دتصدۍ په اختيار کې لرو؟

٤. نقده جريان څه ډول صورت نيسي؟

٥. ايا زمونږ توليد خو دضرر سره مخامخ نه دی ؟

٦. ايا کولای شو چي دتصدۍ ګټه تر اعظمي نقطي ورسوو؟

دمحاسبې يو ښــه معلوماتي سيستم دپورتنيو سوالونو په شکل داسې ډيرو نورو سوالونو ته ځواب ويلای شـي . نوبنآ ويلای شـو چي دمحاسـبې يو ښــه معلوماتي سـيسـتم د ټولو تصـديو لپاره ګټور او مفيد دي

دمحاسبې دوران

Accounting cycle

معامله

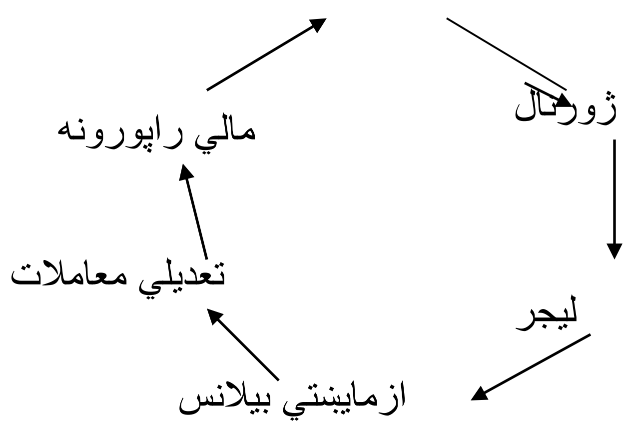

په پورتيني شــکل کي چي دمحاسـبوي معمالاتو ثبت دابتداء څخه تر وروسـتۍ مرحلې پورې په کې ښودل شوی چې دمحاسبوي معاملاتو دثبت پروسه ښايي.

ټولي تصـدۍ ګاني ددغه ډول پروسـې څخه دمعاملاتو په ثبت کي اسـتفاده کوي او همدارنګه دخپلو مالي حسابونو په جوړولو کې ترې استفاده کوي.

دمحاسبې ددوران هر عنصر په لاندې ډول تشريح کوي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

معامله (Transaction): هره راکړه ورکړه چي ددووکسانو په مابين کي صورت ونيسي معامله بلل کيږي .(Any dealing between two persons in is called Transaction)

ژورنال

(Journal)

ژورنال يوفرانسوي لفظ (jour) څخه اخيستل شوی چې دورځ په معنی دی او په انګليسي

کې ورته (Daily) ويل کيږي . ژورنال هغه کتاب دی چې معاملات په کې هره ورځ ثبت کيږي .(Journal is the book in which we record the Daily Transactions)

. دژورنال خصوصيات

Characteristics of Day Book

١. ژورنال د ډبل انتري يا دوه طرفه ثبت لمړنۍ مرحله ده . او تر ټولو لمړي معاملات په ژورنال کې ثبت کيږي په دې توګه ژورنال د ورځينو معماملاتو د ثبت کتاب دی .

٢. معاملات دواقع کيدلو په ورځ ثبت کيږي . په دې توګه ژورنال ته ورځنی کتاب يعني (روزنامچه)ويل کيږي .

٣. معاملات په تاريخوار(Chronological) ډول سره ثبت کيږي نوويلی شو ژورنال دتاريخوار ثبت کتاب دی .

٤. په ژورنال کې دهرې معاملې لپاره دوه حسابونه وي او هم ښودل کيږي چي کوم حساب دبټ او کوم حساب کريډيټ کيږي . چې دا لجر ته دارقامو په انتقال کې اسانتيا راولي نو ويلای شو چې ژورنال دليجر معاون دی.

٥.دمعاملي دثبت څخه وروسته دمعاملې تشريح ليکل کيږي (دهغو کسانولپاره دامعلومات ليکل کيږي کوم چي په محاسبه نه پوهيږي)

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦.دحساـبونو مبلغ په دوو ورسـتيو كالمونو كې ليكل كيږي دډيبيټ مبلغ په ډيبيټ كالم كې او دكريډيټ مبلغ په كريډيټ كالم كې ليكل كيږي.

دژورنال دترتيب كولو ګټې

(Advantages of preparing Journal Book)

١.هريوه معامله كله چې صـورت ونيسـي ثبت كيږي نو بنا دلته ددې امكانات وجود نه لري چي كومه معامله دي ددې كتاب څخه ليري شي.

٢.كله چي معامله په تاريخوارډول دتشـريح سـره دژورنال په كتاب كې په ثبت ورسـول شـي نو بيا مونږ هر وخت كولاى شـو چي په اسـانۍ سـره معلومه كړو چي دامعامله څه وخت او ده څه لپاره ترسره كړي وه.

٣. څرنګه چي دهرې معاملې لپاره دوه حسـابونه وي او په څرګنده او صـحيح ډول سـره په ژورنال كي ډيبيت او كريډيټ شوي وي نو د(posting) په وخت كي مونږ ته كوم مشكلات رامنځته كيږي.

٤.څرنګه چې مونږ دهرې معاملي په هكله تفصيل په ژورنال كې ليكلي وي نو په ليجر كې دي تفصيل ليكلو ته ضرورت نشته.

٥. په ژورنال كي مونږ دهرې معاملي په هكله مكمل معلومات ترلاسه كولي شو.

٦. په ليجر كې هره رامنځته شـوي غلطي مونږ كولاى شـو چي دژورنال په مرسـته يي رهنماي كړو.

دژورنال شكل

Form of Journal

Date نيټه	توضيحات Particulars	L. F	مبلغ	
			دبت	كريديت

په ژورنال كي معاملاتو دثبت كولوعمل ته (journalizing) ويل كيږي په ژورنال كي دثبت كولو قاعده او قوانين په لاندې ډول دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ .دهرې معاملې پورې مربوط حسابونو دنومونو ليکلو لپاره بايد دجدا لاينونو څخه استفاده وشي .

۲ . په لمړي لاين کې بايد مقروض(Debtor)او دهغه حساب نوم اويا هغه حساب وليکل شـــي چې ديبيت کيږي . په دوهم قطار کې دقرض ورکوونکي (Creditor) نوم اويا هغه حساب چې کريډيت کيږي ليکل کيږي .

۳ . ددبيت کيدونکي حساب نوم دلاين په سر کې وليکل شي او کريديت کيدونکي حساب نوم دلاين دشروع څخه لږ وروسته فاصله کې وليکل شي .

٤ ــ دحسابونو دنومو څخه وروسته لاين کې بايد دمعاملې لنډيز وليکل شي .

٥ ـــ دمعاملاتو دثبت دجلاکولو په خاطر بايد دهرې معاملې دثبت څخه وروسته دتفصيل په ستون کې خط وايستل شي .

دژورنال دصفحي عناصر په لاندې ډول هر يو تشريح کوو:

دتاريخ ستون (Date column): پدغه ستون کي هغه تاريخ رسول کيږي چې معاملې پرې ترسره شوي وي پدغه ستون کې کال دستون په پورتنی برخه کې مياشت دکال نه لاندې او ورسره تاريخ په ثبت رسول کيږي.

دتشريح ستون (Description column): پدغه کالم کې حسابونه په ثبت رسول کيږي .

هغه حساب چي په ډيبيت کې رسول کيږي په دې حساب کې په چپ طرف کې رسول کيږي اوهغه حســاب چي په کريډت کې رســول کيږي په همدې کالم کې دمعاملې په اړه معلومات ذکر کيږي چې دي ته (Narration) ويل کيږي.

ليجر ته دمعاملې دانتقال شــميري ســتون (Post Reference column): دغه ســتون هغه وخت تکميل کيږي کله چي مونږ معاملات دژورنال څخه ليجر ته انتقال کړو په لنډ ډول ويلای شو چي په دې ستون کې دمربوطه ليجر دصفحې شميره ليکل کيږي .

دډيبيت اوکريډيټ دمقدار ســتونونه (Debit and Credit Amount Column): دکريديتي حساب مقدار په ژورنال کې دکريډيت په ستون کې په ثبت رسول کيږي او همدارنګه دډيبيتي حساب مقدار په ډبيت ستون کې په ثبت رسول کيږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

دژورنال څخه لیجر ته دمعلوماتوانتقال:

Posting

دمحاســبوي دوران دویمه برخه عبارت ده د posting څخه یعنې دژورنال څخه دحســابونو انتقال لیجر ته چې دلته حسابونه طبقه بندي کیږي .

تعریف:هغه کتاب چي په هغه کې دتجارتي معاملاتو خلاصــه په ثبت رســول کیږي دلیجر دکتاب څخه عبارت دی. (A book which Contains the classified record of all (the transaction of a business in shape of account is called ledger).

په لیجر کې ټول معاملات دمربوطو حســابونو لاندې راوړل کیږي ترڅو دمربوطه حســاب دزیاتوالی او کموالی په اړه معلومات ترلاسه کړو.

مثلا: که مونږ وغواړو دخپل مجموعي خرڅلاو په اړوند معلومات ترلاسه کړو نو د ژورنال په مختلفو صــفحو کې دخرڅلاو په اړوند ځای په ځای شــوي معلومات جمع کول مشــکل بریښــي نو څرنګه چې په لیجر کې دهر حسـاب په اړوند ټول معاملات دهغې حساب لاندې ذکر کیږي نو مونږ دخرڅلاو دلیجر څخه کولای شو چې په اسانۍ سره دمجموعي خرڅلاو په اړوند معلومات ترلاســه کړو. په بل عبارت مونږ ویلای شــو دلیجر په مرســته مونږ دمختلفو حسابونو په هکله فوري نتیجه ترلاسه کولای شو.

دلیجر شکل (Ledger form)

دحساب نوم

Date نیټه	دسند نمبر	توضیحات Particulars	J. F	مبلغ		
				دیبیت	کریدیت	بیلانس
مجموعه بیلانس						

دلیجر دجوړولو هدفونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

(Objective of Ledger)

۱.دتجارتي معاملاتو خلاصـــه ترڅو په مختلفو حســـابونو کې حقيقي زياتوالي او کموالي په باره کې معلومات تر لاسه کړو.

۲. دليجر څخه مونږ ازمايښـــتي بيلانس جوړو ترڅو دمعاملاتو دثبت دتصـــحيح معلومات ترلاسه کړو.

۳. دهر يو حساب په هکه مونږ کولای شو چي په کم وخت کې په اسانه ډول سره معلومات تر لاسه کړو.

په ليجر کې دمعاملاتو دثبت قاعده

۱. دژورنال څخه دثبت شـــوو معاملاتو انتقال لجر کې دمربوطو حســـابونو ديبت او کريديت طرف کې کوم چې ژورنال کې مشـــخص شـــوي دي صـــورت نيســـي همدارنګه دمعاملې دثبت تاريخ دســـندنمبراو دژورنال دصـــفحي نمبر چې معلومات ورڅخه لجر ته انتقال شوي دي د j.f په ستون کې رسول کيږي .

۲ په ژورنال کې دريفرنس يا L.f په ستون کې هغه حسابونو نمبر چې معلومات ورته انتقال شـــوي دي (يالجر) دصـــفحي نمبر رســـول کيږي . لجر ته دمعلوماتو انتقال وخت دکاروبار په اندازې پورې اړه لري .

دليجر او ژورنال ترمنځ توپيرونه

Distinction between Ledger and the Journal

۱.ژورنال دمعاملاتو دثبت لومړنی کتاب دی اوليجر دمعاملاتو دثبت دويم کتاب دی .

۲. دژورنال کتاب دتاريخوار ريکارډونو لپاره کارول کيږي او دليجر کتاب د Analytical ريکارډ لپاره استعماليږي.

۳.په ژورنال کې دخلاصـي واحد عبارت دی له معاملې څخه او په ليجر کې دخلاصـي واحد عبارت دی له حساب څخه.

٤.په ژورنال کې دمعاملاتو ثبت ته ژورناليزنګ وايي او په ليجر کې دمعاملاتو ثبت ته پوستينګ وايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ازمايښتي بيلانس

(Trail Balance)

تعريف:ازمايښتي بيلانس هغه راپور دی کوم چي په ليجر کي دډيبيت او کريډيټ بيلانسونو په مرسته تشکليږي (Trial Balance is a statement prepared by. taking out .debit and credit balances of all accounts appearing in the ledger)

کله چې د ټولو حسابونو لپاره ليجر تهيه او ترتيب شي نو دابه ښه وي چې مونږ معلومه کړو چي دغه معاملات په ژورنال او ليجر کې په صحيح ډول رسولي او که نه ددي معلوماتو دتهيه کولولپاره مونږ ديوې وسيلې څخه کار اخلو چې د ازمايښتي بيلانس په نوم يادېږي.

ازمايښتي بيلانس دوه ستون لرونکي راپور دي چې په دې راپور کې دټولو حسابونو بيلانسونه په ثبت رسول کيږي.

يعني کوم حسابونه چي دډيبيت بيلانس درلودنکي وي ازمايښتي بيلانس چپ طرف ته او کوم حسابونه چي دکريډيټ بيلانس درلودنکي وي دازمايښتي بيلانس په ښي طرف کې په ثبت رسول کيږي او بايد دازمايښتي بيلانس دواړه ستونونه سره مساوي شي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

دازمايښتي بيلانس دتهيه عمده هدف دادى ترڅو دډيبيټ او کريډيټ حسابونو وروسته ددي څخه چي دغه حسابونه دژورنال څخه ليجر ته انتقال شي باید سره مساوي وي. ددي خبرې معنی دا نه ده چې کله هم

code	Account	پولي واحد Afs	
		D	C
∑	Total		
	saldo		0

دازمايښتي بيلانس دډيبيټ او کريډيټ ستونونه سره مساوي وي مونږ به په ژورنال اوليجر کې معامالات په صحيح ډول ثبت کړي .

دلته مختلف وجوهات شته چي دازمايښتي بيلانس دډيبيټ او کريډيت ستونونه به مساوي وي خو په ژورنال کي به مو معلات په صحيح ډول نه وي ثبت کړي چې په لاندې ډول يي ذکر کوو:

١. معامله په ژورنال کې په ثبت ونه رسيږي.

٢.معامله ليجر ته په صحيح ډول انتقال نشي.

٣. دژورنال څخه معاملات په تکراري ډول ليجر ته انتقال شي.

٤.په ژورنال او ليجر کې غلط حسابونه استعمال شوي وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تعديلي یا تصفیوي معاملات

Adjusting Entries

مونږ د ګټې او تاوان حساب سره یوه جمله لیکو (for the year) ددي مطلب دادی چې په دې حساب کې به هره یوه شی دهغه وخت مطابق لیکل کیږي په څومره وخت کې چې مونږ دګټې او تاوان حساب جوړو مونږ عموما دګټې او تاوان حساب دیوې اقتصادي په پای کې ترتیب کوو.

دپورتنۍ موضوع دلاښه وضحات لپاره یو مثال وړاندې کوو:

مثال: مو نږ سږ کال ددو کالو کرایه پیشکي تادیه کړي نو کله چې مونږ په دې کال کې دګټې او تاوان حساب جوړو صرف ددغه کال کرایه په کې ثبت کوواو دیو کال پیشکي تادیه شوي کرایه دپای په بیلانس کې په متغیره داریي کې په ثبت رسوو چې دغې عملیې ته Adjusting وایي.

تعدیلي یاتصفیوي معامالات مختلف ډولونه او دهغې دثبت طریقه دګټې اوتاوان او دپای په بیلانس کې چې ځیني مهم تعدیلي معاملات په لاندې ډول ذکر کوو:

۱.تادیاتي مصارف (Accrued expenses): هغه مصارف چې واقع شوي وي خو مصارف مو نه وي تادیه کړي چې دې ډول مصارفوته تادیاتي مصارف ویل کیږي.

مثلا:مونږ سره کارګرانو کار کړي او معاش مو نه دی ورکړی دغسې مصارف دګټې او تاوان په حساب کي ډیبیت او دپای په بیلانس کیې دپور په ډول لیکل کیږي.

ددغې مصارفو ته په انګلسي کې نور اصطلاحات هم استعمالیږي چې په لاندې ډول دي اودغه ټول نومونه یو مفهوم افاده کوي: Accrued Expenses, outstanding exp, Arrears, Expense Due, Expense payable, Expense owing .

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲.پیشکي تادیه شوي مصارف (Prepaid expenses):هغه مصارف چي نغدا په پیشکي ډول تادیه کیږي پرته له دې چي په مصرف ورسیږي دپیشکي مصارفو په نوم یادیږي .دغه ډول مصارف دګټې اوتاوان په حساب کې دمصارفو څخه کریډیټ کیږي او دپای په بیلانس کي دمتغیرې شتمنۍ په حیث ثبت کیږي .

دغه مصارف کیدای شي په بیمه،اشتهاراتو،او دکرایي په برخه کې تادیه کیږي .

۳. ترلاسه کیدونکي عایدات (Accrued income): هغه عایدات چي ګټلي مووي خو تراوسه پورې ترلاسه شوي نه دي په راتلونکي کې به ترلاسه کیږي لکه دسود،داسهامو څخه ترلاسه کیدونکي ګټې اوداسې نور ددې طریقه داده چي د ګټې او تاوان په حساب کې دعایداتو سره ډیبیټ کیږي او دپای په بیلانس کې د پانګې سره علاوه کیږي .

٤..پیشکي عایدات (Unearned Income): هغه عایدات چي په پیشکي ډول مونږ ته تر لاسه شوي وي خو ګټلي مونه وي دغه ډول عایداتو ته پیشکي عایدات ویل کیږي لکه: سود،کرایه،تخفیف،کمیشن او داسې نور دي .

دګټې اوتاوان په حساب کې دعایداتو ځینې کریډټ کیږي او په پای بیلانس کې دپور په ډول لیکل کیږي.

فرسایش (Deprecation): عموما تصدۍ دمختلفو تولیدي وسایلو درلودنکي وي لکه:تعمیرات،تجهیزات،ترانسپورټي وسایل اوداسې نور

دهرې اقتصادي دورې په اوږدو کې دتولیدي وسایلو په استعمال سره دتولیدي وسایلو په حقیقي ارزښت کې کموالی رامنځته کیږي چې دفرسایش په نوم یادیږي. دغه دوسایلو فرسایش یومصرف ایجابوي چې دګټې او تاوان په حساب کې دفرسایش دمصارفو په حیث باید په ثبت ورسول شي او دپای په بیلانس کې دمربوطه شتمني دحقیقي ارزښت څخه کریډیټ کیږي .دفرسایش دسنجش لپاره عموما دفرسایش دخطي میتود څخه استفاده کییږي چې فارمول یې په لاندې ډول دی .

کلنی فرسایش=دتولیدي وسایلو ارزښت

(c) ketabton.com: The Digital Library

دتوليدي وسايلو په عمر

مثلا: ديوې توليدي دســـتگاه اقتصـــادي عمر ۱۰ کاله تخمين شـــوي او دهغې دخريدراي مصارف ۱۰۰۰۰ډالره دي مونږ دتوليدي دستگا کلنی فرسايش په لاندې ډول محاسبه کوو:

کلنی فرسايش=۱۰۰۰۰ = ۱۰۰۰ دالره
______
۱۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

مالي راپورونه

(Financial statements)

ځرنګه چې مونږته معلومه ده چې د محاســبې دعلم يو هدف په يوه معينه موده کې دکاروبار نفعه اوضـــرراو همدارنګه مالي حالت ځرګندول دي چې دغه اهدافوته درســيدو لپاره مونږ مالي راپورونه ترتيب کوو چې دغه مالي راپورنه په ٤ډولونو ويشـل شـوي دي نو په لنډ ډول ويلای شـو چې دمحاســبې دراپورونو مجموعې ته مـالي راپورونـه ويـل کيږي.ددغـه ډول مـالي راپورونو ترتيـب کول د ادارې پـه جوړښت پورې اړه لري ځيني ادارې دغه ډول راپورونه يومياشت ځينې اداري يي ځلورمياشتي اوځينې ادارې يي يو کال وروسته ترتيب کوي.

Definition: A set of accounting reports are called financial statements.

مالي راپورونه: دمحاسبې دراپورونو مجموعي ته مالي راپورنه ويل کيږي.

دغه راپورونه په عمومي ډول سره په لاندې ځلورو ګروپونو ويشل شوي دي

1. دګټې او تاوان حساب: (Income statement)

2. د پای بيلانس (Balance sheet)

3.دتصدۍ دخاوند په کاروبار کې د حق راپور(A statement of owner equity)

4.نغده جريان راپور(A statement of Cash flow)

1.دګټې اوتاوان حساب (Income statements): دا ډول راپور دتصدۍ دنفعې اوضرر دځرګندولولپاره ترتيب او تهيه کيږي.

2.دپای بيلانس: (Balance sheet): داډول راپور دتصدۍ مالي حالت ښايي په دې معنی چې په دي ډول راپور کې داښودل کيږي چې د تصدۍ سره په څومره اندازه شتمني لري او څومره دخلکو قرضونه پرې پاتي دي او په کاروبارکې دمالک حق څومره دی.

3.دتصدۍ دمالک دحق په اړوندراپور: (A statement of owner equity) کې داښودل کيږي چې ده څومره پيسي په کاروبارکي پانګونه کړي او په دې پيسو کې تغيرات ښايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

4.(Cash flow statement): دا ډول راپور ښـايي چي دمالي کال په جريان کې تصـدۍ ته څومره پيسي راځي او څومره بيرته تري وځي.

دمالي راپورنو دترتيب کول اهداف

۱.ترڅو دکاروبارمالک اوقرض ورکونکي په دې پوه شـــي چې زمونږ ســــرمايه گذاري په ځای ده او که نه؟

۲. دمالي راپورونو ترتيب کول د تصـــدۍ دادره کونکو ســـره په پلان جوړولو کې مرسته او کومک کوي.

۳.همداراز ترڅو مونږ ته اپريټينگ ايکسپنسيز معلوم شي ترڅو مونږ دجنس دتمام شـــــدقيمـت کنټرول کړو. ٤. همـدارازترڅو مونږ تـه د (other income) او (Other expenses) په باره کې

۱.دگټې او تاوان صورت حساب يادعايد صورت حساب:

د عايد صــورت حســاب يو مالي راپور دی چې ديوې اقتصـــادي دورې په پای کې ترتيب کيږي. نوموړی حساب د دوری د فعاليتونو نتيجه څرگندوي. ددې حساب په ښـي طرف کې ټول عوايد په ترتيب ســره رســول کيږي او چپ لوري ته مصـــارف چې د عوايد و لاس ته راوړلو په خاطر يې صورت نيولی دی رسول کيږي.

عايدات په يوه دوره کې د خرڅلاو او خدماتو د قيمت څخه عبارت دي او مصـــــرف د هغه مبلغ څخه عبارت دی چې د عوايدو د لاسته راوړلو په خاطر کارول شوي دي.

چې عوايد کاروبار ته د شـتمنيو د راتگ Inflow of assets او مصـرف د کاروبار څخه د شتمنيو تگ د Out flow of assets په معنی دی.

د عوايد په صورت حساب کې د عوايدو او مصارفوپه پرتله کولو سره ددورې نتيجه (گټه يا تاوان) څرگنديږي. کله چې عوايد د مصـــارفو په پرتله زيات اوســـي نو تفاوت يې د گټې په معنی او کله چې مصارف د عوايدو په پرتله زيات اوسي نو تفاوت يې د تاوان په معنی دی.

مصارف – عوايد = خالصه گټه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عايد صورت حساب هم د T شكل او جدول په توګه ترتيب كيږي.

د T په شکل سره د عايد صورت حساب دوه اړخه لري چې ښي اړخ يې كريديت او چپ اړخ يې ديبت نومول كيږي. كريديت كې ټول عوايد او ديبيت اړخ كې ټول مصارف رسول كيږي. د ديبيت او كريديت اړخ د ارقامو د مجموعې او تفاوت څخه نتيجه څرګنديږي.

NI = R – E

NI (Net Income) = {R (Revenue) – E (Expenses)}

اکثره تصدۍ ګاني ددي حسابونو په مرسته دخپلې پانګې اچونې ګټورتوب تخمين كوي دغه دعايد صورت حساب دپانګه اچونكو او قرض وركونكو سره دمرستندويه وسيلې په توګه استعماليږي چې ددوی راتلونكي نغده جريان پيشبيني كوي.

هغه معلومات چې په دې حساب كې موجود وې پانګه اچونكي او پوروركونكي په لاندېنيو مواردو كې ترې استفاده كوي:

۱. دېخوانيو فعاليتونو ارزيابي كول:

په دې حساب كې دعوايدو او مصارفو په مطالعې سره مونږ ويلای شو چې يوې تصدۍ كوم ډول فعاليتونه ترسره كړي او همدارنګه كولای شو چې دتصدۍ فعاليتونه د نورو تصديو دفعاليتونوسره مقاسيه كولای شو.

۲.دتصدۍ دراتلونكو فعاليتونو په هكله وړاندوينه:

ديوې تصدۍ دتيرو فعاليتونو په اساس مونږ كولای شو چې دهغې راتكونكي فتاليتونه لرليد كړو.داپه دې معنی چې يوه تصدۍ په پخوانيو وختونو كې ۱۰۰% كاميابه وه ايا دهغه تصدۍ به په راتلونكي كې دكاميابي دغه سلنه ترلاسه كړي او كه نه.

هغه وخت مونږ كولای شو چې په اطميناني ډول لرليد وكړو چې دتيرو فعاليتونو او راتلونكو فعاليتونو ترمنځ نږدې اړيكې وجود ولري.

2. دپای بيلانس (Balance Sheet):

هره كاروباري موسسه د خپل كاروبار مالي حالت باندی پوهيدلو ته ضرورت لري او كاروباري اداري دګټې د لاسته راوړلو په اميد رامنځته كيږي. د كاروبار په دوران كې لمړنی پانګه او دهغې څخه حاصل كيدونكی سود مختلف شكلونه اختياروي لكه:
نقده شتمني، ځمكه او تعمير، ماشين الات، نقليه وسايل، طلبات چې دا ټول د كاروبار د اموالو ډولونه دي. ددې اموالو په مقابل كې ممكن دی كاروبار ځني مكلفيتونه ولري او

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوروړی اوسـي چې د پور اندازه باید ددې اموالو څخه تیری شـي ترڅو هغه څه چې مالک یا شریکانو پوری اړه لري معلوم شي.

دپای بیلانس چې بعضې وختونه دتصدئ دمالي وضع دحساب په نوم یادیږي چې په دې کې په یوه معلومه موده کې دشتمنیو،پوروونو، اومختلفو اسهامو لرونکو په هکله مفصل معلومات ذکر شوي وي په دې معنی چې دکاروبار مالي حالت څرګندوي .

د بیلانس پاڼې شکل:

بیلانس پاڼه باید د موســـــسـ‍ــــــی نوم، د صـــــورت حســـــاب عنوان (د بیلانس پاڼه) او تاریخ درلودونکې اوســـــي، د بیلانس پاڼی تاریخ د هغې د ترتیب کولو تاریخ دی او معمولاً د مالي دورې په پای کی ددورې په اخرني تاریخ ترتیب کیږي.

دبیلانس پاڼې درې عمومي تشکیل کوونکي عناصر عبارت دي له :

الف: شـــتمني (Assets)   ب:پوروونه (Liabilities)   ج: پانګه(Owner (equity

Assets شـتمني: ټول مادي او غیر مادي اشـیاء او حقوق چې دیوه کاروبار ملکیت اوسـي د هغې شتمني ده. د محاسبې له نقطه نظره هغه ملکیت چې په کاروبار کې ترې استفاده کیږي شتمني ګڼل کیږي. کولای شو د شتمنی لپاره لاندې درې خصوصیتونه مشخص کړو:

١   : د کاروبار ملکیت اوسي.

٢   :   لوی ارزښت ولري.

٣   :   په کاروبار کې ترې استفاده صورت ونیسي.

الف: شـــتمني: ټول هغه مالي منابع چي په پولي واحد ســـره ارزښـــت يي څرګندیږي او دکاروباوبار لخوا یو قانوني نوم ورته وضــع شــوي لکه: کســه،طلبات،تعمیر،ځمکه،ماشــین الات ....اوداسي نور.

دغه شتمني مونږ کولای شو چې په لاندېنیو برخو تقسیم کړو:

١. متغیره شتمني (Current Assets)   ٢.ثابته شتمني (Fixed Assets)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳.نه لیدونکي(نه حس کیدونکي) شتمني (Intangible Assets)

۱.متغیره شتمني (Current Assets):هغه شتمني ته ویل کیږي چي کیدای شي خپله کسه اوسي او یا په کسه باندې دیوکال نه په کم وخت کې بدلیږي ددغسي شتمنیو مثالونه عبارت دي له : دنقده، بانکي شتمني، طلبات، پیشکي مصارف، لاسته راتلونکي عایدات اوداسي نور.

۲.ثابته شتمني (Fixed Assets): هغه شتمني چې په کاروبار کې ددایمي استعمال لپاره رانیول کیږي چي ددې ډول شتمنیو مثالونه عبارت دي له: موبل، ماشین الات، تعمیر، عراده جات، اوداسي نو ر .

۳. نه لیدونکي شتمني (Intangible Assets): هغه شتمني ته ویل کیږي چي فزیکي موجودیت نلري کوم چي دتصدۍ لپاره ارزښتناک وي اوهمدارنګه دخرڅلاو ارزښت هم لري چي ددي ډول شتمنیو مثالونه عبارت دي له: دکاروبار ښه نوم (Good will) تجارتي نښان (Trade Mark) دچاپ حقوق(Copy Right) اوداسي نور.

ب:پورونه (Liabilities): دخارجي افرادو او اورګانونو په مقابل کې دکاروباري شتمنۍ مکلفیت ته پور وایي .دغه پورونه مونږ کولای شو چې په دوو برخو باندې تقسیم کړو.

۱. دلنډې مودي پورونه (Short term Liabilities).

۲.داوږدې مودي پورونه (Long term Liabilities).

۱.دلنډې مودې پورونه (Current Liabilities):

دا ډول پورونه عبارت دهغو پورونو څخه دي چې دیو کال نه په کمه موده کې تادیه کیږي چي ددي ډول پورونو مثالونه عبارت دي له : تادیات، لیکل شوي وعدې، بیلونه، تادیاتي مصارف اوداسې نور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. داوږدې مودې پوروڼه (Long term Liabilities):

داډول پورونه عبارت دهغوپورونو څخه دي چې دیو کال نه په زیات وخت کې تادیه کیږي ددې ډول پورونو مثالونه عبارت دي له : ګروی، بانکي پورونه او داسي نور.

۳. پانګه د مالکینو حق (Owner Equity): د ملکیتونو هغه برخه چې د مالیکینو پورې اړه لري. پانګه په بیلانس پاڼه کې د پانګې د سهمو په معنی نه دی په حقیقت کې د حساب داری له نقطه نظره د بیلانس پاڼې په ویش کې د شـــتمنیو او پورونو د تفاوت په معنی ده چې دمالکانو ملکیت ګڼل کیږي.

دا مطلب د محاسبی د معادلې د پوهیدو وړ دی.

پورونه + پانګه = شتمني

پورونه – شتمني = پانګه

په انګلیســي ژبه د بیلانس پاڼې دترتیب په وخت کې د پانګې برخه د موســسـی دمالکانو د برخې په نوم یادوي ولې زمونږ په هیواد کې په عمومي توګه د پانګې د نقطې څخه زیاته استفاده کیږي..

ددي لپاره چي دمحاسبې ددوران په مختلفو عناصرو کي معاملات په ښـه اوصـحیح ډول په ثبت ورســوو دلته یو عمومي مثال ذکر کوم چي ټول دمحاســبې دوران پکي تشــریح شي.

مثـال: شـــــاه زمـان(مســــلم)دحمـل پـه لومړي نیټـهٔ ۱۳۸۷ لمریزلیږدیز کـال یوکوچني کاروبار۱۰۰۰۰۰۰افغانیو پانګوني ســــره شــــروع او د Afghan Investment) (Support Agency ایســــا ســــره ثبت چي پدغـه پـانګوني کي ٦۰۰۰۰۰نقده او ۲٥۰۰۰۰په ارزښت عراده جات او ۱٥۰۰۰۰په ارزښت موبل شامل دي.

دحمل دمیاشــتي په پای کي دلاندېنیو معاملاتو په هکله معلومات راکړل شــوي دي چې هره یوه معامله په خپلو مربوطو حسابونو کي په ثبت رسوو:

۱.دحمـل پـه لومړۍ نیټـهٔ د٤۰۰۰ افغـانیو پـه ارزښـــــت کمپیوټرونـه خریداري شـــوي چې ۲٥۰۰۰افغانی یي نغداً تادیه شوي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. دحمل په لومړۍ نیټه ددریو میاشتو کرایه ٦٠٠٠٠ افغانۍ تادیه شوي.

۳.دحمل په دریمه نیټه د ۲۰۰۰۰۰ افغانیو په ارزښت خام مواد خریداري شول چې ورسره يي ۱۰% محصول هم تادیه کړي.

٤.دحمل په پنځمه نیټه د۲۰۰۰۰ افغانیو په ارزښت قرطاسیه رانیول شوې.

٥.دحمل په لسمه نیټه د۳۰۰۰۰۰ افغانیو په ارزښت اجناس خرڅ شوي چي ددي مبلغ څخه ۱۹۰۰۰۰نقده ترلاسه شوي، اوپه دې خرڅلاو کې ۱۰%نقده تخفیف ورکړل شوی.

٦.دحمل په یوولسمه نیټه د۲٥٠٠٠٠افغانیو په ارزښت مواد دافغاني تاجرانو څخه په پور رانیول شوي.

۷.دحمل په دولسمه نیټه د۲٤٠٠٠ افغانیو په ارزښت مواد په (AWCC) باندې په پور پورل شوي دي.

۸.دحمل په دیارلسمه نیټه د۲٥٠٠٠افغانیو په ارزښت افغاني تاجرانو ته مواد مسترد شوي دي.

۱۰. دحمل په څورلسمه نیټه د(AWCC) څخه د۳۰۰۰۰افغانیو په ارزښت مواد مسترد شوي.

۱۰.دحمل په پنځلسمه نیټه دمالي مینجرانو ته ۱٥٠٠٠ افغاني په پیشکي ډول ورکړل شوي دي.

۱۱.دحمل په شپاړسمه نیټه دمینجرانو لخوا د۲٤٠٠٠افغانیو دپیشکي اخستولو لپاره درخواست لیک لیکل شوی وه چي پدي کي یواځې ۱٦٠٠٠ افغاني په پیشکي ډول تادیه شوي دي.

۱۲.دحمل په اوولسمه نیټه ۱٦٠٠٠ افغاني دخوراکي موادو درانیولو لپاره تادیه شوي.

۱۳.دحمل په اتلسمه نیټه د۲٤٠٠٠ افغانیو په ارزښت قرطسیه دمومن قرطسیه فروشي څخه په قرض رانیولي.

۱٤.دحمل په اتلسمه نیټه۲٦٠٠٠افغاني دټرانسپورټي مصارف لپاره تادیه شوي.

۱٥.دحمل په اتلسمه نیټه ۲۰۰۰۰۰ افغانیو په ارزښت خرڅلاو شوی .

۱٦.دحمل په اتلسمه نیټه د ۱٥٠٠٠ افغانیو په ارزښت داور په نتیجه کي میز او چوکۍ سوزیدلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۷.دحمل په نوولسـمه نيټۀ ٤۰۰۰افغاني دکابل بانک څخه پور اخسـتل شـوی او په عزيزي بانک کې په خپل حساب کې يي ډيبيټ کړي.

۱۸.دحمل په شـلمه نيټه يوه مشـورتي کميټه دايره شـوه تر څو داداري لپاره ځيني پرمختايي پلانونه طرح کړي چې ددغې کميټي مصـارف ۱۰۰۰اټکل شـوي دي چې دغه کميټه به خپل فعاليتونه دثور په مياشت کې پيل کړي.(دامعامله دثبت وړ نده).

۱۹.دحمل په يووشـتمه نيټه دبانک څخه ۱۰۰۰۰۰ افغانۍ دشـخصـي لګښـت لپاره ايسـتل (برداشت)شوي دي.

۲۰.دحمل په دوويشـــتمه نيټه دنړيوال بانک لخواد ۱۰۰۰۰۰افغانيوپه ارزښـــت تربيوي ټرينګونه پيل کړي چي ددې مبلغ څخه يواځې ٤۰۰۰۰افغانۍ ترلاسه شوي.

۲۱.دحمل په څلوريشتمه نيټه ۲۰۰۰۰افغانۍ دبانک څخه ددفتر داستعمال لپاره ويستل شوي.

۲۲.دحمل په پنځه ويشتمه نيټه د۱۲۰۰۰افغانۍ دبرق مصارفو لپاره تاديه شوي.

۲۳.دحمل په شپږويشتمه نيټه دکمپيوترونوپور تاديه شو.

۲٤.دحمل په اوه ويشتمه نيټه ۵۰۰۰۰افغانۍ افغاني تاجرانو ته تاديه شوي.

۲۵.دحمل په اته ويشتمه نيټه ۹۰۰۰۰افغانۍ د (AWCC) څخه ترلاسه شوي.

۲٦. دحمل په نهه ويشـتمه نيټه د۵۰۰۰۰افغانيو په ارزښـت خام مواد خريداري شـو ي چې دې کې ۱۰% تجارتي او ۵% نقده تخفيف شامل دی.

.۲۷دحمل په ديرشمه لاندېنې پيشکي تعديلي معاملات راکړل شوي:

ترميم لپاره ۲۰۰۰ افغانۍ.

دتيلو لپاره ۱۲۰۰۰ افغانۍ.

دخوراکي موادو لپاره ٤۰۰۰ افغانۍ.

۲۸.دحمل په ديرشمه نيټۀ ۹۵۰۰۰ افغانۍ کارګرانو ته مزد تاديه شوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۹. دحمل په یوودیرشمه نیته دلاندنیو وسایلو دکلني فرسایش په هکله معلومات راکړل شوي دي .

عراده جاتو کلنی فرسایش ۱۰%.

دکمپوټرونو کلنی فرسایش ۳۳%.

دموبل کلنی فرسایش ۱۵%.

دپورتنیو معاملاتو په نظر کی نیول ســره ژورنال،لیجر،ازمایښــتي بیلانس،دعایدصــورت حساب او دپای بیلانس پاڼه ترتیب کوو:

مالي مديريت

مالی مدیریت: فنډ هغه مالي منبع چې دکاروبار مالي ضــرورت رفع کړي هغه عبارت دفنډ څخـه ده لکـه cash securityاومـالي ســـندونـه assetsپـه ســیکوریټي کې مـالکیت یـا ownershipاو کریدیټورشیپ په مالکیت په مالکیت کې عامه اسهام داخل دي finance is the management of money.دپیسو مدیریت ته تمویل ویل کیږي. دضرورت وړ مالي منابع برابرول عبارت دکاروبار دتمویل څخه دي مالي مدیریت دمالي منابعو څخه په مؤثره او مثمره توګه استفاده کول دکاروبار هدف ته درسیدو په موخه . مالي مدیریت دوه کلمې دی مالي: او مدیریت: په مالي کې درې فعالیتونه مونږ کوو‌ويعني درې پریکړي نیســو۱-تمویلي فعالیتونه یا تصمیم نیونه ۲-دسرمایه ګذاری په اړوند تصمیم نیونه یا فعالیتونه۳-دګټې دویش په اړوند تصمیم نیونه۱- په تمویلي فعالیتونو یا تصمیم نیونه کې مونږ په دې خبرې کوو چې مالي منابع دکوم ځای څخه راشــي او په کومه لاره ۱-پیســې ۲-پیســې دکاروبار په داخل کې په کوم ځای کې په مصــرف ورســوو۳-پیسې په کومه فیصــدي وویشــو دا درې واړه دتمویل وظیفي دي ، کله چې مالي مدیریت :ددري تصــــمیم نیولو په موخه دمدیریت څخه اســـتفاده وشي دې ته مالي مدیریت وایي . دمالي مدیریت اهداف : ۱-داهدافو دلاسته راوړلو په خاطر په کافي اندازه فنډونو برابرول۲-کومه ګټه چې لاســته راځي چې ګټه کافي اندازه ګټه لاسـته راغلې او که نه او مؤثر ده۳-په دې ځان مطمین کول چې کافي اندازه فنډونو اســتفاده شــوي او که نه ۴-په کم خطر سره سرمایه ګذارې کول۵-سالم دسرمایي جوړښت برابرول. دمالي مدیریت تصمیم نیونه : دا دپانګې درلودلو؟ پورې اړه لري چې خپلې پانګې او قرضونه دی ۲-سـرمایه ګذارې تصـمیم نیونه : دکاروبار په داخل کې پیسـې چې په کارواچوو عموما په دوه ځای کې مونږ پیســـې مصـــــرفیږي چې په داخل دکاروبارکې ـــپه جاري پانګه او ثابته

(c) ketabton.com: The Digital Library

پانګه باندې۳-دګټې ویش په اړوند تصمیم نیونه: هرکاروبار ګټه کوي چې یو ۱-dividend ده چې داسهامو خاوندان یی اخلي او بله ۲- retainedیا ناتوزیع شوي ګټه ده چې کاروبار یي ځان سره ساتي . دډیویډنډ تصمیم نیونې څخه هدف داده چې کاروبار څو فیصده ځان سره وساتي او څو فیصده توزیع شي. دمالي مدیریت وظایف: ۱-چې څومره پیسو ته ضرورت لرو یعنې هغه تخمین کړو ۲-چې داپیسو ته چې ضرورت دی دکوم یي راوړو دضرورت وړ سرمایه تهیه (جوړښت)قرضونه یا خپلنۍ پانګه ۳-سرمایه ګذارۍ چیرته کول یعنې پیسې چیرته مصرفول چې چیرته زیاته ګټه وي هغلته به کوو چې ګټه مو وکړه هغه به ویشو.cash moneyدضرورت وړ پیسو او تخمین شو ترمنځ بیلانس ساتلو ته دنغدو مدیریت وایي. مالي کنترول: دسازمان یا تصدۍ اهداف :۱-دګټې زیاتوالی۲-دهرسهم په اساس دګټې زیاتوالی۳-په مارکیټ کې دسهم قیمت زیاتوالی۱-چې دکاروبار په مجموعي ګټه کې زیاتوالی راشي دازوړ یا پخوانې شکل دی۲-کله چې سهامي شرکتونه راغلل نو دې کې چې دتیرو کلونو په نسبت هرسهم کې زیاتوالی راشي. Esp=مجموعي ګټه\تعداد دسهمونو۳-مارکیټ کې دخپل سهم قیمت زیات کړه ددې پدیده داده چې دې کوشش کې مه اوسه چې ګټه زیاته کړئ مګر مارکیټ کې دسهم قیمت زیات کړئ. ارزښت: دخلکو په ذهنونو کې دخپل تولید تصویر برابر کړی شي دا اوسنی طریقه ده اوس په ټوله دنیا کې چلیږي. کله چې خلک ستاخریداري وکړي نو ستا دسهم قیمت زیاتیږي نو اوس دسهم زیاتوالي باندې کار کیږي. عصري سهامي شرکت په دوه ډوله ویشل شوي۱-مالکان : هغه اشخاص دي چې نماینده ګانو ته صلاحیت ورکوي چې ددوې ګټې لپاره کاروکړي۲-منجمنټ: یا اجنټ : یو کس دی چې چا ته صلاحیت ورکول شوی وي دبل شخص لخوا چې دهغه نوم مالک دی چې دهغه په ګټه کاروکړي.

Management acts as an agent for the owner(shareholders) of the firms.
ایجنسي تیوري دجانسین او میکلن لخوا رامنځ ته شوي چې دمالکانو او نماینده ګانو رویه مطالعه کوي. ایجنسي تیوري هغه تیوري ده چې دمالکانو او نماینده ګانو رویه مطالعه کوي دکوم له وجهې چې شخړه رامنځ ته شوي وي. مالکان برابروي په کافي اندازه incentives یا تشویق منجمنټ ته نو منجمنټ به دمالکانو په زړه کارکوي یا عمل کوي. اوبیا دې مالکان نظارت کوي دنتیجې یعنې فقط incentivesدي ورکړي نور دوي ورته کارکوي incentivesکې داخل دي ۱-ستاک افشن۲-عاید یا حاصل۳-بونس. ټولنیز مسولیت هراداره باید دافادې ترڅنګ باید تولنیزه افاده هم ترلاسه کړي .چې ښه مزد وي،پاکې اوبه ، پاکه هوا، او داسې نوردي. په اداره کې دمالي مدیریت جوړښت : عبارت له هغو اشخاصو څخه دی چې په کاروبار کې د٪۵۰څخه زیات سهم ولري چې دوی کوښښ کوي چې دکاروبار په اړه اسایی پریکړې ترسره کړي چې دوی پخپل منځ کې presidentیا C.E.Oټاکې اودا

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبارت دهغه شـــخص څخه دي چې دکاروبار دټولو کړنو داجرا او کنترول صـــلاحيت او مسوليت لري.

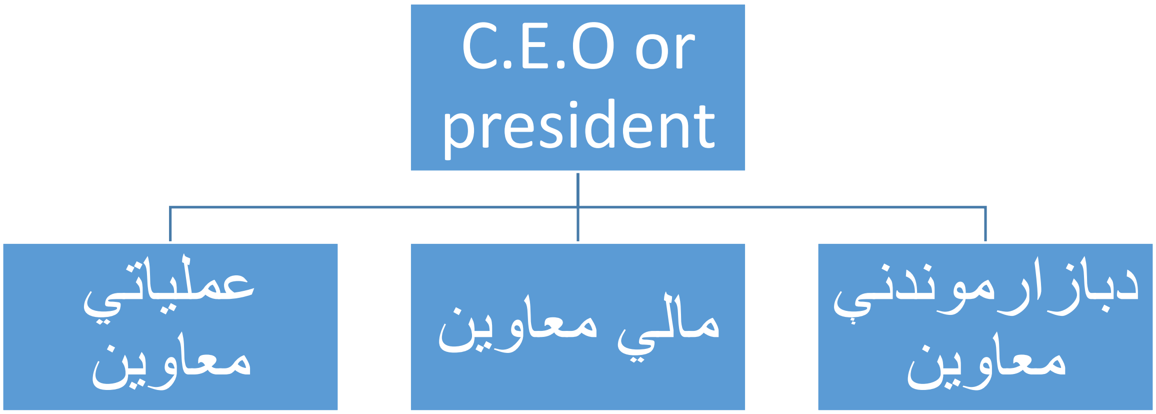

دمالکيت په اساس کاروبار په څلور ډوله دی۱-انفرادي کاروبار: داهغه کاروبار چې ملکيت او کنترول يې ديو شخص په لاس کې وي ۱-دټولو پخوانی شکل دی ۲-ټکس يو ځل اخيستل کيږي.ګټې ۱-دجوړولو مصارف يی کم وي۲-ساده وي قانوني مراحل يی کم وي ۳-په تيزۍ سـره جوړيږي۴-په دې کاروبار کې کې يو ځل ټکس اخيسـتل کيږي. تاوانونه : ۱-نامحدوده پورونه۲-په دې کاروبارکې داضـافي سـرمايي لاسـته راوړل مشـکل دي ۳-دملکيت انتقال نسبت دوه نورو کاروبارونو ته مشـکل دی.۲-شـراکتي کاروبار: عبارت دهغه کاروبار څخه دی چې دمالکينو تعداد يی دوه ياده دوو څخه زيات ترشـــلو پورې وي (خوپه بانکدارۍ کې ددوو نه ترلسو پورې وي دې نه زيات نه شته)خو په دې يعني شراکت کاروبارکي ټکس يو ځل اخيستل کيږي. دشراکت قسمونه: ۱-عمومي شراکت يا لامحدود شراکت: هغه شراکت ته ويل کيږي چې دشـــريکانو قرضـــونه يی لامحدوده وي ۲-محدود شـــراکتي کاروبار: هغه کاروبار ته ويل کيږي چې دشريکانو قرضونه يی محدود وي دهغې سرمايي پورې چې په دې کاروبار کې شـريکه کړي وي. په محدو شـراکتي کاروبار کې يو شـريک بايد لامحدود قرضـونه په غاړه واخلي دايو شـرط دی.ګټې :۱-داهم سـاده ده۲-دجوړولو مصـارف يی کم خو دانفرادي په نسـبت زيات وي او دسـهامي شـرکت په نسـبت کم وي۳-په تيزۍ سـره جوړيږي دسهامي نه ۴- محدودقرضونه لري دمحدودو شريکانو لپاره . تاوانونه :۱-لامحدود قرضـــونه دلامحدودو شـــريکانو لپاره يعني هغه يو کس چې لامحدود قرضـــونه يي په غاړه اخيستي وي۲-داضافي سرمايي لاسته راوړل دانفرادي کاروبار په نسبت اسانه خو دسهامي

(c) ketabton.com: The Digital Library

شرکت په نسبت سخت دي ۳-دملکيت انتقال مغلق يعني سخت وي نسبت دسهامي شرکت ۳- سهامي شرکت دافرادو مجموعه ده چې دقانون په چوکاټ کې حقوقي شخص منځ ته راوړي دمالکينو څخه کاملا جدا، نامعلوم عمر او ځانګړې تجارتي نښــه ولري عبار ت له ســهامي شـرکت څخه دی په دوه ډوله دی۱-خصـوصـي سـهامي شـرکت: دماليکينو تعداد يی د۷څخه تر۲۰ پورې وی ۲-عامه سـهامي شـرکت: چې دماليکينو تعداد يي کم ترکم دشلو څخه زيات وي يعني دشلو څخه کم نه وي. ګټې ۱-قرضونه په کې محدوده وي ۲-په اسانۍ سره دملکيت انتقال۳-لامحدود نامعلوم عمر لري۴-په اســانۍ ســره زياته پانګه لاســته راوړي شــي . تاوانونه: ۱-دوه ځلې ماليه۲-ددې جوړول ډير ســخت کاردی۳-دســهامي شــرکت جوړول او ساتل زيات مقدار مصارفو ته اړتيا لري . ۴-محدودالمسوليت شرکت يا limited liability companyهغه شرکت ته ويل کيږي : چې قرضونه يی دسهامي شرکت په شان محدود وي او ماليه يي دشـراکتي کاروبار په شـان يو ځل وي کله چې پورته خصـوصـياتو په اسـاس کاروبار منځ ته راشــی عبارت له محدودالمســوليت ســهامي شــرکت څخه ده يا ورته ويل کيږي.ګټې ۱-محدود قرضونه۲-په دې کې يو ځل ټکس اخيستل کيږی۳-دمالييکانو په اضافه کولوم کې محدوديت نشــته ۴-اضــافي ســرمايه (مرســته) په اســانۍ ســره لاســته راوړل کيږي.تاوانونه: ۱-محدود ژوند نسـبت سـهامي شـرکت ته ۲-دملکيت انتقال نسـبت سـهامي شرکتونو ته سخت دی . په دې کې صرف يو ضمانت دګټې غواړې او سهامي کې اسانه ده . ماليه : دپيسو يو اجباري رقم يا مقدار دی چې تاديه کيږي داشخاصو او تصديو او يا ادارو لخوا حکومت ته ددوی دعوايد او ملکيتونو يا جايدادونو څخه عبارت له ماليې څخه دی. ماليه دعامه عوايدو ســرچينه ده ده کوم چې دولت مصـــرفوي په مختلفو پروژو لکه تعليم عامه روغتيا ، دفاع ، ريل وايس ســرکونو او نورو باندې . په خالصــي ګټې ټکس وضــع کيږي دټکس څخه عبارت دی . او تعرفه داموالو ارزښـــت دی: ماليه په دوه ډوله دی۱- مستقيمه ماليه په دوه ډوله ده ۱-دتاثير په اساس۲-دنرخ په اساس او دنرخ په اساس په درې ډوله ده ۱-صعودي ۲-نزولي۳-متناسبه يا ثابته ماليه يا نرخ ۲-غيري مستقيمه ماليه .مستقيمه ماليه : هغه ماليي ته ويل کيږي چې تاديه کوونکی او بوج اخيســـتونکی يې يو نفر وي لکه دعوايدو ماليه مسـتقيمه ماليه ده ۲-غيري مسـتقيمه ماليه : هغه ماليي ته ويل کيږي چې تاديه کوونکي او بوج اخيســـتونکي مختلف وي يـا مختلف افراد وي لکـه دخرڅلاو مـاليـه اوتعرفه.دنرخ په اســاس په درې ډوله ده ۱-صـعودي دعايد په زياتوالي سـره دماليي نرخ هم زياتوالی مومي مســتقيمه رابطه موجوده ده ۲-نزولي دعايد زياتوالي ســره نرخ کې کموالی رائحي غيرمســـتقيمه اړيکه موجوده ده۳-متناســبه ماليه: دعايد په زياتوالي او کموالي ســره دماليي نرخ ثابت پاتې کيږي، کومه اړيکه موجوده نه ده. taxable income:هغه عوايد ددولت اصـولو مطابق ماليه پرې وضـع کيږي يا هغه رقم چې ماليه ترې وضـع کولای شـو مثال په افغانستان کې ۵۰۰۰ زره پورې قابل ماليه عايد نه دی کله چې د۵۰۰ نه زياته شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو قابل ماليه عايد ورته ويل کيږي. دماليې نهايي نرخ هغه نرخ چې قابل ماليه په اخرې رقم باندې وضــــع کيږي. Average tax rate is measured by dividing the taxes actually paid by taxable income 15000/5000=3

مالي سيستم financial system:عبارت لهٔ هغه سيستم څخه ده چې دوه اقتصادي واحدونه سره يوځای کوي چې يو سره پيسې کمې وي او بل سره زياتې وي. مالي سيستم په دوه برخو ويشل شوی ۱-مالي منځګړي۲-مالي ادارات.۱-مالي منځګړي په درې ډولو ويشل کيږي. ۱-سرمايه ګذارې بانکونه: هغه بانکونه دي چې دسهامي شرکتونو اسهام په عوامو خرڅوي يا عوامو وګړو خرڅوي دمشخصې ګټې په خاطر.۲-بروکران: هغه افراد دي چې ددوســـرمايه ګذارانو ترمنځ دمعاملاتو ســـهولت رامنځ ته کوي او په مقابل کې خپل ټاکلې کميشن ترلاسه کوي۳-ډيلران: کله چې په مارکيټ کې دسهمونو نرخ ټيټ شي اخلي يې او چې جيګ شي خرڅوي يې او ګټه لاسته راوړي.مالي ادارې په درې قسمه دي ۱-امانتي ادارې په دې اداراتو کې امانت ګړدی او خدمات درکوي او هروخت کولای شي چې پيسې واخلی يا استفاده کړی۲-قراردادي مالي ادارات: امانت درنه اخلي او تاسو ته ګټه درکوي اوپيسې دټاکلي يا خاص وخت پورې دهغوی يعنې ادارې سره وي۳-سرمايه ګذاري مالي ادارې: امانت درنه اخلي او پانګونه پرې کوي او چې ګټه وشــــي ګټه درکوي او که تاوان وشي تاوان درکوي خو په اسلامي اقتصاد کې او په نه اسلامي بانک يا اقتصاد کې کيدای شــــي ګټه درکوي. دمالي مديروظايف:۱-دمالي اړتياوو تخمين کول۲-داړتيا وړسرمايه تهيه کول۳-سرمايه ګذاري تصميم نيونه۴-ويشل شوي ګټې تصميم نيونه۵-دنغدو مديريت۶-دنورو ډيپارټمنټونو سره اړيکه او نظارت . مالي مدير: هغه شخص دی چې مالي منابعودتهيه کولو وظايف په غاړه لري. مالي حسابونه : مونږ ته cricumstances يا شرايط راښايي او په لاندې ډول دي. دنغدو مديريت: دضرورت وړ پيسو او تخمين شوو پيسو ترمنځ بيلانس ســـاتلو ته دنغدو مديريت وايی.۱-بيلانس شـــيټ مونږ ته دکاروبار مالي حالت راښـــايی په مشخصه موده کې ۲-دکاروبار دګټې او تاوان صورت حساب: دکاروبارګټه او تاوان راښايي په مشـــخصـــه موده کې۳-ناتوزيع شـــوي ګټه : دګټې هغه اندازه چې کاروبار يی دځان سره پريږدي . ۴-دنغدو جرياناتو حســـاب: مونږ ته راښـــايی چې څومره پيسې وتلي او څومره راغلې دي، اوپه دې کې درې فعاليتونه کيږي۱-عملياتي فعاليتونه: هغه فعاليتونه چې روزمره ترســـره کيږي لکه خام مواد، مزد۲-ســـرمايه ګذاري فعاليتونه:لکه دثابتي شـــتمنۍ اخيستل او خرڅول۳-تمويلي فعاليتونه:قرضونه اخيستل او تاديه کول، سود تاديه کول داپه دې کې راځي. دمالی حســـابونو تحليل: دمالي ډيټا په مالي انفارميشـــن(معلوماتو) بدلول چې تصميم نيونه پرې وکړو عبارت دمالي حسابونو دتحليل څخه دي.دبيلانس شيټ ټولې برخې دمجموعي شتمنيو يو ه برخه يا فيصدي فرض کوو. او دګټې او زيان حساب ټولې برخې دمجموعي خرڅلاو يو فيصدي مدينظر نيسو لاسته راغلې مالي حسابونو ته عمودي تحليل

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوي مالي حسابونه وايي. په افقي تحليل کې دکاروبار اوسنی مالي ډيټا داساس کال مالي ډيټا په نســـبت يي مقايســـه کوو چې دکاروبار مالي تغييرات نســـبت اســـاس کال ته په ګوته کړو. $\frac{each\ item\ of\ 200x}{relevent\ item\ of\ base\ year}$ په اساس کال مربوطه برخه په اساس . په افقي تحليل کې اساس کال په خپله ټاکل کيږي او که نه وي ټاکل شوی نو بيا وروستی کال په نظر کې نيول کيږي. دنســـبتونو تحليـل : ددوو عـددونو ترمنځ ثـابتي اړيکي تـه نســـبت ويـل کيږي $\frac{ratio\ نسبت}{کړی\ ويل\ نسبت\ ته\ اړيکي\ ثابتي\ ترمنځ\ عددنو\ ددوه}$

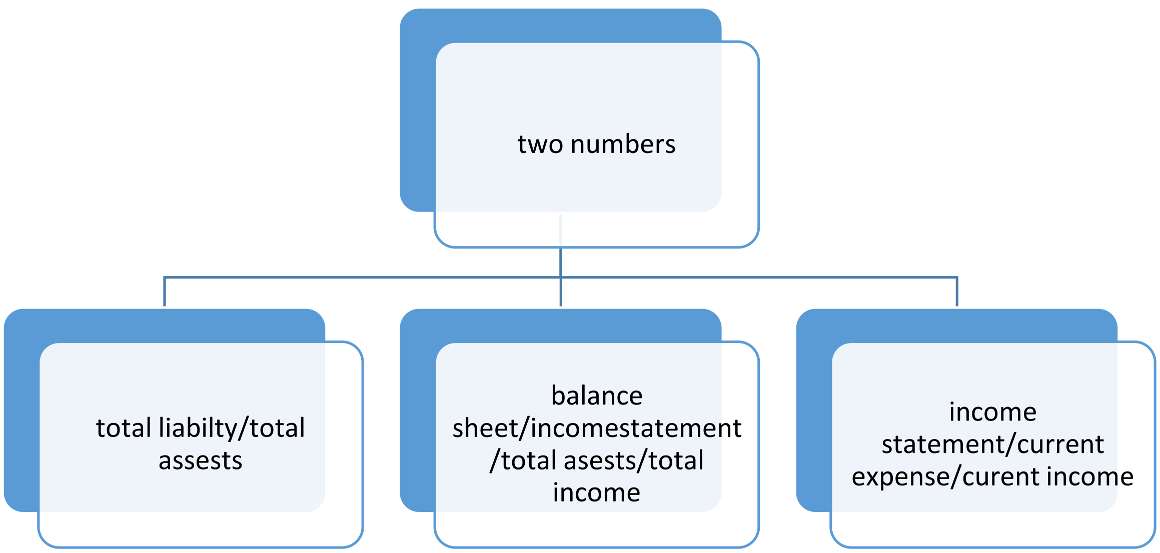

دمالي حسـابونو دتحليل دوسـايلو له جملې څخه دی چې دکاروبار دمالي صحت دمعلومولو په موخه ورڅخه استفاده کيږی. په ۴ ډوله دي ۱-دسيالت نسبت۲-داختتام نسبت۳دګټو نسبت۴-دسـرمايې جوړښـت نسـبت. دسـيالت نسـبتliquidity ratioنسـبت په دري برخو ويشـل کيږي۱جاري نسـبتcurrent ratio۲-تيز نسـبتacid test ratio۳-دنغدو نسـبت cash ratio. جاري نسبت : دکاروبار قدرت ښايي چې خپل جاري پوروونه دجاري شتمنی په اساس تاديه کولای شـــي.ډالر۳ اعشاريه۱ $= \frac{۷۰۸}{۵۴۰} = \frac{current\ assets}{current\ liabilty}$. تيز نســـبت: ديوکاروبار قدرت ښايي چې ايا خپل جاري قرضونه ، دتيزو جاري شتمنيو په اساس تاديه کولای شي.۳-دنغدو نسبت: دکاروبار نسبت ښـايي چې خپل جاري قرضـونه دنغدي په وسيله تاديه کولای شـي. ۲-داختتام نسـبت داښـايي چې کاروبار څومره مؤثره توګه خپله شـتمني استعمال کړي چې خرڅلاو زيات کړي څومره چې زيات وي شـتمنی نه زياته استفاده کيږي. او داپه څلور ډوله دی۱-دګودام اختتام نسـبت۲-دشـتمنی داختتام نسـبت۳-دطلباتو داختتام نسـبت۴-دتاداياتو

(c) ketabton.com: The Digital Library

داختتام نسـبت. 1-inventory turnover ration2-asset turn over ratio3-Acount receivable turn over rati4-Account payable turnover ratio.دگودام داختتـام نسـبت: دکاروبار قدرت ښـایي چې په کال کې څو ځلې خپل ګدام په خرڅلاوو بدلوي.۲-دشـتمنیو داختتام نسـبت : دامونږ ته ښـایي چې کاروبار څومره ګودام مؤثره توګه دخرڅلاو په خاطر دشـتمنیو څخه اسـتفاده کړي ده ۳-دطلباتو داختتام نسـبت: دامونږ ته داښـایی چې کاروبار په کال کې څو ځلې خپل طلبات په نغدو تبدیلوي۴-دتادیاتو داختتام نسـبت: دامونږ ته ښایی چې کاروبار څوځلې په کال کې خپل تادیات تصفیه کوي.۳-دګټورتیا نسبت: دامونږ ته ښـایی چې کاروبار څومره مؤثره توګه له خپلو شـتمنیو څخه اسـتفاده کړي دخالص عاید دزیاتوالي په خاطر. اوداهم په څلورډوله ده:۱-دخالصـي ګټې نسـبت: دامونږ ته ښـایی : هرډالر خالص خرڅلاو کې څو ډالره خالصه ګټه وجود لري.۲-ناخالصې ګټې نسبت: داښایي چې کاروبار دهرډالر خالیص خرڅلاو په مقابل کې څو ډالره ناخالیصه ګټه لاسته راوړي. ۳-دشـتمنیو دګټورتیا نسـبت: داښـایي چې څومره مؤثره توګه کاروبار له خپلو شـتمنیو څخه استفاده کړي ده چې ترڅو خالیصه ګټه کې زیاتوالی راشـي یا مونږ ته ښـایی چې کاروبار څومره مؤثره توګه خپلې شـتمنۍ څخه اسـتفاده کړي ده(جاري او ثابته)دخالصـي ګټې دزیاتوالي په خاطر.۴-خپلنۍ سرمایی دګټورتیا نسبت: دامونږ ته ښـایی چې کاروبار څومره مؤثره توګه خپلې سـرمایی څخه استفاده کړي دخالصـي ګټې دزیاتوالي په خاطر. دسـرمایی دجوړښت نسبت:دامونږ ته دیو کاروبار دتمویل میتود روښـانه کوي چې دکاروبار مجموعي سـرمایه تمویل په کوم طریقه شـوی دی. ۱-دقرضـونو او خپلنۍ سـرمایه نسـبت: دامونږ ته ښـایي چې دکاروبار په مجموعي سـرمایه کې څو فیصـده دخپلنۍ سـرمایه ده او څو فیصـده پردۍ سرمایه/قرضونه دي .۲-دقرضونو او مجموعي شتمنۍ نسبت: دامونږ ته دکاروبار په مجموعي شـتمنې کې دقرضـونو فیصدې ښـایي چې څومره فیصـده قرضـونه دي.۳- times interest earned or interest coverage ratio:دامونږ ته دکاروبار قدرت ښـایي چې په کال کې څو ځلې خپل سـود تادیه کولای شـي. دمالي مدیریت اهداف: ۱-داهدافو دلاسـته راوړلو په خاطر دکافي اندازه فنډونو برابرول۲-کومه ګټه چې لاسـته راځي چې ګټه کافي اندازه ګټه لاسـته راغلې او که نه او مؤثر ده ۳-په دې ځان مطمین کول چې کافي اندازه فنډونو استفاده شوي او که نه ۴-په کم خطر سره سرمایه ګذارې کول۵-سالم یا ښه دسرمایي جوړښت برابرول.دکاروبار په داخل کې چې مونږ عموما په دوه ځای کې پیسې مصرفوو یا مصرفیږي. یو working capital and fixed capitalدي.

کویک بوکسquick books

(c) ketabton.com: The Digital Library

It is accounting software which is developed and marketed by intuit corporation and it is used to manage all day to day businesses transactions like: purchasing, order, payroll, banking. دمحاسبي يو سافټوير دی چې دانټویټ سهامي شرکت لخوا جوړ اوبازار ته وړاندې شوی چې دیوکاروبار روزمره تجارتي معاملې ثبت راپور برابروي لکه اخیستل او خرڅول.

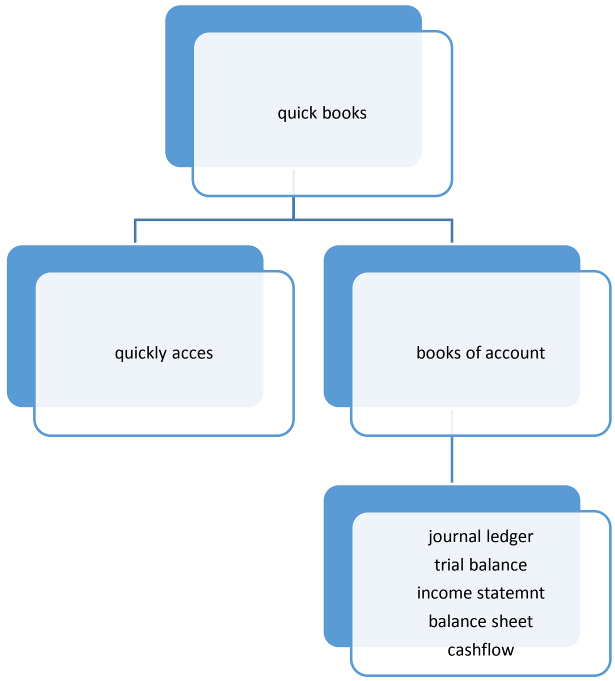

په ۱۹۸۳ م کال ټام او سکاټ په نامه دوه امریکایانو(دمتحده ایالاتو دامریکا) اوسیدونکو یو سهامي شرکت جوړ کړ دانټیوټ په نامه چې په ځلورکالو کې ډیر شهرت پیداکړ.مخکې خلکو quicken,dos, desk orperating system وغیره کارول ددوي مشکلات په لاندې ډول وه.

1-single entry system

2-single user

3-audit was not available in it

د مصارفو سنجش

دمصارفو سنجش: دمصارفو سنجش دیو تولیدي واحد داخلي جریان او معاملات ځیري او دفعالیت دنتیجې معلوموملو لپاره اساسات برابروي. دمصارفو سنجش: هغه تخنیکونه او میتودونه دي چې دیو محصول، پروسې، پیښې، پروژې، دورې یا نورو اهدافو دمصارفو

(c) ketabton.com: The Digital Library

معلومولو او تشریح کولو لپاره استعمالیږي.ترانزیکشن تعریف: ټولې هغه کاروباري معاملې چې پولي ارزښـــت ولري عبارت له ترانزکشـــن څخه دي. داکونټینګ دوه برخې موجودې دي۱-فیننشـــیل اکونټینګ۲-کاســـټ اکونټینګ . دمالي محاســـبې یا فیننشـــیل اکونټینګ نیمګړتیاوي: ۱-په عملیاتې برخې کې صحیح خبره نه کوي۲-مالي محاسبه ماته دکارمؤثریت نه ښـایي لیکن کاسـټ یې ماته ښـایي ۳-مالي محاسـبه دنرخ په ټاکلو کې مرسـته نه کوي۴-دمالي محاســـبې نیمګړتیا داده چې ماته معلومات دمقایســـې او تصـــمیم نیولو په باره کې نه راکوي ۵-دمالي محاسبې نیمګړتیا داده چې په مصرف او کنترول نه کوي۴-دمالي محاسبې بله نیمګړتیا داده چې ماته تاریخي معلومات نه راکوي . محاســـبه عمده درې دندې لري چې عبارت دي ددې نه ۱-مصـــــارف۲-اعداد او ارقام۳-حقیقي معلومات ۱-ادرې ته دخپلو تولید شــوو محصــولاتو او عرضــه شــوي خدماتو په اړه حقیقي او اتکلي معلوماتو ارایه کوي۲-مصـــارف دواقع کیدو په وخت کې مونږ ته ښـــایي او همدارنګه چې نوموړې محاســـبه هغو محصــولاتو او خدماتو مشــخص کولو کې د ادارې ســره کومک کوي کوم چې دزیات ګټې (revenue)لرونکې وي بل مقصد یې دا دی چې ادارې ته دمصارفو په اړه ضروري اعداد او ارقام تهیه کوی دکنترول په موخه . محاســـبه عبارت له د۱-cost accounting۲- cost center۳-expense۴-costing۵-cost۶-cost unite۷-cost objects.

Cost.ټول هغه پیسـې چې دیو جنس په رانیولو او په هغه باندې مصـرف شـوي وي دکاسـټ څخه عبارت دی. expense هغه پیســې دي چې دیو جنس په رانیولو مصـــرف شـــوي خو تراوسه مصرف شوي نه وي عبارت له ایکسفینس څخه دي. Expense دcost هغه برخه نیســي چې کومه ایکسـپیر شـوي وي. یا کومه چې دعاید دلاسـته راوړلو په اړوند مصـرف شـــوي وي . costing: ټول هغه میتودونه او طریقې چې دکاســـټ معلومولو په خاطر په کاراچول کیږي دکاســـټینګ څخه عبارت دي. Cost accounting دcostingمیتودونه په عمل کې راولې.

Cost accounting a special branch of accounting which involve ---classifying 2accumulation3-assignment and control of cost.

Cost center: د مصارفو هغه برخه چې په في واحد باندې راځي دکاسټ سینټر نه عبارت ده. cost unit: هغه مصــارف دي چې کوم چې واقع کیږي په خرڅولو تولید او ســټورکولو باید یو یونټ باندې راغلې وي عبارت له کاســـټ یونټ څخه ده. cost objectدکمپنۍ یا د اورګانیزیشــن هغه برخه چې دکوم په خاطر باندې چې مصــرف کیږي عبارت دي دکاســټ ابجیکټ څخه دي. مصــارف په دوه ډوله دي ۱-تولیدي ۲-دوراني ۱-ټول هغه مصــارف چې دتولید پورې اړه لري عبارت له تولیدي مصــارفو څخه دي۲-ټول هغه مصــارف چې دتولید

(c) ketabton.com: The Digital Library

په جریان کې وي عبارت له دوراني مصــارفو څخه دي . پریم کاســټ : ټول هغه مصــارف چې دیو جنس په تولید کولو کې مســـتقیمه رابطه ولري عبارت له پریم کاســـټ څخه دي: عبارت دي: direct material +direct labor +direct other expensesدیو محصـول دتولید د تړاوو په اعتباردمصـارفو ډولونه په دوه ډوله دي . مستقیم مصـارف: چې دیو جنس دتولید لپاره حتمي اوضـروري وي۲-غیرمستقیم مصـارف ټول هغه مصـارف دي چې تولید باندې نه کیږی بلکې غیرمسـتقیم دتولید لپاره حتمي او ضـروري نه وي بلکې دهغې تطبیق کوونکي وي لکه مامورین . دتولید عناصـــر په درې ډوله دي .۱-مواد۲-دکارمصـــرف۳-نورمصارف. داهریو په دوه قیسمه ویشل شوي دي چې مستقیم او غیر مستقیم . ټول مستقیم مصارفو ته مونږ فریم مصارف وایو چې عبارت دي direct material +direct laborاو دایریکټ نور مصـــــارف او کـه چیرتـه مونږ داټول indirectراوخلو دابـه زمونږ پـه مصـــــارفو کې وي. دمصـــــارفو ویش پـه درې ډولـه دی-1fixed 2-variable3F.O.H فیکسـډfixedمصـارف هغعه مصـارف دي چې تولید سـره تړاوو نه لري او semivariable ثابت وي په مجموع کې ثابت لیکن په في واحد کې متغییر وي۲-بدلیدونکي یا واریبل : مصارف ټول هغه مصارف دي چې دتولید سره تړاوو لري او ثابت نه دي دادوه خصوصیات په مجموع کې ثابت او که تولید شـــروع کوو بیا متغییر دي چې څومره زمونږ مصـــرف زیاتیږي همغومره زمونږ تولید زیاتیږي.semi variable: چې دواړه خصـوصـیات ولري که تولید زیات شـــي زیاتیږي او که کم شـــي کمیږي. او دتولید دیو واحد پورې تړلی دی . مصارف دکنترول دخصوصیاتو په اساس : اول کنترول کیدونکی دویم نه کنترول کیدونکې مصـــارف دي . کنترول کیدونکې مصـــارف همیشـــه بدلون مومي او د بدلون وړدي او ددې برعکس نه کنترول کیدونکې مصارف هغه مصارف دي چې همیشه نه کنټرولیدونکې دي . په وظیفوي لحاظ : ســـره مصـــرف په درې ډوله دی ۱-دخرڅلاوو مصـــارف ۲-دتولید مصـــارف۳-اداري مصـــارف. ټول هغه مصـــارف چې دتولید داخیســتلو نه تراخرې جنس یا جوړولو پورې وي عبارت له تولیدي مصارفو څخه دي ۳-اداري مصارف هغه غیر مستقیم مصـرف دي چې په دواړو کې شـامل وي هم په تولید او په خرڅلاوو کې اداري مصـارف دي.دوخت په اســاس دمصـــارفو ډولونه په دوه ډوله دي ۱-وړاندویني په اســاس او ۲واقعي مصـارف : ټول هغه مصـارف دي چې په یوه اداره کې واقع شـوي او کنټرول کیدونکې وی عبارت له واقعي مصارفو دي.او وړاندوینې په اساس هغه مصارف دي چې په یوه اداره کې نه وي واقع شوي او نه کنټرول کیدونکې وي . کاسټ ډیسشن: هغه مصارف دي چې دیوې اداری دتصمیمونو او پریکړو په اساس منځ ته راځي . لکه : اعلانات : ټول : هغه مصارف چې په اخرې یونټ راځي دنهایي مصـــــارفو په نوم یادیږي . ســــنک کاســـټ) : ټول هغه مصـــارف چې بیرته داعادې وړنه وي . فرصـــتي مصـــارف : ټول هغه مصـــارف دي چې دیوشـــي دلاســـته راوړلو په خاطر یې له لاســـه ورکوو. دیوبل متبادل کاســـټ دنه کولو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

صـورت کې زما له لاسـه ووځي هغه عوايد چې زه لاسـته راوړم .مالي راپور په دوه ډوله کيږي ۱-دصنعتي کاروبار ۲- دسوداګريز کاروبار: په صنعتي کې دتوليد شوو توکو راپور دخرڅلاو شـوو توکو دګټې او تاوان راپور بيلانس پاڼه او په سـوداګريز کې دخرڅ شـو توکو دمصـرف راپوز دګټې او تاوان راپور بلانس پاڼه راځي.اينوينټرې : عبارت دهغه خام موادو څخه او نيم خام موادو او نهايي توکو دمجموعې څخه عبارت ده چې مونږ ترې تراوسـه اقتصــادي ګټه نه وي ترلاســه کړي. ابســټرکټ کاســټ: داهغه پروســه ده چې په ذريعه يې دمصــارفو موضـوع او مرکزونو ته ټول هغه مصــارف چې په مسـتقيمه توګه يې چې مونږ نشوکولای چې تخصيص کړو نو وايو چې ټول هغه غير مستقيم مصارف چې راټول شوی هغه په کاسټ يونټ باندې ويشو؟: اکسپينډيچر: ديو شتمنۍ دترلاسه کول ديو خدمت تامينولو او ياد يو زيان دمخنيوي په موخه شـــوي پرداختونه او پور دخرچ(اکســـپينډيچر) په نامه ده دغيرمستقيم مصارفو مجموعي ته عمومي مصارف يا فيکچرې اورهيډ مصارف ويل کيږي .

عمومي مصارف=غيرمستقيم مواد+غيرمستقيم کار+غيرمستقيم لګښتونه.

اقتصادي سياستونه

اقتصــادي عمومي سياسـتونه : اقتصــادي سياسـت عبارت له هر هغه اقدام څخه دی چې ديو دولت يا داړونده دولت دباصــلاحيته پاليســي جوړونکي ارګان فعاليت چې دمختلفو اقتصــادي وسايلو څخه په استفادې اقتصادي وضعي ته تغيير ورکوي ترمشخص اقتصادي فعاليتونه ترلاسـه او اهدافو ته ځان ورسـوي، دغه اقتصــادي اهداف عبارت دي له اقتصــادي رشـد او پرمختګ دپيسـو ارزښـت ثبات دتادياتو بيلانس توازن، دقيمتونو اسـتقرار، کامل اسـتخدام و اقتصـــادي رفاه دعايد زياتوالی ، دعايد عادلانه توزيع او ديو مملکت دمختلفو منطقو لپاره يو متوازن رشد رامنځ ته کول. داقتصادي سياست وسايل عبارت دي له يو سلسله متغيير کمي او کيفي وسايلو څخه چې دهغې په ذريعه اقتصادي سياست طرحه کوونکي کولای شي چې دمطلوبه نتايجو دترلاســه کولو لپاره په کې لازم تغييرات راوړي ترڅو مشــخص اقتصــادي اهداف ترلاسه شي دغه متحولين په عمومي ډول عبارت دي ديو بانک ربح، ماليې فيصدي، دمزد ومعاش اندازه، قيمتونو سـطحه ، ګمرکي تعرفې ، دولتي مصــارف، داســعارو نرخ او داسې نوردپورته ذکر شوي متحولينو يا داقتصادي سياست وسايلو په کاروړلو لپاره مختلفي پاليسـياني موجودې دي چې هغه عبارت دي له پولي سـياسـت ، اسـتخدام سـياسـت، توزيع سياست ، قيمتونو سياست او نور داقتصادي سياست طرحه کوونکي اشخاص موسسات او ســازمانونه دي کوم چې يو ســلســله معلومات او اوليتونه تشـخيصـوي او دهغې دحل لپاره مختلفي لاري چارې پيشـــنهادوي پـه ځينو هيوادونو کې دپـاليســـيو طرحـه دپـارلمـان

(c) ketabton.com: The Digital Library

اقتداردرلودونكي افرادو او مستهليكينو په واک کې وي ددې لپاره چې اقتصادي سياستونه په مؤثره توګه زياتوالى وموميې لازم دی چې ديوې ټولنې يو ســـلســـله نور معلومات محيطي مشــخصـــات ، طبيعي ، تخنيكي ، رواني ، ســـازماني،بين المللي عقايد ملي عنعنات تاريخي ارزښتونه سياسي نظام او داسې نورپه نظر کې نيول کيږي. ملي اقتصـاد علم داسې جامع علم دی کوم چې شـــامليږي په علمي اســاســاتو اجتماعي پوهو او دنورو اجتماعي علومو په شان مختلف مشخصات او مفاهيم ځان سره ولري . دملي اقتصاد تيوريګاني اقتصادی پيښې دعلمي نګاه څخه تشـخيصـوي او دهغوي لپاره دحل لارې چارې لټوي. اقتصــادي سـياسـت دملی اقتصــاد دتيوريانو په استفادې اقتصــادي حالات تشـخيصـوي او دراتلونکي وضـعيت په کوم شــکل چې رامنځ ته کيږي پيشــبيني کوي.پس ويلای شــو چې داقتصـــادي اهدافو تعينول اوترتيب او هغې ته رسيدنه دمختلفو وسايلو په ذريعه دسياسي اقتصاد دبحث اصلي موضوع ده اوددغې روابطو توضـيح دملی اقتصــاد دتيوريانو څخه په اسـتفادې صــورت مومي پس ويلای شـــو چې اقتصـــادي ســياســت عبارت دي له تطبيقي ملي اقتصـــاد څخه اوداتعريف داقتصادي سياست لپاره کافي ګڼل کيږي. دملي اقتصاد دتيوري او اقتصادي سياست يو دبل ســره تړلې دي ملي اقتصــاد تيوري اقتصــادي واقيعتونه تثبيتوي اوداقتصـــادي حوادثو ترمنځ دعلت اومعلول رابطه توضيح کوي اما اقتصادي سياست دموجوده وسايلو په ذريعه اوضاع تحليلوي او نهايي هدف ته ځان رســوي.اقتصـــادي ســياســـت عبارت له ټولو هغو هلو ځلو اقداماتو او تدابيرو څخه دی کوم چې اقتصــادي جريانات او وقايع چې په يوه ساحه او يا يوه معيينـه نقطـه کې ترخپل نفود لانـدې راولي او تنظيموي. هرکلـه چې اقتصـــــادي هلې ځلې نظرديوې منطقي مشخصې رشتې يا سکتورونو پورې تړلی وي کولای شو سکتوري اقتصاد په نوم يي يادکړو مثلازراعتي سياست، صنعتي سياست، تجارتي سياست. هغه موضوعات چې داقتصــادي سـياسـت تيوري يی دتحقيق لاندې نيسـي کولای شـو په لاندې توګه توضـيح کړو ۱-انسان منحيث داقتصادي فعاليتونو مرکز ګڼل کيږي.۲-اقتصادي جوړښت۳-درابطې دنوعيت تعينول۴-داقتصــاد جريان تنظيمول. داقتصــادي سـياسـت مفهوم او ماهيت: اقتصــادي نظرياتو دانســانانو دجامعې څخه سرچينه اخيستې او داجتماعي ژوند داسانتياوو رفاه ، عامه نظم ، نظام ، او نورلازمي شيان ګڼل کيږي. اقتصادي دعملي او تيوري دنګاه څخه تعريف: تطبيقي يا عملي اقتصادي سياست عبارت له يو مجموعه تدابيرو او کوښښونو څخه دی چې هدف يی داقتصادي ساحې او يارشتې پورې تړلی دی دغه نوعه اقتصادي سياست په چاري اموراتو کې دنړۍ په ټولو ملکونو کې شته اوصـورت نيسـي. عملي اقتصــادي سياسـتونه په دوو لازمي شرطونو ولاړدي او ل داچې ديوې ټولنې دسياسي جوړښت اقتصادي ضرورتونو په خپل ځان پاتې وي دوهم داچې ددې جوړښت دتحقق امکان ۳-هرکله چې دبازار ضعف له امله نظام خراب شــې زراعت بازار کاربازارخراب شـــي او عامه المنفعه بنســتونه له منځه ولاړ شـــي نو په دې حالت کې اقتصـــادي ســياســـت فعاليږي. په اقتصـــاد کې ددولت داخلي

(c) ketabton.com: The Digital Library

خصوصيات: دولت امكانات داقتصادي تغييراتو په وړاندې ډيرزيات دي ددې لپاره نو دولت سره ډير زيات تدابير شته چې داقتصادي تغييراتو مخه ونيسي . همدارنګه ددولت په اقتصاد كې ددې لپاره مداخله كوي هغه چاچې ســـتونزه ايجاد كړي ده نه يي حلوي او دنوموړې ســـتونزې څخه ګټه پورته كوي. مثال كله چې توليدونكې انحصـــار ســـتونزه رامنځ ته كوي نودغه ســـتونزې ته دحل لارې نه لټوی او له دغه ســـتونزې څخه ګټه پورته كوي او له بلې خوا دولت ځكه په اقتصـاد كې مداخله كوي چې دخصـوصـي سـكتور ځينې امكانات په لاس كې نه لري لكه دپيســـو نشـــر، او نور نو دپورته دلايلو په اســـاس دولت مجبوردی چې په اقتصاد كې مداخله وكړي ځكه چې ستونزو دحل لپاره امكانات هم ډير په وس كې لري مثال په ټولنه كې انفلاسيون موجود دی نو ددې لپاره چې دولت دغه انفلاسيون كنترول كړي نو په دې اړونده دوه لارې موجودې دي ١-دقيمتونو توقف٢-دپيســو دمقداركموالی. داقتصـــادي سياست علايم او خصوصيات:١-مناسب دعلل : مناسب دعلل معنا داچې اقتصادي سياست هغه تغييراتو ته متوجه وي چې اقتصـــادی اهدافو خلاف وي مثال انفلاســيون يو اقتصـــادي متغيير ده چې داقتصـــادي اهدافو يعنې دقيمتونو دثبات مخالف عمل دی او مناســب دعلل نه دی ٢-مطابق دنظام : ټول هغه پلانونه يا مداخلې چې فردي نتايج متضرر ه نه كړي مطابق دنظام په معنا ده اومطابق دنظام دوه حالته لري.١-داجناسو په بازاركې٢-دپيسو په بازار كې . داقتصـادي سياستونو معنا تعريف : داقتصـادي عاملينو دمسوليتونو څرانګوالی چې كولای شو پاليسيو په كارونې سره په اقتصادي متغييراتو باندې مؤثر او له مخكې څخه يی مطلوبې سـطحې ته رهبري كړي څو دملي اقتصـــاد درفاه باعث وګرځي. داقتصـــادي عاملينو دلته مطلب دتوليد عاملين دی. شاووshowاقتصاد پوه وايی اقتصادي سياستونه معنا ددوو نقطو له نظره توپير كوي١-لوی اقتصـــادي ســياســتونه ٢-كوچني اقتصـــادي ســياســتونه: ټول هغه عوامل چې دمتغييراتو دتغيير باعث ګرځي او ملي اقتصـاد يوې مطلوبې سـطحې ته رسـوي دلوی اقتصادي سياستونونو په نوم يادېږي.٢-ټول هغه تدابير او سياستونه چې فردي تصاميم تر تاثير لاندې راولي دجزوي اقتصادي سياستونو په نوم يادېږي. دكوچني او لوی اقتصادي سياستونو توپير١-دكوچني او لوی توپير يو ه نقطه داده چې كوچني اقتصـادي سـياسـتونه په جزوي او لوی اقتصادي سياستونه په كلي ډول تاثيرلري . داهدافو متغيرات : هغه متغيرات چې يوې خاصې او مطلوبې سطحې ته رسول يي رضايت رامنځ ته كړي مطلوب رضايت هغه وخت رامنځ ته كيږي چې اهداف داقتصادي سياست مطابق په سالم ډول ترلاسه شي . دوسايلو تغيرات: هغه دي چې دولتي مقامات يی په ښـه شـكل سره كنترول كړي او كنترول هغه وخت كيږي چې مناســب اقتصـــادي ســياســت رامنځ ته شـــي لمړي ځل لپاره كينز يو ه پاليســـي وضـــع كړه بايد دولت مداخله وكړي او مجموعي تقاضـــا زياته كړي.هره اقتصـــادي پاليسـي بايد له درې اړخه مطالعه شـي . موضـوع: په دې معنا چې اقتصـادي پاليسـي دكومو ځانګړو موخو لپاره وضـــع كيږی٢-اصـــول او قواعد: په دې معنا چې دكومو اصـــولو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

قواعدو په رڼا کې به نوموړي پالیسي ټاکلو موخو ته ځان ورسوي. وسایل او امکانات: په دې معنا چې باید ټول هغه امکانات او وسایل که هغه سیاسي اجتماعي او یاهم اقتصادي وي له وړاندې پیشبیني شي چې پرمټ یې کولای شو ټاکلي اقتصادي اهداف ترلاسه شي. داقتصادي سیاستونو دلوستنې هدف : هرکله چې په اقتصاد کې دولت مداخله زیاته وي نو ددولت اغیزې هم ډېرې وي نواقتصادي سیاست فعالیت هم فعاله وي او کله چې ددولت مداخله په اقتصادي امورو کې کمزورې وي نو اغیزې یې هم چندان نه وي او اقتصادي سیاست فعالیت هم کمزوری وي. چې په پورتنیو دواړو حالاتو کې اقتصادي سیاستونه په بیلابیلو ډولونو سره تعریفیږي او نوموړي سیاستونه مونږ ددوه اقتصادي مکتبونو دعلماو دنظر سره سم مطالعه کوو. په لومړی حالت کې دکلاسیکو علماو بنسټ ایښودونکې ادم سمیت وایي په اقتصاد کې ددولت مداخلي ته ضرورت نه شته ځکه اقتصادي تعادل درقابت په اساس خپله دتعادل حالت ته راځي اوهمدغه رقابت په بازار کې اقتصادي منفعت تضمینوي اواجتماعي منفعت تضمین په مؤثر ډول توزیع کوي یعنې دتولید دعواملو ګټه درقابت په اساس ویشل کیږي نو که چیرته دولت په اقتصاد کې مداخله وکړي نو دمنابعو منفعت له منځ نه ځي همدارنګه کلاسیک عالمان وایی چې دتولید ارزښت په بازار کې دمولدینو او مستهلیکینو له لوري په اتوماتیک ډول سره ټاکل کیږي. په دې حالت کې چې دولت مداخله ونکړي اقتصادي سیاستونه په لاندې ډول تعریفو:اقتصادي سیاستونه هغه نهادونه او قوانینو دحفظ او ساتنې څخه عبارت دی چې دبازار قوتونو ته ددې امکان برابروي ترڅو په مؤثر ډول خپل فعالیت ترسره کړي قوانین لکه بیمه تقاعد او دکارشرایط په دویم حالت کې دنیو کلاسیک پوهان وایي دبازار اقتصادي نظام کې تعادل قایمیدونکی نه دی او که قایم شي دتصدیو له خوا ماتیږي ځکه تصدۍ دزیاتې ګټې دلاسته راوړلو لپاره قیمتونه لوړوي او په دې صورت کې طبیعي رقابت له منځه ځي او مصنوعي رقابت رامنځ ته کیږی چې په اقتصادي تعادل بیا خپله له منځ ځي. سمیولس وایي : دبازار اقتصاد ونشو کولای چې په اقتصاد کې تعادل قایم کړي ځکه چې دبازار نیمګړتیاوو له کبله ځینې ستونزې ایجاد شوي لکه عامه اجناسو عدم موجودیت، بهرني تاثیرات، سیاسي بې ثباتي ، دکافي معلوماتو نه شتون او نور. نوددغه ستونزو دحل لپاره دولت ته ضرورت لیدل کیږي په دغه مهال کې اقتصادي سیاستونه لاندې تعریف اختیاروي اویا په دوهم حالت کې اقتصادي سیاستونه داسې تعریفیږي. دبازار په اقتصادکې ټول هغه تدابیر چې مستقلو ادارو او دولت له خوا نه دبازار دضعف سره دمقابلې لپاره په کاروړل کیږي. داقتصادي سیاستونو په نوم یادیږي. ۱۹۷۱ م کال کالدارو پخوا به دولتونو دې څخه پرهیز کاوه چې په اقتصادکې مداخله وکړی خو اوس مهال ددولت مداخله په اقتصاد کې ضروري شوي ده او په اقتصاد کې دغه مداخله ترارزیابۍ لاندې نیول کیږي هغه ځکه چې ددولت اقتصادي اهدافو په تعیین او لاسته راوړنو کې مهم رول لري یو لړ هغه اقتصادي اهداف چې تقریبا هره ټولنه او

(c) ketabton.com: The Digital Library

اقتصـــادي نظام يي غواړي ترلاســـه يی کړي تربحث لاندې نيســـو چې عبارت دی له کامل اســـتخدام . ديوهيواد کاري قوه به دڅلورو خصـــوصـــياتو درلودونکې وي۱-چې دکارکولو قـانوني عمر بـه يي بشـــپړ کړی وي۲-ديو خـاص مهـارت او هنر درلودونکی بـه وي ۳-دکارکولو علاقه به ولري او هم به دکارپه لټه کې وي۴-کار به کوي يا به بيکاره وي. ۲-دقيمتونو ثبات۳-دتوليد دعواملو څخه مؤثره استفاده ۴-اقتصـادي وده۵-دعايد عادلانه ويش۶-داقتصـــادي ســياســتونو اهداف په لاندې څلور ډولونو باندې ويشــل کيږي۱-کامل اســتخدام تامين۲-دانفلاســـيون نرخ کنترول۳-درشـــد نرخ لوړول۴-دتادياتو دبيلانس توازن. دکامل اســـتخدام څخه هدف دادی چې ټوله بيکاري لري کړو دبيکاري ډولونه ۱-طبيعي بيکاري: هغه بيکاري چې په کامل اســـتخدام حالت کې دمزدونو دکموالي له امله کارګر نه غواړي کاروکړي۲-نوســـاني بيکاري: چې جبري بيکاري هم ورته وايي : او جبري بيکاري هغه وخت په بازارونو کې شـکاره کيږی چې کله په بازارونو کې دحقيقي مزد سـره هم اسـتخدام سـطحه دکامل اسـتخدام څخه ټيټه وي او اقتصـادي سـياسـتونو موضـوع دنوسـاني بيکاری کنترول کول دي نوســـاني بيکاري په لاندې ډولونو ويشـــل کيږي۱-حداقل مزد له وجې بيکاري۲-دتقاضــا دنقصــان له وجې بيکاري (کينزي بيکاري)۳-دســرمايي دنقصــان له امله بيکاري۴-دبازار جاري قيمت ته اســـمي مزد ويل کيږي . حقيقي مزد : هغه قيمت چې په حقيقت کې کې يو کارګر بري مونږ ته يو واحد جنس توليدوي.اقتصــادي ســياســتونو دتطبيق ســتونزې: ۱-دنوســاني انحراف وخت په دقيق ډول ســره تثبيت کول يو مشــکل کاروي.۲-دناڅاپي تغيراتو دوامداره کيدل۳-نيول شـــوي تدابير له اجرا څخه وروســـته مؤثر واقع کيږي.۴-اقتصـادي سـياسـت پوهان هميش داوږدمهال لپاره فکر کوي.داقتصـادي سـياسـتونو وســـايل : هغه عبارت دي له ټولو هغه چارو طريقو اووســـايلو څخه دي چې ديو اقتصـــادي هدف دلاسته راوړلو په منظور وضـع کيږي. لنډه داچې ويلای شو چې همدغه وسـايل پخپل ذات کې يو اقتصـادي هدف نه دی بلکې ددې په وسيلې اوپه واسطه هغه ټاکلې اهداف لاسته راوړل کيږی لکه دمثال په توګه دماليې وضـــع کول يا دګمر کي تعريفو لوړول چې په خپل ذات کې يو اقتصـادي هدف نه دی بلکې يوه وسـيله ده چې ديو ټاکلي هدف دلاسـته راوړلو په منظور وضـع کيږي.لمړی پاليسـي : دنړيوال تجارت پاليسـي : تجارت پاليسـي لکه دنورو اقتصـادي پاليسـيانو په څير يوه مهمه اقتصـادي پاليسـي ده چې يو هيواد کولای شـي نوموړي پاليسـي دګڼ شمير اهدافو(دتادياتو په بيلانس کې توازن، دهيواد په داخل کې داستخدام دکچې لوړوالی او داسې نور)دلاس ته راوړلو لپاره په منظور پلي کړي. نوددې لپاره چې دنوموړي پاليسـي څخه په لاس راغلې موسم اودرسـت پيژندلې وي نوداسـې بايد فرض کړو چې ټولې اقتصادي پاليسيانې ثابتې دي،اوويلای شو چې دنوموړي پاليسی پرمټ يو شمير لاندې اهدافو ته لاسرسـی کولای شـو.۱-دتادياتوپه بيلانس کې توازن راوسـتل۲-دخارجي توليداتو درقابت څخه دخپلو داخلي توليداتو حمايت او ساتنه.۳-دdumping policyډمپيګ پاليسی مخنيوي۴-

(c) ketabton.com: The Digital Library

دصادراتو دلازیاتوالي په خاطر دپانگونې هڅونه اوتشویق۵-په ملي اقتصاد کې داستخدام او کارموندنې لوړتیا یا زیاتوالی.۶-دنویو داخلي راتوکیدلو صـــنایعو حمایت اوســـاتنه۷-دهغه خارجي نوســـاناتو ســـره چې ملي اقتصـــاد متاثره کوي مقابله کول.دنړیوال خارجي تجارت دپالیسۍ ډولونه: دنړیوال خارجي تجارت پالیسي په دوولویو برخو ویشل شوي ده ۱-دتجارت څخه دحمایت پالیســي ۲-دتجارت دازاد والی یا ازاد پریښــودلو پالیســي ده .دخارجي تجارت دحمایت پالیسي : نوموړې پالیسي ته دخارجي تجارت دکموالي یا بندیدو پالیسي هم وایي چې اساسا دتجارانو دمدرسې دافکارو څخه سرچینه اخلي کومو چې به ویل ددولت یا یو هیواد دلوړو مصـلحتونو څخه یو داهم دی چې دسـرو اوسـپینو زرو زیاتې ذخیري دخپل هیواد په داخل کې باید ولري.نوموړي پالیســـۍ په لنډ ډول تعریفو: دټولو هغو اصــــولو ، قواعدو، تدابیرو، اوکړنو له مجموعې څخه عبارت ده چې په مســتقیم یا غیري مســتقیم ډول یي په مټ داسې قیودات او شـرطونه په خارجي تجارت باندې دیو هیواد په حدودو کې رامینځ ته شـــي ترڅو دځانگړي اقتصـــادي اهدافو دلاس ته راوړلو باعث شـــي.اوددې پالیســـۍ وســـایل عبارت دي له : دټولو هغو مستقیمو او غیري مستقیمو وسایلو څخه عبارت دي چې پواسطه یی کولای شو په خارجي تجارت کې مداخله وکړو او وکولای شو پرمټ یي ټول هغه ټاکلې اهداف چې غواړو یي په اســـانۍ ســـره په لاس راوړو اودا وســـایل یو لړ قیودات اوبندیزونو څخه عبارت دي چې کله هم دمقدار او اندازي په څیر وضـــع کیږي او کله هم په غیر له دې نه په بل شکل . چې نوموړي وسایل عبارت دي له:۱-دخارجي کرنسۍ کنترول اونظارت۲-گمرکي تعریفي او بنديزونـه:گمرکي تعریفي دغیرومســـتقیمو مـالیـاتو یوه نوعـه ده چې پـه مصرفي اجناسو او همدارنگه په سرمایوي یا کاروباري اجناسو باندې دیو هیواد په سرحداتو کې وضـــع کیږي که نوموړي توکي داخل دهیواد ته راننوځي او که ورڅخه بیرون درومي (صادرات او واردات) چې بیا همدغه تعریفې په مختلفو شکلونو اومختلفو اهدافو لپاره وضع کیږي لکه: دقیمت او نوعیت په اســـاس: ټولې هغه تعرفې چې دتوکو او اجناســـو په قیمتونو باندې دیوې معلومې فیصدۍ په اساس باندې وضع کیږي ورته دقیمت په اساس تعرفه وایي. چې دانوعه تعرفې په ټولو هغو توکو وضـع کیږي. دکومو قیمتونه سـره متفاوت او نوعیتونه اوماډلونه سره توپیر ولري.او ټولې هغه تعرفې چې یو خاص جنس په یوځانگړي نوع باندې دیو معلوم مبلغ په اندازه وضع کیږي ورته دنوعیت په اساس تعرفه وایي چې دانوعه تعرفې اکثر په هغو توکو وضع کیږي چې ماډلونه یا نوعیتونه یي سره تقریبا یو شان وي او قیمتونه یی ســـره دومره متفاوت نه وي ، او دتعرفې دا اخرینې نوع دلمړنۍ نوع څخه په تطبیق کې ډیر اســان ده.دهدف او غرض په اســاس باندې تعرفې: دهدف او غرض په اســاس تعرفې په دوو عمده ډولونو ویشـــل کیږي. یعنې ددولت دعایداتو دزیاتوالي په خاطر اویا هم دداخلي صـــنایعو او تولیداتو دحمایت په خاطر. نوویلای شـــوو چې ټولې هغه تعریفې چې ددولت دخزانې دعایداتو دلوړوالي په خاطر وضـع کیږي. باید په ټولو هغو توکو او اجناسـو وضـع

(c) ketabton.com: The Digital Library

شـي دتقاضـا ارتجاعيت لړ ارتجاعي وي ، داځکه چې دنوموړو توکو باندې لوړو تعرفو په وضـع کولو سـره دولت ایرادات زیاتیږي لاکن همدغو توکوته په تقاضـا کې دومره چندان بدلون نه راځي. او س که چیرته تعریفې دخپلو داخلي تولیداتو دحمایت په خاطر وي نو باید په ټولو هغو توکو چې هیواد ته رواردیږي اودداخلي تولیداتو سره متجانس اورقابت کې وی. کیدای شـــي چې پورته دواړه تعریفي جلاجلا تطبیق شـــي او یا هم دواړه نوع همزمان په یووخت کې پلي شي. دخصوصیت په اساس تعریفې : دخصوصیت په اساس تعریفې کیدای شـي دبدلي په خاطر وي او یاهم کیدای شـي تشـویقي اویاهم کیدای شـي چې تعویضـي بڼه اختیار کړي . دبدلي اخیســتلو په منظور تعریفي په دې معنا چې یو هیواد دبل هیواد نه دغچ اخیســتلو په خاطر دنوموړي هیواد څخه په وارېدونکو توکو لوړي تعریفې وضـــع کړي . تعویضــــي تعریفي په دې معنا چې کله یو هیواد وغواړي چې درقیب هیواد لخوا دډمپنګ دپالیسۍ مخنیوی یی په خپل هیواد کې کړي اوسې نو درقیب هیواد څخه په وارېدونکو توکو باندې دهغو سبسیډیانو اوکومکوونو په اندازه تعریفي وضع کوي ترڅو بیرته قیمت لوړ شي اودرقیب هیواد نوموړي پالیســي ناکامه شــي نو همدغې نوعي تعریفي ته تعویضــې تعریفه وایي . غوره اوتشـــویقي هغې تعریفو ته وایی چې یو هیواد غواړي دبل هیواد ســـره خپلې تجارتي اړیکې بهتره کړي اومظبوطیکړي نو دنوموړي هیوادڅخه په راوارېدیدونکو ټولو توکو او اجناسو ټیټې تعریفې وضع کوي، اوددې قسمو تعریفو څخه یواځې همغه وارېدونکې هیواد ګټه پورته کوي اوبس. دمقدار او کمیت په اساس بندیزونه: لکه دکوټې سیستم quota systemدټیکس کوټـه tax quotaاووراداتو اجـازت نـامې global quota ,import licensing system او داسې نورو څخه عبارت دي . کوټا سیستم یعني دبندیز هغه نوع ده چې په توکو باندې دمقدار اواندازې هغه ټیټ حد په ټاکلوپه شــــکل کې وي. اوس که چیرې دغه نوع بندیز په وارداتو باندې ولګول شـي نو هدف به یي ترینه په خارجي کرنسـۍ باندې دتقاضـــا کموالی وي ترڅو دتادیاتو دبیلانس دعجز څخه مخنیوی وشـــي اوهم په عیني وخت کې موداخلي تولیدات دنورو رقیبو هیوادو درقابت څخه هم ســـاتلي اوســـي. او که چیرې نوموړي بندیزونه په صــــادراتو ولګول شـــــي اوســــنی هدف به ترینه په داخل دهیواد کې دمســـتهلیکینو څخه حمایت او ســـاتنه وي. او ټیکس کوټا په دې معنا چې دولت په یو خاص وارېدونکي جنس باندې دیوې ټاکلي مودي لپاره ټیټې تعریفې وضــــع کوي او کله هم چې ټاکلي موده پای ته ورسیږي نوبیا بیرته لوړوي .دوهمه پالسی :دپانګونې یا سرمایه ګذاري پالیســــي : څرنګه چی پانګونه دپانګوونکود اوږدمهاله تصـــمیم نیونی پوری اړه لری اوپه هیواد کی داقتصـــادی رشـد ضـامنه ده ؛چی پواسـطه یی له یوطرفه څخه په هیوادکی تولیدی ظرفیتونه معلومیږی اوله بل پلوه په نوموړي هیواد کې پانګونې ته دتصـــــدیو اماده ګې بنایي.دپانګونې درامنځته کیدو دوه مرحلې لري۱-لمړنۍ یي مثبت مرحله یادمصارفو دقبلولو مرحله ۲-دوهم یي منفي مرحله یا دمصارفو څخه دځان ساتنې مرحله.نورکس یو اقتصادي

(c) ketabton.com: The Digital Library

عالم دی هغه وايي چې ســــرمايه ګذاري يا دپانګونې مفهوم دادی چې ګوندې يوه ټولنه خپل ټوله جاري منابع خپل توليدي ظرفيتونه او امکانات دخپل اوســني ضــرورتونو دپوره کولو لپاره قرباني کوي . بلکه دخپلو جاري منابعو (مالي منابعو يوه برخه په سرمايه وي اجناسو (ماشينونو) لکه دتوليد وسـايل ، تجهيزات، ترانسـپورت، په تسـهيلاتو .. يا نورو هغو برخو کې مصـــــرفوي کوم چې ورته په راتلونکې موده (اوږد مهاله) کې ديوطرف نه توليد لوړه وي او له بل اړخ نه ورته دزياتې ګټې ، عايد او اقتصـــــادي رفاه دزياتوالي باعث کيږي . نودپورته عالم له نظره ويلای شـــو چې پانګونه دخپلو جاري منابعو يا ســــرمايي(مالي)يوه برخه په سـرمايوي اجناسـو کې کوم چې په راتلونکې درشـد او انکشـاف اوداسـتهلاک توکو دزياتوالي باعث ګرځي.دپانګې اچونې دپاليســی تعريف او هدفونه: تعريف: دملي اقتصــاد له نظره دپانګونې پاليســـي عبارت دټولو هغو قوانينو ، لوايحو اواجراتو بله مجموعي څخه دي چې پرمټ يی په ملي اقتصـــاد کې دپانګې اچونې عمليه او کچه کنترول اوواضـــح کيږي او همدارنګه دپانګې اچونې حجم او اندازه دهغې ويشـنې په سـکتورونو اومنطقو دپانګې اچونې دملکيت او دجنسـيت ټاکنه اوبلاخره دپانګونې ډول او دهغې دتمويل منابع ديوې ټاکلې مودې لپاره په ګوته کوي .دويم:دپانګونې دارزښــت اوشـــکل ټاکونکې عوامل: ويلای شــو دلته يو شـــمير عوامل شـــتون لري کوم چې دپانګې اچونې ارزښـــت او دهغې دنمونې او ډول باندې اغيزه لري . نودغه عوامل بايد ټول هغه کســـان او ادارې چې پاليســـي جوړونکې دي ورته بايد پاملرنه وکړي.الف: دموده توليد جوړښت توزيع شي دسکتورونو ترمنځ او هم داوسنی ودی اونمو اندازه (نسبت).ب: دملي سپما اندازه او هغه عوامل چې په دې تاثير کوي.لکه : ۱-دمزدونو او عايد ســـاختار او جوړښـــت اوهمدارنګه ټولو هغو متوقعه بدلونونو ته کتنه۲-دنرخونو اوقيمتونو سيتم اوټول هغه بدلونونه چې طمع يې کيږي چې کيدای شي چې واقع به شــــي.۳-دپلي کيدونکې مالي پاليســـی او دهغې دوســــايلو (T,G)په تطبيق کې کموالی او زياتوالی۴-دمصارفو په نوعيت اودهغې په نسبت کې بدلون۵-ټولنيز اخلاق او مروج عادتونه اوهمدارنګه دسپما انګيزه۶-دملي اقتصاد وضعيت لکه رکود اونمو يا هم دراتلونکې اقتصادي وضـــعې پـه اړه داميـدواری او نـاااميـدی حـالـت . ۷-دهيواد ودې او پرمختـک نســـبـت اوفيصـــــدي.دريم:دپانګې اچونې تيورياني او پاليســـياني :ددې ترڅنګ بايد دپانګې اچونې پاليسـي جوړونکې ارګانونه او اشـخاص بايد دپانګې اچونې په تيوريانو باندې پوه اوسـې چې پـه دې اړه ډيري زيـاتې تيوريـانې موجودي دي چې مونږ يی يو څو ترينـه پـه لنـډه توګـه يادوه۱-دکينز نظريه: چې وايي پانګه اچونه دســــود دنرخ ســــره اړيکه لري يعنې I=f(i)اچې وروسته بيا په علمي ډګر کې داخبره څرګنده شوه چې پانګونه دسود دنرخ پورې دومره زيا دتړاو نه لري څومره چې يې فکر کيده. I=I0-β(i)۲-دمعجل تيوري يا acceleratorکومه چې وايي په پانګونه اويا هم په پانګونه کې تغييرات دتوليد دتغيرپورې تړاو لري معنا که چيرې توليد زيات شـي نو پانګه اچونه هم ورسـره زياتيږي او که برخلاف توليد يا GDPکې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کموالی راځي نو پانګه اچونه هم ورســــره کمیږي.I=f(GDP)اچي دلته دپانګې اچونې څخه هدف هغه خالصــــه پانګه اچونه ده یعني – net investment=gross investment depreciationمجموعي یا ټوله پانګه اچونه منفي ترینه فرسایشات.۳-دپانګې اچونې لپاره دداخلي رصــید یا stockتیوري: په دې معنا چې پانګه اچونه دګټې داندازې ســره تړاو لري هرڅومره چې پانګونې ته دګټې اندازه زیاته وي په همغه اندازه ورســــره پانګونه تشــــویق کیږي . او دلته ګټه عبارت ده له کاروباریا پانګونې په واسطه لاس ته راغلو ګټو retained earningاو همدارنګه هغه ګټه چې دفرســـایشــاتو له لارې لاس ته راځي . څرنګه چې هره تصـدۍ دذخایرو ایا هم دفرسـایشـاتو په شـکل سـپما کوي. نوویلای شـوچې ذخایر دګټې هغه برخه ده چې دتصدۍ دپانګې مالکانو ته نه ورکول کیږي او فرسایشـات بیادهغه پولي مبالغو څخه عبارت دي چې دیوې تصدۍ لخوا په دې خاطر ساتل کیږي ترڅو پرې ماشین الات او زاړه شــوي تجهیزات تعویض کړي.۴-دپانګې په اړه دنیوکلاســیکو علماو تیوري: نوموړې تیوري وایی چې پـانګونـه دپـانګې دخدمـاتو قیمت پورې اړه لري کوم چې دتولید قیمت پورې تړلي وي.

The conventional and modern theory of investment, where investment is determined by the price of capital service in relation to the output prices.

اوبیا همدغه دپانګې دخدماتو قیمتونه په خپل وار سره دسرمایوي اجناسو دقیمت اودسود نرخ او دکمپنیو دعوایدو باندې دمالیې فیصدي پورې تړلي دي.

The price of capital services depends in turn on the prices of capital goods, the price of tax and the price of tax treatment entering the business sector. thus, the change in output or the price of capital services related to output prices changes the required investment.

دپانګونې منابع: دکورنیو(وګړو) سپما، دتصـدیو سـپما، ددولت سـپما، اودخارج سـپما.دریمه پالیسي : دعاید عادلانه ویش: ویش:په تولید کې دهرشخص دمتناسبې ونډې څخه عبارت دی چې په خپله یی شـــخص اویا یي دهغې وســــایل تولیدوي.یعني عاید باید عادلانه وویشــــل شــي.څلورمه پالیســي : مالي او پولي پالیســي : پیژندنه کلاســیکو اقتصــادي علماوو داســې انګیرله چې په یو اقتصــاد کې تل کامل اســتخدام منځ ته راتلای شــي . دوی داســي ویل که چیرې اقتصاد خپل سرته پریږدو بیکاري خپله له منځ نه ځي. بحران نه رامنځ ته کیږي.چې په همدې توګه دانفلاســـیون درامینځ ته کیدو امکانات هم له منځه ځي.په دې معنا چې دولت بایدپه اقتصـاد کې لاسوهنه ونه کړي.اما کله د۱۹۳۰کال دبحران نه وروسته کینز راپاڅیدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

او دولت نه یی لاسـو هنـي غوښـتنه وکړه. وروسـته کینز له غو ښـتني داخبره په مکمله توګه درک شوي چې یو هیواد او یا هم دنړۍ په کچه داقتصادي ثبات درامنځ ته کیدو لپاره اویاهم دثبات حالت دســـاتلو لپاره ددولت لاســـوهنه ډیره اړینه ده.ځکه چې کله په یو اقتصـــاد کې دبیکارۍ ، قیمتونو پرشـاپاتې اقتصـاد ، دعاید غیرعادلانه ویش اوداسـې نور بحرانونه رامنځ ته کیږي ددولت مداخلي پرته له منځه نه شي تللای . اوخبره دلته ده چې دابحرانونه به دولت څنګه له منځه وړي.؟ځواب موداده چې دولت له دوه مهمو سـیاسـتونو څخه کاراخلي ترڅو په لنډ مهال او اوږدمهال کې اقتصـادي بحرانونه سـره مقابله وکړي. چې دادوه سـیاسـتونه مالي پالیســي اوپولي پالیســي دی . چې مونږ په دې برخه کې مالي پالیســي دهغې اهداف او دهغې اصولو باندې رڼا اچوو.مالي پالیسي مفهوم او پیژندنه: -مالي پالیسي اوږدمهاله پروسه ده چې په اوږده موده کې ددولت مصارف او عواید تنظیموي-مالي پالیسي ددولت دمصارفو او مالیاتو دشکل دهی (بڼه ورکوني) پروسه ده ترڅو دولت پري ټاکلو موخو ته ورسیږي.-پروفیســور لایندهالم وایي چې مالي پالیســي یوه پروســه ده چې دمعینې مودي لپاره ددولت عواید او مصارفو جوړښت تعقیبوي.W leeوایی چې مالي پالیسي په اصل کې لاندې برخې ترمطالعې لاندې نیسـي .۱-دمالیاتو طرز۲-ددولت دمصـارفو طرز۳-ددولت دپور اخیسـتنې طرز۴-ددولت دپورونو اداره کولو طرز.دمالي پالیســۍ وســایل: هغه برخې دي چې دولت دهغو له لارې دیو هیواد په اقتصـــاد کې مالي پالیســـي پلي کوی کله چې دمالي پالیســۍ په وســـایلو یا عناصـــرو خبري کوو نو لاندې برخې دي چې دمالي پالیســـي عمده وســـایل تشکیلوي.۱-ددولت مصارف دیو هیوادپه اقتصاد کې ۲- ددولت لخوا مستقیم او غیر مستقیم مـالیـات. ۳-تمویلي کســـر : دمثـال پـه ډول کلـه چې دولت قرض اخلي یـا هم نوی نوټونـه چاپوي۴-ســبســایدي ۵-انتقالي تادیات لکه تقاعد، دبیکارانو لپاره معاشــات، ســکالرشــیپ مصارف. دمالي سیاستونو موخې : دمالي پالیسي موخې په اوږده موده کې تحقق مومې هغه موخې دي چې یو هیواد یی دمالي پالیسـي په مرسـته داقتصـادي سـتونزو په نوم پیژنـي او له مینځه یي وړي داموخې تل په اوږده موده کې لاسته راتلای شي چې ډیره دقیقې څیړنې او ځیرکتیـا تـه اړتیـا لري چې پـه لانـدې ډول دي ۱-دقیمتنونو ثبـات۲-ددولـت دمصــــارفو دڅرانکوالی طرزټاکل یعنې مثلا دولت غواړي دپترول اســـتعمال کم کړي نو مالیه پري زیاتوي یا بیې لوړوي چې خلک متبادل جنس استعمال کړي لکه دسون ګاز اوداسې نور۳-داستخدام دکچې لوړوالی۴-دعاید عادلانه ویش۵-اقتصـادي پرمختیا۶-دتادیاتو بیلانس دکسـر څخه مخنیوی.دمالي پالیسـي اصـول:لومړی : په سـوداګریز دوران کې دمالي پالیسـي اصـول لکه مترقي مالیاتو سیستم۲-دبیکارانو رفاهي ورکول۳-دزراعتي محصولات حمایوي پالیسي . دملي عاید په توزیع کې دمالي پالیسۍ اصول: (انفلاسیون،ډیفلاسیون،اومالي پالیسي)لومړي ډیفلایسوني خلا اوددولت مصارفاتي اصل: کله چې په یو هیواد کې دیفلاسیوني خلارامنځ ته شي نو دولت ته پکار ده ترڅو Gیعنې ددولتي مصـارفو کچه پورته کړي ترڅو پیسې دوران

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته داخلي شي داچې دولت وغواړي داخلا ډکه کړي ترڅو کامل استخدام رامنځ ته شي باید مصارف ترسره کړي .دوهم ډیفلاسیوني خلا اوددولت مالیاتي اصل: کله چې په یوهیواد کې دکامل اســـتخدام په لوري دولت قدمونه ږدي نو مالیات هم یوه ډیره اړینه لاره دی کله چې ډیفلاسیون حالت وي نو دلته دولت مالیات کموي ترڅو دخلکو په عوایدو کې ډیروالی راشي کله چې عواید ډیر شي مصرف اوورسره پانګه اچونې ته میلان ډیریږي.دریم په انفلاسیوني خلا کې ددولت مصارفاتې اصل: کله چې اقتصاد بوم حالت ته رسیږي داسې یو حالت دي چې ډیرکم ثبات لري او بیرته نزول کوي چې دبحران په لور درومې . چې دلته دخلکو عواید ډیر لوړځي اوتصدئ نه شي کولای تقاضا مرفوع کړي دلته تصدئ دمنابعو له کمبود سره مخ کیږي کله چې تصدئ تولیدي منابع ونلري کارګران له کاره باسې چې بیرته دخلکو عاید کمیږي له دئ سره په ملي عواید و کې کموالی راځي نو دلته دولت ته ضرورده چې دانفلاسیوني خلا له مینځه یوسې. اما داخلا باید ډیفلاسیون برعکس له منځه ولاړشي دولت باید مصارف ودروي ترڅو خلک افراطي عواید کنترول شي ترڅو تصدئ تقاضا په خپله عرضه مرفوع کړای شی. څلورم : دانفلاسیوني خلا دډکولو لپاره ددولت مالیاتي اصل: کله چې یو هیواد کې انفلاســیون رامنځ ته شــي هغه ددې له امله چې اقتصــاد بوم حالت ته ورسیږي دمنابعو کمبود سره مخ کیږي چې دخلکو دلوړعاید له امله راولاړه تقاضا تصدئ نه شي مرفوع کولای نو دولت بایدعواید راکم کړي ترڅو دخلکو تقاضا کمه شي او تصدئ وکولای شــي په شــته منابعو تقاضــا مرفوع کړي .ددې لپاره دولت باید په لوړعاید مالیات زیات کړي . داچې مالیات زیات شـي ورسـره عواید کمیږي چې ورسـره مصـرف ته میلان کمیږي. پنځم : دډیفلاسیوني خلا په ډکولو کې ددولت دانتقالي تادیاتو اصـل: کله چې اقتصـاد کې ډیفلاســیون منځ ته راځي دولت باید یو څه پیســې دبیلابیلو لارو دوران ته داخلي کړي ترڅو په ګردش راشــي اوداخلا ډکه کړي له دې لار و موډیري لاري ولوســتلې اویوبله طریقه چې پیسې دوران ته ورګډې شــي دتقاعدې معاشــات ، بیکارانو معاشــات، خیرات ، اعانه،زکاتونه، صــداقات، اوداســي نورې لارې دي چې ددولت او خلکو لخوا دټولنې دوران ته ورګډیږي . چې دابايد دولت محاســبه کړي کله چې داپیســې دوران ته داخلیږي نو دلته دملي عاید کچه پورته کیږي ورسره تقاضـا پورته ځي چې دتصـدیو دعرضـې لپاره لاره هواروي تصـــدئ خلک په کارګماري اوداګړي په حرکت کې راځي .داچې څنګه دابیلابیل مصارف دوران ته ننوزی عیان لکه د دولت نور مصارفKROهغه ضریب دی چې له مخې يي یادشـوي تادیات په ملي عاید کې بدلون راولي . شـپږم : دانفلاسـیونې خلا په ډکولو کې ددولت دانتقالي تادیاتو اصل:کله چې په یو هیواد کې اقتصاد بوم حالت ته رسیږي نواقتصـاد کې ملي عواید ډیریږي چې تقاضـا ډیره پورته ځي او دتصـدئ دمنابعو له کمبود سـره مخ کیږي. دلته کومه خلا چې رامنځ ته کیږي . ددولت دنده ده ترڅو داخلا داسې له منځه یوسي ترڅو دملي عاید دکمبود په مرسته تقاضا کنترول کړي ترڅو عرضـه وکولای شـي راولاړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

تقاضــه مشـبوع کړي نودلته دولت باید انتقالي تادیات کم کړي ترڅو ملي عاید کم شــي او ورسره تقاضـا کمه شـي .پنځمه پالیسـي :دمالیاتو پالیسـي. شپږمه پالیسـي : دودېز پالیسـي: - کلانترین خطر برای اینده افغانســتان امروز بیلانس واردات اســت. ازدوومليارد زیاتر مواد غذايي وارد میکنم ، وازیک ملیارد ډالر مواد ســاختماني ومواد دیگر واردمیکنم ، یک ازین مواد ضرور نیست که ازخارج وارد شود. ــدافغانستان یو ښارهم منظم ترانسپورت نه لری-افغانستان یو ښار دکابل په شمول تراوسه پورې دکڅافاتو صحیح اودرست مدیریت نه لري-دافغانســتان یو ښــار هم د کابل په شـمول خپل کلني عواید په اسـاسـیتوګه اوواضـح توګه نه ښایي-شپږ مختلفې اداري دکابل په ښاروالۍ کې شتون درلود ترڅو دنوموړي ښاروالۍ عواید راجمع کړي- ۷۵۰ ملیون ډالر بـه دراتلونکې کـال پـه بودیجـه کې یواځې دښــــاري ترون دپروګرام لپاره تخصیص شي ترڅو د ښارونو توازن رامنځ ته شي.په پرمختايي هیوادو کې داستخدام سیاسـت هدف داسـتخدام دسطحې لوړوالی دی او په پرمختللو ملکو کې داستخدام دسیاست هدف بیا داستخدام دسطحې ټیټوالی مخنیوی کول او یا هم کامل استخدام حالت څخه ساتنه کول دي .نو په پرمختیایی هیوادو کې داستخدام سطحې لوړوالی لپاره دخلکو مهارتونه اودپوهې سطحه باید لوړه شـي ، ترڅو خلک دکار لپاره اماده شـي چې داکړنه اوږدي مودې ته ضــرورت لري. په پرمختللو هیوادونو کې هڅه دا وي چې داســتخدام دســطحې کنترول لپاره دپانګې اچووني سیاسـت تعقیبوي. داسـتخدام سیاسـت داهم دی چې دتولني هغې کاري قوي ته چې دکارکولو هیله لري دکارمحل پیداکړي.نظمي سـیاسـت اقتصــادي نظام ته شــکل ورکوي داقتصــادي فعالیتونو لپاره حدود ټاکي او جریاني سیاسـت داقتصــادي سیاسـت هغه تدابیر احتوا کوي چې ددې سیاسـت په واسـطه اقتصــادي جریان عملیه کې مداخله صـورت نیسي او داقتصادي جریان په مستقیم او غیرمستقیم ډول تر تاثیر لاندې راولي.نظمي سیاست دلوبې لپاره قواعد ټاکي اوپـه داســـي حال کې چې جریانـي ســـیاســـت دلوبې حرکات انجاموي.دبازار اقتصـــاد په نظام کې نظمي ســیاســت لمړیتوب لري اواقتصـــادي نظام باید دارنګه تنظیم شي چې دټولني ضرورت وړاقتصادي نتایجولاسته راوړنه کې ددولت اقداماتو ته کم ضرورت احساس کړي اوپه بازار کې جریاني سیاست مداخلات هغه وخت صورت نیســـي چې بازار خپله اداره یا هیڅ او یا په کافي اندازه فعالیت ونکړای شـــي. اودعرضــــه کوونکو او تقاضـا کوونکو ترمنځ رقابت مطلوب اجتماعي نتایج لاسـته رانه وړي لکه دعاید غیرعادلانه ویش او صحې ځانګې محصولاتو قیمتونو لوړوالی.نظمي سیاست دنده لري څو په قواعدو یو دوامداره سیسـتم چې په موجوده قوانینو متکي وي ایجاد اوپه کاراچوني سـره یي په اقتصــادي ژوند کې عملي کړي. دبازار په اقتصــاد کې نظمي سـیاسـت لمړیتوب لري دنظمې سیاست دشکلدهی ځانګې عبارت دي له ۱-پلان جوړوني، رهبري او داقتصــــــادي جریاناتو انســـجام ، دتصـــدیو او کورنیو قانون، مالي قانون ، او پولي قانون، دبازارقانون ،دمالکیت قانون او بلاخره دخارجي اقتصــاد قانون دنظمي سـیاسـت جوړوني اصـلي مرجع

(c) ketabton.com: The Digital Library

مقننه قوه، جوړوي.جرياني سياست دنظمي سياست خلاف داقتصادي جريان په فعاليتونو کې مداخله کوي. دجرياني سياست تطبيق تدابير ساحات له منفرد اجناسو او عواملو بازارونه، اقتصادي سکتورونه يا په مجموع کې ملي اقتصاد څخه عبارت دی . ددې سياست اصلي پلي کوونکي اجرايه قوه ده چې هڅه کوي څو اقتصادي جريانات اوياقتصادي جرياناتو نتايج په لنډ مهال اويامنځ مهال موده کې دبازارد قيمتونو په تعين، دمالياتي په نرخونو تغيراتو ، دربحې په سطحې نرخونو په تغيراتو اوانتقالي تادياتو په واسطه ترتاثير يااغيزې لاندې راولي. اکثراوخت جرياني مداخلات دمنابع ناسم ويش اونامطلوب جريان نتايج منځته راوړي چې دوباره مداخلاتو ته اړتيا پيداکيږي او دنظمي سياست ځانګړي تدابير : مستقل مرکزي بانک ايجاد، دکارحمايت قوانين او تطبيق،چاپيريال ساتني قانوني اصلاحات دپانګې اچونې داستهلاکاتو توقعات سنجش امکانات اوداسې نور .مثلا دچاپيريال ساتنې په موخه دموقت وخت لپاره دموټرو او عراده جاتو ګردش بنديز دجرياني سياست تدابير دي په عملي اقتصاد کې نه شي کيدلای چې نظمي سياست دجرياني سياست څخه دقيقا جداشي. ځکه اقتصادي او اجتماعي اهداف دحدودې شرايطو په وضع کولو سره اوهم دمستقيمو مداخلاتو له لارې لاسته راځي.په ۱۹۱۴م کال څخه اقتصادی سياست دکاملې کلاسيکې ازادۍ په اساس انجاميده درقابتي نظام رامنځ ته کولو لپاره دوالتروايکن اوونظرونو شرطونه: دبازار شکل يا جوړښت۲-دپيسو دارزښت استقرار۳-بازارته دداخليدو ازادي۴خصوصي مالکيت ۵-دقرارداد ازادي ۶-شخصي ملکيت مسوليت او منفرد اقتصاد ګډ تاوويکونو مسوليت۷-يوه دوامداره او مرتبط اقتصادي سياست چې انساني بې اطميناني له منځه يوسي. داستخدام سياست نظمي تدابير کولای شو په لاندې برخو تقسيم کړو:۱-دکاربازار دنظام قواعد۲-دکارحقوق۳-ملاتړ۴-دکارمبارزه ددې لپاره چې تصديو او کارګرو ترمنځ اړيکې قوي شي نو دبازار دنظام قواعد بايد عملي شي او دبشري پانګې دتصاعد لپاره بايد يو لړ دبازار نظام نظمي قواعد رامنځ ته کړې چې لاندې دي ۱-دکارعايد : بايد مناسب وي ترڅو دواړه خواوي پرې راضي وي او دکارعايد سطحه ژوندسطحه تامين کړې ۲-دکارخطرات: په دوه ډوله دي ۱-جمعي ۲-عادي : عادي خطرات هغه خطرات دي چې په روزمره توګه ژوند کې رامنځ ته کيږي لکه بوډاوالی مريضي او نورجمعي هغه دي چې په ناڅاپي ډول رامنځ ته کيږي نو ددې لپاره لکه نوساني انحراف بايد يو لړ قواعد وضع شي او دخطراتو مخنيوي وشي ۳-کاريو متاع(جنس)ونه شميرل شي ځکه چې کار تخصص ته اړتيا لري ۴-دوظيفي انتخاب په دې معنا چې کارګر ويره لري چې که دا کار انتخاب کړم نوپه راتلونکې کې ّبه په دې کې پاتې کيږم نوبايد يو لړ قواعد وضع شي.

د عامه مالي چارو بنسټونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمالي چارو (finance)او ماليي (tax)مفاهيم يو له بل څخه دجلا کيدو وړ دي دبيلګي په توګه ماليات هغه ورکړي دي چې ددولت لخوا دطبيعي او حقوقي شــخصــيتونو پرعوايدو او شتمنيو باندې وضـع کيږي.حال داچې عامه مالي چاري دعايداتي سرچينو موندل او تدارک کول دي اوددولت په واسطه دټولنې داړتياوو دپوره کولو په خاطر دهغوی لګول دي .ترهلي: وايي : مالي علم هغه يو خپلواک علم دی چې دبحث موضـــوع يې ددولت مالي اقتصـــاد دی مالي علم ددولت دمالي اقتصـــاد په هکله له دوو موضـــوعاتو څخه خبرې کوي. مالي علم په کوم مفهوم ســـره ددولت له مالي اقتصـــاد څخه بحث کوي په دې هکله دوه نظريات شـــتون لري۱-مالي علم دهنردعلم په توګه: دپخوانيو نظرياتو له مخې مالي علم ديوه ديســـيپلين په توګه پيژندل شـــوی او ديوه هنر دعلم په توګه دمالي اقتصـــاد په موخو باندې دملي اقتصـــاد علمي ســـپارښـــتنې او وينا کول تطبيقوي او په دې توګه ددولت دمالي اقتصـــاد ســـتونزې هواروي. او دانظريه په ۱۸۳۰ څخه مخکې ترســـترګو په هغې وخت کې لامالي علم چا دخپلواک علم په توګه نه پيژنده او په شـــلمه پيړۍ کې بيا دالاړه له منځه۲-مالي علم ديو خپلواک علم په توګه: ددغې نظريې سره سم مالي علم ديو سيستماتيک نظري علم دی چې لکه دبل هر علم په شـــان ديو مشـــخص معرفت او دپوهې دموضـــــوع لرونکی دی چې دمعرفت له دغې موضوع څخه په ګټه اخيستنې سره کيدای شي دمالي اقتصاد ديوې خالصې تيورۍ دپرمخ بيولو لپاره کاروابخلو او دهغې په مرســـته ددولت دمالي اقتصـــاد ســـتونزې هواري شـــي. کله چې دولت خپلو تشـــبثاتي چارو په اډانه کې اجناس او خدمات توليد او هغه بازار ته عرضـــه کړي نو دغو هڅو په ترخ کې دخصـــوصـــي اقتصـــاد دسـيال په توګه واقع کيږي. نو ځکه دهغو پربيو او کيفيت کميت او توليد باندې اغيزه همدارنګه کله چې دولت له وګړو او موسساتو څخه په بيلابيلو بڼو ماليات ترلاسه کوي نودهغو په واسطه په سيده توګه دموسـساتو او اشـخاصـو دلګښـت اندازه سپما اودپانګي دجوړيدو امکانات اودپانګونې اندازه تراغيز لاندې راولې ددولت دمالي اقتصاد دغه ډول اقتصادي اغيزې په خصوصي موسساتو اوافرادو باندې يو اړخيزه بڼه نه لري بلکې بلمقابل خصـــوصـــي اقتصـــاد هم دمقابل لوري په توګه ددولت په مالي اقتصـــاد باندې خپله اغيزه اچوي دبيلګې په توګه دخصـــوصـــي اقتصـــاد فعاليتونه که ددولت له اقتصادي فعاليتونو سره سيال په توګه دودې او که ددمتمم و همکار په توګه وي په هر حالت کې ددولت په اقتصـادي فعاليتونو باندې اغيزې لري کله چې موضـوع ددولت دمالي اقتصاد دپلوه ګورو نو ليدل کيږي چې دخصوصي اقتصاد دفعاليتونو کميدل او زياتيدل دخصـــوصـــي اقتصـــاد دعوايدو دکمبود او زياتيدو لامل کيږي او داخپله ددولت په مالياتي عوايدو باندې اغيزه کوي ددې معنا داده چې دخصـــــوصـــــي عايد زياتوالی ددولت دعوايدو زياتوالې امکان برابروي خو دخصـــوصـــي عايدو کمښـــت ددولت دمالياتي عوايدو دکمښـــت لامل کيږي. دمالي علم دندې دادي چې ۱-ددولت دمالي اقتصـــاد ماهيت توضـــيح کول۲-دبيلابيلو هيوادونو مالي اقتصـــادونه هم دتوضـيح او وڅيړي۳-په دې هکله څيړنه چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمالي اقتصاد دپام وړ موخې په واقیعت کې ترکومه بریده پورې تطبیق او ترلاسه شوي دي ۴-ددولت دمالي اقتصـــادي تدابیرو دعملي کولو اغیزې چې په اقتصـــادباندې کیږي، په کره ډول تحلیل او ارزول. عامه مالي چارو لپاره اړتیا: ځکه احساس شوه چې په هر هیواد کې دیو شمیر ټاکلو موخو ترسره کول چې په حتمي توګه ضروري بریښې باید ددولت له خوا وشي لکه سیاسي موخې امنیتي او دفاعي چارې حقوقي مسایل او اقتصادي مقاصد اواهداف لکه دزیربنا ګانو جوړول دلویو لارو جوړول دبندونو او ویالو کیندل دعلمي او تحقیقاتي موسساتو جوړول روغتیایی تاسیسات او نورعام المنفعه تاسیسات . دولت هغه وخت تشبثاتیعواید لاسته راوړي چې لکه خصوصیاقتصاد په شکل په تولیدي فعالیتونو لاس پورې کړي اجناس او خدمات تولید او بازار ته یې عرضه کړي او دهغو په بدل کې عاید ترلاسه کړي له دې امله چې ددولت لکه دخصوصي اقتصاد په شان تشبثاتي عواید دخپلو فعالیتونو په بدل کې ترلاسه کوي او جبري بڼه نه لري بلکې دبازار له طریقه او په اختیاري ډول یې ترلاسه کوي . نو ځکه تشبثاتي عواید ددولت داصلي عواید په نوم یادیږي. دولت خپل یو شمیر نورمالي وسایل په اجبارې توګه او له خپل قدرت څخه په استفادې سره دبیلابیلو مالیاتو داخیستلو له لارې دمحصول او ونډو له طریقه ترلاسه کوي چې ددولت دغه ډول عواید ددولت داشتقاقي عوایدو په نامه یادیږي. دالمان هیواد نامتو پوه ګیرلوف : دولت دمالي اقتصاد مولدیت او اجرات له کریدیت سره تشبیه کوي دبیلګې په توګه دکریدیت په واسطه پولي او مالي وسایل له پس انداز کوونکو څخه متشبثینو او پانګه اچونکو ته ورلیږدول کیږي او دپانګونې لپاره په کاریږي دعامه مالي چارو اهمیت۱-دلګښتونو لپاره کافي دتمویل منابع درلودل۲-ددولت دلګښتونو او عوایدو ترمنځ تعادل۳-دلګښتونو په برخه کې سپما کول. لکه هغسې چې ددولت په عاید کې زیاتوالی ددولت دمالي بنسټ دپیاوړي کیدو لامل شي او دولت په دې باندې توانمند کوي چې دخپل مالي اقتصاد دفعالیتونه پراخ کړي او دولت په لګښتونو کې داقتصادي پرنسیپ تطبیق کیدل یانې په ډیرلګښت سره دولتي ټاکلي پروژې عملي کیږي.اوددولت په لګښتوونو کې دسپما لامل شي اودولت په دې باندې توانمند کړي چې په دغو سپما کړل شویو پیسو باندې یوه بله کوچنۍ پروژه ، یا دهغې یوه برخه تمویل کړي چې په دې توګه به ددولت په لګښتونو کې سپما او صرفه جویی په حقیقت کې ددولت په عوایدو کې یو ډول زیاتوالی هم په سیده او هم په ناسیده توګه راولې. مالي علم له نورو اجتماعي علومو سره ډیرې نژدې اړیکې لري نوځکه داډیره ستونزمنه او ناممکنه خبره ده چې ددولت دمالي اقتصاد ستونزې داقتصادي تیوریګانو له مرستې پرته حل شي . ددولت دمالي اقتصاد اغیزې په مجموعي اقتصاد باندې په خپله ددولت دمالي اقتصاد داغیزو په اندازه ژورې او مهمې دي . ددې معنا داده چې څومره چې ددولت دمالي اقتصاد ونډه او سهم څه په نسبي اوانډولیزه توګه او څه هم په مطلق ډول دشلمې پیړۍ له پیل څخه بیا تراوسه پورې زیاتره هیوادونوکې زیاتوالي موندلی . یعنې ملي عاید دانډول سره سم

(c) ketabton.com: The Digital Library

پراخه شوی.دبودجې توازن دغه اصل دپرنسیپ له مخې مطالعه کیږي هغه وخت دعمل په ډګر کې عملي کیدای شي چې ددولت دلګښتونو په اړخ کې هم له اقتصادي پرنسیپ څخه کارواخیستل شي داځکه که چیرې ددولت په لګښتونو کې اسراف وشي اولازمه پاملرنه ونه شي ممکن ددولت دعوایدو زیاتیدل به هم دپلان شویو مصارفاتي پروژو لپاره بس نه شي او داقتصادي پرنسیپ مطابق به ورته ونه رسیږي او په پایله کې به یو شمیر لګښتي پروژې پرته له تطبیق کیدو څخه پاتې شي یا به پوره نه شي. دبحران او اقتصادي ډب یا رکود په حالت کې ددولت دندې داقتصادي او ټولنیز حالت دښه والي په خاطر زیاتیږي نو ځکه لګښتونه هم زیاتیږي داقتصادي رونق حالت کې دخصوصي اقتصاد دفعالیت او پرمختیا لپاره لار هواروي اوددوي دګټو وټو زیاتوالي امکان هم ډیر وي نوځکه دولت زیاتو لګښتونو ته هیڅ اړتیا نه شته . دمرکنتلست دولت داقتصادي مهم سیاست په سوداګرۍ کې مثبت بیلانس ته رسیدل او چې دغه موخې ته درسیدوپه خاطر په مجموعي توګه اقتصادي چاروکې ددولت لازیاتي مداخلې ته اړتیا وه خو په خاص ډول لاندېنیو چاروته۱-داستخدام دکچې لوړول اودهیواد دننه دتولید داوچتولو په خاطر ددولتي تصدیو تاسیس او پیاوړي کول ترڅو په دې توګه صادرات زیات او واردات کم شي اوپه پایله کې یې دسوداګرۍ مثبت بیلانس ترلاسه شي۲-خصوصي متشبثینو ته په سیده او ناسیده توګه دمالي او پولي مرستو او انحصاري امتیازاتو دورکولو له لارې دخصوصي صنایعو پیاوړي کول۳-دصادراتو دګمرکي تعرفي دوضع کولو له طریقه دپخو او نیم کاره موادو دصادراتو مخنیوی ترڅو دغه توکي دهیواد دننه په کورنیو صنایعو کې په کارتمامه اوپخو محصولاتو بدل شي او په دې توګه له کورنیو خامو توکیو څخه اعظمي استفاده وشي ۴-په واردونکو صنعتي محصولاتو باندې دډیر اوچت محصول وضع کول ترڅو دوارداتي محصولاتو راتګ منع او په دې توګه دهیواد داسعاري ورکړو اندازه کمه شي۵-دکارتماموپه صادراتو باندې ډیر لږ ګمرکي محصول ټاکل ترڅو صادرات ښه پیاوړي او وهڅول شي او دهغو له طریقه ددولت اسعاري سرچینې پیاوړې شي ۶-له بهرڅخه په واردو شویو خامو توکو باندې ډیر لږ ګمرکي محصول کیشودل ترڅو دخامو توکو دواردولو دهڅونې لامل شي او دهیواد دننه په کارتمامو پخو موادو پروسیس شي. دمرکنتلستانو سیاست بنستیزه موخه په سوداګرۍ کې مثبت بیلانس وه.دروسیې نامتو عالم (ن ـ ـ ک ـ ـ یچیف) دمالي علم دندې داسې توضیح کوي : دپولي زیرمو او عایداتې سرچینو رامنځ ته کیدل او شکل۲-دپولي زیرمو او عایداتي سرچینو ویش او لګول۳-دپولي زیرمو او عایداتي سرچینو دویش کنترول کول. اوس ددې لپاره چې دولت خپلې ورسپارل شوې دندې ښې ترسره کړي باید کافي اندازه مالي وسایل ورسره وي اودولت دغه مالي وسایل په بیلابیلو بڼو او ډولونو په لاندې توګه ترلاسه کوي۱-ددولت تشبثاتي عواید۲-محصول او ونډې۳-مالیات۴-جریمې۵-داړتیا پرمهال او وخت سره سمې ددولتي شتمنیو او جایدادونو پلورل او ددولتي خدمتونو عرضه کول۶-دکورنیو او بهرنیو

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورونو اخيستل۷-دبهرنيو او كورنيو بلاعوضونو مرستـه ترلاسـه كول. دولت هغه وخت تشبثاتي عوايد ترلاسه كولای شـي چې كله دخصـوصـي اقتصـاد په شـان په توليدي فعاليتونولاس پورې كړي اجناس او خدمات توليد او عرضـه كړي. او دهغو په بدل كې عايد ترلاسـه كړي. دخصـوصـي او دولت دمالي اقتصـاد ترمنځ توپير ۱-دپلان جوړونې له پلوه توپير۲-دګټو ترلاسـه كولو له پلوه توپير۳-ددندو له پلوه توپير۴-داحتياجاتو دپوره كولو له پلوه توپير۵-دلګښتونو او عوايدو دمخكې وروسته والي له پلوه توپير۶-دعوايدو دچمتو كولو له پلوه توپير۷-دتوليد دماهيت له پلوه توپير۸-دخدماتو دجبران له پلوه توپير ۹-دنافعيت او دهغه دسنجش له پلوه توپير.مالي علم ددولتي فعاليتونو داغيزو دتحليل او تشريح او دځانګړو موخو سره سم دهغه ډير ښه سمبالول او معقول تنظيم كول دي مالي علم دوه برخې لري ۱-مالي سياست۲-مالي تيوري. دمالي علم تحقيق او څيړني موضوع نه يوازې دكورني مالي اقتصاد څيړنه ارزونه تحليل او ارزيابې كول او توضيح كول دی بلكې دنړيوال مالي اقتصاد دستونزو څيړنه او تحليل كول هم دي ترڅو دهغوي له لوری څخه دداخلي مالي حالت او وضعيت دښه كولو په خاطر ګټه واخيستل شي دSonnenfelsله نظره سره سم مالي علم دهغوژورو بنستونو مجموعه ده چې له هغو سره سم ددولت عوايد په ډيره شه او ګټه وره توګه ترلاسه شي. هنريش راو: چې په ۱۹۳۰ م كال كې يې په لومړي ځل اقتصادي علوم په دوو برخو يا نې ملي نظري اقتصاد او مالي علم اوداقتصادي سياست باندې وويشل وايې چې مالي علم هغه پوهه ده چې دهغې په واسطه ددولت اړتياوي په مادي وسايلو سره په ډيره ښه بڼه بشپړې شي . مالي علم هغه خپلواک علم دی چې دهغې دبحث موضوع ددولت مالي اقتصاد دی دلته به ددولت له مالي اقتصاد څخه موخه دعامه وسايلو اقتصاد وي.دليبرال اقتصادي نظام يا داقتصادي خپلواكۍ غوښتنې دنظام يوه مهمه ځانګړتيا چې كلاسيكو پوهانو هغه غوښتله داوه چې په اقتصادي چارو كې ددولت نه لاسوهنه وي او داقتصادي فعاليتونو نوښتونه دي خصوصي افرادو ته پريښودل شي . ددوې دفلسفي مطابق كه چيرې افرادو ته په اقتصادكې ازادې وركړل شي ، نو دټولنې هروګړی به دخپل وس سره سم دخپل استعداد مطابق يو كاروبار ځانته غوره او پيل كړي. دلزالي له نظر سره سم چې ددغه ډول نظام يو كلك پلوی وه دولت بايد داقتصـاد په ډګر كې ساختماني دندې يعنې توليدې فعاليتونه ترسره نه كړي بلكې داقتصادي نظم دداډمنتيا لپاره صرف انتظامې دندې پرمخ بوځي. ادم سميت دليبرال اقتصاد پلوی داسې نظر وركړی دولت بايد په اقتصادي چارو كې دنورو ترڅنګ زيربنايي تاسيساتو دندې پرمخ بوځي. چې انفرادي وګړي دغه ډول زيربنايي ساختماني دندې نه ترسره كوي . دمركزي پلان جوړونې اقتصاد: كې دتوليدې وسايلو ددولتي كيدو له امله دټولنيز محصول زياته برخه په سيده توګه په دولت پورې اړه پيداكوي. دټولنيز محصول ويش په خلكو باندې ددولت له خوا ټاكل شوي عايد سر ه سم ترسره كيږي. او بيې هم ددولت له خوا ټاكل كيږی. دمركزي پلان جوړونې په اقتصاد كې چې مستقيم يا سيده ماليات له

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولتي تصـديو څخه اخيسـتل کيږي ددولت دمالياتي عوايدو اصـلي او غوښـنه برخه جوړوي چې په عمومي توګه ددولت دغه ماليات په دوو بڼو يو يي له توليدي تصديو څخه په توليداتو باندې ماليات دي او بله يې له خدماتي تصديو څخه په خدماتو باندې ماليه اخيستل دي دماليي سـنجولو بنسـټ دفعاليت ځايونو دخرڅلاو دوران دی .دمرکزی پلان لرونکې اقتصـادي نظام هيوادو کې ددې عوايدو ډيره برخه دملي شويو شتمنو څخه ترلاسه کيږي او مالياتي عوايد په هغو کې ډيره لږه ونډه لري او ددولت دبودجې په تمويل کې يې برخه کمه وي . دمرکزي پلان جوړونې اقتصــاد لرونکو هيوادونو کې ددولت بودجه له پلان ســره ســمه ديو شــمير پرنسـيپونو له مخې ترتيبيږي او بيا تطبيق کيږی چې دغه اساس پرنسيپونه ياصـول دادي ۱-دبودجې عمومي پرنسيپ(دتوازن پرنسيپ)دبودجې جوړونې صرفه جويي پرنسيپ دمالي پلان جوړونې او ديموکراتيک مرکزيت دوحدت پرنســيپ) *دبودجې اختصــــاصــي پرنســـيپ(دبودجې دوحدت پرنســيپ)دبودجې دکامل والی او هدف پورې مربوط والی پرنسـيپ)؟؟په مداخلي (مداخلوي) اقتصــادي نظام کې يعنې په اقتصــادي چارو کې ددولتي فعاليتونو دورځ په ورځ زياتيدونکو لاسـوهنو په صـورت کې چې دليبرال اقتصـادي نظام يو تعديل شوی شکل دی . ددولت دمالي اقتصاد دفعاليتونو دترسره کولو لپاره پراخه ساحه شته چې له هغې ســره ســم ددولت دمالي اقتصــاد حجم او ســاحه هم پراخيږي. دمرکزي پلان جوړونې په اقتصـــاد کې دبودجې دتوازن اصــــلي علت دادی چې دبازار اقتصـــاد لرونکو نظامونو کې دبيو او عوايدو دبدلون ددولت په بودجه کې هم بدلون راولي او له اقتصـــادي شرايطو سره سم ددولت دبودجې دتوازن کله کسر او کله مازاد سره مخامخ کوی حال داچې دمرکزي پلان اقتصـاد لرونکو نظامونو کې لکه مخکې چې وويل شـو پورتني دواړه کميتونه ددوې له خوا ټاکل کيږي نو ځکه ثابت هم پاتې کيږی. په مختلط اقتصادي نظام کې هم ازاد بازار يعني دشخصي ملکيت لرل او شخصي تشبثاتو شته او قانوني رسميت لري او هم په کې دولت دمالک په توګه دمتشـــبث په توګه او هم دکنترول کوونکو په توګه په اقتصــــادي فعاليتونو کې برخه اخلي او دنافذ حيثيت لري. په دغه ډول اقتصــــادي نظام کې دنن ورځې هغه ټول هيوادونه شــــامل دي چې دمرکزي پلان اقتصــــادي نظامونه نه لري. ګډ يا مختلط اقتصــاد دهغه ډول اقتصــاددی چې په هغې کې دولت دپام وړاجناس او خدمات عرضــه کوي او دخصـوصـي اقتصـاد فعاليتونه تنظيموي. دمداخلو ي اقتصـاد نظام چې دنولسـمې پيړۍ په وروستيو کې په ۱۸۷۵ م کال وروسته په المان کې رامنځ ته شو اساسي موخه يي داوه چې دخصـوصـي نوښـتونو لپاره ديوې ازاده فضـا په تضـمين کولو سـره ددولت دخپلو مالي او اقتصـــادي فعاليتونو دپراخولو په واســـطه هغه ډول ناوړه پايلې او منفي اغيزې چې دبازار اقتصـادي نظام داقتصـادي عمليې دجريان له امله رامنځ ته کيږي له منځ نه يوسـې او مخه يي ونيسـې اوداقتصـادي پيښـو جريان دټولنې او ټول ملي اقتصـاد په ښه تراغيزې لاندې راولي او اقتصاد دنورو پرمختياوو لپاره لاره هواره کړي . اساسي علت درامنځ ته کيدو يي

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې وروسته ترصنعتي انقلاب څخه يو شمير ناوړه اقتصادي او ټولنيزي پيښي لکه داقتصادي بحرانونو پيښيدل،بيکاري زياتيدل، دکارډيرستونزمن شرايط او په کارګرو يې ظالمانه چلند اودکاردوخت زياتول خو دلږ مزدونو ورکول په ماشومانو باندې کارکول او نورعوامل رامنځ ته شول ددغه ناوړه پايلو دله منځه وړلو لپاره په خاطر او دهغو نورو اقتصادي او ټولنيزو ناوړه پايلو دمخنيوي لپاره په اقتصادي چارو کې ددولت دلازياتې مداخلي لامل شوه له دې امله چې دپورتنيو دندو ترسره کيدو پيسو او لګښت ته اړتيا لرله نو دانظريات ددې لامل شو چې ددولت دمالي اقتصاد ساحې ته پاملرنه زياته شي. والټروايکين په نوم يو پوه ديواغيزمن رقابتي نظام درامنځ ته کولو لپاره اوو سازماني اصول او څلور انتظامي اصول پيشنهاد کړي دي دادي چې سازماني اصول۱-دبشپړو رقابتي بيو سيستم ۲-دپيسو دارزشت استقرار۳-بازارته داقتصادي عاملينو راتګ(شغل او کارونو ازادي)۴-په توليدي وسايلو باندې دخصوصي ملکيت شتون۵-دقرارداد ازادي ۶-داقتصادي سياست ثبات او دوام. انتظامي اصول ۱-دولت بايد دکارتلونو او انحصاراتو دشکل مخه ونيسي او ضروري او نه منع کيدونکي انحصار داسې کنترول او ترڅارنې لاندې ونيسي چې دبعضو بيي لکه درقابتي بيو په شان شي۲-دولت بايد دخپلو مالياتي سياستونو له طريقه پرته له دې چې په اقتصاد کې پانګونې له خنډ او ځنډ سره مخ شي دعايد بيا ويش اصلاح او سمون په کې راولي ۳-دولت بايد دکاردوختونو دبشځو داستخدام او دماشومانو دکارپه هکله نوي ځانګړي مقرارت جوړکړي، ترڅو کارګران ډاډمن وي او مصونيت ولري او له دې پرته له طبيعي سرچينو څخه دغير اقتصادي استفادې مخه ونيول شي۴-دولت بايد حد اقل مزدونه په عادلانه توګه وويشي . دازادي غوښتني نوی اصالت هم له دولت څخه يو څو غوښتني لري چې دهغوی عملي کول ددولت دمالي اقتصاد دپراختيا او ښه کيدو لامل کيدای شي. داسلامي حکومت مهمې دندې۱-دغربت فقر بيکاري له منځه وړل۲-دپيسو دحقيقي ارزښت ساتل۳-دقانون(شريعت)تطبيق کول۴-دټولنيزو اقتصادي عدالت ډادمنتيا۵-دامنيت او دعايد دعادلانه ويش ډاډمنتيا۶-دنړيوالو اړيکو ساتل او دهيواد دپولو ساتنه . داسلامي دولت عايداتي سرچينې په دوه ډوله دي۱لومړني او ثابت ماليات: هغه ماليات دي چې دهغو اندازه انډول او دوضع کيدلو او اخيستو حالات په سيده توګه شريعت ښودلي لکه : زکات،خمس، عشر، خراج، جزيه، صدقه، رقت او بې وارثه ميراث دثابتو مالياتو په نوم يادېږي.۲-متغيير(حکومتي)بدليدونکي ماليات: داهغه بيلابيل ماليات دي چې اسلامي حاکم کولای شي په ځانګړو شرايطو کې هغه واخلي . دهغو اندازه او نسبت لپاره کوم ځانګړی مقدار په شرع کې نشته بلکې دټولنې داړتياو اودحکومت په ضرورتونو پورې اړه لري چې داسلامي حاکم په پام کې نيسي لکه دطبيعي منابع له درکه عوايد دکانونو سړکونو ځنګلونو سيندونو او نورو څخه عوايد).همدارنګه په وارداتو ماليات بې سوده حسنه پورونه ددولتي ملکيتونو عوايد او ددولتي خدماتو عوايد. والټراويکين وروسته درقابتي نظام دپياوړي کولو په خاطر دولت ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو شــمیر نوي دندې پیشــنهاد کړي چې ددولت دمالي اقتصــاد دپراختیا لامل شــول. دولتي تصــدۍ ددوه ډوله مالیاتو تابع دي په مرکزي پلان جوړونې په اقتصــادکې یعنې پرمفادو یا ګټو مالیات او په تولیداتو مالیات . اسلامي حکومت په اقتصاد کې دپراخه ملکیت اختیارونو ، او ددندو لرونکی دی چې په دې برخه کې دولت ته دپراخه لاســـوهنې څارنې او مداخلي امکانات ورپه برخه کول . داسلامي اقتصاد په نظام کې ټولې اقتصادي سرچینې چې په هغو کې عامه ګټې نغښـــتې وي بیت المال ته په واک ورکول کیږي. ځنګلونه ســـیندونه، اوبه شــرکتونه، کانونه.په لیبرال اقتصــادي نظام کې دولت دفعالیت ســاحه محدوده وي او ترډیره بریده دفاع، امنیتي ، علمي، تحقیقاتي، او زیربیناګانو دجوړولو دندې په غاړه لري چې له دغې نظریې سره سم دولت دمالي اقتصاد ساحه هم محدوده وي.دمرکزي پلان جوړونې په اقتصـــاد کې ددولت بودجه دملي عاید ډیره لږه برخه جوړوي او پرتولیدي وســـایلو باندې ملکیت دولتي وي نو ځکه ددولت ډیره برخه عواید په دغه نظام کې ددولتي تصدیو له مدرک څخه ترلاســـه کیږي. په دغه ډول نظام کې بیې ددولت لخوا په ثابته بڼه ټاکل کیږي. په دغوډول نظامونو کې دخلکو څخه مالیات او دولتي تصــدیو څخه مالیات راټولیږي. دمرکزي پلان لرونکی هیوادونه کې له عملي او نظري پلوه دبودجې توازن په کلکه ســـره رعایت کیږي. په ګډ یا مداخلوي اقتصـــاد کې ددولت مداخله په ټولنیزو چارو کې زیاتیږي چې مهم عامل یې صــنعتي انقلاب او دهغه ناوړه ټولنیزی او اقتصــادي پایلې دي. دعامه مالي چارو بنسټونه: دوه ګونی موډل: دې کې داقتصــادي پیښو جریان داسې پرمخ ځي چې کورنۍ خپل تولید عوامل او خدمات تصـــدیوته ورکوي او تصـــدۍ تولیدشـــوي اجناس اوخدمات بیرته دتولیدي عواملو په بدل کې کورنیو ته ورکوي شکل په لاندې ډول دی

اوس همدې شــکل ته لږ پراختیا ورکوو چې سپمااوپانګه اچونه دپانګې دجوړیدو په بڼه ځای په ځای کړو او دولت فعالیتونه هم ځای په ځای کړو نولاندې شکل به ولرو

پورته اقتصــادي دوران کې لاندې پیښــې پیښــیږي۱-کورنۍ خپل دتولید عوامل تصــدیو ته په واک کې ورکوي ۲-کورنۍ دخپلو تولیدي دعرضـــې په بدل کې تصــدیو څخه دعوایدو په بڼه خپل عوض یاجبران ترلاسه کوي۳-کورنۍ تولید عوامل دولت ته سپاري او دولت ته په سیده توګـه مـالیـه ورکوي۴-دولـت کورنیو دتولیـد عواملو پـه وړانـدې هغوی تـه عـایـد ورکوي اویو شمیر بلاعوضه مرستې ورسره کوي.اودټولنیزواوفامیلي کومکونو په بڼه ورته مرسته ورکویږ ۵-کورنۍ خپل یوه اندازه عاید سپما کوي. چې دغه پاتې شوي عاید له ټولې کورنۍ څخه دپانګې دجوړیدو په موخه راټولیږي.۶-تصـــدۍ هم دولت ته په ســـیده اوناســـیده توګه مالیات ورکوي۷-دولت تصـــدیو څخه دخپلې اړتیاوړ اجناس اوخدمات اخلي او له دې پرته

(c) ketabton.com: The Digital Library

تصـــديو ته په سـيده اوناسـيده توګه مرسـتې ورکوي.۸-دتصـــديو پس اندازونه اواســتهلاکات دپانګې جوړيدو لپاره کارول کيږي۹-دولت هم فرســـايشـــات(اســـتهلاکات)اوپس اندازونه هم دپانګې جوړيدا خواته ليږدوي۱۰-جوړې شوي پانګې څخه دوباره دتصديو اودولتي موسساتو دتمويل لپاره کاراخيســتل کيږي.پورته اقتصـــادي دوران يو تړلی اقتصـــاد په پام کې نيســـي . يعنې هغې کې بهرنې اقتصـــادي اړيکې په پام کې نه دي نيول شـــوي.په ملي اقتصـــاد کې دپانګې جوړښــت ســرچينې عبارت دي له:ددولت فرســايشـــات(اســتهلاکات)اوپس اندازونه دپانګې جوړښت سرچينې دي.دملي اقتصاد دپانګې اچول مجموع کې ددولت فرسايشاتو او پس اندازونو او عوايدو اوماليانو دسرچينو څخه تمويل کيږي.ددولت له خوا داجناسو مفيديت دکمښــت په پرتله زيات کې ددولت له خوا دتوليد شــويو اجناســودمفيديت له . له همدي امله مجموعي اقتصـــاد دمولديت له پلوه داغوره او ګټوره ده چې دولت خپل توليدي فعاليتونه په opنقطـه کې ودروي يعنې دټولو اعظمي نقطـه کې او ددې نـه يي زيـات نـه کړي چې دابيادملي اقتصـــاد په زيان تماميږي.ملي اقتصـــاد=مجموعي اقتصـــاد+لوی اقتصـــاد+عامه اقتصاد+دولتي اقتصاد.مالي اقتصاد=عامه مالي چارې.مازولا اوپنتلونې ايټالوي پوهانو هڅه وکړه چې هغه مفيديت چې ددولت په فعاليتونو ســـره ايجاديږي. له هغه مفيديت ســـره پرتله کړي چې دافرادو دماليانو دورکولو سره لاسته راځي. ددغو پوهانو په نظر ددولتي فعاليتونو دپراختيا ترهغه پورې د مجموعي مفاد په ګټه وي چې ترڅو چې دولت دفعاليتونو رامنځته شوي مفيديت ياترلاسه شوی ګټورتوب دماليانو دورکړېله امله دافرادو له لاسه وتلي مفيديت څخه زيات وي . لنډال : هم دمولفينو همدغې ډلې ته ورګرځي. دوی هڅې وکړي چې دفريټو ډير مســـاعد حالت ددولت پرلګښــتونو باندې تطبيق کړي دنوموړي دنظر ســـره سـم ددولت فعاليت يوازې په هغو شرايطو کې معقول بلل کيږي چې هغه مفيديت چې دولت يي يوشخص ته ايجادوي په عين حال کې دغه شـــخص څخه دعين مفيديت دله منځه تللو لامل نه شــــي. داځکه په دې صـورت کې به دده په عقيده ديوتن هوسـاينه يوبل ته دزيان په بدل کې ترلاسـه شوي وي . ددغې ستونزې دحل لپاره په کارده چې داشخاصو دمفيديتونو ترمنځ مقايسه وشي . خودغه کار نامکنه ده داځکه چې مفيديت يوعندي اوانفســـي موضـــوع ده نودهغې لپاره افاقي معيارونه نه شته. دمسګريف له نظر سره سم له دې امله چې دولتي اجناسو ته دخلکو اړتيا دبازار له لارې نه شـــي پوره کيدای نو بايد عامه اړتياوې اوددولت دمالي اقتصـــاددپولو اوبريدونو ټاکل هم بايد ديوه سـياسـي تصـاميم له مخې ترسـره شـي .داشـخاصـو دمفيديتونو دمقايسې له لارې ددولت دمالي اقتصـاد دپولو ټاکل داډول ستونزې لري:دغه ډول مقايسـه په عمل کې ناممکنه ده داځکه چې مفيديت يوه عندي او انفسي موضـوع ده چې نظر هرشـخص ته توپيرکوي اودهغې لپاره افاقي معيارونه نشـــته.دولت عوايد وته ددې په خاطر اړتيا ده: دولت ته ځکه اړتيا لري چې دولت خپلې دندې په ښـــه شـــکل ترســـره کړي بايد پوره اندازه عوايدپه واک کې ولري . همدارنګه دولت په اقتصادي تولينزو کلتوري اوسياسي ډګرونو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

برخه کې بيلابيلې دندې په مخ وړي نودغو دندو پرمخ بيولو لپاره دولت عوايدو ته اړتيا لري. دعوايد و داعتدال اوکفايت اساس:ددې اساس له مخې بايد دولت عوايد دومره وي چې ددولت لګښتونه پوره کړي اوددوام له نظره بايد دلګښتونو داندازې څخه نه زيات او نه کم شي. ځکه که عوايد دمصارفو څخه زيات شي نو په ملي اقتصاد منفي اغيزې کوي.اوکه عوايد دمصارفو څخه کم شي نودولت اقتصادي فعاليتونه محدوديږي اوخپلې دندې نشې ترسره کولای يعنې دا اساس په يوه اوږده موده کې دبودجې دتوازن غوښتنه کوي .دولت په دغه لاندې شرايطو سره داقتصادي شرايطو سره دبرابروالى وړتيالري . په دې خاطر ورسره برابروالي وړتيا لري که چيرته ددولت عوايد کم شي نوخپلې ورسپارل شوي دندې په ښه شکل نه شي ترسره کولای اوهمداقسم که چيرته عوايد زيات شي نوتوليدي وسايل بې ګټې پاتې کيږي.ددولت عوايد ودبياموليديت اساس مفهوم:ددغه اساس له مخې لکه څرنګه چې لورنس فون شتين دمالياتوپه هکله ويل و ددولت عوايد بايد داسې راټول شي چې په اقتصاد دبيا توليدولو اغيزه ولري معنا داچې ددولت عوايد په واسطه دهيواد راتلوونکې توليدي قدرت ضعيف نشي. بلکې ښه شي . ددولت دعوايدو اقتصادي اساس : ددولت عوايد اقتصادي اساس هم ددولت دلګښتونو په شان ددولت په عوايدو باندې داقتصادي پرنسيپ غوښتنه کوي معنا داچې ددولت عوايد بايد داسې راټول شي چې دامکان ترحده مالياتي اداروته ډيرلږ تمام شد مصارف ولري.دمالياتي استطاعت اساس مفهوم : داساس ددې غوښتنه کوي چې دمالياتو په ورکړه کې دهرچا برخه داسې وټاکل شي چې هرڅوک دخپل وس سره سم او دخپل مالي توان مطابق ددولت دماليي په ورکولو کې برخه واخلي . هغه لامل چې دمالياتي استطاعت داساس تطبيق کول په عمل کې ستونزمن او ناممکن دي:لاندې لاملونه دي ۱-دماليي ټاکنې تخنيک:له پلوه ډيرستونزمن اوتردې چې پرمختيايي هيوادو کې ناشونى کار دى ځکه دانشې کيدلای چې ټولو خلکو مالي وس دي وکتل شي اوبيادي ماليه پري کيښودل شي.۲-دنړۍ په ګڼ شمير هيوادونو کې حاکمه طبقه هيڅ کله نه غواړي چې ټول مالي امتيازات دي له منځه ولاړشي.۳-له دې امله چې ددولت مالياتي پاليسۍ په چارو کې بيلابيلې موخې په پام کې وي نو ځکه دغه اصل څه ناڅه زيانمن کيږي. اوسم نه شي عملي کيدی.ددولت دعوايدو بنسټونه:ددې لپاره چې دولت عوايد په اقتصاد منفي اغيزه وانه چوي بايد يو شمير اساسات ورته وټاکل شي چې دااساسات عبارت دي له ۱-دولت عوايد دمالى اقتصاد اساسات۲-دولت دعوايدو دملي اقتصاد اساسات۳-ددولت دعوايدو دتحصيل اخلاقي اساسات.ددولت دعوايدو دمالي اقتصاد اساسات:داصل يا اساس لاندې برخې لري۱-دکفايت اواعتدال اساس۲-دعوايدو دمطابقتقابليت۳-دعوايدودتحصيل(راټولولو) داقتصاديت اساس۴-ددولت دعوايدو دتحصيل قانونيت۱-کفايت اواعتدال اساس۲-دعوايدو دمطابقت قابليت: له دې امله چې دهرهيواد دمالي اړتياوي داقتصادي نوساناتو تابع دي نوځکه له دې لپاره چې دولت مالي ستونزو سره مخامخ نه شي بايد ددولت عوايد داسې تنظيم شي .چې هروخت کې ځان دنوساناتو اواقتصادي

(c) ketabton.com: The Digital Library

حالاتو له بدلون سره بدلون وکړي يعنې برابرکړای شي اوپايله کې مالي اړتياوسره مطابق شي. ٣-دعوايدو دحصول اقتصاديت اصل :لکه معاشاتو مصارف ترانسپورت مصارف دا به زيات نه وي اقتصـادي وي اونور۴-ددولت دعوايدو دتحصـيل قانونيت: دغه اسـاس له مخې هر ډول مالياتي عوايد چې دولت يې دافرادو او موسسـاتو څخه اخلي بايد دقوانينو اومقرارتو سـره سـم وي ، نودې لپاره چې دمالي کارکوونکو دناوړه اسـتفادې مخه ونيول شـي نو بايد مالياتي قوانين اومقررات په واضح ډول تدوين شي . دغه دول قوانين پرمختيايي هيوادوکې ډير ضـروري دي. ٢-ددولت دعوايدو دملي اقتصـاد اساسـت.ددې لپاره چې ددولت دعوايدو ترلاسـه کولو په ملي اقتصـاد باندې منفي اوناوړه اغيزه ونه کړي نودلاندې اساسـاتو رعايت کول ضـروري دي .دعوايدو بيا مولديت اسـاس: ٢-دعوايدو دمنابعو غوره اوسـم انتخاب٣-دتعرفو راټولولو اسـانتياوي٢-١-دعوايدودمنابعو غوره اوسـم انتخاب: دې اسـاس نه هدف ددولت دعوايدو او مالياتو دحصـــول پرمهال دتوليد دعواملو دترکيب امکانات اواقتصـــادي ساحو کې دعايد منابع ترپاملرنې لاندې وي اوددولت عوايد داسې راټول شي چې اقتصـادي فعاليتونه خنډونه ګرځي. دتعرفو دراټولو اسـانتياوي: ددې اســاس څخه هدف دولت دعوايدو دراټولولو پرمهال ماليه ورکوونکو ته ستونزې راپيدانه شـي اومالیات بې تکليفه تحويل کړي اودامکان ترحده ماليه ورکوونکو ته اسانتياوي برابري شـي ترڅو هغوی مالياتو ته زړه شـه کړي او ماليات ورکړي. ٣-ددولت دعوايدو دتحصيل اخلاقي اساسات: هغه اخلاقي اساسات چې دولت عوايدو راټولولو لپاره ضـــروری دي اواقتصـــادي اړخ نه لري بلکې دعدالت – اوډاډمنتيا له پلوه ارزښـــت لرونکې دي ١-دماليي دعموميت اصـــل٢-دمالياتو دفداکارۍ اســـاس٣-دمالياتو اســـتطاعت.١-دغه اســـاس له مخې بايد مالياتي قوانين مقررات عام وي اودهيواد ټول وګړي پرته دکوم امتياز او يا توپير څخه دماليي تابع وي يعنې داســـې نه وي چې قومي –ژبني اوشخصي امتيازات دمالياتو په ورکړه کې وي بلکې په ټولو يو شان تطبيق شـي.٢-دمالياتو دفداکارۍ اسـاس:دغه اسـاس له مخې چې دولت خپل عمومي وظايف په ښـه شـــکل ترســـره کړي نوبايد دهيواد ټول وګړي يو ډول فداکاري ورکړي اودخپلو عوايدو يوه برخه دماليي په بڼه ددولت دلګښـــتونو دتمويل لپاره وســـپاري ، ٣-مالياتي اســـتطاعت اســـاس.دمالياتي مقاومتونو لنډيز: کله چې دماليي بريدونو څخه تيری وشـــي نوماليه دزغملو وړنه بريښــې اودمالياتي مقاومت درامنځ ته کيدو لامل کيږي. مالياتي مقاومتونه کيدای شـي دجنايي مقاومت په بڼه وي او ياهم دماليـاتي قـانون مقـاومت په بڼـه وي دمـاليـاتي جنـايي مقـاومتونـه ددوکې اوپټولو په بڼـه او يـاهم مـاليي ورکولو څخـه دډډې کول پـه بڼـه وي چې دســـزاوړبلل شــوي دي دمالياتي مقاومت په ضـــد مجادله په دريو ډولونو ده ١-دښـــووني او روزنې کچې لوړول٢-دماليي ټاکنې لپاره دډيروښـــو ميتودونو غوره کول٣-دجزادحقوقو له طريقه دمالياتي مقاومتونو په وړاندې مبارزه . مالياتي قانوني مقاومتونه چې دقانون په چوکاټ کې ترســـره کيږي نو دســـزا وړ نه بلل کيږي. دمالياتي تعرفو لنډيز: دماليي تعرفي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دماليبي دســـنجش داســـاس اودماليي دپيســـو ترمنځ نســـبي رابطه ده . دماليي تعرفي ثابت اوبدليدونكى شـــكل لري نو ځكه دمالياتي تعرفو بيلابيل ډولونه شـــتّه لكه١-متناســـبه (انډوليزه)تعرفه: په دغه ډول تعرفه كې دثابتې ماليي فيصـدي په خپل حال كې پاتې كړي ٢-مترقي ماليه : چې دماليي دسنجش داساس له زياتيدو سره يوځاى دماليي فيصدي هم لوړيږي كه چيرې دماليي تعرفي دزياتوالي فيصـــدي دماليي دســـنجش داســـاس له زياتوالي ســـره برابروي . نوهغې ته خطي مترقي تعرفه ويل كيږي.كه چيرې دماليي تعرفي زياتوالى دماليي دســنجش داســاس دزياتوالي په پرتله زيات وي. هغه دګرندى مترقي تعرفي په نوم ياديږي . كه چيرې دماليي تعرفي دزياتوالي فيصـدي دماليي دسـنجش داسـاس دزياتوالي په پرتله ټيټ وي انډول وكم تناسـب سـره وي نوهغې ته سـسـته مترقي تعرفه(ماليه)ويل كيږي٣-نزولي تعرفه: دنزولي تعرفي په حالت كې دماليي فيصـدي دماليي دسـنجش داسـاس له زياتيدوسـره راكميږي اونزول كوي. كه چيرې دماليي دفيصـدي كمښت دماليي دسنجش داساس زياتوالي له فيصـــدي ســـره برابروي نوخطي نزولي تعرفي رامنځته كيږي. كه چيرېدماليي فيصـــدي كمښت دماليي دسنجش داساس له زياتوالى څخه زياته وي نويوه ګړندى نزولي تعرفه ورڅخه جوړيږي. كه چيرې دماليي فيصدي كمښت دماليي دسنجش دااساس زياتوالي په پرتله دماليي فيصـدي كمښـت لږ وي نو په دې صـورت كې يوه سـسـته نزولي تعرفه ورڅخه جوړيږي.كه چيرې ديوهيواد دمالي پاليسي جوړونكې دماليي ټاكنې حدود په پام كې ونه نيسي او په خپلې خوښـــې مالياتي ســـياســـتونه جوړاو تطبيق كړي نو په دې صـــورت كې به ممكن دټولنې غبرګونونه دمالياتي ټينګار په بڼه راڅرګند شـــى. دمالياتي مقاومت په صـــورت كې دماليي مكلفيين هڅه كوي چې په بيلابيلو بڼو او لارو چارو له هغې ماليي څخه ســـرغړونه وكړي چې په دوي باندې زغمل شـــوي دي . مالياتي ټينګار اودهغې په وړاندې مبارزه دمالياتو دراټولولو لګښـت لوړوي چې په پاى كې دوولت دمالياتي خالص عايد دكمښـت لامل كيږي. مالياتي مقاومت كيداى شـــي دخپل اهميت او ځانګړتيا له مخې په بيلابيلو بڼو رآڅرګندشـــي . دالمان نامتو ماليه پوه ګرلوف په وينا دغه ډول مقاومتونه په دووبرخو ويشـل كيداى شـــي١-مالياتي جنايي مقاومتونه: ٢-مالياتي قانوني مقاومتونه: مالياتي جنايي مقاومت دمالياتي دوكې اوله ماليى وركولو څخه دمخ اړولو په بڼه راڅرګنديږي دغه ډول مقاومت دمالياتي قوانينو اومقرراتو مخالف عمل دى نوځكه دجزا دحقوقو له احكامو ســـره دهغو مرتكيبين دســـزا وړدي.ددولت عوايد په دوه ډوله دي ١-مالياتي عوايد٢-غيرمالياتي عوايد : مالياتي عوايد ددولت دلګښـتونو دپوره كولو مهمه لاره اوسـرچينه دبيلابلو مالياتو راټولول دى څومره چې مالياتي عوايد زيات وي په هماغه اندازه داقتصـــادي ناوړه اغيزو مخه نيول كړي. ٢-غيرمالياتي عوايد: هغه پيسـې دي چې دولت يې دخپلو اقتصـادي فعاليتونو څخه ترلاسـه كوي چې دبيلابيلو پانګه اچولو له سرچينو څخه دي .ددولت مجموعي عوايد دحصـول كولو دمنبع يادترلاســـه كولو دســـرچينو له مخې په دوه ډوله دي١-منظم عوايد ٢-غيرمنظم عوايد :منظم

(c) ketabton.com: The Digital Library

عوايد : عبارت دهغه ډول عوايدوڅخه دي چې په هره بودجوي دوره يا ماليي دوره کې په منظم ډول موجود وي ، ځکه دهغواندازه مخکې ترمخکې اټکل کيداى شـــي. لکه مالياتي عوايد تشـبثاتي عوايد محصـول اونور.اوهغه عوايد چې منظم او دايمي منابع نه لري . بلکې يواځې داړتيـا پـه مهـال راټوليږي لکـه کورنۍ اوبهرنۍ مرســـتې ، دولتي ملکيتونـه پلورل اوپورونه. ماليات هغه اجباري ورکړې دي چې کوم متقابل عوض نه لري او له حقيقي او حقوقي اشـخاصـو څخه دهغوى دشـتمنيو عوايدو،اواقتصـادي فعاليتونو څخه ددولت دمالي داړمنتيا اوتامين کولو په خاطر اخيســتل کيږي.افغانســتان کې دماليى لومړنى وزارت چې دماليي ادراه وه له جوړيدو څخه يي ۲۶۵ کاله تيريږي. داحمدشاه بابا په وخت کې رامنځ ته شو چې هغه مهال به يي ورته ديوانبيګې يا مستوفي ويل.دماليي ټاکنې حدود اوتخنيک: ددې لپاره چې ديوه دولت دماليي ټاکلو سياست په بريالیتوب سره پرمخ ولاړ شي او دخلکو هغه منفي غبرګون راونـه پـاروي چې دمـاليـاتي مقـاومت بـاعـث ګرځي بـايد يو شـــمير روحي اواقتصـادي عوامل اوتخنيکي شـرايط چې دماليي ټاکنې حدود ټاکي رعايت شـی دلته به دهغه په هکله بحث وکړو.دماليي ټاکنې تخنيک دهغه هنر ده چې په هغه سره يوه مالياتي مفکوره په عمل کې تطبيق کيږي لکه هغســـې چې دمالي علم تاريخ په ښـــکاره توګه ځينې وختونه يوشـــمير هيوادونه دماليي ټاکنې تخنيک ټول هغه تدابير دي چې دمالياتي مکلفيتونو دتثبيت دماليي دترلاســـه کولو اودماليي دکنترول لپاره په پام کې نيول کيږي.په هرهيواد کې په ځانګړي ډول ماليه راټوليږي لکه دمسـيحت دفلسـفي يا مذهب موافقه توماس فو ن ويل ماليه يوه بې ګنا غلا ده ارسـتو هم وايي ماليه يوډول فداکاري ده دولت په وړاندې دوګړو اوداسـې نور.دتاريخ په اوږدو کې له دريو طريقو څخه دماليي راټولولو لپاره کاراخيسـتل شـوى دى ۱-دماليي اجاره دارې ۲-مالي انحصـــار۳-ددولت دمالياتي ادارو په لاس ماليه راټولول چې اوس زياتره په همدغه قسـم ماليه راټوليږي. اوددولت لګښـتونه عبارت دهغه لګښـتونو څخه دي چې دټولنې دټولو وګړو لپاره ترســـره کيږي. لکه صـــحت عامه ، تعليم ، ملي دفاع، اوداسې نور.

احصايه

احصـايې مفهوم او پيژندنه : احصـايه دفرانسـوي ژبې دلفظ(statistique)څخه مشـتق شـوي جرمني کې (statistic)ايتـالوي ژبـه کې(statista) او دانګريزي ژبې کې (statistics) اولاتيني ژبې (status) څخه اخيســتل شــوى چې ټول په خپله ژبه کې د political state يعنې ســـياســـي حالت يا موقف په معنى ده .کله چې احصـــايه دمجموعې د مفهوم په توګه استعمال شي نو احصايه دمعلوماتو عددي مجموعې په معنا ده او کله چې احصايه دواحد په مفهوم سـره په نظر کې ونيول شـي نو داحصـايه لفظ يو ډيسـيپلين په توګه څرګنديږي په دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

معنا چې داعدادو راجمع کولو طريقې، توصـــيف او تحليل پورې مربوطيږي او په مجموعي مفهوم کې په دې مفهوم کې احصــايه دعددي معلوماتو تنظيم ښـيې او داحصــايه لفظ دهميشــه دجمع په شکل استعماليږي مثلا دقيمتونو احصايه دترافيکي حوادثو احصايه دجرايمو احصايه پــه دې ډولو مثــالونو کې داحصـــــايــه لفظ پــه اړونــدو برخو کې دعــددي معلومــاتو نظر پيداکول.A.l.Bowleyوايې احصــايه دشــمارلو علم دی boldingtonوايې احصــايه داټکل او احتمالاتو علم دی . بې له شـکه احصـايه دارقامو د راټولولو او څيړنې لپاره اصـول دي دکوم له مخې چې بايد معلوماتو ثبات چې دهدف سره مطابقت ولري او دښيې نتيجې دترلاسه کولو په لورلارښوونه کوي نو په خلاصه ډول ويلای شو چې احصايه دارقامو دراټولو لو ترتيب تنظيم تحليل اوارايې څخه عبارت ده دcroxton &cowdenله نظره احصـــــايه دارقامو راټولول ارايې تحليل او تفسير څخه عبارت ده په تعريف کې ۴مرحلې وجودلري ۱-دارقامو راټولول ۲-ارايه ۳-تحليل۴-تفسير ولې ضرورت ليدل کيږي چې يوه بله مرحله هم وراضافه شي croxton and cowdenولې ضرورت ليدل کيږي چې دکرکستون او کوډين په تعريف کې يوه بله مرحله وراضـــافه شــــي چې عبارت دارقامو دتنظيم څخه ده. .داحصـــــايه دعلم ضـــرورت ۱-شــاګردان او مســلکي کســان بايد ددې وړتيا ولري ترڅو په مختلفو احصــايوي مطالعاتو پوه شي۲-شاګردان او مسلکي کسان بايد ددې وړتيا ولري ترڅو په مختلفو څيړنو پوه شـــي۳-داحصـــايوي مطالعاتو په ســـرته رســـولو کې داحصـــايي علم ته اړتيا ليدل کيږي. داحصـــايي ځانګړتياوي: احصـــايه دعلم په توګه دځېلو قوانينو اواصـــولو درلودونکې ده چې همدغه اصول او قوانين کولای شو داحصايي دعلم دځانګړتيا وپه توګه وپيژنو چې داحصايي عملياتو جوړښــت څرګندوي۲-احصـــايه دحقايقو مجموعي ســـره ســـراو کارلري او انفرادي معلومات په احصـايه کې نه شـامليږي ۳-احصـايه دمختلف النوع په پرتله دهمنوعه معلوماتو دمجموعي ســـره ســـراو کارلري۴-دپيښـــو هغه خصـــوصـــيات څيړي چې په عددي ډول بيان کيدای شـــــي۵-ديوې پيښـــــې په اړه عددي معلومات دزياتو علتونو له امله متاثره کيږي۶-معلومات بايد په منظمه طريقې ســـــره راټول کړای شـــــي۷-دمعلوم هدف لپاره راټول کړای شوي اوسي۸-احصايوي معلومت بايد دپرتلې وړاوسي . داحصايي په وړاندې محدوديتونه۱-احصايه کيفي پيښې نه شي څيړلی يواځې کمي پيښې څيړي۲-احصايوي قوانين ثابت نه دي لکه دفزيک او کيميا قوانين۳-احصــايه انفرادي مشــاهدې نه مطالعه کوي ۴-احصــايوي نتايج په اوسطه توګه دي۵-احصـايه ديو لړ خاصـو اهدافو لپاره سرته رسيږي۶-احصـايوي ارقام بايد يو رنګه او هم جنس وي. داحصـــايي وظايف۱-ارقام بايد په يو ځانګړي شـــکل وړاندې کوي۲-دمتحولينو ترمنځ اړيکې مطالعه کوي مغلق ارقام ســـــاده کوي۳-وړاندوينه او پلان جوړونه کې مهم رول لوبوي ۵-دمقايســې لپاره تخنيکونه تهيه کوي۶-په دولتي اداراتو بزنس او صــنعت کې دپاليســيو په جوړښــت کې مرســته کوي. داحصــايي اهميت : ۱-احصــايه او اقتصــاد۲-احصـــايه او مصـــرف۳-توليد ۴-تبادله ۵-ايکونومترې۶-عامه تمويل ۷-دعامل او

(c) ketabton.com: The Digital Library

حاصـــل تحليل. ۱-مصـــرف :مصـــرف اړوند ځيني احصـــايوي ارقام مونږ ددې جوګه کوي ترڅو وتوانيږو هغه لارې پيداکړو چې دټولنې مختلفې طبقې پرې خپل عايد په مصـــــرف رسوي.توليد:توليد احصايه په يو هيواد کې مجموعي مولديت تشريح کوي او دامونږ ته ددې وړتيا راکوي ترڅو خپل هيواد له نورو سـره پرتله کړو.تبادله : دتبادلې په سـاحه کې دبازار اقتصـاد مطالعه او دقيمت قانون دعرضـې او تقاضـا په مرسـته ټاکل کيږي، دتوليد مصـارف، مونوفولي، رقابت، بانکداري او داســــې نور. دپورته مواردو مطالعه يواځې داحصـــــايې په مرسته ترسره کيدای شي .آيکونومتري:په وسيله اقتصاديه حقيقي توګه په ساينس بدل شوی او ايکونومتري له اقتصاد احصايې او رياضي څخه تشکيل شوي ده . عامه تمويل : ددولت دعوايد او مصارفو مطالعه کوي مثلا بودجه چې يو احصايوي سندد‌ی همدارنګه مالي پاليسي اوداســې نور اقتصـــادي مفاهيم دي ولې په احصـــايه ولاړدي .دعامل او حاصـــل تحليل : په احصايوي ارقامو متکي دی هغه دعامل او حاصل ترمنځ روابط څيړي. نمونه ګيري، زماني سلسلې ،شـاخص، احتمالات نور احصـايوي مفاهيم دي چې په اقتصـاد کې اسـتعماليږي.۱-احصـــايه؟؟۲-احصـــايه او محاســـبه ۳-احصـــايه او اقتصـــادي پلان جوړونه۴-احصـــايه او ستورپيژندنه۵-احصايه او ميټرولوجي۶-احصايه او بيولوژي۷-احصايه او رياضي۸-احصايه او څيړنه۹احصايه او طبيعي علوم۱۰-احصايه اوښوونه۱۱-احصايه او کاروبار: احصايه او کـــامـــرس اداره او کـــاروبـــار scientific management and business forecasting۴پيرودل: ارقام راټولونه : هغه معلومات چې سرشميرنې او سروې له لارې په نورمال ډول راټوليږي دخامو موادو يا ارقامو په نوم ياديږي. دارقامو دراټولونې انواع:۱-لمړنې لاس معلومات ۲-دوهمې لاس معلومات. لمړنې لاس معلومات : هغه معلومات دي چې دلمړني منابعو څخه ديو ځانګړې شخص او يا يوې ادارې له خوا دخپل شخصي استعمال لپاره راټوليږي. دوهمي معلومات: هغه معلومات چې ديوه دوهم شـــخص او يا ادارې له خوا دخپل شـخصـي اسـتعمال لپاره راټول شـوي وي او څيړونکي دهغه معلوماتو څخه دبيا ځلې استفاده کوي. دلمړني لاس معلوماتو دراټولونې طريقې : انټرويو۲سروې۳-مستقيمه شخصي څيړنه۴-دمحلي نماينده ګيو له لارې۵-دسوالنامو له لارې ۶-دشمارکوونکو پواسطه دپروګرام ليږل۷-ايکسـفريمينټيشـن يا تجربه کول۸ -کيس سـټډي. دلومړي لاس دمعلوماتو دراټولونې ګټې۱-داشتبهاتو حداقل کموالی او دڅيړنې دهدف سره مطابقت زيانونه يې: لوړ مصارف او يوه سخته پروسه . ددوهمي لاس معلوماتو دراټولونې طريقه ۱-دمجلو او ورځ پاڼو له لارې راټول شوي معلومات۲-دسوداګريزو او نور نشراتو له لارې راټول شوي معلومات۳-دڅيړنو له لارې راټول شوي معلومات۴-ددولتي رسمي نشراتو له لارې راټول شوی معلومات لکه کلني دبهرنيو دولتونو او نړيوالو ادارو درسمي نشراتو له لارې راټول شوي معلومت. ګټې : لوړ ســرعت کم مصــرفه اواســانه .زيانونه : دڅيړنې دهدف ســره نه تطابق نيمګړي وي. ددياګرام قســـمونـه:دګراف او دياګرام ترمنځ توپير : ګراف دکاغذ په عمومي ډول ددوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

متحولینو ریاضـیکي اړیکي دزده کړې لپاره کارول کیږي ګراف دیو جاري منحني په توګه ښـــودل کیږي دیاګرام په عمومي توګه په فلش فیفر جوړیږي او یوازې دمعلوماتو دپرتلې لپاره کارول کیږي. دیاګرام دمعلوماتو دښـــودلو لپاره دمختلفو هندســـي شـــکلونو څخه کار اخیستل کیږي. دیاګرام په درې ډوله دی۱-ون ډیمینش۲-ټوډیمینشن۳-ترې ډیمینشن. دارقامو ارایه په عمومي توګه په درې طریقو صورت نیسي۱-دالفاظو په مرسته ۲-دجدول په واسطه ارایه ۳-ددیاګرام او یاګراف په واسطه ارایه . دمطابقت او یو شان والي په اساس په ګروپونو او کلاســونو کې دمعلوماتو تنظیم کولو پروســې ته ګروپ بندي وایي. دګروپ بندۍ دندې۱-معلوماتو خلاصـــه کول۲-دپرتلې توانایي پیداکول۳-دارتباطاتو او اړیکو په زده کولو کې کومک کوي ۴-په معلوماتو باندې داحصـــایوي عملیاتو امتحان ممکن کوي . دګروپ بندۍ اســاسـات :۱-دجغرافیاوي موقیعت په اساس۲-دزماني له مخې ۳-کیفي ۴-مقداري .واریبل : دڅیړنې لاندې مقداری پېښـه متغییرګڼل کیږي. لکه دمزد لوړوالی ګټه نمرې . متحول په دوه ډوله ده ۱-جاري متحول۲-غیرې جاري متحول.جاري متحول هغه متحول دی چې دمتحول دتحول په معلومه سـاحه کې هرممکن قیمت اخیسـتلی شـي لکه عمر.غیري جاري متحول : کوم متحولات چې دتحول په ټاکلې ســاحه کې هرقیمت نه شـــي اخیســتلای . دجدول بندۍ اهمیت : دجدول جوړول دپراګندو معلوماتو دتمرکز او سیستماتیک تنظیم لپاره ضروري دي چې په مرسته یې معلومات مشترکو خصـوصـیاتو له مخې په کلاسونوترتیب او دپرتله کولو قابلیت پیداکوي. دجدول برخې ۱دجدول نمبر۲-دجدول عنوان ۳-رهنمایاداشــت یا هیډنوټ۴-کفشــن۵-باډې اف ټیبل اینډ ســټیبس۶-فوټ نوټ۷-ســورث نوټ. دجدول بندۍ انواع: ۱-ون وای ټابولیشـن۲-ټووای ټابولیشـن۳-ترې وای ټابولیشـن.کله چې معلومات دمقدار او کمیت په اســاس ترتیب او ګروپ بندي شـــي نوموړې عملیې ته فریکونســـي ویش ویل کیږي. ســاده فریکونســـي : ویش هغه دی چې په هغه کې دمتحول هرقیمت دهغې فریکونســـي په مطابقت کې څرګندیږي. دیوې سلسلې اوسط: هغه ارزښت دی چې دسلسلې دټولو اعدادو څخه نماینده ګي کولای شــي او دکمیت په لحاظ دسـلسـلې په مابین کې قرار لري نو ځکه دمرکزیتمایلاتو په نوم یادیږي.اودرې قسـمونه ۱-موډ۲-میډیان۳-اوسـطmean۴ارمونیکي اوسـط۵هندســـي اوسط۶-حسابي اوسط. اوسط دکمیت په اساس او سط سنجول کیږي.میډیان : په سلسله کې دحادثاتو موقیعت په اساس اوسط سنجول کیږي.موډ : په سلسله کې دحادثاتو تکرار په اساس اوسط سنجول کیږي . حسابي اوسط: کله چې دیوسلسلې دمتحول قیمتونه مجموعه دهغې په مقدار باندې ویشل شـي . حسـابي اوسـط لاسـته راځي دحسـابي او سط عمده خصـوصـیات : اوسط سره دسلسلې دعددونو دتفاوت مجموعه دصفر سره مساوي کیږي. هندسي اوسط: په یو سلسله کې هندسي اوسط دعددونو دضرب حاصل nام جزر څخه عبارت ده . هارمونیک اوسط : دیوې سلسلې معکوس شویو عددونو حسابي اوسط معکوس ته هارمونیک اوسط ویل کیږي.میډیان : دیوې سـلسـلې دعددونه په داسـې دوه مسـاویبرخو ویشـي چې دیو خوا عددونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمیډیان سره مساوي یاکمتر او دبلې خوا عددونه دمیډیان سره مساوي یا لوی وسي میډیان دمرکزي تمایلاتو حقیقي اندازه ګیري ځرګندوي دمیډیان ښه والی: میډیان داوسطونو په څیر دمتحول داصلي قیمت په واسطه نه متاثره کیږي۲-محاسبه یي اسانه او ژر دپوهیدو وړده ۳-دالجبري معلوماتو دترلاسه کولو لپاره ترې استفاده کیږي۴-دمیډیان موقیعت دارزښت په اساس دعددونو دتنظیم څخه وروسته تعیین کیږي۵-په هغه صورت کې چې دحادثاتو ارزښت معلوم نه وي پ دي شرط چې مجموعي nام معلوم وي او مرکزي حادثه معلومه وي هم دسنجش وړ ده ۶-دګراف په مرسته هم ښودل کیږي منفي نقطې:۱-دمیډیان په سنجولو کې دارقامو تنظیم په ارزښت سره ضروري وي نو اوسطو کې داتنظیم ضروري نه دی۲-دزیاتو سلسلو لپاره مشترک میډیان نه شي سنجول کیدای۳-کله چې میډیان ددوه پیښو ترمنځ قرار ولري نومکمل نه سنجول کیږي۴-دوامداره سلسله په صورت کې دعادي عملیې په مرسته سنجول مشکل دي۵-داوسط په نسبت دنمونوي بې اعتبارۍ په صورت کې زیات متاثره کیږي. په احصایوي سلسله کې موډهغه ارزښت نه عبارت دي چې دنورو په نسبت زیات څرګند شوی وي.دموډ ښه والی:په اسانۍ سره دپوهیدلواو سنجولو وړ ده۲-دقیمتونو په لوړوالي اوکموالي سره نه متاثره کیږي۳-موډ کیدای شي دسلسلې په هره برخه کې وجود ولري . نیمګړتیاوې:۱-موډ په ښه توګه نه دی معرفي شوی ځکه په یوه سلسله کې کیدای شي یو یا دیو څخه اضافه موډ موجود ولري او یاهم هیڅ وجود ونلري۲-موډ په ټولو قیمتونو اتکا نه لري۳-داضافي الجبري معلوماتو قابلیت نه لري۴-موډ انفرادي سلسلو لپاره نه شي مشخص کیدای. په یوه جاري یا متمادي سلسله کې هغه کلاس چې زیاته فریکونسي لرونکې وي دموډ کلاس بلل کیږي. دجدول اقسام : ۱ـــدپوښښ دساحې په اساس۲-دڅیړنې دماهیت په اساس۳-دهدف په اساس.۱-مرکب جدول۲-ساده جدول.۲)۱-دوهمي یا مشتق شوی جدول۲-اصلي یا لمړنی جدول۳-عمومي هدف یا منبع جدول۲-خاص هدف یا خلاصه جدول: دفریکونسي نوع۱-نسبي۲-فیصدي۳-صعودي۴-نزولي ۱-کله چې دهرکلاس مربوطه فریکونسي په مجموعه وویشل شي نسبي فریکونسي لاسته راځي۲-کله چې دهرکلاس مربوطه فریکونسي په مجموعه دفریکونسي وویشل شي او بیا په ۱۰۰ کې ضرب شي فیصدي فریکونسي لاسته راځي.دفریکونسي ویش انواع:۱-دانفرادي مشاهداتو سلسله۲-ډیسکریټ یاغیرې ګروپي؟ فریکونسي ویش۳-ګروپي فریکونسي ویش ۴-جاري فریکونسي ویش۱-شامل کلاسونه عبارت له هغه کلاسونو څخه دي چې دکلاس ښکتنی حد پکې شامل او دکلاس پورتنی حد پکې شامل نه وي . ارقام کولای شو په لاندې توګه جدول بندیکړو۱متحول۲-نسبي ۳تکرار STURGE’s rule=range=xmax-xmim 1=l-s i=l-s/k 12k>=n؟. متحول هرهغه خاصیت چې له یو حالت څخه بل حالت ته تغییر کوي او داندازې وړوي عبارت له متحول څخه ده . مثلا: عمرعاید لوړوالی حرارت زکاوت رنګ او داسې نور. دصنف وسعت عبارت : له صنف پورتني سرحد منفي دصنف ښکتني سرحد څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

منحني نقطه عبارت ده له دصنف دپورتني او ښکتني حد دحسابي اوسط څخه عبارت ده په يوه سلسله کې دمرکزي تمايلاتو دسنجولو څخه هدف دداسي يو ارزښت ټاکل دي چې په ښه ډول دسلسلې دټولو ارقامو څخه نماينده ګي وکولای شي او دهغه په مرسته دسلسلې ټول عددونه تشريح کړای شي.ددې پخاطر چې يو عدد دسلسلې څخه نماينده ګي وکړای شي نو لازم ده چې دسلسلې دلوړاو کوچني حدونو په مابين کې قرار ولري په دې توګه ديوې سلسلې اوسط دهغه ارزښت دی چې دسلسلې دټولو اعدادو څخه نماينده ګي کولای شي او دکميت په لحاظ دسلسلې په مابين کې قرارولري نوځکه دمرکزي تمايلاتو په نامه ياديږي. اريتميتيک اوسط٢ميډيان٣-موډ٤-هندسي اوسط٥-هارمونيک اوسط. دښه اوسط ځانګړني : مشخص او روښـــانه تعريف شـــوی وي ترڅو مختلف اشـــخاص يې په مختلفه توګه تعبيرنه کړي ٢- په اسانۍ سره دمحاسبې او پوهيدو وړوي٣-په ټولو ؟ارقامو متکي وي٤-دراتلونکي رياضيکي عمليو وړوي. دنمونه ګيرۍ دنوسان له کبله متاثره نه شي٢-دقوی مشاهداتو له کبله متاثره نه شي؟٣- په اسانۍ سره دتغيروړوی؟٤دنمونه ګيرۍ ثبات ولري. حسابي اوسط دسلسلو؟دحل مراحل: چې ميډيان يو نزولي يا صعودې ترتيب شوی سلسه په دوه مساوي برخو ويشي ولې کله چې وغواړو يو ترتيب شـــوی ســـلســـله له دوه څخه په زياتو مســـاوي برخو وويشـــو halves٢-ددريو نقطو په مرسته کولای شو يو صعودي ترتيب شوي سلسله په څلورومساوي برخو وويشوچې عبارت دی له کوارټيل څخه ٣-د٩نقطو په واسطه کولای شو يوه صعودي ترتيب شوې سلسه په لس مساوي برخو وويشو چې عبارت له ډيسيل څخه ده ٤-د٩٩نقطو يوه صـــعودي ترتيب شـــوېسلســـله په ســـلو مســـاوي برخو چې عبارت دپرســـنټيل څخه ده . دپارټيس؟ ارزښـت دلاسـته راوړلو لپاره بايد سـلسـله په صـعودي ډول ترتيب شـي.اوسـط : دټولې سـلسـلې نماينده ګې کولای شـي ولې پارټيشـن؟واليو دسـلسـلې ديوې برخې نماينده ګي کوي.کوارټيل عبارت دهغه ارزښت څخه دی چې يوه صعودي ترتيب شوی سلسله په څلورو مسـاوي برخو وويشـو . ډيسـيل : دمتحول هغه ارزښـت کوم چې يوه صـعودي ترتيب شـوې سلسله په لس مساوي برخو وويشي عبارت له ډيسيل څخه دی. ياپه بل عبارت : هغه ٩نقطې چې په يوه صعودي ترتيب شوې سلسله په لس مساوي برخو وويشي عبارت له ډيسيل څخه دی .دمتحول هغه ارزښـت چې يوه صـعودي ترتيب شـوې سـلسـله په سـلو مسـاوي برخو وويشي عبارت له پرسنټايل څخه ده.دبار دياګرام دليکلو نښې :١-sample bar diagram2-subdivided bardiagram3-percentage bar diagram4-multiple bar diagram5-deviton or bilateral bar diagram6-baroken bar

نړيوال اقتصاد

(c) ketabton.com: The Digital Library

نړیوال اقتصـــاد ته اړتیا:منابع اقلیم حالت، وړتیا ، مهارت، اود تولید دعواملو مؤثریت پرمخ تلونکیهیوادونو کې یوشـــان نه دي. ۲-نوددې مشـــکلاتو ، پیښـــو، حقیقتونواودازاد اقتصـــاد دتیوري ګانو څخه بحث وکړو نړیوال اقتصاد ته اړتیا پیداکیږي. نړیوال اقتصاد داقتصاد هغه څانګه ده کوم چې دنړیوالې همبســتګی څخه بحث کوي. په اســـاســـي ډول نړیوال اقتصـــاد داقتصـــاد هغه څانګه ده کوم چې دازاد بازار ســـره اړیکه لري: لکه بهرنی ســـوداګري ، دتاثیراتو اندازه ګیري او دهغې اصـــولي او تادیات او دهیوادونو ترمنځ دتبادلې دنرخ ټاکل ، دتادیاتو بیلانس اړوند مشـــکلات په بهرنۍ ســـوداګرۍ باندې دودې تاثیرات او دیوهیوادپه اقتصـادي ودې باندې دبهرنۍ سوداګرۍ تاثیرات او داسې نور. دنړیوال اقتصاد اهداف : ۱- دنړیوالې سوداګرۍ خالصه تیوري۲-دودې او سوداګرۍ تیوري۳-دعواملو دنړیوال حرکت۴- دســـوداګرۍ پالیســـي تیورې ۵-دخارجي اســـعارو تبادلې دبازار تیوري۶-دتادیاتو دبیلانس تیوري۷-دداخلي او بهرني بیلانسونو تیوري۸-داقتصادي همبستګی تیوري۹-دپیسو نړیوالې اداري . نړیوالې ســـوداګرۍ خالصـــه تیورې موضـــوعات ۱-خارجي تجارت۲-دخارجي سوداګرۍ څخه لاسته راوړنې ۳-ادم سمیت مطلق مزیت تیورې ۶-دریکارډو دنسبي مزیت تیوري۵-دمیلز دعمومي تعادل تیوري۶-دسـمیولسـن دعواملو دقیمت تیوري۷-دتولید ددوران تیوري. دادم ســـمیت مطلق مزیت تیوري : په دې تیورې کې داجناســـو موجودیت او په تخصـص باندې بحث کیږي. دسـمیولسـن دعواملو دقیمت تیوري: په دې تیوري کې دامطالعه کیږي چې عواملو ته تادیه څنګه کیږي. اقتصـادي وده : په مسلسل ډول دتولید په مقدار کې زیاتوالی داقتصـــادي ودې په نوم یادیږي. دعواملو نړیوال تحرک: په دې تیوري کې کارګر او پانګه دعامل په صفت نړیوال تحرک کوي چې هم مثبت او هم منفي نقاط لرې اوهمدارنګه دپانګې تحرک په دې تیورۍ کې په دوه ډوله دي چې یویې په رســـمي ډول دimfاو world bankاو نورو ســازمانونو لخوا او بل یې په غیرې رسـمي ډول دشـخصـي کمپنیو لخوا لکه iPhone, Toyotaاو داســـې نورو لخوا. خارجي اســـعارو دتبادلې بازار دتادیاتو دبیلانس تیوري : په دې تیوري کې داسعارو نړیواله تبادله ترمطالعې لاندې نیول کیږي چې دابه کوم نواقص او ګټې ولري. دتادیاتو بیلانس تیوري : په دې تیورې کې دتادیاتوپه بیلانس خبرې کیږي چې دتادیاتو بیلانس مثبت دی که منفي***دتادیاتو بیلانس عبارت له هغه بیلانس څخه ده چې دهیواد دنړیوال تجارت اړیکې له نورو هیوادونو سره تربحث لاندې نیسي دیوکال په جریان کې دتادیاتو بیلانس دلاندې حســـابونو درلودونکې دی۱-جاري حســـاب۲-دســـرمایې حساب ۳-یوطرفه حساب:۱-جاري حساب : په دې حساب کې صادرات او واردات ترمطالعه لاندې نیســـي ۲-دســـرمایې حســـاب : په دې حســـاب کې دا ترمطالعې لاندې نیول کیږي چې څومره ســـرمایه په داخل دهیواد ته راځي او څومره بهرته ځي۳-یوطرفه حســـاب: په دې حســـاب کې دا ترمطالعې لاندې نیول کیږي چې یو هیواد څومره اجناس یا ســـرمایه لاســـته راوړي خو په مقابل کې تادیه ورته نه کوي لکه بلاعوضـــه مرستې. نوټ: په تادیاتو بیلانس

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې هرڅه چې دنورې نړۍ څخه لاســـته راځي کریډیټ کیږي او مخې ته یې مثبت علامه کیښـــودل کیږي او هرڅه چې نورې نړۍ ته ځي ډیبیټ کیږي او مخې ته یې منفي علامه کیږي او که چیرې یو هیواد دحســــاباتو علامه مثبت وي په دې معنا چې دتادیاتو بیلانس مو مثبت دی او نورو هیوادو څخه مو زیاتې پیســـې لاس ته راوړې دي او که منفي وي نو دنورې نړۍ څخه مولږې پیســې لاسته راوړي وي اونورې نړۍ ته موزیاتې پیســې ورکړې دي. دداخلي او خارجي بیلانس تیوري: په دې تیورې کې داترمطالعې لاندې نیول کیږي چې مونږدنورې نړۍ ســـره څومره تجارت کوو او په داخل کې څومره کارګره قوه په کاربوخته ده . دنړیوال اقتصادي انضمام (تړلتیا) تیوري: اقتصادي انضمام تیوري داوسنیو معاصرو تیوریګانو څخه ده چې په دې تیوري کې دامطالعه کیږي چې څنګه یو هیواد دنوروهیوادو ســـره دتجارت په برخه کې یوبلاک رامنځ ته کړي او له دې بلاک څخه ټول هغه هیوادونه چې په دې بلاک کې شـــرکت لري ، له دې څخه څه ډول ګټه ترلاســــه کړي. نړیوال پولي سازمانونه عبارت له هغه سازمانونو څخه دي چې دپیسو دنړیوال تحرک رامنځ ته کوونکي /یارامنځ کوي لکه دimp and world bankوغیره . دنړیوال تجارت په اړه دمرکنتلســتانو تیوري: په دې تیوري کې دا ترمطالعې لاندې نیول کیږي چې یو هیواد چې څومره زیاتې پیسې ولري نو په نړۍ کې به ترټولو لوړ قدرت لرونکی هیواد وي. دوې په دې نظر وه چې دپیســـو په مقابل کې خارجي تجارت زیاتیږي او دتادیاتو بیلانس باید یو ثابت وي چې داهیڅ امکان نه لري. دنړیوال تجارت په اړه دکلاســیکو تیوري : دکلاســیکي تیوري فرضــیې ۱- دکارګر دارزش تیوري : ددې تیورې له نظره کاریواځینی اساسي عامل دتولید دی او قیمتونه په نړیواله ســـطحه دکارپواســـطه ټاکل کیږي او همدارنګه دکارپه بازار کې دکامل رقابت موجوددی او دکارواحدونه دتولید په ساحه مساویانه ونډه لري؟نلري.ستاتیک موډل : په دې موډل کې دوه داســـې هیوادونه ښـــودل کیږي چې دواړه هیوادونه دوه اجناس تولیدوي۳- دترانسپورت دمصارفو موجودیت : په دې تیورې کې دترانسپورت مصارف په نظر کې نه نیول کیږي۴-دمقیاس ثابت برګشــت دscaleڅخه هدف دیوې تصــدۍ دتولیداتو اندازه ده چې په معلوم وخت کې ترلاســه کوي په دې فرضــیه کې دابیانیږي چې کومه پانګه په کار اچول شوي ده دهغې په مقابل کې څومره تولیدات ترلاسه کیږي اوددې فرضیې لاندې دتولید ټول عوامل په نظر کې نیول کیږی چې دوجې به یې په کار باندې ډیرتاکید کوي او پانګه ثابته په نظر کې نیســي او کار ددمتحول په صــفت په نظر کې نیســي . ۵-دعواملو دخوځښــت : ددې فرضـــیې لاندې دتولید عوامل په مکمل ډول دخوځښـــت وړوي او همدارنګه دتعویض کیدو وړوي البته یواځې په داخل دهیواد کې نه په نړیواله ســـطحه .دمطلق مزیت تیوري : ادم سمیت د۱۷۲۳-۱۷۹۵ دکلاسکو پوهنتون پوهاند وه داخلاقو او فلسفې استاد هغه دکلاسیک اقتصاد بنسټګروه . ادم سمیت دازاد تجارت طرفدار وه او دی وایې دنړیوالې سوداګرۍ باید داجناسو په تخصص او دکارویش په وسیله ترسره شي اوکه یوهیواد دبیرون نه یو جنس په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزانه ترلاســه کوي نو باید په خپله یې تولید نه کړي او له بل هیواد څخه دي واخلي . مثلا یو موچي دڅپلۍ ګنډلو کې تخصص لري او په ارزانه بیه یې تولیدکولای شي مګر جامې په ارزانه بیه نه شــي تولید کولای نو موچي باید دخیاط څخه جامې واخلي او خیاط باید دموچي څپلۍ واخلي او په یو ډول دواړه ګټه ترلاســه کړي. ددې تیورۍ نیمګړتیاوې : ۱- term of trade t-o-t۲-دعرضـــې برخه په نظر کې نه ده نیول شـــوې.دنســـبي مزیت تیورۍ : دغه تیورۍ ریکارډو وړاندې کړې ده او په خپله یو کلاســـیک اقتصـــاد پوه وه، دی دهغې نقطې څخه شـــروع کوي چې په کوم ځای کې دمطلق مزیت تیورۍ ختمیږي،دده له نظره که یو هیواد پـه دواړو اجنـاســـو کې مطلق مزیت ولري اوبل هیواد یې ونلري نوبیـا هم نړیوالـه سوداګرۍ رامنځ ته کیږي او دواړه ورڅخه ګټه اخیستلای شي دده په نظر هغه هیوادونه چې په دواړو اجناســو کې مطلق مزیت لري په هغه جنس کې چې زیات تخصـص لري او هغه هیواد چې په یو جنس کې کم نســـبي مزیت لري(عدم نســـبي مزیت لري) نوکیدای شـــي چې نړیواله سـوداګري رامنځ ته شـي اودواړه ترې ګټه ترلاسـه کړي داتیورۍ په ۲×۲ ×۱په نوم یادیږي . ریکارډو په ۱۸۱۷م کال کې دسیاسـي اقتصـاد کتاب ولیکلو او نسبي مزیت تیوري یې په کې وړاندې کړه . هغه نقاط چې ده (مطلق مزیت) ؟تیوري ترســـوال لاندې راولي عبارت له۱-مولدیت او رقابت : هغه هیواد چې په في واحد وخت کې ډیرتولید رامنځ ته کوي دغه هیواد مطلق مزیت لري چې مطلق مزیت درقابت باعث ګرځي خوولې مزد یو اساسي عنصر دی چې په دې تیوري کې په نظر کې نه دی نیول شوی یعنې په دې تیوري کې دمزد میکانیزم نه دی تشـریح شـوي۲-ارزانه کار۳-اسـتثمار(ناوړه ګټه اخیسـتنه) هغه هیوادونه چې داسـتثمارلاندې وي هلته کارګره قوه په ډیرټیټ مزد باندې تولید کوي۴-نړیوال تولید امکانات په دې معنا چې دتولید قیمت په داخل کې څومره او په خارج کې باید څومره وي . یعنې په دې تیوري کې تمام شد قیمت په نظر کې نه دی نیول شوی چې په اسـاس یې داتیوري ترسوال لاندې راوستې. دنسبي مزیت په تیوري نیوکې:۱-دوه اجناس دوه هیوادونه ۲-دکارګره قوي حرکت۳-ازاد تجارت چې داپه حقیقت کې شـتون نه لرې۴-دانتقال مصـارف په دې تیوري کې دانتقال مصــارف په نظر کې نه دي نیول شـوي ۵-ثابت بازګشـت : په دې تیوري کې ترلاسه کیدونکې ګټه ثابته په نظر کې نیول شوي چې نن ورځ متصدیان کوشش کوی چې خپلـه ګټـه ورځ تربلې زیاتـه کړي چې پـه اســـاس یې داتیورۍ دنیوکې لاندې راغلي۶-دکارارزښت نظریه : کلاسیک نظر یه لري چې دتوکي قیمت یوازې کارټاکي مګر یوازې کاراسـاسـي عامل نه دی چې دتوکو قیمت ټاکي۷کامل رقابت : په دې کې یوازې دوه ملکونه او دوه اجناس په نظر کې نیول شوي چې نن ورځ کامل رقابت ډیر عرضه کوونکي ډیر بدیل اجناس او دبازار څخه خبرتیا ده چې پراســاس یې داتیوري دنیوکې لاندې راوسـتې شــي. دهیبرلر دنړیوالې ســوداګرۍ تیوري.هبرلر وایې چې دتوکو قیمت دفرصـتي مصـرف پورې اړه لري دی وایې چې دغه فرصتي مصارف ثابت شکل لري فرصتي مصارف درې

(c) ketabton.com: The Digital Library

شکلونه لري۱-ثابت فرصتي مصارف۲-کمیدونکي فرصتي مصارف۳-زیاتیدونکي فرصتي مصارف. فرصتي مصارف : هغه مصارف دي چې دیوکار په کولو سره بل کارمو له لاسه ورکړی وي . دهکشــراوهلن دنړیوال تجارت تیورۍ : دغه تیوري دنړیوال تجارت په برخه کې چې دغه تیوري په کال ۱۹۱۳ کې کړې وه دغه تیوریدنړیوالې ســوداګرۍ دمختلفو جهتونو په نظر کې نیولو سره تربحث لاندې نیسي چې په دوه ډوله ده۱-دسوداګرۍ په جهت باندې بحث کول۲-دغه تیوري دتولید دقیمتونو په مساوات بحث کوي. ددې تیوري په اساس باندې یو هیواد هغه جنس تولید اوصـــادروي چې ددې جنس اړوند دتولید عوامل ارزانه وي او پریمانه وي او هغه جنس واردوې چې په هغې کې دتولید امکانات کم او قیمته وي. یا په بله اصــطلاح باندې تولید کاربره وي دامعنا لري چې په دې هیواد کې کارزیات وي نو باید دغه توکي تولید کړي او که یو بل جنس ســرمایه بره وي یعنې زیاتې پانګې ته اړتیا وي او په دې هیواد کې پانګه لږه پیداکیږي نو دغه توکي باید وارد شــي ددغې تیوري فرضــیې.-۱ ۲×۲×۲:دوه هیوادونه دوه توکي دوه دتولید عوامل۲-یوشـان تکنالوجې ۳-یوشـان حاصـل۴-دکارمکمل تخصـص ممکن نده۵-په ذوق کې باید تغییررانشــي په دې معنا دتوکو په وړاندې دخلکو په ذوق باید کم نه شـــي۶-دازاد رقابت موجودیت۷-ترانســپورتي مصـــارف وجود نه لرې۸-دســـوداګرۍ په مخکې کوم خنډونه وجود نه لري۹-دتولید عوامل دهیواد په داخل کې متحرک او په نړیوال سـطحه غیر متحرک وي۱۰-الف جنس کاربر او ب جنس سـرمایه بر دی.دنړیوالې ســوداګرۍ خالصـــه تیوري: دبهرنۍ ســوداګرۍ دوه مهمه اړخه څیړي۱-ولې بهرنۍ سوداګري کوو۲-دبهرنۍ سوداګرۍ ګټې څه دي. دسوداګرۍ خالصـه تیوري دکوچنې اقتصـاد سـره اړیکه لري او دادسـتاتیک تحلیل په اسـاس ده. برسـیره پردې دسـوداګرۍ په تیوري کې داقتصـــاد مثبت اړخ او رهنما اړخ دواړه څیړل کیږي. دســـوداګرۍ پالیســـي . دســوداګریزو بندیزونو پایلې اهمیت او وجې څیري او تحلیلوي دســوداګرۍ دپالیســي الې یا اسـباب۱-تعرفه ۲-کوټه ۳-دتبادلې کنترول۴-دولتي سـوداګري۵-دصــادراتو ارادې مخنیوی. بهرنۍ تبادلې مارکیټ یوځای دی په کوم کې چې دبهرنیو اسـعارو پیراوپلور ترسـره کیږي. داهغه مـارکیټ ده په کوم کې چې دهیوادونو ترمنځ دتبـادلې نرخ رامنځتـه کیږي. دلومړي نړیوال جنګ څخه مخکې دهیوادونو ترمنځ دتبادلې مســاوات دســروزرو دمحتوا په اســاس ټاکل کیدلو . مګر دســـروزرو دمعیار دترک کولو وروســـته ۱۹۴۴م کال کې دبریټن ووډز سیستم رامنځ ته شو وروسته له ۱۹۷۱ م کال څخه نړۍ دتبادلې دادارہ شوي ارتجاعي نرخ سـیسـتم لري کوم چې دتبادلې دثابت او ارتجاعي نرخ سـیسـتم څخه ګډ وي. دپیسـو نړیوالې ادارې ددې لپاره چې دســـوداګرۍ ســـتونزې حل شـــي دســـوداګرۍ دګمرکي تعرفې عمومي تړونGATTترتیب او وضع شو چې په WTOباندې تبدیل شوی دی. دتولید دامکاناتو منحني یا خط دهغې منحني څخه عبارت دی کوم چې ددوه اجناســـو مختلفې جوړې لکه غنم او تکه څرګندوي کوم چې په یو هیواد کې یې دمجموعي تولیدي وســایلو په مرســته تولیدوي یا هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خط ځخه عبارت دی چې په یو هیواد کې دمجموعي توليدي وســـايلو په مرســـته توليدونکو اجناســـو اندازه کوي. دتوليد دامکاناتو منحني دتوليد دبې تفاوته منحني انتقالي منحني په نوم هم ياديږي.په بنيادي ډول دهيبرلر دثابت فرصــتي مصــارفو او ريکارډو دمقايســوي مصــرف تيوري ترمنځ کوم خاص توپير وجود نه لري خو يواځې داخبره وجودلري چې هبرلر خپله نظريه دفرصــتي مصــارفو په شــکل وړاندې کړي او په دې نظريه کې دتوليد دامکاناتو خط ياppcسيده شکل لري.دريکارډو دسوداګرۍ موډل دوه مهمې ځانګړنې دادي۱-سوداګري بايد دبنديزونو ځخه ازاده وي دسرحداتو ځخه داجناسو حرکت ازاد وي۲کاردتوليد يواځېنی عامل دی چې دتوليد په ټولو کرښــو کې ورته مؤثريت لري. دموډل فرضــيې دســميولســن:۱-په خوراکي اجناســـو او صـــنعتي اجناســـو کې چې کوم کارګمارل شـــوی په هيواد کې به دکاردمجموعي عرضې سره برابروي۲-دمشخص عواملو هريوپانګه او ځمکه يواځې په يو سکتورکې استعماليدی شي ۳-دوه اجناس دوه هيوادونه اودرې عواملو موډل۴-دلته کميدونکي راګرځيدنه تطبيق کيږي مثال په ډول مجموعي توليدات په کميدونکي نرخ ســـره لوړيږي ځکه نو mplکميږيrevealed comparative advantage-اړوند نسبي مزيت هغه نسبي مزيت دی چې په هغه ســکتور باندې پراته وې کوم چې دســواګرۍ مازاد لري او اړوند عدم نســبي مزيت ددې معکوس يعنې کنترول لري .دنړيوال اقتصـــاد درامنځ ته کيدو عوامل: ۱-دمختلفو نظامونو موجوديت۲-دمختلفو پولي واحدونو موجوديت۳-دتوليد په عواملو کې فرق (کار ځمکه پانګه)۴-دمختلفو ملي سياسـتونو موجوديت. دنړيوال اقتصــاد روابطو د پرمختيا عوامل۱-اختراعات او کشفيات۲-دنفوسو زياتوالی او عنعنوي اقتصاد دمنځ نه تګ ۳-دپيسو رول په اقتصـــادکې ۳-دپانګوالو او متشــبثينو رامنځته کيدل ۵-اقتصـــادي باورونه دمختلفو ټولنو لخوا مختلف باورونه.په ۱۷۷۶کال دملتو نو ثروت په نامه کتاب دادم ســـميت لخوا وليکل شو . دنړيوالې سوداګرۍ خالصه تيوري . دسوداګرۍ خالصې تيوري سره په رابطه مونږ په لاندې تيوريګانو بحث کوو۱-دمرکنتلســـتانو يا دســـوداګرو دســـودګرۍ تيوري۲دادم سـميت دمطلق مزيت تيوري۳-دډيويډ ريکارډو دمقايسـوي(نسـبي)مصـرف تيوري۴-دهيبرلر دفرصتي مصارفو نظريه ۵-دهکشر اوهلن دسوداګرۍ تيوري۶-دسميولسن دعواملو دقيمتونو دمساوات تيوري.

د نړيوال اقتصاد دوهمه برخه

دنړيوال او منطقوي تجارت مشخصـې طرحې: منطقوي تجارت ځخه هدف دادی چې دهيواد په داخل کې دمنطقو ترمنځ تجارت صـورت ونيسـي يعنې منطقوي تجارت ځخه هدف داخلي تجارت دی چې دهيواد په داخل کې دمناطقو ترمنځ صـورت نيسـي . په داسـې حال کې چې نړيوال تجارت ددوه ممالکو ترمنځ دتجارت ځخه بحث کوي. دکلاســـيک علماو له نظره هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دنړیوال او هم دداخلي تجارت ترمنځ توپير وجود لري نو په همدې اســـاس دنړيوال تجارت لپاه خاصه تيوري چې دمقايسوي مزيت تيوري نوم لري وړاندې شوي، خو دعصري علماو لکه برټيل ،اوهلن(هولن)؟او هيبرلر له نظره او دهغوي مفکوره داوه چې نړيوال او منطقوي تجارت فرق دهغو په درجو دی نه دهغوپه اقسامو کې ۵ دي. Edgeworth box diagram: که ددوو هيوادونو ياددوه مستهليکينو ترمنځ تجارت ګټوروي نو دلته به دتجارت کوم ددواړو لپاره ګټوروي دکوم هيواد يا مستهلک لپاره به کوم جنس او کوم نرخ دتبادلې زيات ګټور وي ددغه شان پوښتنو ځوابونه دEdgeworth boxشکل کې ترلاسه کولای شو. مؤثرتخصيص: دتجارت په صـــورت کې له AڅخهB ته دتبادلې انتقال دراجا او ماريا دواړو لپاره ګټوردی .هو اوس ســوال داپيداکيږي چې ايا دغه دBنقطه ددواړو دګټورتيا لپاره مؤثره نقطه ده او که نه ددې پوښـــتنې دځواب لپاره بايد لومړی په دې پوه شـــي چې ايادراجان او ماريا دتبادلې نهايي نرخونه دBپه نقطه کې يوشـــان دي او که نه؟يورقابتي بازار کې دمســـتهلک تعادل: په رقابتي بازارونو کې دوه مســـتهلکين نه وي، بلکې په رقابتي بازارونو کې زيات اوســـني موجوده اخيســـتونکي او خرڅونکي وي او هم بالقوه اخيســـتونکي او خرڅوونکي په رقابتي بازارونو موجود وي او په نتيجه کې هراخيســـتونکی او خرڅونکی په يو ثابت قيمت ســـره اجناس اخلي او خرڅوي. دايج ورت بکس دياګرام په مرســـته به رقابتي بازارونو کې هم کولای شـــو وګورو چې مؤثره تبادله څرنګه ترســـره کيږي. درقابتي بازارونو اقتصـــادي مؤثريت د۱فصـل په ۳شـکل څخه معلوميږي. چې دCپه نقطه کې داجناسـو ترمنځ تبادله چې په رقابتي بازارونو کې تعادل رامنځ ته کوي يو مؤثره نقطه ده اواقتصـــادي مؤثريت لري او مهمه وجه او علت يې دادی چې دلته دCپه نقطه کې دواړه منحني يوله بل سره مماس نه وي نوبيا بـه راجـا يـا مـايـا نومې زيـات رقـابـت لاس تـه رانـه وړي . پـه دغـه صـــورتونو کې دمســـتهليکينو او مولدينو دعمل او کړنو په صـــورت کې مارکيټ داقتصـــادي مؤثريت حالت غوره کوي. که څه هم ځينې خلک په دغه ډول مارکيټونو؟کې داقتصـــادي مؤثريت درامينځ ته کولو لپاره دولتي مداخله مهمه بولې ، خو زيات شمير اقتصادپوهان بيادولتي مداخله مهمه نه بولې بلکه هغوی نه ليدونکی لاس يعنې دمســـتهليکينو او مولدينو رول په اقتصـــادي مؤثريت کې مهم ګڼي. راځئ اوس وګورو چې دمســـتهلک دنقطه له نظره مونږ او تاســـې درقابتي بازار دتعادل په اړه څه وپيژنو.۱-داچې بې تفاوته منحني ګانې يو له بل ســره مماس دي نو دمستهليکينو ترمنخ دتبادلې نهايي نرخونه هم سره مساوي دي۲-داچې هره بې تفاوته منحني دقيمتونو دخط سره مماس ده نو دهرشخص دتبادلې نهايي نرخ دغذا او رخت دتبادلې په صورت کې ددغه دواړو شيانو دقيمتونو ترمنځ دموجوده نسبت سره مساوي دی دزياتو مســـتهليکينو اومولدينو موجوديت کې دمناســـبې تبادلې دتعيين او ټاکلو لپاره دمکمل رقابتي مارکيټونو په صـورت کې که په يوډول ســره رقابتي نه وي نوبيا داکار ناشـونی نه دی خو ددې ترڅنګ اقتصادي مؤثريت ديوقوي مرکزي سيستم ددولت دټول اجناسو اوخدماتو مقدار

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټاکي . مســـاوات او مؤثريت : مونږ او تاســـې وليدل چې داجناســـو دتبادلي لپاره مختلف مقدارونه اواندازې مؤثرې دي او داموهم وليدل چې څرنګه په رقابتي بازارونو کې اقتصادي مؤثريت رامنځ ته کيږي خوددغه تبادلې لپاره ځينې اندازې او مقدارونه ټاکل نســـبت نورو اندازو او مقدارونو ته زياته ښه او غوره دي. داچې ډير ښه او غوره حالت دتبادلې لپاره کوم ددې پيداکول دومره اسانه کارنه دی . په دغه برخه کې به مونږه په دغه موضـوع رڼا واچو اودابه هم ديو مثال په رڼا کې واضـــح کړو چې داخبره بلکل واقيعت نه لري چې درقابتي بازار په صورت کې کوم دتبادلې اندازې او مقدار مونږ دتيرو بحثونو څخه دراجان او ماريا په اړه ذکرشوي ارقام ډايج ورت باکس په شکل له يوه بله ښه ذکر کوو دراجان ګټورتيا مواد دافقي محورپرمخ او دماريا ګټورتيا مو دعمودي محور پرمخ شـــودلی ده د۱۱۴ شـــکل څخه معلوميږي چې څومره راجان په مفيديت کې ښـــې خواته ځواو څومره چې پورته ځو دماريا په مفيديت کې اضــــافه والی رامنځ ته کيږي.نړيوال تجارت موضـــــوع او اهميت : نړيوال تجارت دنړيوالو اقتصادي سازمانونو يوعمده عنصر ګڼل کيږي او همدارنګه نړيوال تجارت دهيوادونو ترمنځ دارتباط درامنځ ته کيدو ســـبب ګرځي چې دهرهيواد په خارجي ســـياســـت پورې اړه لري اګر کـه دتـاريخ پـه اوږدو کې ډير محـدود عوامل دتجـارت دپرمختـګ او وروســـته پاتې والي کې مؤثره وه چې دهغې عمده اواســـــاســـــي عوامل هم طبيعي منابع جغرافيايي شــرايط دخلکو اســتعدادوفهم علم او تخنيک تشــکيلوي دهغو پاتې هيوادونو لخوا دنړۍ اکثره هيوادونو ته مختلفې اقتصــادي تبادلې صــورت نيسي چې عمده اقتصــادي تبادلې يې داجناســـو اوخدماتو تبادله اوســـرمايوي تبادلات دي هيوادونه مجبور دي چې دمختلفو اقتصـــادي تبادلو لپاره خپل پولي واحدونه دنورو هيوادونو په پولي واحدونو باندې بدل کړي . چې داکار دپيسو په بازارونو کې صورت نيسي . دنړيوال تجارت تعريف: خارجي تجارت په حقيقت کې دشــيانو ، اجناســو او ســرمايي انتقال ده ديوملک څخه بل ملک ته او يا په بل عبارت دهيوادونو ترمنځ په يوزماني واحد کې ذکرشــوي معاملاتو ترســره کولو ته نړيوال تجارت وايي. تجارت په دوه ډوله دی ۱-داخلي ۲-خارجي داخلي : تجارت عبارت دهغه تجارت څخه ده چې دهغې په ترڅ کې دهيواد په دننه کې دخلکو ترمنځ داجناسـو اخيسـتل او خرڅول صـورت نيسي . په داخلي تجارت کې داموالو انتقال دهيواد دسرحداتو څخه دباندې صـــورت نه نيســـي يعنې يواځې دهيواد دســـرحداتو په دننه کې داتجارت ترســـره کيږي اودخارجي تجارت په پرتله يې ستونزې لږې داخلي تجارت په دوه ډوله ويشل کيږي۱-عمده فروشـــي۲-پرچون فروشـــي۲-دخارجي تجارت تعريف: دتاريخ په ابتدايي دوره کې دانســـان ضرورتونه ډير محدود اوساده وو. په دې سلسله کې ترډيره حده خودکفا وه. خارجي تجارت هغه تجارت ته ويل کيږي چې په هغې کې ددوه مختلفو هيوادونو داوســـيدونکو تجارانو او ســـوداګرانو ترمنځ داجناســـو اوخدماتو تبادله صـــورت نيســـي . يا په بل عبارت ټولې هغه تجارتي اړيکې چې ديوهيواد دسرحداتو څخه دباندې صورت نيسي خارجي تجارت دی او په

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه ډوله دی ۱-صادرات ۲-واردات. او کوم هیواد چې اجناس او خدمات صادروي هغه ته صادرونکی هیواد وايي. لکه افغانستان چې وچې اوتازه میوي نورو هیوادونو ته صادروي او واردات برعکس. که چیرې یو جنس کاربر جنس وي دکار له نظره بډای هیواد کې او همدا جنس ســـرمایه برجنس وي دپانګې له نظره بډایه هیواد کې نودې حالت ته دعواملو دشدت انعکاس وايي. که چیرې دعواملو انعکاس ډیر شدید شي نو دهکشر اوهلن ټوله تیوري باید رد شــي.او که چیرې کم يي په نظر کې نیسـو. او په دې موضـوع لومړنـي عملي تحقیق دمنهاس لخوا په ۱۹۶۲ م کال شـــوي وه نوموړي په خپل دتحقیق په ترڅ کې داموندل چې ددریو قضیو څخه په یوه حالت کې دعواملو انعکاس موجود دی خو بیا لیونتیف په ۱۹۶۴ م کال کې دخپلې مطالعې په ترڅ کې داوښـودل چې عواملو انعکاس په ۸فیصـــده قضـــیو کې شـتون لري او بس.یوه بله مطالعه چې ۱۹۶۶ م کال کې دبال په واسـطه ترسـره شـوه ترڅو دمنهاس دنتایجو یو بل اړخ وازمایي چې دغې مطالعې دلیونتیف دنتایجو تصـــدیق وکړ. چې دعواملو دانعکاس شدت په نړۍ کې ډیر کم واقع کیږي .په پای کې هغه فرضیه صدق کوي چې دعواملو په اړونده ټول نسبي اوقیمتونو سره یو جنس کاربر او بل جنس سرمایه بر دی او دهکشـــر اوهلن ماډل هم صـــدق کوي.تجارتي پالیســـي هغه برخې څخه عبارت دی چې دنړیوال تجارت پورې مربوطو فیصـــلو عملي اقداماتو او وســـایلو ســـره رابطه لري مثلا دیومملکت صـادرات او واردات باید څرنګه او څه شـی وسـي؟په هغې دولتي شـعبې کنټرول وجود لري او که نه . اشـیا مصـرفي او سي او که سرمایوي اوسـي؟صـادرات ازادانه شـکل ولري ا و که پابند اونور . تجارتي پالیســـي په لاندې برخو ویشـــل کیږي. ۱-صـــادراتي او وارداتي پالیســـي ۲-خارجي تبادلوي پالیســـي ۳تعرفې پالیســـي . الف صـــادراتي او وارداتي پالیسي دصادراتو اودوارداتو په برخه کې مشخص تدابیر اودهغې دعملي کیدلو لپاره مناسب ، امکانات په برکې نیسي ب: دصادراتو زیاتوالی اودپیسو په داخلي اونړیوال نرخ داستحکام لپاره تدابیرج: په وارداتو او صـادراتو باندې دټکسـونو وضـع کولو سـیسـتم او لارې چارې څرګندوي . پـه دې برخـه کې دمـالیي وزارت لـه خوا دتبـادلې کنټرول اووارداتي جوازونو باندې کنټرول هم شـامل وي. دتجارتي پالیسـي هدفونه: ۱-دصـادراتو زیاتوالی ۲-دصـادراتو دډولونو زیاتوالی۳-دنووزیږیدلو صنعتونو حمایت دنوي صنعت موضوع الکساندر هاملتون په امریکا او فریدریک لیت په جرمني کې د۱۸پیړۍ په پای او د۱۹ پیړۍ شروع کې مطرح کړه۴-دصادراتو او وارداتو دنسبت زیاتوالی . دصادراتو او وارداتو ترمنځ نسبت یا مقایسي ته دتجارت نسـبت ویل کیږی. ۵-دپیسـو په داخلي او خارجي قیمتونو کې داسـتحکام ثبات۶-تجارتي روابط: دازاد او پابند تجارت مفهوم: ازاد تجارت دتجارتي پالیســـي داســـي یو نظام دی چې په هغې کې داخلي او خارجي تجارت کوم فرق نه لري او داخلي اشیاو او خدماتو ته کوم خاص رول باندې نه قایلیږي او نه په خارجي اشـــیاو او خدماتو کوم بندیزونه وضــــع کیږي .اوکله چې په یوملک دخارجي تجارت په برخه کې قیودات رامنځ ته شي مثلا ټکسونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وضـع کوټه معیاري سیسـتم وضـعه شـي یا چې عملي شـي او دتبادلې په جریان کنترول رامنځ ته شـــي نو دتجارتي پالیســـي دې ډول نظام ته پابند تجارت ویل کیږي.دازاد تجارت تاییدونکې دلایل: دوســـایلو بهتروالی یا بهتر اســـتعمال۲-دنړیوالې ســـوکالی زیاتیدل۳-دمحصـــولاتو زیاتوالی.دپابند تجارت تایدونکي دلایل: دصـــنعت ځوانوالی: په پرمختیبا یی هیوادونو کې چې صـــنعت رامنځ ته کیږی نودنړۍ دپرمختللو هیوادونو ســره مقابله نه شـــي کولای۲-دکـاروبـار دلایـل ۳-دپرداختونو. دتوازن دلایـل: دتجـارت اوتعرفو عمـده موافقهGATT:دتجارت اوتعرفو عمومي تړون له مخې چې یو عمده ســـبب یي په تجارت باندې دپابندیو کمول دي خوددې خبرې اجازه ورکوي چې دتادیاتو دنقصـان درفع کولو په خاطر وضع کیدای شي خو دتعرفو دوضع کیدو په صورت کې باید په نظر کې ونیول شي چې نورملکونه جوابي عمل کولای شـي په یو ملک کې دتعرفو وضـع کولو اصـلي هدف دخارجي اشیاوو په ځای ملي اشیاو ته دتقاضا زیاتوالی دی . دصادراتو او وارداتو دنسبت دښـه والي دحمایتي پالیسۍ له لارې داصـولو زیاتوالی او دملي داریي حفظ کول او نورهغه عوامل چې پابند تجارت په برخه کې وړاندې کیدای شي. دپابند تجارت دکاروسایل که نړۍ ته نظر وشـــي په حقیقي توګه ازاد تجارت وجود نه لري په یو شـــکل یاحالت کې دنړیوال تجارت قیودات وضـع کیږي په خارجي اشـیاو باندې دکنترول کولو لپاره وسـایل عبارت دی له:۱-تعرفې ۲-کوټه معیاري سیستم ۳-دولتي تجارت۴-دتبادلې کنترول۵-تجارتي معاهدې۶-مصـنوعي ارزاني یا امتیازي قیمت. دتعرفې مفهوم: تعرفه دصـادراتو په مقابل کې محصـول او وارداتو باندې دټیکس تر نامه لاندې دپرداختونو څخه عبارت دی . په حقیقت کې په صادراتو دتعرفې وضع کول ډیر مروج نه دي او عمده توګه تعرفې په وارداتو وضع کیږي. تعرفې په عمومي ډول په دوه ډوله دي۱-داجناســـو دقیمت په اســـاس۲-داجناســـو دمقدار په اســـاس. دتعرفې داثراتو مطالعه : ۱-دوارداتو دعوض اجناســو تولیدول: کله چې دتعرفې په وضع کول سره دجنس قیمت پورته لاړشي نوپه داخل کې دعوض اجناسو تولید پیل کیږي او داخلي تولیدات دoq1څخه2q2ته لوړیږي او تجاران کوښښ کوي چې اضافي مصارف پوره کړی چې نوموړي مصـارف په دوه ډوله څرګندیږي.۱-حمایوي اثر۲-تبادلوي اثر۱-حمایوي اثر: کله چې دتعرفې دوضـع کولو سره قیمتونه پورته لاړشـي نوداخلي مولدین دزیات جنس دتولیدولو طاقت نلري. کله چې دتعرفې په وضـع کولو سـره قیمتونه پورته لاړشـي نوداخلي مولدین دتولید قابلیت پیداکوي ولې داتولید غیراقتصادي دی ځکه دلوړ قیمت اوزیاتو مصارفو په نتیجه کې رامنځ ته کیږی چې مونږ په شـکل کې دابرخه په این سـره ښـودل شـوي ده۲-تبادلوي یا انتقالي اثر: دتعرفې په وجه چې مولدین کوم اضـافه قیمت ترلاسـه کوي هغې یوه برخه دغیر اقتصـادي تولیداتو قرباني کیږي او بله برخه یې دمصـرف کوونکو لخوا مولدینو ته انتقالیږي اوداخلي مولدین دمصرف کوونکو څخه اضافه رقم حاصلوي چې په شکل کې په زي سـره ښـودل کیږي۲-دمصـرف اسـتعمال اثر: دتعرفو په وضـع کولو سـره داجناسـو

(c) ketabton.com: The Digital Library

قیمتونه لوړاو دهغې په استعمال کې کموالی راځي چې دتقاضــا سطحه د0q4څخه 0q3ته راټیټیږي . چې په شکل کې په ایس سره ښودل شوي دي۳-داصولو عایداتي اثر: څرنګه چې دتعرفې اندازه دتې سره برابره ده دنورو وارداتو اندازه ضرب تعرفه حاصل شوي رقم په لاس راکوي چې په شــکل کې په ارســره ښــودل شــوی ده ۴-دمقابل اثر: دتجارت په پیل او دتعرفو په وضع کولو کې سیالي رامنځ ته کیږي چې له یوې خوا دملي صنعت دتقویې سبب ګرځي اوداجناســو معیار ورســره لوړیږي.۵-دعاید او وزګارتیا اثر: دتعرفې په وضــع کولو ســره په ملک کې دکاروبار زیاتیږي څومره چې ملي صــنعت تقویه کیږي ورســره دوارداتو عوض اجناس په داخل کې تولیدیږي چې دعاید او کاروبار په برخه کې دزیاتوالي ســـبب ګرځي چې داعمل دمقابل ملک دخرابوالي ســـبب ګرځي.۴-دپرداختونو توازن: دتعرفو په وضــع کولو ســره دوارداتو مقدار کمیږي او په داخل کې دتولید اندازه زیاتیږي چې دوارداتو په کموالي سره دخارجي پرداختونو په اندازه کې کموالی راځي ولي باید ذکر شي چې داټول عملونه هغه وخت ممکن دي چې مقابل لوری جوابي اقدام پورته کړي.په بهرنیو هیوادونو کې داجناســو په مناســب قیمت دخرڅولو طریقې۱-اشــتهارات۲-ذاتي دوره۳-ســفري نماینده ګـان۴-بهرنۍ ایجنســـۍ۵-پـه بهرنیو هیوادونو کي دځـانګو قـایمول۶-خـارجي تجـارت کې دقیمتونو ډولونه .چې په لاندې ډول دي. F.A.S: عبارت له هغه قیمت څخه دی چې په هغې کې داصلي قیمت نه علاوه ټول هغه مصارف شامل وي کوم چې په اجناسو باندې ترکښتۍ پورې راځي. هغه مصارف چې داصلي قیمت څخه علاوه په جنس ورعلاوه کیږي په لاندې ډول دي ۱-داجناســو بســته بندۍ مصــارف۲-صــادراتي محصــول۳-دبندرتررســیدوپورې ترانســپورتي مصــارف ۴-دبندرګاه مصــارف۵-فوبFOBعبارت له هغه قیمت څخه دی کله چې F.A.Sقیمت ســره یوځای کړوکوم چې دکښــتۍ ته داموالو په جګولو باندې راځي. ship ex: عبارت دهغه قیمت څخه دی کله چې دفوب قیمت سره دکښتۍ کرایه جمع شي او په مال ورعلاوه شـي نو دex-shipقیمت لاسته راځي.ex-shipقیمت کې لاندې مصــارف شــامل دي ۱-دجنس دبسته بندي کولو مصارف۲-په مال باندې تربندرګاه درسیدلو مصارف۳-صادراتي محصــول۴-دبندرګاه مصــارف ۵-کښــتۍ ته داجناســو داوچتولو مصــارف۶-دکښــتۍ کرایه . دنړیوال اقتصــاد ســاحه او ضــرورت۱-په مختلفو هیوادونو کې منابع اقلیمي شــرایط هنر او نوردتولید عواملو مؤثریت یو شـــان نه وي هیوادونه ددغه توپیر له وجهې یو هیواد یوډول اجناس په ارزانه تولیدوي نورهیوادونه نوراجناس په ارزانه تولیدوي. نویو هیواد نشـــي کولای پرځانته ډول خپل ضــروریات پوره کړي نو هیوادونه مجبوردي چې خپلو منځو کې اقتصـــادي روابطوپه لړکې دخپل ضـــرورت وړشـــیان یو له بل ســـره تبادل کړي اوخپل ضـــروریات رفع کړي نودې لپاره چې دغه مشـــکلات ،پیښـــو حقیقتونو او بازار داقتصـــاد دتیوریګانو څخه بحث وکړو نړیوال اقتصـاد ته ضرورت پیدا شو . دنړیوال اقتصـاد درامنځ ته کیدو دلایل۱-دمختلفو سیاسي –اقتصادي،اواجتماعي نظامونو موجودیت۲-دمختلفو کرنسیو

(c) ketabton.com: The Digital Library

يا پولي واحدونو موجوديت۳-دتوليد پرعواملو کې فرق۴-دمختلفو ملي سياستونو موجوديت. دنړيوال اقتصـــاد دپرمختيا لاملونه۱-اختراعات او کشـفيات۲-دنفوســو زياتوالى اودعنعنوي اقتصـــاد له منځه تلل۳-دنجيبه فلزاتو او پيســو رول۴-پانګوال او متشــبثينو رامنځ ته کيدل۵-اقتصـادي عقايد . نړيوال اقتصـاد دڅيړني ساحه او ميتودونه: نړيوال اقتصـاد دڅيړني ساحه پراخه ده چې هغې کې دهيوادونو ترمنځ دهرډول اقتصــــادي روابطو تحليل شــــامليږي. په عمومي ډول په دې کې دسـوداګرۍ نظريات، دسـوداګرۍ پاليسـي،دتبادلې بازارونه، دتادياتو بيلانس ، خارجي پانګې اچونې نظريات او نړيوال اقتصادي انظمام نظريه شامليږي=نړيوال اقتصـــاد دهيوادونو ترمنځ داجناســو او خدماتو او تادياتو جريان تحليلولي.دداخلي(منطقوي)او نړيوال تجارت ترمنځ فرق۱-دعواملو دخوځښــــت۲-دتجارتي بنديزونو خنډونــه۳-دطبيعي منابعو ترمنځ فرق۴-جغرافيايي او اقليمي توپير۵-دمختلفو کرنســيو ســيســتم موجوديت ۶-مختلفو بازارونو موجوديت۷-ترانسپورټ لګښـت۸-دتادياتو دبيلانس ستونزه ۹-مختلفې ملي پاليسۍ۱۰-اقتصادي محيط توپيرلرل۱۱-داجناسو حرکت: هغه عوامل چې په نړيواله سطحه دکاردحرکت مانع ګرځي۱-په ژبه کې فرق۲-وظيفوي مهارتونه۳-دکورني محيط څخه ليري کيدل نــه خوښـــيدل۴-ديوملـک نـه بـل ملـک تـه تللو مصـــــارف اونورهغـه موانع دى چې دکاردحرکت مانع ګرځي.دنړيوال اوداخلي تجارت ترمنځ يوشـــان والى: بيرټل اوهلن وايي: چې نړيوال تجارت دنړيوال اقتصـــاد يا منطقوي تجارت يوه قضــيه ده۲دمزد کچه نه يواځې داچې په نړيوال تجارت کې فرق لري او په داخل دهيواد کې هم سره يوشان نه دي ۳-اجناس که په نړيواله ســـطحه وي او که په منطقوي ســـطحه وي دواړو کې دکمپنيانو هيله دګټې اعظمي کول دي.۴-نړيوال تجارت کې قيمتونه هم دعرضې او تقاضا په اساس ټاکل کيږي او منطقوي تجارت کې هم .۵-په ۱۹او ۲۰ پيړۍ کې داروپا او انګلينډ څخه دســـرمايې او کارګرې قوي حرکت ددې ســـبب شـــو چې امريکا ، اســـتراليا، نيوزلينډ، کاناډا،په تيزۍ پرمختګ وکړي.فرصـــتي مصـــارف : زياتيدونکې فرصـــتي مصـــارف په دې معنې چې ديوهيواد ديو جنس داضـــافي واحد دتوليد لپاره دبل جنس زيات نه زيات واحدونه له لاســـه ورکوي ترڅو اضـافي منابع نوموړي جنس توليد لپاره تخصـيص کړي . فرصـتي مصـارف: هغه مصارفو څخه عبارت دي=دxجنس فرصتي مصارف دyجنس ارزښت څخه عبارت دي چې دxجنس دتوليد له امله مودلاسه وځي يا ديو توليد فرصتي مصارف دهغه تبادلوي جنس دارزښت څخه عبارت دى چې دغه جنس دتوليد له امله زمونږ له لاسه وځي.دتعويض نهايي نرخ دyجنس لپاره دyهغه مقدار څخه عبارت دى چې يو هيواد يي بايد دxاضافي واحد دتوليد په خاطر له لاســه ورکړي دتعويض نهايى نرخ دفرصــتي مصــارفو بل نوم دى چې دتوليد په نقطه کې منحني ميلان رانيســـي . دبولنې بې تفاوته منحني : دبولنې بې تفاوته منحني ددوه اجناسـو داسـې مختلف ترکيبات ښـايي کوم چې ديوې ټولنې دمسـاوي اطمينان سـبب ګرځي. لوړه منحني زيات اطمينان ټيټه منحني لږ اطمينان ښـــکاره کوي . دټولنې بې تفاوته منحني

(c) ketabton.com: The Digital Library

منفي ميلان لري مبتدا ته محدبه وي او يوبل نه قطع کوي . دټولنې بې تفاوته منحني پورې اړوند ځينې ســـتونزې: لکه څرنګه چې دټولنې بې تفاوته منحني يو بل نه قطع کوي او دې دواړو دتقاطع نقطه عين رضـايت په دوه مختلفو بې تفاوته منحني ګانو کې ښـکاره کوي چې دابې تفاوته منحني دتفريف؟؟ ســـره تضـــاد کې دي=که حقيقي عايد ويش يو هيواد کې تغيير وکړي او بې تفاوته منحني ګانې يو بل قطع کړي نودې حالت کې بيامونږ دټولنې بې تفاوته منحني نشـو اسـتعمالولی ترهغې چې دتحارت توسـعه دهيواد دفلاح او بهبود دزياتوالي سـبب ګرځي. دتجارت دمخه تعادل : دتجارت دنه شتون په صورت کې يو هيواد هغه وخت دتعادل په حالت کې دی لکه چې دهغې دتوليد منحني په نظر کې نيولو ســـره نوموړی هيواد لوړه ممکنه بې تفاوته منحني باندې قرار ولري. دجنس اړوند تعادلي اونسبي مزيت: دتجارت څخه دمخه دجنس اړوند تعادلي قيمت دتوليد منحني اودبې تفاوته منحني دتوليد او مصرف د نقطې په واسطه ښودل کيږي.زياتيدونکي مصارفو په صورت کې دتجارت لپاره اساس او تجارت څخه ګټه =دوه هيوادونو ترمنځ داړونده اجناسو پرقيمتونو کې تفاوت ددواړو هيوادونو نسبي مزيت ښـــايي او دواړه هيوادونو ترمنځ دګټور تجارت لپاره اســـاس تشـــکيلوي. =هرهيواد دنسـبي مزيت لرونکي جنس کې تخصـص ترلاسـه کوي او دازياتيدونکي فرصـتي مصـارفو سـبب ګرځي. تخصـص ترهغه وخت ادامه لري کله چې ددواړوو هيوادونو اجناسـو قيمتونه سره مساوي شي او دادتجارت دتعادل نقطه ده =په توليدکې دتخصص پروسه ترهغې پورې ادامه لري چې دواړه هيوادونو کې داجناسو قيمتونه سره مساوي وي؟ ---دتجارت په صورت کې دجنس په اړوند تعادلي قيمتونه ـدPB=PB=1دتجارت په صورت کې دجنس اړوند تعادلي قيمت په دواړو هيوادونو کې هغه مشترک قيمت دی پرکوم چې تجارت دتعادل حالت کې دی .=دتجارت موډل دتوســـعې دوهمه لاره داده چې دوه هيوادونو کې نړيوال تجارت اغيزې دتوليد دعواملو په عايداتو وځيرو.=دکلاســـيکو اقتصـــاد پوهانو له نظره نســـبتي مزيت دهيوادونو ترمنځ دکارګرې قوې دمولديت تفاوت په اساس رامنځ ته کيږي خو دوی دمولديت تفاوت لپاره تشريح ورنکړه =دهکشر اوهلين تيوري موډل دتجارت موډل ته توسعه ورکوي او په دوه هيوادونو کې دنســـبي مزيت اســـاس او دســـرچينو پرعوايدو دتجارت اغيزې څـيـړي.دهـکشـــــر اوهـلـيـن تـيـوري لانـدې فـرضـــــيـې لـري:۱-دوه هـيـوادونـه دوه اجناس(xجنسyجنس)دوه دتوليد عوامل (کارګره قوه او پانګه)۲-دواړه هيوادونه په توليد کې دعيني تکنالوژۍ څخه کاراخلي ۳-دxجنس کاربره او دyجنس ســـرمايه بره دی ۴-دواړه هيوادونوکې دواړه اجناس دثابتې بهرې مقياس له مخې توليديږي.۵-دواړهيوادونو کې دتوليد نيمګړی تخصـص وجود لري ۶-په دواړو هيوادونو کې ذوق مسـاوي وي۷-ددواړه هيوادونو کې دعواملو او اجناسو په بازار کې کامل رقابت شتون لري : کامل رقابت معنا دا چې توليد کوونکي –مصــرف کوونکي او دتوليد عواملو خاوندان په صـــنعت اودهيواد په ټولو برخو کې داجناســـو قيمتونو عواملو دعوايدو په اړه پوره معلومات ولري۸-په داخل دهيواد کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعواملو کامل انتقال وجود لري ولې په نړیواله ســـطحه عواملو انتقال وجود نه لري ۹- دنړیوال تجارت داجرا دجریان لپاره ترانســـپورتي مصـــارف تعرفې یانورې موانع وجود نه لري۱۰-په دواړه هیوادونو کې تولې ســـرچینې په بشـــپړه توګه په کارلویدلې دي ۱۱-ددواړه هیوادونو ترمنځ نړیوال تجـارت متوازن دی .معنـا داچې دهرهیواد دصـــــادراتو مجموعي ارزښـت دهغې وارداتو دمجموعي ارزښـت سـره مسـاوي دی.په تولید کې هغه حالت ته ویل کیږي چې دکار په پرتله ډیرې پانګې ته اړتیاوي نو هغه پانګه کښ یا ســـرمایه بر بلل کیږي.خو که تولید کې هغه حالت چې دپانګې پرتله ډیرکارته اړتیاوي هغې ته کاربره یا تشـدیدي کارغوښـتونکې تولیدوایي.دعواملو (سـرچینو) کثرت:دعواملو یا سـرچینو کثرت له دوه دیدګاه څخه تعریف کولای شـو ۱-دفزیکي واحدونو له مخې تعریف: مثال دپانګې او کار مجموعي مقدار چې یو هیواد یې پراختیا کې لري۲-دعواملو اړونده قیمتونو له مخې : مثلا دپانګې لپاره کرایه او دکارلپاره دمزد نرخ پر یو هیواد کې ==دعواملو کثرت په یو هیواد کې دپانګې او کار مطلقه مقدار شـــتون نه ښـــایي لیکن د (پانګې دمجموعي مقدار او دکار مجموعي مقدارنســـبت ښـــایي) =معمولا دپانګې دقیمت څخه هدف دربح اندازه وي او دکارقیمت څخه هدف دمزد اندازه وي نو په دې اســـاس لیکلی شـــوpk/pl=r/w.دســـرچینو موجودیت اودهکشـــر اوهلن تیوري : په ۱۹۱۹ م کال کې یو ســـویډني اقتصـــاد پوه ایلې هکشـــردنړیوال تجارت اغیزې دعاید ویش ترعنوان لاندې یو مقاله نشـــر کړه . په کومه کې چې دنړیوال تجارت دعصري تیوري طرحه ورکړه . دلسو څخه دزیاتو کلونو لپاره داتیوري له پامه لویدلې وه وروسته یو بل سویډني اقتصاد پوه او دهکشر شاګر برتیل اوهلن نوموړې تیوري ته توضیح ورکړه او پر۱۹۳۳ کال دساحوي او نړیوال تجارت ترعنوان لاندې خپل مشـــهورکتاب کې خپره کړه. په خلص ډول دهکشـــر اوهلن تیوري ددوه نظریو په شـــکل وړاندې کولای شـو ۱-دهکشـر اوهلن نظریه وایي : کوم چې دتجارت طرز پیشـبیني سـره سـروکارلري۲-نظردادی دعواملو دقیمت دتسـاوي والي نظریه ده کوم چې دعواملو په قیمت دنړیوال تجارت دتاثیراتو سـره سـروکار لري. دهکشـر اوهلن تیوري: دهکشـر اوهلن نظریه داوایي یو هیواد هغه جنس صـادروي دکوم جنس په تولید کې چې ازانه او بډایه سـرچینو ته ضـرورت ولري او هغه جنس به واردوي دکوم جنس په تولید کې چې دهیواد دکمو او قیمته منابعو او عواملو ته ضـــرورت ولري +=خلاصـــه ډول دکارله نظره بډایه هیوادونه هغه اجناس صـادروي چې کارجذبوونکې او هغه اجناس واردوي کوم چې زیاته پانګه جذبونکې وي =هرهیواد هغه جنس په تولیدولو اوصـــادرولو کې تخصـــص ترلاســـه کوي کوم چې دارزانه تولید عواملو په واسـطه تولیدوي او هغه جنس واردوي چې قیمت عواملو په واسـطه تولیدیږي.دعواملو دقیمت یوالی اود عـاید ویش:پـه دې برخـه کې دعواملو دقیمت پر یوالي تیوري بحث کوو کوم چې دهکشـر اوهلن تیوري څخه اسـتنباط شـوي اوداهغه وخت صـدق کوي کلـه چې دهکشـــر اوهلن تیوري صـــــدق وکړي دعواملو دقیمت یوالي تیوري دپـال

(c) ketabton.com: The Digital Library

سميولسن لخوا وړاندې شوي له همدې وجې ورته دهکشر اوهلن سميولسن تيوري هم وايي. دعواملو دقيمت يوالي تيوري: نړيوال تجارت کې دهيوادونو ترمنځ دعواملودنسـبي او مطلق عوايدو ديوالي ســـبب ګرځي، په دې اســـاس نړيوال تجارت کې دعواملو دنړيوال تحرک تعويض کوونکي دي په دې معنا چې نړيوال تجارت دټولو تجارت کوونکو هيوادونو دمشابه کارمزد مثال(کارګره قوه چې عين مهارت او مولديت ولري)ديوالي ســبب ګرځي. همدارنګه نړيوال تجارت ټولو تجارت کوونکو هيوادونو کې دمشـــابه پانګې عايد مثال(پانګه چې عين مولديت او خطر ولري)؟؟؟ديوالي سبب ګرځي. همدارنګه نړيوال تجارت ترهغې پراخوالی پيداکوي چې داجناســـو قيمتونه کاملا يو شــــان وي معنا داچې دعواملو قيمتونه ددواړو هيوادونو ترمنځ يوشـــان وي . دعواملو مطلق اونسـبي قيمت يوالی: دعواملو دمطلقه قيمتونو يوالی په دې معنا چې ازاد نړيوال تجارت په دواړه هيوادونو کې دعين کار حقيقي مزد او دعين پانګې حقيقي ربحې نرخ ديوالي سبب ګرځي. =دعواملو دکامل حرکت په صورت کې کارګره قوه دکم مزد لرونکي هيوادونو څخه لوړ مزد لرونکې هيوادونو ته هجرت کوي او نتيجه کې به دواړه هيوادونو کې مزد ونه ســره مســاوي شـي.او که دپانګې دټيټ ربحې نرخ لرونکي څخه لوړربحې لرونکي هيوادونو ته حرکت وکړي نتيجه کې به دواړه هيوادونو کې دربحې نرخ ســره برابر شـــي.دعايد په ويش دتجارت اغيزې:تيره برخه=نړيوال تجارت دوه هيوادونو کې دربحې نرخ باندې ديوالي سبب ګرځي.۱-اغيزه=نړيوال تجارت ديوهيواد بډايه او ارزانه عواملو قيمتونه لوړوي او محدود اوقيمته (لوړمصـــرفه) عواملو قيمتونه دټيټ والي سبب ګرځي۲-اغيزه=نړيوال تجارت دهغه هيواد چې کارګره قوه لري دکارګرې دقوي دحقيقي عوايد ودلوړوالي ســببګرځي.۳-اغيزه=داچې پرمختللو هيوادونولکه امريکافرانســـه جاپان کاناډا هيواد کې پانګه بډايه عامل دی نو نړيوال تجارت دکارګرې قوې دحقيقي عوايدو دکموالي او دپانګې دماليکينو دحقييقي عوايو دزياتولي سبب ګرځي. ۴-اغيزه=په وروسـته پاتې هيوادونو لکه هند-مصـــر-کوريا-کارګره قوه بډايه نونړيوال تجارت دکارګرې قوي دعوايدو دلوړوالي اودپانګې دحقيقي عوايدو دکموالي ســبب ګرځي. دهکشــر اوهلين تيوري په اســـاس نړيوال تجارت دکارګرې قوې دحقيقي عوايدو او حقيقي مزدونو دکموالي ســـبب ګرځي.

اسلامي اقتصاد

په اســـلامي اقتصـــاد کې داقتصـــاد په اســـلامي طريقو بحث کيږي.لکه اســـلامي بانکداري ، اسلامي تجارت (حلال تجارت)زکات ،فئ،غنيمت،توليه، اوداسې نور اسلامي بحثونه.

برېښنايي تجارت

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکاروبار (business) پراخه اقتصـــــادي مفهوم لري چې عبارت له ټولو هغو مشـــروعو کارونو څخه دی چې داجناســو او خدماتو تولید او توزیع دګټې دلاســته راوړلو په مقصــد په کې ترسره کیږي.۲-بریښنایي کاروبار عبارت له هغه کاروبار څخه دی چې په اونلین ډول وجود لري نه په فزیکي ډول . په دې کې یو ه خبره چې مشروع به وي او دقانون مطابق . تجارت د(commerce) ټولې هغه اقتصـــــادي کړنې چې توکي دتولید له ځایه مصـــرف کوونکو ته رســـوي دتجارت یاد(commerce) په نامه یادیږي. فریدریک ویلي: کله چې داجناسو او خدماتو پیرودلو او پلورلو پروسه دانټرنیټ په ذریعه وشـي دبریښنایي تجارت به نامه یادیږي. بزنس په دوه ډوله ویشل شوی۱-کامرس۲-اندسټري. داندسټري کاردادی چې زمونږ خام مواد په تمام شد تولید باندې بدلوي دې نه بعد کامرس ته ځي کامرس یوه پروسه ده چې دتولید دځای څخه تولید اخلي مصــــرف کوونکي ته یي رســـوي او که دانټرنیټ په واسـطه وشــي دe-commerceڅخه عبارت دی.۱-کامل بریښــنایي تجارت : داخیسـتلو او خرڅولو ټوله پروسه چې دانټرنیټ په واسطه ترسره شي یا په فزیکي توګه کوم شی یا تولید وجود ونلري. ۲-نیمه کامل : په دې پروسه کې یو شی په فزیکي توګه راولیږل شي نودې ته ویلای شي نیمه کامل تجارت یا داخیستلو او خرڅولو پروسه بدون دانټرنیټ وشي. په ۱۹۵۰ م کال کې ترسـره شـو. انټرنیټ نه په ۱۹۶۰ م کال کې دامریکا په دفاع وزارت کې دفایلونو لپاره کاراخیسـتل شـوی . دادWWWویب سـایټ په ۱۹۸۹م کال کې Timbernerرامنځ ته کړی او هدف یي داوه چې انټرنیټ ته هرڅوک ننوځي په یوې لارې لاړشـي.دایو لندنی عالم وه او مور او پلار یی سـاینس دانان وه . په ۱۹۷۰ م کال کې e-commerceشـروع شـو. کله چې لوی سـهامي شـرکتونو خپلو شـریکانو سـره دکاروبار اړونده معلومات دنیټورک له مخې شـــــریکول پــه ۱۹۸۰ م کــال کېinternet service provider(isp)پــه USAاو UKلابراتوارو کې راووتو. معلومات شریکول یا تبادله کول په دوو شکلونو (EDI)او (EFT) په ۱۹۸۰ کلونو کې ســــوداګریز شـــو.۱-(EFT)معنا بریښـــــنایی (توګه) دفنډونو انتقال۲-بریښـــــنایی(توګه) معلوماتو انتقال(EDI) په دې کې دوه برخې دي ۱-کاروباري معلومات وه ۲-دپیسو معلومات . په لومړي ځل سره دATMپه واسطه په امریکا کې ټرانزکشـن (راکړه ورکړه یا معامله)ترســـره شـــوه. په ۱۹۸۰ م کال کې)په ۱۹۹۵ م کال په USAاو اروپایي هیوادونو کې خلکو دانټرنیټ اســـتفاده کوله په ۲۰۰۰ م کال کې داســـــې ځای نه وه چې بریښنایي سوداګرئ به په کې شروع نه وه په USA او اروپاکې)داجناسو اخیستل او خرڅول دانټرنیټ په واســطه عبارت دبریښـــنایي تجارت څخه دي . کاروبار یا Businessټول هغه فعالیتونه چې دګټې دلاســـــته راوړلو لپاره ترســــره کیږي عبارت دکاروبار څخه دي په دې شــــرط چې قانوني وي اوفزیکي شــــکل وجود ولری. E-Businessټول هغه فعالیتونه چې دګټې دترلاســــه کولو لپاره ترســــره کیږی او په فزیکي ډول وجود ونلري او قانوني وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

.بريښنـايي تجارت ګټې : ۱-په اسـانۍ سره داجناسـو او خدماتو انتخاب او اخيسـتل۲-په هفته کې ۷ ورځې او ۲۴سـاعته خدمات۳-عملياتي مصـارف يې کم وي او هم بهتره توليدات ۴-په اســانۍ ســره کاروبارشــروع او ختمول۵-فزيکي توګه جوړښــت ته ضــرورت نه لري۶- مسـتهلکين په اسـانۍ سـره کولای شـي چې توليدات انتخاب کړي بيدون له فزيکي توګه تللو څخه.اودبريښنايي تجارت تاوانونه: ۱-دتوليد دکواليټی ضمانت نه شتون۲-دانټرنيټ هيکرانو ته موقع وي که راشـي چې حمله وکړي،يعنې هيکرانن کيدای شـي زمونږ اکونټ هيک کړي اوپيسې وليږي ځان يا دبل چا اکونټ ته.۳-انټرنيټ اضافه ددې نه سهولت او تعليم سطحه۴- انټرنيټ coverageيعنې ســـاحه موجود وي يعني زمونږ په زياتره ځايونو کې انټرنيټ کار نه کوي۵-مسلکي کسان په کار دي بريښنايي تجارت سره نورتجارتونه هم نښتي وي

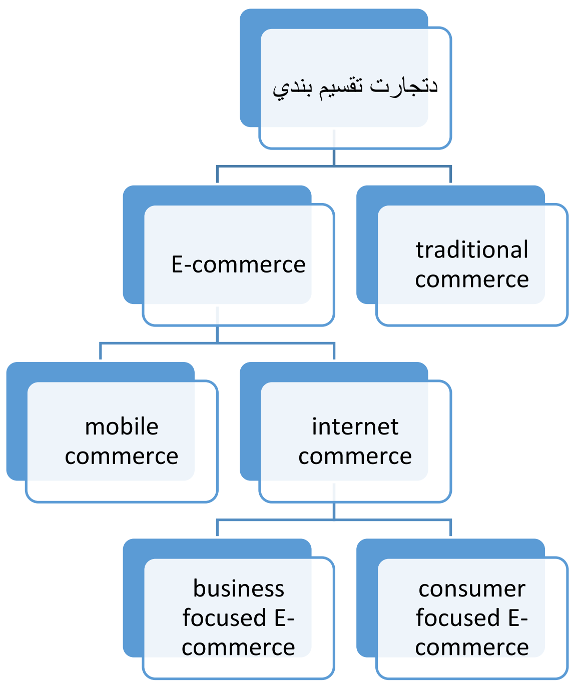

بريښنـايي تجارتE-commerceهغه تجارت ته ويل کيږي چې په بريښنـايي شـکل دانټرنيټ له لارې سرته ورسيږي او په دې کې دکاغذ پرمخ معاملات سرته ونه رسيږي. traditional commerce: هغه تجارت ته ويل کيږي چې په هغې کې معاملات دکاغذ په مخ ســـرته رسيږي چې دې ته کاغذي تجارت هم ويل کيږي. Internet commerce: هغه تجارت ته ويل کيږي چې دانټرنيټ له لارې يا دانټرنيټي شــبکو له لارې ســرته رســيږي. Mobile commerce: داهغه تجارت څخه عبارت دی چې دموبايل له لارې په کې معاملات ســـرته رسيږي. Business focused E-commerce: دادهغه تجارت څخه عبارت دی چې په دې کې زيات تمرکز او ټينګار په کاروبار باندې کيږي يعنې ټول هغه معاملات چې په تجارت پورې اړه لري مطالعه کيږی. Consumer focused E-commerce: دادهغه بريښـــنايي

(c) ketabton.com: The Digital Library

تجارت څخه عبارت دی چې په دې کې زیات تمرکز په مشـــتري یا مصــــرف کوونکو (مسـتهلیکینو) باندې کیږي. یعنې ټول هغه معاملات چې په مصـرف کوونکو پورې اړه لري مطـالعـه کیږي. B2B :Types of E-commerce: بریښـــنـایی تجـارت ددوکمپنیو ترمنځ بریښنایي تجارت ته ویل کیږي. داډول بریښنایی تجارت ددوو کمپنیو (کاروبارونو)ترمنځ په بریښـنایي توګه داجناسـو او خدماتو تبادله . لکه : دمایکروسـافټ او سـیسـکو کاروبارونه.۲-business to consumerB2C:داډول بریښنایی تجارت چې دیوکاروبار او مستهلک ترمنځ په بریښـنایی ډول داجناسـو او خدماتو تبادله صـورت نیسـي B2Cپه نامه یادیږي.دلومړي ځل لپاره B2Cبریښـنایي تجارت دAmazon او CD-nowسـایټونو لخواشـروع شـو او همدارنګه Walmart.comسایټ هم دغه ډول تجارت پرمخ وړه۳-Biz2Biz2Consumer:په دې ډول بریښـــنایي تجارت کې لومړی یو کاروبار چې په دوهم کاروبار جنس خرڅوي له هغې وروســـــتـه بـیـا دوهـم کـاروبـاریـي پـه مســــتـهـلـک بـانـدې خـرڅـوي.۴-C2CConsumer2Consumer:په دې ډول کاروبار کې مستهلک اجناس مستقیما اجناس په مسـتهلک خرڅوي اوداډول کاروبار عبارت دی له Amazon.com and E-bay.com:۵-consumer to business: په دې ډول کاروبار کې مستهلک په کاروبار اجناس یا خدمات خرڅوي. C2Bلکه line.com. دیوسازمان په داخل کې داجناسو اوخدماتو ، معلوماتو تبادلې په موخه فعالیتونه دانټرنیټ په ذریعه ترسره شـي نوموړي سـازمان ته دانټرابزنیس سـازمان ویل کیږي، اودې کې ټول کار دانټرنیټ په واسـطه جوړشــوي وي لکه : بانکونه . Web Client: هغه اله ده چې دهغې په اســـاس مونږ خپل فرمایش کوو یا انتقالوو لکه کمپیوټر ،فون. Web server: عبارت له هغه ماشـــین څخه ده چې زمونږ فرمایش ویب ســـایټ (خرڅونکي) ته انتقالوي. Browser: هغه سـافټویر ده چې ددې په واسـطه مونږویب سـایټ ته ننوځو لکه ګوګل. Intranet: دیوې اداري په داخل کې دنیټورکونو مجموعي ته انټرانیټ وایي،خوچې کیبل دلارې شوي وي. Extranet: د ادارې په خارج کې دنیټورکونو مجموعې ته ایکسـټرانیټ وایي یا دمختلفو انټرانیټونو مجموعې ته ایکسـټرانیټ ویل کیږي. Internet: دنړیوالو نیټورکونو مجموعې ته انټرنیټ ویل کیږي چې بدون دلاین څخه وي، کله چې یو کاروبار خپل تجارتي معاملات ترســـره کولو په موخه دانټرنیټ اویا هم کوم بل معلوماتي تکنالوژۍ څخه استفاده وکړي دبریښـنایي کاروبار څخه عبارت ده. انلاین خریدارۍ پروسـه په ۴ ډوله ده:۱-ثابت قیمت۲-متغییر قیمت۳-بولېAuction۴-دمقایســــې له لارې . عامه تکلاره دقیمتونو انتخاب په موخه بریښنایي کتالوګ دی چې دتولیداتو او خدماتو ثابت قیمتونه په کې ذکر شــوی وي ۲-ځینې وخت دتولیداتو او خدماتو متغییره قیمتونه په کې ذکر شــوي وي لکه قیمت او مشخصه فیصدي دتخفیف۳-اوځینې وخت بریښنایی تجارتونه مشتریانو ته دافرصـــت ورکوي چې په ازاد ډول دبولې په اســـاس قیمتونه ټاکل کیږي۴-ځینې بریښــنایی

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاروبار دقیمتونو مقایسه سهولیت مستهلک ته ورکوي. لکه امریکاي ایرلاین او امازون .کام. تادیه یه paymentپه دوو طریقو ترسره کیږي. فوست تادیه۲-فري تادیه : چې دجنس دراتګ څخه دمخه تادیه کوي ۲-فوسټ تادیه : دجنس دراتګ څخه وروسته تادیه کوي . بریښنايي مارکیټ: عبارت له هغه مارکیت څخه دی چې اخیستونکی او خرڅوونکي په انلاین ډول خپلو منځونو کې سره تجارتي معاملات ترسره کوي. دبریښنايي مارکیټ دنده دفزیکي مارکیټ په شان ده مګربریښنايي مارکیټ مؤثریت نسبت فزیکي مارکیټ ته زیات دی مثلا دتولیداتو خدماتو په اړوند معلومات ارایه انلاین توګه پیرودل او همدارنګه خرڅلاو وروسته خدمات وکړه.دبریښنایی مارکیټ اجزا: هغه شخص یا(ویب سایټ) چې اجناس او خدمات اخلي او په استفاده یی رسوي دcustomerڅخه عبارت ده ۲-سیلرSeller:هغه شخص یا ویب سایټ چې اجناس دګټې په خاطر خرڅوي. یاداموالو عرضه په انلاین شکل وجود لري دسیلر څخه عبارت ده.ټول فزیکي شیان چې دانسان ضرورت رفع کړي دیته تولید وایی او ټول غیرفزیکي شیان چې دانسان ضرورت رفع کړي دي ته خدمات وایی او افلاین وي. جوړښتinfrastructureدبریښنایی تجارت هغه برخې چې بریښنایی تجارت دهغې په واسطه مخکې ته ځي هغې ته جوړښت وایي .front Endیا مخکې فعالیتونه:دانلاین بزنس ټولې هغه برخې چې مشتریان یی وګوري او او استفاده تري وکړي عبارت له فرنټ اینډ څخه دي اودانلاین بزنس ټولې هغه برخې چې مشتریان ورڅخه استفاده نشي کولای هغه ته بک اینډBackendوایي.یاوروستې فعالیتونه وایي.مینځګړي: هغه شخص ته وایی چې ددوافرادو ترمنځ تجارتي معاملو کې سهولت راولي یا یو ویب سایټ چې داخیستونکي او خرڅوونکي ترمنځ په تجارتي معاملو کې سهولت راولې . مستهلیکین: په نړۍ کې تردوومیلیونو څخه زیات انلاین مستهلیکین وجود لري چې دمختلفو ویب سایټونو له طریقه اجناس او خدمات رانیسي. خرڅوونکي: په بریښنایی تجارت کې پلورونکي هغه انلاین کاروبارونه دي چې اجناس او خدمات اخیستونکو ته په انلاین توګه عرضه کوي دا کاروبارونه کیدای شي چې دسهامي شرکت،دولت، او یا هم دیو شخص په ملکیت کې وي .تولیدات او خدمات: بریښنایی تجارت کیدای شي فزیکي توګه او غیرې فزیکې توګه اجناس او خدمات مستهلیکینو ته عرضه کړي. جوړښت بریښنایی مارکیټ په جوړښت کې بریښنایی نیټورک، ډیټا بیس، هارډویر، سافټویر مسایل شامل دي .دبریښنایي مارکیټ ډولونه:۱-شخصي بریښنایی مارکیټ۲-عامه بریښنایی مارکیټ . شخصي بریښنایي مارکیټ : هغه مارکیټ څخه عبارت دی چې دیوې کمپنۍ په ملکیت او کنترول کې وي چې عموما یی B2Bاو B2Cوي. عامه بریښنایی مارکیټ: عبارت له هغه مارکیټ څخه دي چې ددریم کاروبار په ملکیت کې وي چې داخیستونکي او خرڅوونکي له جملې نه وي. لکه ازاردبازار.کام .دمشتري دسوداکولو طریقي درې داني دي ۱-Web store:هغه بزنیسونه دي چې یواځې او یواځې دیوکاروبار تولیدات په کې خرڅول کیږي. عبارت له ویب ستور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځخه دي . انټرنيټ مالinternet mall:دمختلفو ويب ســټورونو مجموعي ته چې په انلاين ډول ســـره وجود ولري عبارت له مال ځخه دي . پورټل portal: پورټلونه عبارت دهغه کاروبارونو ځخه دي چې داصـــلي يا مرکزي کاروبار ځّخه اموال او خدمات دپورټل کمپنۍ ځخه مشـتري ته انتقاليږي. بريښـنايي سـازمانونه: بريک اينډ مورټرbrick and mortar: هغه بريښـنايي سـازمانونه دي چې په فزيکي ډول سره وجود لري يا هغه سـازمانونه چې تجارتي معاملې يې په فزيکي ډول سـره وجود لري لکه : flipcart.comلکه يو ويب سـايټ ته ځي کوټونه(جمپرې کورتۍ) انتخابوي او دهغې نه بعد بيا هغې مارکيټ ته ځي او په فزيکي ډول يي اخلو يا اخلي. يا په بل عبارت هغه بريښـــنايی ســـازمانونه دي چې دفزيکي ډول ســـره وجود لري او په مســـتهلک باندې مســـتقيمه توګه اجناس خرڅوي. ۲-کليک اينډ مورټرclick and mortar:هغه سـازمانونه دي چې تجارتي معاملې په انلاين ډول او هم په اف لاين ډول ترســـره کوي عبارت له کليک اينډ مورټر ځخه دي . ۳-حقيقي کاروبار يا virtual businessيا هغه بريښـــنايی ســـازمانونه چې انلاين (انټرنيټ) ډول ســـره فعاليت کوي.virtual bizحقيقي کاروبار هغه بريښـنايی سـازمانونه چې يواځې اويواځې دانټرنيټ يا انلاين ډول ســره خرڅلا کوي. دبريښــنايی تجارت جوړښــت يا چوکاټframework:پنځه دانې دي خلک ۲-عامه پاليسي ۳-بازارموندنه۴-کومکي خدمات۵-کاروباربرخې.داهغه برخه ده چې ددې نه بغير بريښـــنايي تجارت په مخ نه شـــي تللی لکه خلک: ټول هغه افراد چې بريښنايی تجارت کې برخه اخلي په کې شامل وي لکه خرڅوونکي اخيستونکي او منځګړي، معلوماتي تکنالوژۍ.متخصيصين کارمندان، او داسې نور ددې سټرکچر نه بغير تجارت مخ ته نشـي تللې. ۲-عامه پاليسـي ټولې هغه پاليسـۍ ګانې او قواعد چې دحکومت لخوا دتخنيکي معيارونو په خاطر وضـــع کيږي. ۳-بازارموندنه اواعلانات: دنورو کاروبارونو په شـــان بريښــنايي تجارت هم بازارموندنې ته ضــرورت لري چې ترټولو زيات B2Cترمينځ تجارت کې مهم رول لوبوي. داځکه چې ذکر شـوی کاروبار کې اخيسـتونکي او خرڅونکي يو بل نه پيژني ۴-کومکي خدمات: بريښــنايی تجارت هم بيدون دکومکي خدماتو ځخه نه شـــي کولای خپل فعاليتونه په مخ يوسي لکه دمشتري ځخه دپيسو يا رقم انتقال ، يا هم دمشتري له لوري اخيستل شوي جنس انتقال ټاکلي ځای ته ۵-کاروبار برخېbusiness partnershipبريښنايی تجارت هم دنورو بزنســونو په شــان برخې لري چې دابرخې يي عرضـــې ځنځير په اســاس څرګندولی شو لکه ديوې کمپنۍ ارتباط دخپلو عرضه کوونکو اومستهلکينو او نورو سره . دبريښــنايی تجارت ځانګړي خواص: داهغه خواص دي چې بريښــنايي تجارت يې لري خو عنعنوي تجارت يي نه لري که لري يي هم ډير کم دي ۱-ubiquityپه هرځای کې موجود: داهغه شـــان تجارت دي چې په هرځای کې موجود وي لکه په کورکې په موټر کې يا بل هرځای کې وي ســتا موجوديت ته په بريښـــنايي تجارت کې ضــرورت نشــته. لکه فزيکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

تجارت ۲-global reachنړیوال لاس رســـی : بریښـــنایی تجارت دیو هیواد لپاره نه وي جوړشـوی بلکې برعکس فزیکي تجارت دیوهیواد لپاره جوړشـوي وي او بریښـنایی تجارت دنړۍ لپاره جوړشوی دی۳-universal standardنړیوال معیارونه: بریښنایي تجارت چې خرڅول کیږي ټول دنړیوال معیار مطابق وي بلکې په فزیکي تجارت دمشـــخصـــي منطقي دمعیار مطابق وي.۴-richnessکافي اندازه معلومات: معلومات په فزیکي تجارت کې هم ورکول کیږي مګر په بریښـــنایی تجارت کې ډیر زیات ورکول کیږي دتولیداتو اوخدماتو په اړوند چې مشـــتري یي توقع هم نه لري. لکه فزیکي ســټور ته ورشـــه یو مبایل واخله دومره معلومات نه ورکوي بلکې یوه انلاین سټور ته لاړشـه په ویب سـایټ کې معلومات پراته وي ،۵-دوه اړخیزه معلوماتو تبادلهinteractivity:دتولیداتو او خدماتو داسـتعمال په اړوند دکافي اندازه معلومات ورکوي لکه یو دوکان ته ځي کمپیوټر ترې اخلي خو هغه ته وایی داسـتعمال چل یی یی راوښـــایه هغه درته وایي زه پرې خپله دومره نه پوهیږم بلکې په بریښـــنایی تجارت کې معلومات پراته وي که هغه په یوټوب کې ویډیو وي اوکه دویب ســایټ له لارې وي. ۶-density of informationدمعلوماتو جمعوارې یا تراکم: بریښـــنایي تجارت: کې دخپل کاروبار او مشتریانو دذوق مطابق پراخه معلومات جمعوارې کیږي او داسانه وي خو په عنعنوي تجارت کې دمشـــتریانو او کاروبار دذوق اړوند معلومات نه وي او که وي هم ډیروخت یا ډیرزیات وخت او مصــارفو ته ضــرورت لري او ســخت وي. ۷-دمعلوماتو پټ ســاتنهpersonalizationپه بریښــنایی تجارت کې دمشـــتریانو دخریدارۍ په اړوند هرډول معلومات مخفي ساتل کیږي، برعکس په عنعنوي تجارت کې دغه سهولت شته دی. دتولید او خدماتو په خصـــوصـــیاتو کې دخپلې خوښـــې تغییر راوســـتل دي ته customizationویل کیږي. په بریښـــنایی تجارت کې مشـــتریان کولای شـــویدخپل ذوق په اســـاس تغییر راولي برعکس په عنعنوي کې دغه کړنې امکان نه لري او یا هم کمي وي. Business model: دکاروبار دهرې برخې په باره کې تفصـــیلي معلوماتو وړاندې کولو ته بزنس پلان وایی. دکاروبار په هرې برخې په باره کې تفصـیلي معلومات وجود لري بلکې په لیکل شـوي ډول وي. بزنس موډل :دهغه تفصیلي پلان څخه دی چې دکاروبار دهرې برخې په اړوند تفصیلي معلومات ارایه کوي یا په کې به ارایه شـوي وي . بزنس موډل نسـبت بزنیس پلان ته پراخه وي ؟یا بزنس موډل عبارت دهغه پلان څخه دی چې په دې کې دکاروبار فعالیتونه په ښـــه شکل ترسره کولو په موخه دتمویل منابع، انتخاب شوي مشتریان او دکاروبار دنورو برخو په اړوند معلومات وي . بزنیس موډل : اته عناصر لري

1-value preposition2-revenue model3-market oppourtunity4-competitive environement5-competative advantage6-market strategy7-organizational developement8-management team.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱-دارزښـــت دوړاندې کولو موډل : دارزښــــت باره کې معلومات وړاندې کول يو کاروبار دتوليد دلارې کوم ارزښـــــت مشـــتر يانو ته وړاندې کوي ۲-دعايد موډل په دې برخه کې دامعلومات ارايه کوي چې زمونږ کاروبار دکومې لارې عوايد لاســـته راوړي . عمومي انلاين بزنيسـونه د۵ لارو عوايد لاسته راوړي ۱-داعلاناتو موډل۲-سـبسـکريپشـن موډل ۳-ټرانزکشنل في موډل۴سيلس موډل۵-افيليټ موډل.۱-داعلاناتو له طريقې دعايد لاسته راوړل: هغه بريښـنايي تجارتونه چې زيات شـهرت لري دنوروبريښـنايي تجارتونو اعلانات په خپل ويب سايټ کې ځاي په ځای کوي او په مقابل کې ټاکلې فيس ترې اخلي لکه yahooدمختلفو کاروبارونو تجارتي اعلانات په خپل ويب ســـايټ کې ځای په ځای کوي او په مقابل کې ټاکلې فيس ترې اخلي ۲-دبرخې ورکونې يا برخې اخيســـتنې په اســـاس عوايد لاســـته راوړل(سبسکريفشن): زياتره انلاين بزنيسونه دخدماتو داستعمال په مقابل (دبرخې اخيستنې) مياشتنې ټاکلی فيس اخلي چې مشتري کولای شي دذکرشوي کاروبار عناوينو څخه استفاده وکړي.دانلاين خريداری پروســـه: ۱-دقيمت تګلاره:۱-ثابت قيمتونه ۲-متغيير قيمتونه۳-بولې کوونکي قيمتونه ۴-دمقايسو په اساس قيمتونه۲-داقلامو انتخاب په کارت يا bagکې اچول۳-داقلامو چيک کول۴-دانتقال دطريقې انتخاب:۱-دفاصــــلې په اســــاس انتخاب۲-دوخت په اســاس.۵-دتاديې دطريقې انتخاب :۱-فوســټ تاديه۲-فري تاديه. ۶-فرمايش يا ارډر په ځای کول.ډيبيټ کارډ : عبارت له هغه کارډ څخه دی چې بانک يي مشـــتري ته دخپلو پيســـو په مقابل کې ورکوی چې ځانګړی ليميټ ورته ټاکي چې دهغې څخه پورته معاملاتو په مقابل کې ورڅخه chargesاخلي او دازمونږ خپله شـــتمني ده ***ماســـټر ويزا: يوه نښـــه ده چې ډيبيټ کارډ يا هم په کريډيټ کارډ باندې ديوبانک لخوا لګول کيږي چې ترڅو په هرځای کې وکولای شـي چې معاملات ترسره کړي خوداصـرف تاجرته ورکول کيږي.دبرخې اخيسـتنې په اســـاس عوايد لاســـته راوړل :زياتره انلاين کاروبارونه دخدماتو داســـتعمال په مقابل کې دبرخې اخيستنې يا سبسکريفشن په اسس مياشتنی ټاکلی فيس اخلي چې مشتري کولای شي چې ذکر شــوي کاروبار عناوينو څخه اســتفاده وکړي عناوينو هغه څه چې ويب ســايټ کې موجودوي .رقابتي مزيت يابهتروالی: هرهغه څه چې کاروبار يی دخپل رقابت کوونکو څخه په ښه شکل ترسره کوي که هغه دقيمت سره تعلق ساتې يا دکواليټې سره تعلق ساتې او يا هم دمصـارفو سره تعلق سـاتې . دبازار ستراتيژی :په دې معنا چې کاروبار دکومې ستراتيژيی په وســيله مشـــتريان تشـــويقوي چې ددوی اجناس او خدمات واخلي org development: دســــازمان پرمختګ په دې برخه کې داليکل کيږي چې ســــازمان کارمندان په کوم قســــم دپرمختګ طريقه برابروي يا ســازمان کارمندانو ته ټريننګونه ورکوي او که نه ترڅو تاســي کـارکوونکو تـه عمومي معلومـات راکړي او تحقيقي معلومـات هم.دانټرنيټ داســــتعمـال پـه کاروبار کې ۱-رقابتي تحقيق لپاره ۲-مشـــتريانو ذوق معلوم کړي۳-اخيســـتل او خرڅول۴-دګټې په خاطر۴-داشتهاراتو په خاطر۵-دمشتريانو ته دسهولتونو برابرولو په خاطر. تجارتي

(c) ketabton.com: The Digital Library

معاملو دعوايد و موډل: ځيني كاروبارونه دتجارتي معاملو دترســـره كولو له طريقه خپل عوايد لاس ته راوړي. ياپه بل عبارت له هغه موډل څخه دي چې دافرادو دكاروبارونو څخه دتجارتي معاملاتو دترسره كيدو په مقابل كې عوايد لاسته راوړي. مثلا Ebay.comاو داسې نور. ټاكلې فيس: دخرڅلاو عايداتي موډل : دغه موډلونه كې كمپنۍ په مشــتري باندې دتوكو او يا خدماتو ياهم معلوماتو دخرڅلاو له لارې عوايد لاس ته راوړي لكه amazon.com. دبازار فرصــت: په دې برخه كې دكاروبار دماركيټ په موجوده او راتلونكي فرصــتونو په اړه تفصيلي معلومات وړاندې كوي. چې ايا كاروبار په ماركيټ كې اوس كوم فرصتونه لري او په راتلونكي كې دكومو فرصــتونو څخه اســتفاده كولای شـــي . رقابتي محيط يا بازار:: عبارت له هغه بازار څخه دی چې ډير شـــمير كاروبارونه يو شـــان توليدات يا صـــنعت مشـتريانو ته وړاندې كوي . دمثال په ډول دبريښـنايي وسـايلو رقابتي بازار چې په دې برخه كې دكاروربا ر په اړوند معلومات ارايه كول دي چې ايا زمونږ كاروبار په رقابتي بازار كې خرڅلاو يا فعاليت كوي او كه په غيرېرقابتي بازار كې خرڅلاو يا فعاليت كوي. مديريتي ټيم : كـاروبـار لوړپوړي مـديران، منځ پوړي مـديران، او ټيـټ پوړي مـديران دي كوم ډول ځانكړنې ولري چې كاروبار بايد په ښه شكل مخ ته لاړشي. يو ښه مديريتي ټيم : بايد لاندې خصـــوصـــيات ولري:۱-دكاروبار لپاره يوه ښـــه كاروباري موډل وركړي او په هغه كې كاروكړي۲-دخارجي سرمايه ګذارانو توجه جذب كړي ترڅو زمونږ په كاروبار كې سرمايه ګذارې وكړي۳-دماركيټ په اړه خاصـــه پوهه ولري ۴-دكاروباري پلان په عملي كولو كې تجربه ولري .دانټرنيټ تاريخچه : انټرنيټ په ۱۹۵۰ م كال كې دكمپيوټر دپيدايښت سره سم منځ ته راوړل شـــو او په ۱۹۶۰ م كال كې دامريكا دفاع وزارت كې ترې دلمړي ځل لپاره اســتفاده وشــوه او په ۱۹۸۰ م كا ل پورې انټرنيټ په شــخصـــي توګه نه اســتعماليده او په ۱۹۹۵ م كال كې دانټرنيټ څخه په شخصي توګه استفاده وشو ه .دانتقال دطريقې انتخاب ۱-دفاصــلې په اســاس۲-دوخت په اســاس.صــنعت په مجموع كې په ۵ ډوله دی۱-اســتخراجي صنعت۲-نسلي صنعت۳-primaryصنعت ۴-توليدي صنعت۵-ساختماني صنعت. تجارت په دوه ډوله دی۱-ټريډ trade۲-ايډ ټو ټريډaid to trade . ټريډ په دوه ډوله دی ۱-خارجي تجارت په دوه ډوله دی صـادرات ۲ واردات۲-داخلي ټريډ او داخلي په دوه ډوله دی ۱-عمده فروشـــي۲-پرچون فروشـــي.aid to tradeايډ ټو ټريډ: بانكونه بيمه ترانســپورټ . عملياتي مصـارف : هغه مصـارف دي چې بيدون دكاروبار يې په روزمره ډول ترسـره كوو . web portal: عبارت له هغه كاروبار څخه دی چې دمركزي كاروبار څخه اموال او خدمات دپورټل كاروبار په وسيله مشتري يا مستهلک ته انتقاليږي. لكه په دوبۍ كې يو جنس كمپنۍ شتون ولري او دهغې اجناس په افغانستان كې په نماينده ګۍ كې خرڅيږي. برقي يا بريښنايي تاديې سيستم : هغه سيستم ته ويل كيږي چې كاغذ په مخ تجارتي معاملات نه ترسره كيږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اودا مصارف او کارونه کموي.۱-کاغذي کار۲-معاملاتومصارف۳-مزد مصرف يا دکارمند انو مصارف.

Mode of electronic payments۱-کریډیټ کارډ۲-ډیبیټ کارډ۳-سمارټ کارډ۴-بريښنايی پيسې۵-بريښنايي توګه دفنډونو انتقال. بريښنايی توګه دپيسو يا فنډونو انتقال EFTپه وسيله مونږ ديو اکونټ معلوماتو په اساس پيسې بل اکونټ ته انتقالوو .

Business model: these elements are the business model which are successful:1-value proposition2-revenue model3-market opportunity4-competative environment5-competative advantage6-market strategy7-organizational developement8-management team. Revenue model are: advertising model2-subscription3-transaction4-sales models5-affialiate model.

دبريښنايي تجارت ګټې

په اسانۍ سره داجناسو او خدماتو انتخاب او اخستل۲-په هفته کې اووه ورځې او ۲۴ساعته خدمات۳-عملياتي مصارفو کموالی او هم بهتره توليدات۴-په اسانۍ سره کاروبارشروع کول او ختمول۵-فزيکي توګه جوړښت ته ضرورت نه لري ۶-مستهلکين په اسانۍ سره کولای شي چې توليدات انتخاب کړي بيدون له فزيکي توګه ورتلو څخه.

دبريښنايي تجارت تاوانونه

دتوليد دکواليټۍ ضمانت نه شته دی ۲-انټرنيټ هيکرانو ته موقع وي ۳-انټرنيټ سهوولت موجودوي او تعليم سطحه بايد وي۴-انټرنيټ ساحه ياکوريج بايد موجود وي ۵-مسکي کسان پکاردي ، بريښنايي تجارت سره نور تجارتونه هم نښتي وي.

دمستهلک لپاره يې زيانونه:

دتوليد راتلو پورې بايد يو څه انتظار وکړې۲-ګرنټي نشتون دتوليد دکيفيت۳-دمستهلک شخصي معلومات کيدای شي هک شي او خپاره به شي۴-تاديه کيدای شي غلطه وشي يا استعمال شي۵-نامتوقع او پټ مصارف.

دبزنس مين لپاره ګټې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دپلان مطابق جوړ/اغیزمن او جوړښتیز۲-۲۴ساعته خرڅلاو۳-مستقیما غبرګون یا فیډبک۴-معامله په اسانۍ سره معلومیږي یعني ټریک کیږي۵-نوي شراکت کوونکي او عرضه کوونکي۶-دمارکیټ پراخه کیدل۷-عملیاتي مصارف ۸-دتولید مصرف ګټه

دبزنیس مین لپاره یې زیانونه

ویب سایټ کیدای شي هک شي۲-موده په موده دسافټویر او سیستم اپډیټ کول۳-دتغیر یا چینج کولو لپاره ډیر مصارف غواړي۴-دقانوني څارنې(تولید)کموالی.

دمستهلک لپاره یې ګټې

۲۴ساعته دلاس رسي وړده۲-بوکینګ ډیریکټلي +اتومیټیک بیلس۳-دتولید بیا کتنه په اسانۍ سره پیدا یا کیږي۴-په اسانۍ سره مقایسه یا پرتله کولای شي.۵-زیات وخت نه نیسي.

.

عامه بودجه

بودجه : دهغه مالي سند څخه عبارت ده چې څرنګه دمنابع حصول او په یو ځانګړې زماني دوره کې ددغو منابعو څخه استفاده واضح کړي دکلاسیکو تعریف له مخې بودجه دهغه سند څخه عبارت ده چې ددولت عواید او مصارف عموما دیوکال لپاره پیشبیني او تصویبوي. سیاسي تعریف : بودجه دهغه لایحې څخه عبارت ده چې دیو هیواد ټول عواید اومصارف دیوې مالي دورې عموما دیوکال لپاره پیش بیني ا وپارلمان څخه تصویبیږي.افغانستان بودجه دهغه قانوني سند څخه عبارت چې ددولت ټول عواید او مصارف دیوځانګړي وخت لپاره تعینوي چې دټولو سیاسي اقتصادي اجتماعي دفاعي فرهنګي انکشافاتواو فعالیتونو انعکاس کوونکي وي-مدیریتي تعریف: بودجه هغه سند څخه عبارت ده چې دمالي منابعو څخه ګټورتوب او دانساني کړنې داهدافو دتحقق اوسیاستونو په ایجاد سره همغږي کوي بودجه په درې ډوله ده ۱-متوازنه۲-کسري۳-مازاد.دمالي او اقتصادي نقطې له نظره تعریف:بودجه یوه مالي طرحه ده چې په کامل ډول د دولت پولي ضروریات مخکې له وخت دضرورت وړعواید او مصارف دمحدود وخت لپاره تعیین او پیشبیني کوي. دهغې مالي طرحې څخه عبارت ده چې په مختصرډول دعملیاتي کنټرول لپاره جوړیږي، دعوایدو او مصارفو تخمیین کوي دحکومتونو لپاره داسې کړنلاره چې دامکاناتو رهبري انساني مادي او نورو منابعو څخه حداکثر استفاده واضح کوي. دیومناسب بودجوي تعریف متشکله اجزا عبارت دي له

(c) ketabton.com: The Digital Library

:۱-دعوایدو او نورو تـامین اعتبـار منـابعو پیشـــبیني۲-دځـانګړو اهدافو او عملیـاتو لپـاره دمصــارفو سنجش او براورد۳-ځانګړی او محدود وخت. یا اقتصــادي یا ملي بودجه له هغې بودجې څخه بودجې څخه عبارت ده چې دهیواد ټول اقتصادي فعالیتونه دمالي نقطې له نظره منعکس کړي . دبودجې دخصـوصــي او عامې څانګه توپیرونه:خصـوصــي : ۱-خصـوصــي وي۲-انحصـــاري وی۳-زیات نه وي.درهبرۍ نوعیت کې توپیر. عامه څانګه ------۱-دګټې لاســته راوړنې انګیزه۲-تولیداتي او خدماتي انحصـــار۳-دفعالیتونو په اړه حســاســیتونه۴-دسیاسـت عامل۵-دټولو قانوني فعالیتونه۶-خدماتو اومحصـولاتو بازاري قیمت . عامه څانګه تعریف: هغو افرادو او ســـازمانونو څخه عبارت ده چې دټولنې اکثریت منابع په نظر کې نیسي او غواړې چې عامه رضایت او انکشاف لاسته راوړي . خصوصي څانګه: افراد ډلې او تجارتي واحدونه شاملیږي او بازار کې دخرید اومصرف له پلوه تولیدونکي موجود وي. دخصـوصـي چارو اداري تعریف : دخصـوصـي سـازمان پالیسـي او سیاسـتونو داجرا لپاره فردي او عمومي کوښـښـونه سـره همغږي کوي او دعامه چارو اداري تعریف دهغو افرادو ډلو او سازمانونو څخه عبارت دي چې دټولنې اکثریت منابع په نظرکې نیسي او غواړې چې دعامه رضایت او انکشاف ترلاسه کړي. ددولت دسیاستونو داجراپه خاطر فردي او اجتماعي فعالیتونه سـره هماهنګ کوي.دبودجې اهمیت : دهیواد سـیاسـي اقتصـادي اجتماعي او اداري پرمختګ کې له بودجې کاراخیسـتل کیږي۲-بودجه دهیواد په لویو اقتصـادي متغییراتو باندې اغیز لري ۳-اقتصادي او سیاسي اهداف لاسته راوړي ۴-دولتونه دبودجې له لارې دموجوده منابعو څخه ترحد اکثر او مطلوب سرحده استفاده کوي اواړتیاوي په سالم ډول لاسته راوړي نوځکه له دولت بودجه زیات اهمیت لري۱-۵-بودجه دهیواد دسـیاسـتونو اجرایوي لاربـښـود دی ۲-بودجه ددولتونو لپاره داجراتو حدټاکي ۳-بودجه دیو ملت اقتصـــادي ژوند پلان ګذاري کوي. دبودجې اهمیت دادی چې ددولت بودجه دامکاناتو ســنجش او داهدافو تطبیق واضـــح کوي او دټولنې رضــــایت اخری هدف دی. دمالي او اقتصــــادي له نظره دبودجې تعریف: بودجه یوه مالي طرحه ده چې دضرورت وړ عواید او مصارف دمحدود وخت لپاره پیشبیني کوي او تعینوي. دسیاسـي له نظره دبودجې تعریف: بودجه دهغه لایحې څخه عبارت ده چې دیوهیواد ټول عوایـد او مصـــــارف معمولا دیوکـال لپـاره پیشـــبیني اوپـارلمـان څخـه تصـویبیږي.دبودجې دتعریف متشـرک نقاط: بودجه یو کاري او مالي پلان دی ۲-دضـرورت وړعواید او مصـارفو پیشـبیني۳-هغه سـند دی چې دمقننه قوه یې تصـویبوي۴-دبودجې وخت محدود دی۵-هیڅ یو دولت نشـي کولای چې بغیر دبودجې حاکمیت ترسـره کړي.ددولتي او اقتصـادي(ملي) بودجې ترمنځ توپیر بودجه له ملي اقتصـاد سره څرنګه ارتباط لري-دبودجې حجم او تاثیرات یو له بله سره مستقیم ارتباط لري نوځکه خو باید اقتصادي شرایط او دولت دبودجې ترمنځ لازمـه همغږي وجود ولري-ملي بودجـه دهغې بودجې څخـه عبـارت ده چې دهیواد ټول اقتصــــادي فعالیتونه دمالي نقطې له نظره منعکســـوي ملي بودجه څلوربرخې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لري۱-مســتهلک۲-تصــدی۳-خارجي تجارت۴-دولت....ددولتي او اقتصــادي (ملي)بودجي ترمنځ توپیر-ملي بودجې ترتیب اقتصادي سیاست له مخې صورت نیسی-په اشتراکي نظام کې ملي بودجه دحکومت دتصــامیمو تابع ده-ازاد بازارنظام کې ملي بودجه دخصــوصــي موســساتو او اشــخاصــو تابع کیږي او دولت بودجه دقانوني مکلفیت درلودونکی ده-او ملي بودجه دملي اقتصــادعواید او مصــارف په برکې نیســي –دبودجې دندې دبودجې اســاســي وظایف: ۱-ددولت دفعالیتونو داســي ترتیب چې دحکومت دپلان شــویو تدابیرو انتخاب او تطبیق ممکن کړي۲-دعمومي رفاه تامین۳-ددولت داقتصــادي فعالیتونو او خصــوصــي اقتصــادي فعالیتونو ارتباط=دبودجې طبقه بندي اودعوایدو طبقه بندي ۲ســازماني طبقه بندي او عملیاتي طبقه بندي۳-اقتصــادي طبقه بندي اودبودجې دکســر طبقه بندي . دبودجې پلان جوړونه : دولت خپل فعالیتونه دارنګه ترتیب او رهبري کړي چې دولت په یو ه معینه دوره کې درفاه او انکشــاف په تامین کې پوره ونډه واخلي G.colmوایي دبودجې پلان جوړونه دولت اقتصــاد ته دمرکزي اعصــابو په څیر اهمیت لري . دمصــارفو تعریف: دهغو مبالغو څخه عبارت دی چې ددولت داقتصادي ، سیاسي ، اجتماعي اهدافو داجرا او لاسته راوړنې په موخه ددولت په بودجه کې په تصویب رسیږي . دمصارفو طبقه بندي اهداف ددې امکان پیداکوي چې دبودجې په اجراتو باندې کنترول اســانه کړي۲-مدیرانو ســره کومک وکړي ترڅو داداراتو لپاره مناسب وسایل او خدمات سنجش کړي۳-که مصارف په یوه ماده کې امکان پذیره نه وي دعنوان په څیر یې باید ذکر کړو۴-ددولت انتقالي تادیات ۵-عادي مصــارف۶-انکشــافي مصــارف:۷-دمناسبو اقتصــادي سیاســتونو ترتیب او تدوین اســانه کوي.دعواید تعریف: ټول حصول شوي او غیري حصول شوي مالي منابع چې په یوه معینه دوره کې ددارییو زیاتوالي باعث ګرځي عبارت له عوایدو څخه ده.مالي پلان جوړونه دمخکېني پیشبیني او دڅوکالونو لپاره دعوایدو او مصارفو پیشبیني ده ۲-دحکومت دمتوسط المدت او طویل المدت مالي سیاســت لپاره بنسټ جوړوي۳-دیوه هیواد دپروګرامونو مالي نتایج څرګندوی . مالي پلان باید تغییر منونکې وي .ب: یو فعالیت په دوامداره توګه د رهبرې کنترول او مساوات ورکولو امکانات ولری سي: پلان جوړونه اوتحلیل یو له بل سره نسبت ولري. دمالي پلان جوړونې مفهوم : دمالي پلان او کلنې بودجې بهتره توافق لپاره باید چې لاندې موضوعات شامل وي۱-دوضعیت تحلیل او پیژندنه۲-ددولت دمالي اقتصاد موجود وی۳-مالي پلان کې باید چې داقتصــادي او ســیاســي اهدافو په اړه توضــیحات او لمړیتوب معلوم وي۴-اقتصــادي انکشــاف او بې اطمینانې عوامل څرګندوي۵-دپلان جوړونې او دمالي وسـایلو پلان معلوم وي۶-ضـروري تشـریحات، انحرافات ، اصـلاحات واضـح وي. او نتایج موجود کړای شي دمالي پلان جوړونې تعریف: یوه کلنه بودجه دمالي سیاست دداسې تدابیرو په واســطه چې څو کلونه په برکې ونیســي. دمالي پلان جوړونې ضــرورت : مالي پلان جوړونې ته دیو کلنې بودجې دکموالي له امله ضرورت پیداکیږي۲-دحکومت دسیاست په اړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کلي او انتقادي قضـاوت ۳-په عمومي او انفرادي اقتصــاد باندې دبودجې اغيز تخمين يو کال کې امکان پـذيره نـه دى ولې چې دعوايدو او مصـــــارف څو کلونو پورې تړل کيږي۴-داوږدمهاله پلانون لپاره دمحدود مالي وسـايلو معقول په کاراچول ۵-درشد سياسـت : توزيع سياست، او اجتماعي سياست په يو کال کې امکان نلري چې يو کال کې لاسته راوړل شي۶-ددي ستونزو دحل لپاره بايد ملي پلان جوړونه صورت ونيسى . دبودجې اصول ۱-اجتماعي علو م دطبيعي علومو په څير قاطع نه وي خو بيا هم دبودجې اصــولو رعايتــــپه اجتماعي کړنو کې دنظم باعث ګرځي-دعوايدو او مصــارفو کنترول لپاره لارښـوونه کوي-داقتصـادي ســياســي او اجتماعي اهدافو دلاســته راوړنې لپاره مهم دي دپلان دمعقولي طرحي دتطبيق دپاره داصــول مهم دي.دبودجې جوړونې پيدايښــت!!!مالي علم ددولت دمصــارفو او عوايدو څخه بحث کوى يا په بله مانا مالي علم ددولت داقتصــادي سياسـتونو لاسـته راوړنې دنده په غاړه لري نو ځکه دمختلفو عوايدو وصــولي او دمصـــارفو څرانګوالي تاثيرات په اقتصــاد جامعه او هيواد کې ترڅيړنې لاندې نيسي. مالي علم ديو هيواد اقتصـادي وظايفو پورې تعلق لري ځکه نو څومره چې اقتصــادي دندې ډيرې وي هماغه اندازه دمالي علم اهميت هم زيات وي او برعکس حالات هم دمطالعې وړدي په کلاسيکه دوره کې ددولت دندې يوازې په دفاع ، نظم عدالت اجرا باندې استواره وي په ټولنه کې دسياسي اواقتصادي ايجاد سره دولت دندې له دې محدودې دايرې څخه ووتلې اوزياتې اقتصادي سياسي دندې يې په غاړه اخيستي دنويو دندو اخسـتنى سـره دولت مکلف دى چې دټولنې ، اجتماعي ، سياسـي ، او اقتصـادي اهدافو لاســـته راوړنې په موخه پلان جوړونې ترتيب وکړي او دغې پلان جوړونې متقابل تاثيرات ترڅيړنې او بحث لاندې ونيســـي . دمتنوع اهدافو لاســـته راوړنې په موخه دپلان جوړونې لزوم دبودجې جوړونې فن سبب وګرځيد. اوس بودجه دعمومي اقتصادي سياستونو وسايلو دتعين څخه شـميرل کيږي او بودجه جوړونه نوي تخصـص دى او اړتيا بريښــي چې په دې اړوند زيات انکشـافات او پرمختګ صـورت ونيسـي خو نن ورځ بودجه دصحيح مديريت له غوره وسـايلو څخه شـميرل کيږي. دبودجې دتکامل پړاوو:په ملوک الطوايفي حکومتونو کې دعوايدو او مصـــارفو ترتيب او ابلاغ مسـتوفيانو په واسـطه کيده چې دمصـــارفو او عوايدو زياتوالى او کموالى دوخت دپادشـــاه مصـــارفو پورې تړاوو درلود نو ّځکه په دې وخت کې دبودجې ترتيب کوم لازمې امر نه وو او دحسب ضـرورت له مخې طرحه او اجراکيده . کله چې پادشاه غوښتنې زياتيدلې نو له دې سره سم په مصارفو مالياتو کې زياتوالى محسوسيده چې دغې کړنې خلک مجبور کړل څو دنظام اړوند لازم تصـــميم ونيســـي دمالياتو زياتوالې ســره ښــارې خلک په دې فکر کې وه چې څنګه کولاى شــو دوخت حاکم نظام په مصـــارفو باندې نظارت وکړي دنظارت موضـوع زيات سياسـي کشـمکشـونه وليدل او بلاخره دزياتو جنجالونو څخه وروســـته دلمړي ځل لپاره دمالياتو په وضــــعه کولو باندې دنظارت مجلس تشکيل شو. دنظارت او مالياتووضعه کولو وروسته پارلمان ځانګړى اهميت پيداکړ دعوايدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخيســـتنې او مصـــــارفو خرچ ترڅنګ يې نظارت ددې مجلس مهم وظايف وګڼل شــــو ددې وظايفو صــــحيح اجرا او انجام يوې دقيقې پلان ګذاري ايجاب وکړ چې دپلان ګذارئ همدغه مجموعه يې دبودجې په نوم سره ياده کړه.دبودجې اړوند بايد زياته کړو چې دبودجې شروع او اجرا د۱۲۱۵م کــال حکومتونو پورې مشــــروط او تړل کيږي او پــه دولتي اداراتو کې دمصــــارفو پلان تصــويب د۱۷۳۳ کال دانګلســتان په هيواد کې پيل شــو او دلمړي ځل لپاره دانګلســـتان پارلمان څرګنده کړه چې دپارلمان نه يوازې ماليات تصــــويبوي بلکې دولت په مصارفو او عوايدو باندې اظهارنظر هم کولای شي.۱۲۱۵م کال کې دانګلستان پادشاه فرمان صــادر کړ چې دمالياتو تصــويب بايد دپارلمان لخوا صــورت ونيســي چې دغه امر يوازې دبودجې دعوايدو دبخش يا څانګې پورې تړاوو درلود او ترډيره وخته په ټولنه کې دا فکر موجود وه چې پارلمان يوازې د مالياتو دتصـــويب حق لري او پارلمان نه شــــي کولای چې ددولت په مصـــــارفوباندې نظارت وکړي. نو له دې امله ددولت او پارلمان ترمنځ دمالياتو تصــويب ۱۶۲۶ کال پورې پادشـــاه امر يا فرمان يو جنجالي امر پاتې شــو چې په نتيجه کې دپارلمان دحقوقو لايحه .(bills of rights) تصويب او دايې په کې واضح کړه چې پارلمان ددولت دمصارفو لپاره عوايدو تصويب او په مصارفو باندې دنظارت حق لري. له ۱۳۴۴ م کال څخه وروسته دانګلســتان پارلمان کې په مصــــارفو او عوايدو باندې دنظارت موضــوع تربحث لاندې ونيولـه او اړونده يې دزيـات اوږد بحث څخـه وروســــتـه دلمړي ځل لپـاره داموضــــوع تصــــويب او نهايي کړه. په تاريخي لحاظ ددولتونو لپاره په بودجه جوړونه کې دتوجو وړموضـــــوع دواقعي عوايدو تعيين دی ځکه چې د واقعي عوايدو تعين دبودجې په ترتيب کې لومړنی قدم شميرل کيږي. نو ځکه په تاريخي حافظه کې دبودجې (domesday book) ډامســډای په نوم کتاب چې دانګلســتان هيواد زراعتي ځمکو اړونده معلومات په کې درج شــوي وو وجودلري په کتاب کې درج شــو يو حوالو له مخې پادشـــاه کولای شــو چې دخراج او باج وصـــول لپاره له ځانه دســـتوراوقانون وضــــع کړي چې دغه احکام په مطلق مورثي نظام کې وجود درلود.خو په ديارلســـم قرن او نرمانانو حکومت په دوران کې دمالي تنظيم او مديريت لپاره هلې ځلې پيل شوي چې بلاخره په ۱۲۱۵ م کال کې دحکومت مشران بادشاه دسنګينو مالياتو څخه په تنګ راغلي وو دهمدې وجې دحکومت مشران او عوام يو له بل سره متحد او دانګلستان بادشاه څخه يې غوښتنه وکړه چې دمالياتو تعيين او تسهيم اړوند تصـميم ته په حقوقي امتياز قايل شـي. او دغه حقوق يې په يو لوی منشور يا ازادئ منشـور کې سـره ترتيب کړې وه ،چې دبادشـاه په امضـا ورسيد او په دغه منشور کې راغلي وه چې په يو هيواد کې هيڅ ډول ماليات دهيواد شورا له اجازه پرته نه شي وضعه کيدای چې بلاخره ددې هڅو په نتيجه کې دانګلسـتان خلک په دې وتوانيدل چې دمنشـور څخه په ګټې اخيسـتنې دمالياتو په وضـــع کولو او په مصـــــارفو باندې دنظارت حق ترلاســـه کړي. په ســـازماني او حقوقي اداراتو کې عمومي بودجې اهميت ته په کتو ســـــره دبودجې اجرا پيشــــنهاد او دتهيې

(c) ketabton.com: The Digital Library

موضـوع اداري او مالي ســازمانونه کاملا نوي وه ځکه دبودجې شـروع او اهميت دتاريخي سـازمانو او مبارزارتو او کوښښونو پورې اړه لري او دانګلستان له هيواد څخه بيا تر نورو هيوادو پورې دمالياتو وضع کولو حق دعمومي مصارفو تصويب او خلکو ته دنظارت واک ورکول په تاريخي حافظه کې اوږده سـابقه لري. دمشـروط حکومتونو ايجاد سـره دعمومي نظارت لپاره دمهمو مقرارتو رامنځ ته کيدل ددې باعث وګرځيدل چې دبودجې اهميت لاپسې زيات کړي. په ۱۲۱۵ کال کې دمالياتو او محصـولاتو دتصـويب حق بادشـاه لخوا نه پارلمان ته وسـپارل شـو ولې تر ۱۶۱۶ م کال پورې دغې موضـوع داوږد سـياسـي کشمکش له امله عملا داحق اجرانشـو ولې دحقوقو دلايحې دتصـويب څخه وروسـته حکومتونو داحق حاصـل کړ چې دمالياتو وصـول دتل لپاره ځانته تثبيت کړي په مصـــارفو باندې دپارلمان نظارت او حکومتونو ته دمصـارفو تصـويب په انګلستان کې ۱۳۴۴م کال څخه وروسـته اغاز شـو ولې دغې موضـوع يوازې نظرياتي اړخ درلود. دانګلستان پارلمان له زياتو هڅو وروسته په دې وتوانيد چې په کلي ډول ددولت دمصـارفو اړوند جامع اطلاعات اوصـورت حسـابونه لاسـته راوړي اوددغې حق دلاسـته راوړني اصـلي علت ددولت دبودجې کسـر وه چې ددولت يې مجبور کړ ترڅو دکسر مخنيوي په موخه دمالياتو زياتوالی تصويب کړي دغې عمل عموميت پيداکړ او دماليې وزير مکلف وګرځيد چې ددولت دمصارفو اړوند معلومات پارلمان ته ارايه او وړاندې کړي. دحکومت او پارلمان پرلپســـې د اختلاف نظر وروســـته بيا هم دولت دمصارفو او عوايدو پيشبينی ترڅنګ دهغوی مصارفو اړوند حساب په منظم ډول پارلمان ته تســـليم کړي چې له همدې ځايه دبودجې ترتيب اغاز کيږي.د۱۸قرن په اوايلو کې دبودجې دتهيې او جوړولو موضـــوع دانګلســـتان حکومت مجبور کړ چې دمصـــوبې په بودجې په اجراباندې مکلفيت او الزامي وګرځيد. چې دبودجې له تصـــويب نه علاوه هغه با صـــلاحيته مقام چې بودجه تصـــويبوي دنظارت حق هم لري دي پوښـتني ته ځواب بيامومي. ايا بودجه چې دڅه لپاره ترتيب شوي اجرا او که حکومت پخپل ذوق او ميل مصرف کړي ده؟ دبودجې اجرا باندې نظارت موضـوع دانګلستان لمړي وزير ګلادستون په وخت کې چې له ۱۸۱۶ م کال سره سمون خوري دنظارت موافقه پارلمان ته پيشنهاد کړه نو په لنډيز سره ويللای شو چې انګلســـتان هغه لمړی هيواد دی چې دبودجې څلورګونې اصـــول يې منلې دي او له دې وروســـته دبودجې کامليت جريان بشـــپړيږي.چې دغه عمل نورو هيوادونو په ډير ســـرعت سـره.....افغانسـتان کې دبودجې سـير. په افغانسـتان کې دسـياسـي او واداري نظام اصـلاح داحمدشـــاه باباله دور څخه پيليږي ، احمدشـــاه بابا څخه پخوا افغانســـتان کوم اداري نظم نه درلود نو ځکه احمدشـــاه بابا کاملا نوی نظام قايم کړ چې دانظام دايران دصـــفوي او مغولي هند دتشـــکيلاتو او وظـايفو لـه پلوه يو ترکيب وخو پـه خپلـه دافغـاني ټولنې دقبيلوي عرف عناصـــر هم پکې ګډ وه. داحمد شـــاه بابا زياتې نظامي اواداري چارې ديوې شـــورا له خوا رهبري کيدې په اداري چارو کې يې مهم مقام ديوان اعلی (ماليې)اداره وه او احمدشاه بابا په

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت کې دغې ادارې مشــــر تـه ديوان بيګې ويل کيده ديوان اعلی په وظـايفو کې دټولو مســتقيمو او غير مســتقيمو ماليـاتو راټولول،په ټولو دولتي عايداتو او منابعو باندې کنترول او ددولتي ځمکو (خالصّ) اداره،دټولو مصــــارفو حواله خراب دانو او جنســـې موادو ذخيرو او عامو خلکو ته دپورونو څارنه او اجرات يې دوظيفي جز وه. امير عبدالرحمن په خپل کتاب تاج التواريخ کې ليکې : له مخکې دلته منظمې ادارې موجودې نه وې ځينې ادارې په ځينو نورو ورننوتې وې او ديوکس چارې په ځينې وخت کې بل اجرا کړې وې چې همدغې علت دخلکو کارونه اوادارو وظايف ناســم کړي وه. دنورو ادارو دڅيرنې څخه په انحراف يواځې دلګښــت او عوايدو اړوند موضــوعات چې دبودجې پورې مربوطيږي بحث کوو. زما دهيواد ټول عايدات خزانې ادارې ته راځي او ټول لګښتونه هم له دغه ځايه ورکول کيږي خزانه په دوه برخو ويشـل شــوي يعنې ټولنيزه (عامه)خزانه او ځانګړي خزانه (خالصــه خزانه) پرما پورې اړه لري هلته يواځې زما عايدات لکه دملکانو ، ســوداګرو، او نورو څخه راغونديږي او يواځې دخپلو ځانګړو مصارفو پيسي له خاصي خزانې څخه اخلم. دواړه خزانې بياپه دوو برخو ويشـل شـوي دي نقدي خزانه او جنسـي خزانه او داټولې خزانې په ارګ کې له ارګه دباندې هيوداني دفترونه عام دفترونه دي نژدې دافغانستان په ټولو ښارونو او سيمو کې ددې خزانې څانګې پرانيستل شوي دي او دهرکال په پای کې ترحساب وروسته هغه څه چې په دغه خزانو کې پاتې وي کابل ته راليږدول کيږي او که چيرې ولايتې لګشـــت دهغه ځايه له عايداتو زيات وي نو دهغه اړتياوو دليرې کولو لپاره کابل څخه نغدې پيســې وراسـتول کيږي په لنډيز اميرعبدالرحمن خان دهيواد دمالي ســيســتم جوړښــت لپاره مختلفي ادارې دمســتوفي المالک تررهبری او څارنې لاندې خپل حسـابونه محاسـبه کوي او دهيواد لګښـت او عوايد لپاره په مرکزونو او ولايتوکې منظمې ادارې ايجاد شـــوي وې. لکه څرنګه چې مالي ادارې اوادارې مسايل دنوروسياسي اقتصادي او اجتماعي شرايطو او موادو سره نژدې اړيکې لري نوويلای شو چې دټولنې سيستم کې تحولات په مالي طرز او سيستم باندې اثر پريباسې . په افغانســتان کې مالي ســيســتم دحکومتونو له جوړښــت او تشــکيل ســره سـم ايجاد شــوی نو داچې ّڅه رنګه يې مالي چارې تاريخي حوالو له مخې دغزنويانو حکومت په وخت کې يوه داســـې اداره موجوده وه چې دهغه حکومت عوايد او مصـــــارفو دتنظيم وظايف په غاړه وه. داميرشــيرعلي خان په وخت کې هم دولت دعوايد و او مصــارفو اړوند ادارې موجودې وې چې دمســــتوفي الملـک لـه خوا نـه اداره کيـدي چې داوس وخـت دمـاليې وزيروظـايف يې وه.د۱۲۱۸ ه شــمســې کال کې دخپلواکئ داخيســتنې پورې ددولت حســابونه دروزنامچې په ډول دســــياق او رقوم احوالو له مخې ترتيبيده ســــياق دطرز او لارې ،او رقوم: داعدادو مجموعي شکل څخه عبارت دي چې له مخې يې ددولت حسابونه وروسته دمالي کال له ختم څخه ترتيب او خلاصه کيږي دوخت حکومتونو اوسنی شکل سره بودجې سيستم نه درلود. په ۱۲۹۹ ه ش کال کې دسياق او رقوم اصول په دفترې اصولو باندې بدل شول چې دفترې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصــول له ۵دفترونو څخه ترکیب و ددې اصــولو له مخې دولت باید ټول کلني حســابات په حسابې شکل او اسنادوو سره سم پایتخت ته انتقال کړي دفترې اصولو لکه ۱۳۰۰؟ه ش کال پورې دوام وموند او په ۱۳۰۳ ه ش کال کې دفترې اصــول په شــهریه اصــولو باندې تبدیل شــول. دشــهر یه او دفترداری اصــولو ترمنځ توپیر په دې کې وه چې په دفترې اصــولو کې دولت حسابات په کال کې یوځل ترتیبیده اما په شهریه اصولو کې دولتي حسابونه په میاشت کې ترتیبیږي نو ځکه ویل کیږي چې شـــهریه اصـــول دهغه اصـــولو څخه عبارت دي چې دولت حســـابونه په میاشـــتنی توګه ترتیب او پایتخت ته انتقالوي. په افغانســـتان کې دبودجې سیستم او دعوایدو او مصارفو پیشبیني سیستم په ۱۲۹۹ ه ش کال کې پیل دبودجې سیستم په ایجاد سـره دشـاهي خزانې او دولت بودجه بودجې ترمنځ توپیر منځ ته راغلی شـو؟دګډوډیو په کلونو کې د۱۳۰۷-۱۳۰۸دسیاق او رقوم اصولو سره ددولت مالي سیستم حرکت پیل کړ چې دګډوډیو له منځه تګ سـره بیرته دوباره شـهریه اصـول رایج شـول چې تر۱۳۱۴ ه ش کال پورې دغو اصــولو دوام وکړ.په ۱۳۱۵ه ش کال کې ایټالوي عالم موسـیو ژینو مانچولې په مشــوره په بودجوي ســیســتم کې لاندې تغییرات راغلل. ۱-له دې تاریخ نه وروســته دي کوشش کیږي چې دبودجې ترتیب په علمي شـکل سـره صـورت ونیسـي دعایداتي بودجې او انکشـــافي بودجې ترمنځ دي توپیر رامنځته شـــي. ۲-ددولت مصـــرفي حســـاباتو لپاره باید دمقایسې دفاتر او دتحفیظاتو کنترول او دمصارفو تمرکز لپاره دي دمصارفو دفاتر دنغدي او جنسي راکړې ورکړې لپاره دي انفرادي حسابات طرحه او تطبیق شي. ۳-داسنادو ترتیب : باید اجرایوي ارګانونو ته وســپارل شـــي کنترول او محاســـبه دي محاســـبوي دفترونو ته تفویض شي ۴-دبودجې دعواید او مصارفو تخصیصاتو کنترول سیستم دي معرفي او دعمل ساحه کې دي تطبیق شـي ۵-دقطعي حسـاباتو تطبیق په موخه نقدي او جنسـي حسـاباتو لازم اسـاسـات طرحه او په عملي ډګر کې دي پلي شـي . څرنګه چې دمانچولي سیسـتم ډیر سـاده اوبســـیط وه نو ځکه له دوو کلونو څخه په کمه موده کې یې عمومیت وموندہ دمانچولي سیستم .داسیستم بیا دموسیو کلمان له خوانه وڅیړل شـو او د ځینې تعدیلاتو وروسـته د تاید وړوګرځید .په ۱۳۳۳ه ش کال کې مضــاعفي محاسـبې سـیسـتم دنیازې شـاهي ترکي له خوا پیشنهاد شو چې دغه په کامل ډول تطبیق نشو اوسنی بودجوي سیستم دpasامریکایي موسسي لخوانه طرحه او تطبیق شـو. خو دبودجې تاریخي سـیسـتم هیڅکله جامد او ثابت نشـي پاتې کیدلی بلکې داقتصـــادي ، ســـیاســـي ، او اجتماعي تحولاتو ســـره ســـم تحول خوري اوس د افغانسـتان بودجوي سیسـتم دنړۍ له ځینو هیوادونو سره سم حرکت کوي او لرې نه ده چې بودجه دیوواقعي اقتصادي انعکاس په توګه ځان څرګند کړي.

دافغانستان په بودجه کې دمصارفو طبقه بندي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دافغانستان دولت په بودجه کې مصارف په پنځو عمده فصلونو باندې ویشل شوي او فصل بیا په مختلفو کوچنیو فصلونو باندې تقسیم شوي دي. ۱-دمزد او معاش مصارفو ۲۱باب چې په دغه باب کې لاندې فصلونه دي . نقدي مزد او معاش، غیرې نقدیمزد او معاش ، پیشکي مزد او معاش، نقدي اجتماعي منفعتونو او غیرنغدي اجتماعي منفعتونو او دمعاشاتو ورکړي فصلونه شامليږي. ۲-داجناسو او خدماتو څخه داستفادې ۲۲باب کې لاندې فصلونه دي . سفريه ، اړیکې او ارتباطات، دحفظ اومراقبت ترمیمات، عام المنفعه ، روغنیات ، سامان او لوازم چې۵۰۰۰۰ افغانیو څخه کم ارزښت ولري. پیشکي تادیا ت او نورمصارف په دې باب کې شامليږي. ۳-دټکستاني او سود۲۳باب: ۴:داجتماعي کومکونو ۲۴باب په لاندې فصلونو شامليږي.سبسایډي،دولت خارجي مساعدتونو عملیات، ددولتونو غیرمنقول خارجي مساعدتونه، غیرنغدي اجتماعي تامینات داجتماعي کومکونو گټورتوب او داسې نور . ماشینونه ، ځمکه ، بهاداره اشیا شامليږي. په افغانستان کې دعوایدو طبقه بندي په اکثره هیوادونو کې عواید دمستقلو حسابونو په اساس ترتیبيږي چې دغه مستقل حسابات په ۵بابونو او هرباب بیا په څوکوچنیو فصلونو تقسیميږي عبارت دي له : دمالیاتو یوولسم باب: په دې باب کې لاندې فصلونه شامل دي : ثابت مالیات، په عوایدو مالیات، په دارییې مالیات ، په فروشاتو مالیات ، په داخلي محصولاتو باندې دولتي مالیات په عوایدو باندې نور مالیات، جریمې ، مجازات او گمرکي مالیات شامل دي. دغیرمالیاتي عوایدو دیارلسم باب: دغیرمالیاتي عوایدو باب کې لاندې عواید چې دثابتو دارایو له درکه عواید اجناسو او خدماتو عرضه ، اداري فیس، حق الامتیاز، متفرقه عواید، دځمکو او تعمیراتو خرڅلاو عواید شامليږي. داجتماعي سهیمو۱۷م باب: ددولت دکارکنانو تقاعد دسهیمي او شرکتونو دکارکنانو تقاعد سهیمي عوایدو فصلونه شامليږي. دقرضونو ۱۸باب: کې دخارجي هیوادونو قرضونه او نړیوالو اداراتو قرضونه شامليږي دمساعدتونو ۱۹باب لاندې فصلونه لري: دخارجي هیوادونو جاري مساعدتونه دنړیوالو موسساتو دغیرمنقولو سرمایه گذاریو مساعدتونه، دنړیوالو موسساتوو جاري مساعدتونه ، دنړیوالوموسساتو غیرمنقول مساعدتونه دي. دولت په مصارفو باندې نظارت ډیر پخوانی تاریخ لري او له دي امله دمصارفو تاریخ ډیر تاریخي قدامت لري اما دعواید و طبقه بندې دولت دوظایفو په پراخوالي سره زیات اهمیت پیداکړ، نن ورځ دعوایدو طبقه بندي دبودجې دمهمو ځانګړنو څخه شميرل کيږی اوده دغې طبقه بندۍ مهم اهداف عبارت دي له ۱-تصميم نیونه ۲-دعوایدو او نورو عایداتي سرچینو تامین اعتبار دطبقه بندی پیشبني ۳-دعوایدو اومصارفو ترمنځ داړیکې ساتل. دبودجې پړاوونه !!!دبودجې ترتیب یو ضروري امر دی اوهغه هیوادونو کې چې دولتي سیستم يي په درې گونو قواوو ولاړ وي . بودجوي دوري په څلورو پړاوونو سره نو يشل کيږي۱-دبودجې دترتیب پړاوو: ۲دبودجې تصويب۳-دبودجې داجرا۴-دبودجې دکنترول پړاوو: دبودجې دترتیب پړاوو۱-دبودجې دترتیب مرحله اساسي برخه ده ۲-په دې پړاو کې دیو هیواد دعنوان

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ځير اهدافو ته ګوري٣-دبودجې په جوړولو کې بايد علمي اوفني ميتودونو څخه اســـتفاده صـورت ونيسـي ۴-چې داچاره دبودجې ترتيب ښــه ، قابل اطمينان او پوهيدو وړ جوړوي٥-دبودجې ترتيب يو لوی کاري پلان دی او داهغه مهال ښــه تطبيق کيږي چې ســالم ، دقيق ، تغيير منونکی ، مديريت، اودمناســبو لارښــودونکو لرونکی واوســي ۶-دبودجې اجرا کې له اجرايوي او مديريتي ميتودونو څخه ګټه اخيســـتل کيږي٧-دبودجې ترتيب مختلفو ادارو ته محول کيږي او په دې پړاوو کې لومړيتوبونه انتخاب، اعتبارات ورته تخصــيص کيږي٨-په پرمختللو هيوادونو کې دبودجې تهيه دفني ميتودونو له امله وي٩-او پرمختيايي هيوادونو کې پيشـبيني شـويو او سـنجش شـويو ارقامو کې عدم دقت او کارپوه اشـخاص نه شـتون دبودجې ترتيب اواجرا له مشکلاتو سره مخامخ کيږي. ديوي اغيزمني بودجې جوړولو خصوصيات: ددې لپاره چې بودجه اغيزمنه اوســـې بايد١-ټول مقامات په کې شـــامل وي٢-دتيرې دورې پايلې له حقايقي نتايجو سـره پرتله کړي او دې پوښـتنو ته ځواب وايي . ايا توپير موجود وه؟ دتوپيرونو لپاره دمنلو وړ دلايل موجود دي؟ايا ادارې اواهدافو ترمنځ ســمون ليدل کيږي؟د ادارې ډير بهرني او داخلي چاپيريال څيرل دموجوده نتايجو او بودجوي سياستونو سره پرتله کول چې مؤثر دي او که نه ؟ راتلونکې دورې لپاره داهدافو پراختيا ښـــکاره کيږي دبودجې ترتيب يو تکراری پړاوو. ديوې ښـــې بودجې دترتيب نقاط: ١-ســـاده او دپوهيدو وړوي، داهدافو په لورلارښـوونه وکړي٢-بدلون منونکې او اجرات وکړي٣-دکارکوونکو او مديريت يوګډ قضـــاوت بيانوونکي وي او داقتصـــادي اټکلونو لرونکي اوســي. دبودجې په ترتيب کې نورې ځانګړنې ١-خلک بايد وپوهيږي چې بودجه په کوم ځای کې په مصــرف رســيږي٢-دمالي انضـــباط رعايت٣-په بودجه کې دســتراتيژيکو او ليتونو تعيين۴-دقوانينو او مقرراتو رعايت٥-او بلاخره دبودجې ترتيب بايد لاندې ســـوالونه حل کړي. په بودجه کې دهرې څانګې اهداف کوم دي؟دبودجې اجرا يو له بل ســره څنګه اړيکه مومي ؟ دبودجې ارقامو او پلانونو ترمنځ کومه رابطه وجود لري ؟ دبودجې په واســـطه چيرته ځان رســـوي؟ دبودجې ترتيب ولې دحکومتونو پورې اړه لري١-نن ورخ دبودجې ترتيب اجرايه قوي په انحصـــار کې دی نوځکه يي اصـلي علت په لاندې نقاطو کې واضـح کيږي.٢-په سياسـي لحاظ بودجه دتوزيع سياست دنده اجرا کوي نوځکه خو اجرايه قوه دمالي فعاليتونو رهبري په غاړه اخلي او ځواب يي هم وايي٣-له فني نقطې له نظره عوايد وصول اومصـارف دحکومت پورې اړه لري نوځکه يي ځواب هم وايي۴-دنړۍ ټولو قوانينو اجرايه قوي تـه اجازه ورکړي چې بودجه ترتيب کړي٥-داهدافو لاســته راوړنې لپاره مصـــارف کوي ۶-دبودجې دارقامو جمعه دارې دحکومت لپاره اســـانه وي. دبودجې په ترتيب کې مالي قدرت: دبودجې په ترتيب کې بودجه دارنګه ترتيبيږي١-اداراتو مصـارف دمالي تثبيت اواصلاح په موخه دټيټو ادارو څخه لوړو ادارو ته وړاندې کيږي٢-مالي قدرت په هرهيواد کې توپير لري په انګلستان هيواد کې دمالي وزير زيات مالي قدرت لري ، اودنظامې مصـارفو کې تغيير دکابينې په خوښـه راځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

. فرانسه کې مالیې وزیر کم مالي قدرت لري صدراعظم او دولتي هیت تغییراتو صلاحیت لري. دامریکا متحده ایالاتو ولسمشر پوره صلاحیت لري۳-دمصارفو پیشنهادات له عوایدو زیاتوي نوځکه خو پرې بحث او غورکوي۴-اوخطي تنقیص پریکړه عملي کیږي۵-دمقننه قوې مالي او بودجوي کمیسون مباحثه او مشوره دپاملرنې وړ ده او اضافي مصارفو تصویب او دپورغوښــتنه هم دمقننه قوي پورې اړه لري۶-بودجوي واحدونه مجموعي مصـــارف دموجوده مصارفو په اساس دراتلونکې بودجوي دورې لپاره په انکشافي ډول تخمین وي۷-دغه تخمین کې دوه امکانات موجودیږي۱-محاســبوي مصـــارف دراتلونکې بودجوي کال دواقعي مصـــارفو په پرتله کم وي کیدای شـي چې دغه حالات له دوو عواملو څخه رامنځ ته شـــي. په لومړي عامل کې غلطي ، نه لیاقتو دعلمي او عملي میتودونو نشـتون اوداســي نور..په دوهم عامل کې قصدي او عمدي مسایل شاملیږي۳-کیدای شي محاسبوي مصارف راتلونکې بودیجوي کال دواقعي مصـــارفو په پرتله زیات وي ،دبودجې دتنظیم میتودونه په بودجه جوړونه کې دوه میتودونه وجود لري سیاسـي میتود: دبودجې سیاسـي میتود: هدف دمالي منابعو حد اکثر کول ، دلمړیتوبو او ضرویاتو درجه بندې دمناسبو مصارفو دسطحو تعیین او دمنابعو تخصـــیص څخه عبارت دي.په دې میتود کې ســـیاســـي تصـــمیم نیونکي معاملاتو ته زیاته توجه کیږي په سیاسـي میتود کې داعتباراتو مبلغ سیاسـي مشران ټاکې .اقتصــــادي یامنطقي میتود په دې میتود کې دمنابعو بهترین تخصـــیص لپاره هڅه کوي۲-اقتصــــادي معیارونه ، مطلوبیت مؤثریت، مثمریت، اوســپما ته پاملرنه کیږي. ۳-دبودجې جوړونې وړمســایل په کمي او کیفي توګه څیړل کیږي. دبودجې ترتیب داجرایه قوې دنده ده تر څو: اهداف په ښـه شـکل سره ترلاسـه کړي دبودجې په ترتیب کې لاندې میتودونو څخه ګټه اخیستل کیږي. دعمومي عوایدو فني سنجش میتود . لکه څرنګه چې عواید او مصـارف تامین لامل کیږي. نوځکه خو دعوایدو دفني میتودونو څخه اســـتفاده کیږي.دبودجې پوهان فکر لري چې دبودجې ترتیب کې دیو میتود څخه اســتفاده مطلوب نتایج نه لري. نوځکه خو باید دټولو میتودونو نه استفاده صورت ونیسي . دماقبل کال اخر میتود : ددې میتود له مخې دمورد نظر بودجوي کال دعوایدو اندازه دوو وروســتیو کلونو دقطعي وصــولي په اســاس صورت نیسي د۱۳۹۷کال عواید پیشبیني د۱۳۹۵کال قطعي وصولي په بنسټ ترسره کیږي ولې لاندې نیمګړتیاوي وجود لري:۱-په دې میتود کې نژدې کال له پامه غورځول شـــوی ۱۳۹۶دکارپوهانو دنظریاتو ته توجه نه کیږی۳-دامیتود هغه مهال مؤثر دی چې اقتصــــادي تغییرات ډیرزیات نه وي ولې؟نړی کې اقتصـادي تغییرات زیات لیدل کیږي. داوسط میتود : په تیر میتود کې دنیمګړتیاوو شتون دلیون سې په هڅو داوسط میتود پیشنهاد شو په دې میتود کې د۵ یـا ۳ کلونو زیـاتوالی او کموالی دبودجوي دورې دعوایـدو پیشـــبیني لپـاره نیول کیږی.=27.2/5=Xدفیصدي اوسط*داخري کال مبلغ وصولي=دمورنظر بودجوی کال پیش بیني شـویو عوایدو زیاتوالي. دبودجې دمصـــارفو طبقه بندي: دمصـــارفو طبقه بندي تاریخي

(c) ketabton.com: The Digital Library

قدامت لري او لاندې نقاطو كې ورته توجو كيږي۲-عادي مصارف بايد له انكشافي مصارفو سره تفكيك كړي۲-نظارت او كنترول اسانه كوي. دمحاسبې اجرايوي ميتودونو لپاره مناسب وي. دبودجوي مديرانو انعطاف پذيره معلوميږي۳-په دولتي حسابدارئ كې دمصارفو طبقه بندي دلازمو حسابونو تنظيم .دمعلوماتو پوره وركول. دبودجې دكلني كيدو اصل: كه چيرې دوخت عامل مشخص نه شي نو دمنابعو پيشبيني ارزيابي او كنترول عمل ستونزمن كيږي. ۲-يوكال وخت سياسي اړخ لري او دبودجې داجرا باندې دمقننه قوي نظارت لپاره مناسب وخت دی . دبودجې په تعريف كې مو لوستې وه چې دوخت، پيشبيني ، عوايد او مصارف ، مهم دي بودجې كلني كيدو اصل انتخاب داقتصادي سياسي او فني له مخې اهميت لري۱-اقتصادي دليل: دزراعت پرمختګ سره دطبيعي زراعت اهميت كموالی ۲-فني دليل: دپيشبيني په دقت استواردی ۳-سياسي دليل: په كنترول او دحكومت په نقش اغيز لري. دبودجې دوحدت اصل: دبودجې واحدونو اجرات په يوواحد سند كې تدوين او دلايحې په شكل يي پارلمان ته وړاندې كړي. ستونزې : دعنعنوي بودجه هراركان ځانګړي بودجه جوړونه ۲-عوايد او مصارف په يوه دوره كې نه تصويبيدل۳-شته منابع دوباره مصرفيږي۴-دپوهيدنې نشتوالی دپلانونو او اهدافو نظارت پيچيده كوي.ګټې : بودجه متوازنه ده او كه نه ده ۲-دمصارفو نسبي ګټه دبودجې په تنظيم كې سنجش كړي۳-دبودجې كسر مخنيوی او لمړيتوبونو ته پاملرنه كوی. دبودجې دانعطاف پذيرئ اصل: مديرانو ته كوچني او جزوي كلني تغييرات په نظركې ونيسي ۲-اجرايوي اركانونه داعتباراتوله كموالي او مازاد سره مخامخ كيږي. نوځكه بايد دانعطاف منني اصل ته اجازه وركړي۳-هغه مهال ترې استفاده كيږي چې اقتصادي شرايطو دتغييرپه حال كې وي۴-په مصوبو اعتباراتو كې عدم مداخله جرم دی دعدم پيشبيني شويو شرايطو كې مديرانو ته اجازه وي ترڅو بديل امكانات ولټوي۶-دبودجې اهدافو دلاسته راوړنې لپاره دانعطاف اصل: بايد په پارلمان كې تصويب شي. دبودجې دوضاحت اصل: دبودجې شكل او محتوا بايد ښكاره وي ۲-دبودجې محتوا هغه مهال مؤثره واقع كيږي چې دبودجې تعاريف وضاحت ولري۳-دبودجې ترتيب بايد ټولو ته واضح او دپوهيدو وړ وي.۴-كه چيری بودجه وضاحت و موجود نه وي نو =نو له بودجې مختلف تعبيرونه اخيستل كيږي۲-په مصارفو باندې نظارت اصل ته ضرر رسيږي۳-ددولت داجراتو اخلال باعث ګرځي۴-دبودجې او پلان جوړونې مخالف عمل دی په اهدافو پوهيدنه سختيږي او خلک نه پوهيږي دولت اهداف كوم دي. دكامليت اصل: ددې اصل ددې اصل هدف دادی چې دجامعې پلان جوړونې لپاره امكان مساعد وي۲-دغير خالص پرنسيپ څخه استفاده صورت ونيسي ۳-دالمان هيواد دغير خالص پرنسيپ څخه استفاده كوي له مخكې چې دمصارفاتي پروژو متوقعه ګټه ښكاره شي۴-پيشبيني شوي عوايد او سنجش شوي مصارف بايد چې په تصويب ورسيږي۴-بديل نشي. دتعادل اصل:دتعادل اصل موخه دهيوادو دبودجې عوايد او مصارف بايد سره برابر وسي۲-كه چيرې په عوايدو او مصارفو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې تغییر مشـاهده شـي نو بودجه دکسر او مازاد حالات غوره کوي۳-کلاسیک پوهان عقیده لري که بودجه کسر ولري نومفهو م يي کميږي۴-مرکنتلستان ادعا کوي چې دبودجې دکسر تاوان راتلونکې نسـلونه اداکوي۵-کینز بیا په عادي مصـارفو کې دنظریه تاییدوي خو په انکشـافي مصـارفو کې دانظریه ردوي ځکه مفیدیت يي دواړه نسلونه اخلي . دبودجې دتعادل په اړه نظریات :---دبودجې دتعادل اړونده پوښـتنه کيږي چې دبودجې تعادل رعایت شـي او که نه؟.کلاسـیک پوهان وايي داچې دبودجې کلنی دتعادل ضـروری دی دولت مسـول دی چې په کلنې توګه عواید او مصـارفو نسـبت ترمنځ تعادل رعایت کړي۱-او لاندې دلایل يي وړاندې کړي۲-خصـوصـي اقتصـاد دبودجې تعادل ساتي دولت يي هم باید وساتي۳-دبودجې کسر دانفلاسیون سبب ګرځي۴-دولت دبې ځایه مصارفو مخنیوی کوي ۵-دمالیاتو د زیاتوالی باعث ګرځي ، دبودجې عدم تعادل نظریه : ددې نظریې پلویان اسـتدلال کوي چې دولت۱-باید اقتصـادي اهداف ترلاسته کړي ترڅو اقتصـادي او سیاسـي ثبات ایجاد او حفظ کړي ۲-کینز وايي دبودجې کسـر په تولنه کې پیسـې زیاتوي چې دغه جریان رشـد لپاره زمینه مسـاعدوي۳-او مازاد حالات بیا برعکس تاثیر لري. دبودجې دوره ای تعادل ۱-دبودجې وظایفو په زیاتوالي سـره دبودجې ترتیب په نوسـاناتو باندې اغیز لري ۲-دبودجې دوره ای تعادل کې دانفلاسیون انقباضې سیاست اودرکود مخنیوی کوي له بودجې کسر څخه استفاده کوي۳-دوامداره کسـر په اقتصـاد ناوړه اغیزه کوی ۴-دولت باید څو کلنی تجارتي دوره کې بودجه متوازنه کړي. دجامعیت اصـل موخې ۱-دبودجې په تنظیم کې او اجرا کې دقت او وضاحت تامین وکړي۲-دولت باید دټولو بودجوي واحدونو بودجه په یوواحد سند کې پارلمان ته تقدیم کړي د ټولو انتفاعي او غیرانتفاعي اداراتو عواید اومصـارف دبودجې په سـند کې راټول او پارلمان ته يي تقدیم کړي دبودجې ارقام باید خالص ډول درج شـي. دتخصـیص اصل:تعریف په یوه معینه دوره کې دهغو پیسو څخه عبارت دی چې لوړو مقاماتو لخوا یوې ادارې ته دهدف لپاره داجرا صـلاحیت ورکوي۱-تخصـیص اصـل : په دې نقطه تاکید کوي چې دبودجې دعوایدو اومصارفو مندرج ارقام تغییر ونکړي۲-نشي کیدلی چې دبودجې مودې اعتبارات په نورو مواردو او فصلونو کې په مصـرف ورسیږي۳-موظفې ادارې مکلفي دي چې دقانون له حکم سـره سـم عواید واخلي۴-دهرې ادارې عواید او مصـارف چې څرنګه تعیین شوي وي دهغې مطابق عمل سرته ورسوي ددې اصل رعایت ۱-دبودجې مالي انظباط اواهدافو لاسته راوړنې سبب کيږي۲-دبې ځایه مصارفو مخنیوی کيږي عدم رعایت دبودجې مسیر تغییروي وسایل په غلطو عدو کارول کيږي/اقتصـادي شرایط تغییر کوي او باید چې دعوایدو او مصارفو ځایونه تغییر وکړي.دعدم تخصیص اصل: دولت ټول عواید اومصارف دي دولت عمومي خزانې ته داخل او عمومي عوایدو څخه تامین کړی شـي. داسـتهلاکي او انکشافي مصارفو توپیر اصل:استهلاکي مصارف هغه دي چې عاید اوداریې زیاتوالي باعث ونه ګرځي۲-انکشافي مصارف هغه مصارف دي چې عاید اوداریې دزیاتوالي باعث وګرځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دتوپير نقاط يي دادي:--داستهلاکي مصارفو زياتوالی ، دانفلاسيون سبب کيږي اوانکشافي مصارفو زياتوالی دتوليد، استخدام ، او ملي عايد لامل کيږي . دمصارفو داندازه کيدني اصل::ددې اصل څخه هدف دادی چې تصويب شوي عبارات بايد په ځای او دقيق ډول ولګول شي۲-هغه اعتبارات چې تصويب شوي نه وي دورکړې وړنه دي او جرم نه شميرل کيږي.دعوايدو دتخمين اصل:دعوايدو تخمين اصل څخه هدف ۱-دبودجې له تصويب سر ه اجرايه قوه اجازه لري تصويب شوي عوايد حصول کړي او په مصرف ورسوي۲-دعوايدو لاسته راوړني دقانوني اجازې نه پرته نه شي عملي کيدلی۳-دعوايدو پيشبيني تخمين اړخ لري . دقانوني کيدني اصل: بودجه يو قانوني سندی اودبودجې په ارقامو کې تغييرات دقوانينو اومقرراتو تابع ده۲-دېولو پيشبيني شويو عوايد حصول دقانوني تصويب محتاج دي دولت بايد داقتصادي حالاتو په نظر کې نيولو سره خپله بودجه ترتيب کړي په ۱۹۹۸ م کال کې دنړيوال بانک لاندې اصول معرفي کړي.دمسوليت اصل: داصل واضح کوي چې دبودجې اجراکوونکو وظايف کوم دي. دکفايت اصل: دېولنې ستونزو دحل لپاره کافي منابع ولري۲-دتناوب اصل: ددې اصل له مخې بودجه بايد کال په کال او پرله پسې ډول تنظيم شي . دمديريت اصل: دبودجې په ترتيب کې دمديريت ټول شرايط په دقيق ډول عملي کړي۵-دتنوع اصل: بودجه اني نتايج ولري منځ مهاله ، اوږدمهاله اهداف هم توضيح کړي۶-دبودجې دصحت کيدني اصل: دبودجې په ترتيب کې بايد دعلمي او عملي ميتودونو په اساس سرته ورسيږي چې نتايج يي هم درست وي. دبودجې نوي اصول: دهيوادونو په شرايطو تغيير کوي دبودجې اصول هم بايد تغيير وکړي/پخوانې اصول داجرايوي قوې دکنترول لپاره رامنځ ته شوي دي/اونوي اصول بيا دبودجې دتصويب په مهال رامنځ ته شوي . هدف يي۱-دولت دمالي فعاليت محدودول۲-داجرايوي قوې دصلاحيت محدودول۳-دبې ځايه مصارفو مخنيوی دکلاسيکو اصولو ترڅنګ نوي اصول هم ضروري دي :دبودجې اجرايه اصول: دبودجې ترتيب داجرايه قوي دنده شميرل کيږي ./مقننه قوه زيات تغييرات راولی/دبودجې له تصويب څخه وروسته دبودجې اجرايوي صلاحيت اجرايه قوې ته سپارل کيږي/په دې اصل کې اجرايه قوه اهداف معرفي کوي او اهدافو ته رسيدل دعددي نقطې نظره درجيږي. تاثيرات او اداره يي څرګنديږي/دبودجې اجرا بايد دمقننه قوې دسياسي تاثير لاندې رانشي ولې؟ يوازې دنظارت حق لري اجرايه قوه دصلاحيت او مسوليت لرونکې او مسوليت لري چې دبودجې معقولې اجرا لپاره تدابير سرته ورسوي. دبودجې دصلاحيت اصل: په بودجه کې پيشبيني شويو او تعيين شويو اهدافو ته ورسيږي بايد دلازمو صلاحيتونو لرونکې وي دبودجې دازادۍ اصل اومتغير وخت تعيين اصل: دبودجې اقلام بايد په محدوده شکل سره تعريف نشي ترڅو د اداري تدابيرو دانعطاف پذيرۍ اواقتصاديت مانع وګرځي دبودجې اجزاوې اجرايه قوي ته دلاربشوود اومعلوماتو منبع اوسي /دااصل دکلني توب اجرات له منځه وړي هغه تغييرات چې غيرمترقبه او قابل پيشبيني شويو عواملو له امله رامنځ ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

کيږي رعايت کړي او داســـي مقرارات رامنځ ته کړي چې په متغييرو شـــرايطو باندې اني وارد کړي.دبودجې دطرزالعمل اصـول:--دګذارش دورکړې اصـل:--ددې اصـل په اســاس اجرايه اومقننه قوه بايد ديواطلاعاتي سيستم په واسطه دټيټې اداري نه ترلوړي ادارې پورې دبودجې په اړه جامع معلومات ترلاسـه کړي . ګذاريش بايد چې تغيرات اوسـتونزې څرګندې کړي، دلايل اوتصـميم نيونه وړانديز کړي. دميتودونو دتعدد اصـل: دميتودونو دتعدد اصـل له مخې دولت بايد دمختلفو فعاليتونو لپاره مختلف ميتودونه اختيار کړي۲-تعدد ميتودونو په نتيجه کې دولت اداري کارونه مؤثريت او مولديت مومي. دبودجې د اداري تماميت اصـــل: ټول بودجوي واحدونه په مجموعي پروســي کې اداري تماميت څرګند کړي :دبودجې ډولونه : اداري بودجه او وظيفوي بودجه : اداري بودجه پـه بودجوي واحدونو تقســيميږي ا و وظيفوي بودجه دبودجوي واحدونو وظايف څرګندوي. منظمه بودجه دايمي عوايد اومصارفو درلودونکی وي او غير منظمـه بودحـه دتمويـل غيرمنظمې منـابع ولري. اســـتهلاکي او سـرمايوي بودجه هغه مصــارف شــامليږي. چې دولت په دارېي کې مسـتقيم سـهم ونلري او سـرمايوي بودجه چې مسـتقيم سـهم لري . بايد او واقعي بودجه : بايد بودجه دپيشـبيني شـوو پلان ګذارۍ شـو يو عوايدو او مصــارفو څخه عبارت دي او واقعي بودجه بيادعمل په سـاحه کې تطبيق شوي وي.

بودجوي سياست

دبودجې مفهوم اوماهيت: دبودجې کلمه په لغت کې دبکس يا چرمي بکس څخه اخيستل شوی چې په سلسـله واره توګه د bulgaدلاتيني کلمې څخه دانګليسـي دbudgetکلمې چې په پښـتو کې دبودجې په نوم ياديږي راورسـيده . دبودجې اصــطلاح په لومړي ځل دفرانســي لخوا په کال ۱۸۱۴ م کال په رسـمي ډول ددولت دعوايد او مصــارفو په برخه کې په کاريوړل شـوه او بيا په ټوله نړۍ کې اسـتعمال شـوه . بودجه په افغانسـتان کې ددولت مجموعي عوايدو او مصــارف ديوې ټاکلې دورې معمولا يوکال لپاره پيشـبيني او تصـوييږي . بودجه ديوداســي منظمې طرحې څخه عبارت ده چې په هغې کې ددولت مجموعي پلان شـــوي مصــــارف دتخميني او پيشـبيني شـوو مجموعي عوايدو سـره مقايســه او په قرار کې واقع کيږي.بودجه هغه سـند دی چې په هغه کې ديو معين وخت معمولا ديوکال لپاره ديوې دسـتګاه يا سـازمان عوايد او مخارج پيشــبيني او صــلاحيت لرونکي مقام لخوا تصــويب شــوي وي ديونســبتا کاملترين تعريف له مخې بودجه ديوقانون په شـــکل دراتلونکې بودجوي دورې لپاره ددولت دمالي اقتصـاد دعوايدو پيشبيني او پلان شـوو لګښـتونو دمنظم مقابله کولو څخه عبارت دي kolmsپه عقيده ددولت بودجه دمختلفو اهدافو دسلسـله مراتبو دکمي اومقدارې انعکاس څخه عبارت دی چې دســياســي تصــاميمو دعاميلينو لخوا انتخابيږي . نن ورځ new marks

(c) ketabton.com: The Digital Library

fritsتعریف زیات مشـــهور دی او عمومیت یي موندلې دی ددی تعریف په انعکاس بودجه دراتلونکي دورې معمولا دیوکال لپاره دیوې منظمې طرحې او پلان شـــوو لګښــتونو اوددې لګښتونو دجبران او پوره کولو لپاره دپیشبیني شووعوایدو داټکل اوتخمین دمخامخ کول څخه عبارت دی چې دپرنســـیپ له مخې دتطبیق او مکلفیت لري new marks frits دتعریف خصـوصیات: ۱-بودجه ددولت دعوایدو او لګښـتونو دمخامخ کولو څخه عبارت دی۲-بودجه دیو پلان خاصیت لري چې په راتلونکي دورې پورې اړه لري۳-دبودجې ترتیب باید په منظم او دایمي توګه صــــورت ومومي۴-بودجه دحقوقي الزام او مکلفیت لرونکې ده معنا داچې په عمل کې باید تطبیق شــــي۵-بودجه دیو هیواد داړتیا پربنا ترتیب کیږي له دې امله عواید او مصارف باید په خپل منځ کې سره مطابقت وکړي۶-بودجه دحکومت دکاردپلان دعددي بیان څخه عبارت دی چې په اجتماعي اقتصــادي او ســیاســي ســاحو کې ددولت دوظایفو دحل په اړوندټول تدبیرونه په برکې نیسي .دافغانستان دبودجې په مقرره کې دبودجې تـعـریـف هـم ددې تعریف څخه الهام اخیسـتی او دکلاسـیک تعریف په نسبت جامع تر دی. لکه څنګه چې د۱۳۵۳ کال دبودجې په مقرره په لاندې ډول تعریفوي . بودجه ددولت دقانوني ســـند څخه عبارت دی چې په هغې کې دیو معین وخت معمولا دیو کال لپاره ټول عواید او مصــــارف تعیین او په اقتصـــــادي اجتماعي دفاعي کلتوري او ســـیاســـي ســـاحو کې دټولو فعالیتونو اوانکشـــافاتو انعکاس ورکوونکي وي. باید زیاته کړو چې هروخت چې دبودجې څخه بحث کیږي باید ددولت په اړوند لاندې تفاوت په پام کې ونیسـو .۱-په تاریخي لحاظ دولت لومړنی واحد یا شــخص دی چې دبودجې په تنظیم او ترتیب یي پیل کړی۲-په هرهیواد کې دحجم له مخې ددولت بودجه زیاتریه سازماني بودجه ده په دې اساس هغه مسایل او موضوعات چې په هغې کې طرح کیږي دنورو بودیجو څخه زیات او پیچده وي۳-دبودجې داجرا په وخت کې ددولت محدودیت دنورو اقتصــادي موســســو او اشــخاصــو څخه زیات دی معنا داچې دبودجې داجرا دقیق تروممقرارتو تابع ده په همدې ډول دکلاســـیک تعریف له مخې بودجه دهغه ســند څخه عبارت ده چې ددولت دعوایدو او مصـــارفو دیو معین وخت معمولا یو کال لپاره پیشـبینیاو تثبیت کیږی دفرانسـي مالي علم هم بودجه دلګښـتونو او عوایدو دمخکې اټکل او تخمین پـه توګـه تعریفوي. چې داتعریف دپورتني تعریف څخـه چنـدان تفـاوت نـه لري. دبودجې دندې دبودجې اســاســي دنده عبارت له دې څخه ده چې ددولت فعالیت داســي ترتیب کړي چې دحکومت دپلان شـــوو تدبیرونو انتخاب او تطبیق ممکن کړي او برســـیره په دې دعمومي رفاه تامین سـره چې ددولت اسـاسـي هدف تشـکیلوي ددولت داقتصـادي فعالیتونو او خصــوصــي اقتصــادي فعالیتونو دمؤثر ارتباط له لارې مســاعدت وکړي. دبودجې مهمترینې دندې عبارت دي له:۱-دبودجې عنعنوي یا قدیمي دندې ۲-دبودجې نوي یا موډرینې دندې عنعنوي دندې عبارت دي له a-دبودجې ســیاســـي دندې : ددیموکراســـۍ په هیوادونو کې دبودجې پلان یوه اساسي سیاسي دنده سرته رسوي. دبودجې دورې یا بودجې کال دشروع

(c) ketabton.com: The Digital Library

 څخه مخکې دبودجې تصويب دلمړنۍ سياسي دندې اوياداساسي سياسي دندې په نوم ياديږي. چې دحکومت دحقوقي مؤثر طرزالعمل لپاره اســاس تشــکيلوي. B-دبودجې حقوقي ياقانوني دندې: دبودجې دســـياســـي دندو ســـره يو ځای دي دبودجې لمړی حقوقي دنده چې دحقوقي اساسي دندې په نوم هم ياديږي دحقوقي او قانوني اساس په واسطه تعيين کيږي. په دې معنا چې صرف ديو دقيق قانون په اساس دموجوديت په صورت کې دبودجه قانوني اجراتو قدرت لاس ته راوړلای شـــو . دوهمه حقوقي دنده دحقوقي الزامي دندې په نوم هم ياديږي په هغه اعدادو او ددندو پورې چې بودجه کې په ګوته شـــوی او دمقننه قوي لخوا تصـــويب شـــوی دحکومت او اداري بستګي احتوا کوي او په تشبث شوو اعدادو او دندو پورې دحکومت او اداري دغه بستګي دحکومت لپاره دقانوني خاصيت يا اجرايوي مکلفيت درلودونکې دي c-دبودجې دمالي سياست دندې: دحکومت ديوکارپلان صرف هغه وخت کولای شي چې عملي او تطبيقي جنبه غوره کړي چې دلګښـــتونو دپوره کولو لپاره په کافي اندازه عوايد وجود ولري له دې امله دمالي احتياج اودمالي وســـايلو موجوديت ترمنځ موافقت ددولت دبودجې دمالي سياست اساسي دنده تشکيلوي چې دادنده دمالي سياست دلمړنۍ دندې په نوم ياديږي ، دمالي سـياسـت دوهمه دنده عبارت له دې څخه ده چې دبودجې درهنمايي اقتصـادي مؤثريت او معقوليت تقويه اومساعده کړي چې دادنده دمالي سـياسـت دسـازماني او اقتصـادي رهبري کوونکې دندې په نوم هم ياديږي.d-دبودجې داقتصادي سياست دندې :داقتصادي سياست ددې دندې په واسـطه کوښـښ کيږي چې ددولت بودجې چې کوم اقتصـادي نسـبت ورکول کيږي دهغه څخه داقتصـــــادي عمومي پروګرام اوددولت دمالي اقتصـــــاد دهماهنګ کولو لپاره ګټه اخيســـتل کيږي يا واخيســـتل شـــي. ددولت دبودجې لخواددې دندې ســـرته رســـول دبودجې داقتصـادي سـياسـت لمړنۍ دندې يادبودجې دسـاختماني دندې په نوم ياديږي او دهغې مطابق دبودجې پلان ديوې تنظيم کوونکې وســـيلې په توګه داســـتفادې لاندې راځي او ديو ټاکلي اقتصـادي سـياسـت دتحقق او اقتصـادي معقوليت لپاره خدمت کوي چې دبودجې دغه تنظيمي دنده دبودجې داقتصادي سياست دثانوي دندې په نوم ياديږي. دبودجې نوي دندې عبارت دي لـه۱-دبودجې دپلان ګذارۍ دنده۲-دبودجې تحليلي دنده۱a-دبودجې دپلان ګذارۍ مفهوم پـه خپل ذات کې معنې ورکوي چې عوايد او مصارف په يوې ټاکلې راتلونکې دورې پورې اړه لري نو له دې امله دبودجې په تهيه او ترتيب کې دسياسي ارادې تشکل بايد دراتلونکو ټاکلو اهدافو په اساس ځان عيار کړي. دهرې بودجې دارنګه ساختمان بايد تامين شي په دې اساس داهدافو ټاکل دبودجې دپلان ګذارۍ لمړنۍ دنده تشـــکيلوي چې دپروګرام دجوړولو ددندې په نوم يـاديږي دبودجې دپلان ګذارۍ دوهمـه دنده عبـارت ددې څخـه ده چې دبودجې دترتيـب دمخه بايد واضـــح شـــي چې په بودجه کې ټاکلي اهداف څرنګه براورده کيدای شـــي.b۲-دبودجې تحليلي دندې: بايد وليدل شـي چې داهدافو دترلاسـه کولو لپاره پيشـبيني شوی وسـايل کافي دي او که نه. دبودجې هدفونه:دبودجې هدفونه او هغه نقش چې بودجه يې دهيواد په

(c) ketabton.com: The Digital Library

مالي او اداري سازمان کې سرته رسوي په لاندې ډول دمطالعې لاندې نيول کيږي. ۱-داهدافو ارزيابې کول۲-دنظرياتو هماهنګ کول۳-دعمومي او خصوصي فعاليتونو اړيکه۴-ددولت په وسيله دقانوني جواز لاسته راوړل۵-دعوايدو او لګښتونو طبقه بندې ۶-دفعاليتونو نتيجې او برياليتوب درجې ته رسيده ګي ۷-دمسوليتونو تشخيص او تفکيک. دبودجې ډولونه۱-منظمه بودجه۲-غيرمنظمه بودجه.منظمه بودجه عبارت له هغه بودجې څخه ده ده کوم چې دمنظمو تمويلي وسايلو پواسطه تمويليږي. غيرمنظمه بودجه عبارت له هغې بودجې څخه ده کوم چې دغير منظمو تمويلي وسايلو په واسطه تمويليږي.۲-استهلاکي او سرمايوي بودجهA-استهلاکي بودجه هغه مصارف په برکې نيسي کوم چې دسرمايي په شکل اوددولت په دارييو کې دمستقيم سهم لرونکې نه وي بلکه : معمولا په يوه بودجه تاثير واردويB-سرمايوي بودجه : عبارت له هغې بودجې څخه ده کوم چې په اقتصاد کې دداريي او سرمايوي په شکل کې دمستقيم سهم لرونکې وي او برسيره په دې دجاري بودجوي دورې دتيريدو څخه وروسته هم مفيدتونه منځ ته راوړي .۳-پلان شوی (بايد)او واقعي يا حقيقي بودجه:A-پلان شوی(بايد) بودجه: ديوې راتلونکې مالي دورې لپاره ديو هيواد دعوايدو او مصارفو داټکل او پلان ګذاری څخه عبارت دهB-واقعي يا حقيقي بودجه:داسې عوايد او مصارف په برکې نيسي چې واقعا به عمل کې تطبيق شوي وي چې نوموړي بودجې ارقام دحقيقي ارقامو په نوم ياديږي.۴-عادي او انکشافي بودجه:Aعادي بودجه معمولا هغه مصارف په برکې نيسي کوم چې دعادي او روزمره فعاليتونو لپاره دانکشافي پلانونو دلګښتونو څخه غير په نظرکې نيول کيږيB-انکشافي بودجه : معمولا هغه مصارف په برکې نيسي کوم چې دعادي او روزمره فعاليتونو لپاره دانکشافي پلانونو دلګښتونو څخه غير په نظر کې نيول کيږي.۵-اداري او وظيفوي بودجه:Aاداري بودجه عبارت دهغه بودجې څخه ده کوم چې دوزاتونو له مخې تقيسميږيB-وظيفوي بودجه : عبارت له هغه بودجې څخه ده کوم چې دمختلفو وظيفو يا مختلفو پروګرامونو په بنا ترتيبيږي چې دولت يې په اقتصاد کې سرته رسوي. دبودجې حالات: دپرنسيپ له مخې بودجه بايد دتوازن په حالت کې قرار ولري ولې په عمل کې اکثرا اقتصادي شرايطو په تغيير اوتحول سره کموالی يا زياتوالی په بودجه کې منځ ته راځي چې اوس دبودجې درې ګونو حالاتو او علتونو څخه بحث کوو۱-دبودجې توازن۲-دبودجې زياتوالی ياتفاضل: زياتوالی يا تفاضل په بودجه کې هغه وخت منځ ته راځي چې عوايد په هرحالت چې وي نظر مصارفو ته زيات شي اومعمولا دازياتوالی په بودجه کې په عمومي توګه ددولارو منځ ته راځي .الف: دلګښتونو په کميدو او دعوايدو په خاص ډول دمالياتي عوايدو په ثابت پاتي کيدوسره.ب:دعوايدو په لوړولو او لګښتونو په ثابت پاتې کيدو سره: ۳-دبودجې کسر: دبودجې دکسر مفهوم : څه وخت چې ددولت دمصارف دهغه له عوايدو څخه اضافه شي نو ويل کيږي چې دولت بودجه دکسر سره مواجه ده . دبودجې دکسر درامنځ ته کيدو مهم عوامل.الف: د اداري امورو دضعف له امله دبودجې درامنځ ته کيدونکی

(c) ketabton.com: The Digital Library

کسر: دبودجي اداري کسر داسې کسر دی چې ديوې صحيحې او سالمې ادارې نشتوالی په صـــورت کې رامنځ ته کيږي مثلا: هغه وخت چې موجوده اداري ســـازمان دتشـــکيلاتو او پرسونل دنقيصـی له مخې دوظايفو داجرا قدرت ونلري او دولت ددغې نقيصـی دلرې کولو لپاره نوي کارکوونکي استخدام کړي ددغه اضـافي استخدام نتيجه کې اداري او دمعاشـاتو مصارف لوړ ځي او يو تشکيلاتي تورم رامنځ ته کيږي او په نتيجه کې ددولت بودجه دکسر ســره مخامخ کيږي.ب: داقتصــادي وضــعې دتغيير له امله دبودجې کســر : دبودجې کســر داقتصـادي وضـعې دتغيير له امله هغه وخت منځ ته راځي چې داقتصـادي وضـعې تغيير په نتيجه کې ددولت عوايد او مصـــــارف خپله هماهنګي له لاســـــه ورکړي او يا په بل عبارت داقتصـادي وضـعې په تغيير سره ددولت عوايد او مصـارف په نامتناسب يا حتی په معکوس شـکل تغيير وکړي نامتناسـب تغيير په دې معنا چې اقتصـادي شـرايط دمصـارفو دلوړوالي غوښـــتنه کوي مګر دعوايدو لوړوالی ته په هغه اندازه امکانات نه وي موجودج: ديو هيواد داقتصـــادی ســـاختار دبودجې دکســـر دعلت په توګه : دبودجې دکســـر پورتنې نوعې چې ذکر شـوي اکثرا دلنډې مودې ماهيت لري او دبودجې دغه ډول کسر چې داقتصـادي جوړښـت له وجې دعمومي عوايدو او مصـــــارفو ترمنځ دهماهنګۍ دنه موجوديت له امله په اوږده وخت کې ځرګنديږي. چې دغه عدم هماهنګي بعضې وخت دبياودانوي يانکشافي مصارفو له مخې داقتصـادي توسعوي سياست په واسطه منځ ته راځي چې داقتصـادي او اجتماعي زيربنا او اقتصادي پروژو دتقويت په خاطر صورت نيسي چې ډير وخت ته ضرورت لري چې ددې په نتيجه کې دټولنې اقتصـــادي او اجتماعي جوړښـــت دپرمختګ په حال او دملک اقتصـــادي دابتدايي مراحلو پرمختللو مرحلو ته ځي په دې معنا چې دملک اقتصـــاد دټيټې ســـطحې څخه دپراختيا سطحې ته ميلان پيداکوي. دبودجې دکسر سياست: څرنګه چې وويل شو بعضـې وخت دولت دبودجې کســـر څخه ديو ســـياســـت په ډول داســـې اســـتفاده کوي چې داقتصـــادي رکودي حالت داقتصادي رونق په حالت مبدل کړي چې دبودجې دتعادل داصل سره مخالفت نـه واقع کيږي دولتونـه دپولي تورم دمخنيوي لپاره خپل مصـــــارف کموي چې دادبودجې يوعمده رقم تشـکيلوي. چې ددې په واسطه دټولنې مجموعي تقاضـا کميږي. او په دې شـکل دتورم سره مقابله کوي چې داقتصادي رکود په صورت کې هم دبودجې دکسر دسياست څخه اســـتفاده کوي او دغه درکود حالت درونق په حالت بدلوي. هغه ارقام چې دبودجې دکســـر ترعنوان لاندې قرار نيســـي دهغه منابعو څخه عبارت دي چې دعوايدو او مصـــارفو ترمنځ فرق وجود لري دبلې خوا نه دولت په دې توانيږي چې دخپلې بودجې هغه مازاد چې رامنځ ته شـوی او دبودجې دبې تعادلۍ سبب ګرځي په دوه ډوله مصـرف کړي۱-دخارجي قرضـو او په دولت باندې دشـــوو اعتباراتو تاديه کول۲-دراتلونکې برداشـــتونو په خاطر دذخيري په ډول دهغې ساتل*دبودجې دکسر اقتصـادي تاثيرات: ددغه سوال دځواب په برخه کې چې ايا دولت دبودجې دکســـر نامســـاعد اقتصـــادي تاثيرات لري نشـــي کولای چې يو کامل او دقيق

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب وګڼل شـــي . ځکه دولت دبودجې کســـر اقتصـــادي تاثير دمالي تامين دمنځته راتلو دځرانګوالي دعلت پورې تړاوو لري. څرنګه چې ددولت دبودجې کســـر دجاري مصـــارفو دزياتوالي په خاطر وي نو دي ته بايد توجه وشـــي چې دغه ډول مصـــارف فقط دمجموعي تقاضا دزياتوالی سبب ګرځي چې کيدای شي چې تورم رامنځ ته کړي. ماليه : دهغه اجباري ورکړي څخه عبارت ده چې خلک يې ددولت دمصـــــارفو دتمويل په منظور ددولت دغيرمســـتقيمو خدماتو په مقابل ورکوي.ماليات معمولا په دوه ډوله دي ۱-مســـتقيم ماليات ۲-غيرمستقيم ماليات. غيرمستقيم ماليات : عبارت دهغه ماليانو څخه دي چې دمالي مودي يو او حامل يې بل شـــخص وي لکه ګمرکي تعرفي : بهرنی مرســـتي او پورونه : بهرنی مرســـتي اوپورونه هم ددولت دبودجې دتمويل يوه منبع ګڼل کيږي اودولت انکشـــافي معمولا دهمدغو مرســـتو او پورونو په واســـطه تمويليږي.دولتي داريي : دولتي داريي هم ددولت دبودجې دتمويل يوه منبع کيدای شي ځکه دضرورت په وخت کي ددولت کولای شي خپلې داريي په خرڅلاو ورســـوی او دنوموړي مصـــرف بودجه پري تمويل کيږي؟. دولتي تصـــديګانې : ددولت دبودجې بله تمويلوونکي منبع دولتي تصـــديګانې دي چې هغه عوايد چې دنوموړيو تصـــديو څخه لاس ته راځي دبودجې په تمويل کې اهم رول لوبوی. دبودجې حقوقي مراحل: دبودجې مراحل چې دبودجې ددوران په نوم هم ياديږي. دبودجې ترتيب مرحله. دتصـــويب مرحلـه، داجرا مرحلـه، دبودجې دنظـارت(کنترول)مرحلـه پـه برکې نيســـي . دبودجې څلورګونې مراحل: داجتماعي او اقتصـــادي ســـيســـتم په نظر کې نيولو ســـره په هرهيواد کې وجود لري اما دمحتوياتو او شکلي نقطي له نظره يوهيواد څخه وبل هيواد ته طبعا فرق کوي چې کولای شـو هره مرحله په مختصـره توګه په لاندې ډول تشـريح کړو۱-دبودجې ترتيب: دبودجې لمړئ مرحله تشـــکيلوي چې دبودجې داترتيب ديوې خوا په راتلونکي کې دعوايدو دانکشاف ديو تخمين له مخې اساس ګذاري شوي اودبلې خوا ددولت داينده مصارفو دحدودو په اړوند دمالي سياستمدارنو نظرپه برکې نيسي . د اداري امورو دضعف له امله دبودجې رامنځ ته کيدونکي کســر دلاندې عواملو څخه خالي نه وي.۱-دعوايدو دلاســته راوړنې غلط جوړښـــت۲-د اداري کارمندانو عدم صـــلاحيت غيرى تخصـــص وال چې ماليات لاســـته راوړي۳-دمالياتو دغلط ســـيســـتم انتخاب ۴-دبودجې دکســـر دمالي تامين هره يوه منبع ديوبل څخه مختلف تاثيرات لري چې لاندې ذکر شـــوي دي او په تفصـــيلي شـــکل يي لاندې ذکر کوو:۱-دنووپيسو نشرول۲-دداخلي منابعو څخه قرضـه اخيستل۳دلنډي مودې لپاره دخارجي منابعو څخه قرضه اخيستل. مستقيم ماليات: عبارت له هغه ماليانو څخه دي چې دمالي مودي او حامل يو شـخص وي لکه: په ځمکه ماليه. په دوه طريقو سـره منځ ته راتلی شـي۱-دولت کولای شـــي چې په عين وخت او حال کې بدون ددې څخه چې خپل مصـــارف او خاصـــتا ماليات لوړکړي۲-په يو اقتصـــاد کې دمجموعي تقاضـــا دلوړولو لپاره بله طريقه ددې څخه عبارت ده چې دددولت دمالياتو اندازه راټيټه کړي. دولت جان ميناپارد کينز دکسـري بودجې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیشنهاد کړی ترڅو په دي توګه دولت وکولای شي چې دکومکونو ورکولو له لارې دارزانو پورونو له لارېپ انګه اچونه تشـویق شـي او په دې ډول اقتصـادي بحران پرضـد مبارزه وکړي.البته دادنړیوال اقتصادي بهران څخه وروسته خبره وه.

بودجوي سیاست بله یعنې دوهمه برخه په لنډه توګه

سـریزه بودجوي سـیاسـت دعوایدو او مصـارفو بدلون څیړي ، بودجوي سـیاسـت دوسـایلو (عوایدو او مصارفو)په مټ په اقتصادي متغیراتو باندې اغیز ښندD،داقتصادي ستونزو دحل لپاره دبودجوي سیاست له وسایلو څخه په استفادې لپاره دستونزو مناسب مدیریت اوحل لاره وړاندې کوي.، بودجوي سیاست داجتماعي او اقتصادي سیاست دیوې وسیلې په توګه ددولت بودجه دساختماني سیاست دوسیلې په توګه ، په دې مبحث کې لاندې موارد څیړل کیږي. په تولیدي جوړښـتونو باندې دبودجوي سـیاسـت هغه عوامل تربحث لاندې نیول کیږی. چې اقتصـادتراغیز لاندې راولي . مخکې له دې نه چې په تولیدي جوړښـتونو او ملي عاید باندې یې اغیزې مطالعه شي لازمه ده چې تولیدي جوړښتونوانواع وڅیړو. په یو ملي اقتصاد کې تولیدي جوړښتونه لاندې ډولونه لري ۱-منطقوي تولیدي جوړښتونه:اقتصادي تولیدي څرنګه په اقتصادي ساحاتو باندې تقسیم شوي دي ۲-سکتوري تولیدي جوړښتونه: سکتوري تولیدي جوړښـتونه : توضـیح کیږي پوره تولید ي سـکتوري جوړښـتونه په اقتصـاد کې په څومره اندازه دهیواد په اجتماعي تولید کې سـهم لري مثلا: په اجتماعي تولید کې دزراعت سـهم اوداسـې نور۳-عواملي تولیدي جوړښـتونه: دانوعه تولیدي جوړښـتونو کې تولید عوامل (ځمکه اوسرمایه) شاملیږي.په تولیدي جوړښتونو باندې دبودجوي سیاست اثرات: بودجوي سیاسـت دعوایدو او مصـارفو له لارې دیواقتصـاد په تولیدي جوړښـتونو باندې متفاوت اغیز لري نو له دې امله ضـروري ده چې هریو یې په جلا ډول تربحث لاندې ونیول شـي .الف: تولیدي جوړښـتونه باندې دبودجوي مصـارفو اغیزې: په تولیدي جوړښـتونو باندې دبودجوي مصارفو له نظره لاندې مصارف دتشخیص وړدي. داشیاو خریداري فرمایشاتو لپاره دولت مصـارف په سـکتوري او منطقوي تولیدي جوړښـتونو باندې تاثیرات لري مثلا: د(تعمیراتي اقتصـاد قدامت حق)دتعمیراتي اقتصـاد دتشویق اوتقویي لامل ګرځي. یادوروسـته سیمو لپاره ددولت فرمایشـات هم ددې منطقو دتشـویق سـبب ګرځي.۲-دتخنیکي اجتماعي اوکلتوري زیربناوو لپاره ددولت مصـارف دتولیدي منطقوي او تولیدي سـکتوري جوړښـتونو لپاره اسـاسـي شـرط شـمیرل کیږي.۳-دوزګارتیا مخنیوي لپاره دولت مصـارف دتولید په عواملي جوړښتونو باندې تاثیر لري . مثلا کله چې دولت په ساحه کې داستخدام کچه لوړه شي نوپه کاروبار کې دعرضه کمیږي او مزدونو نرخ صعودیا پورته کیږي په دې صورت کې ممکن کاري قوه دسرمایي په کاراچونې سره تعویض شي برعکس که دولت په ساحه کې استخدام سـطحه کموالی ومومي نودکارعرضـه زیاتیږی. اومزدونو نرخ کمیږي په دې صـورت کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرمایه په کاري قوې باندې تعویض کیږي. ۴-دولتي کومکونه: دجبران وړنه دي او دمقابلې ورکړې وړ نه دي . کومکونه ورکول دیوخاص طرز العمل له مخې صورت نیسي اودولت غواړي لاندې خاص اهداف لاسته راوړي .الف: تشویقي انطباقي کومکونه: دوخت له نظره محدود وي :ترڅو دتصدیو امکانات او سهولتونه دیو نوي تولیدي جوړښت لپاره اماده شي یا له ځان سره اماده او مطابق کړي.ب: حفاظوي کومکونه: داډول کومکونه : دحمایوي ګمرکي محصولاتو سره نږدې تعلق لري داکومکونه دوامداره خاصیت لري او دکومک اخیستونکي دعاید وضعیت بهتره کوي تولیدي شرایطو ته کوم تغیر نه ورکوي. ۵-دقرضونو ورکول: کولای شي چې په منطقوي ، سکتوري او عواملي تولیدي جوړښتونو باندې تاثیروارد کړي . په تولیدي جوړښتونو باندې دبودجوي عوایدو اغیزې : دولته مختلف عواید اومصارفو په ځیر متفاوت تاثیرات لري اوپه لاندې ډول توضیح کیږي. :اقتصادي عواید داقتصادېه منطقوي اوسکتوري جوړښتونو باندې مستقیم تاثیر لري مثلا: په یوه معینه ساحه کې دبرق دمصارفو معاف کول باید نورو ساحاتو په نسبت دنرخ دکموالي په منطقوي تاثیراتو کې شمیرل کیږي. یا مالیاتي معافیت او تخفیف په معینه ساحه کې سرمایه ګذاریتشویقوي۲-په تولیدي جوړښتونو باندې مالیات تاثیرات لري. اول : دتصدیو دپانګې اچونې فرسایش لپاره مالیاتي مساعدتونه اومالیاتي تخفیفات ډیر اهم رول لري او په یوه معینه سکتوري ساحه کې تاثیرات واردوي او همدارنګه منطقوي تاثیرات هم لري.دوهم : دتصدیو دخرڅلاو په دوران باندې مالیات تصدۍ مجبوروي چې مرکزیت ته خواته حرکت وکړي الحاقیې ختموي اوتصدۍ تشویقوي چې دمالیې څخه ځان ساتنې په موخه اقتصادي مراحل کم کړي۳:مالیات کولای شي چې دتصدیو حقوقي شکل ته تغییر ورکړي. مثلا په موسساتومالیات اودشرکتونو دسرمایې په عوایدو مالیات مجبوروي چې دمالیې نه دخلاصون پیه موخه ځان دیوې مالي تابع کړي۴-مالیات په تصدیو باندې عوض تاثیرات واردوي او تولید عوامل ترتاثیر لاندې راولي. مثلا: کله چې په مزدونو باندې لوړشي نوکارګران یي په تصدیو باندې تاثیر اچوي ،سرمایوي تولیدي وسایلو باندې تعویض کیږي. ۵-په عوایدو باندې مالیات :دتولیداتو دترک تشویق باعث ګرځي. مثلا د وسطې حدله عوایدونه دمالیاتواخیستل :په ملي عاید باندې دبودجوي سیاست تاثیرات ===په لاس کې شته عوایدو په درست ډول کارولو سره دمصرف اوپس انداز په جوړښتونو باندې دبودجوي سیاست اثر لري چې تربحث لاندې نیول کیږي. دازاد بازارپه اقتصادي نظام کې هراقتصادي عامل دبازاردعملیې اودمالیې دتادیه کولو نه وروسته عاید لاسته راوړي او داعواید داحتیاجاتو سره سم کاراچول دیولړعواملو پورې اړه لري، مصرفي عادات۲-پس اندازعادات۳-دمصرف نورم ۴-اجتماعي موقف اونورداقتصادي واحدونو تخمینات فرق کوي اومتفاوت تاثیرات لري په مصرف اوپس انداز باندې دبودجوي سیاست تاثیرات: په مجموعي عاید کې دمصرف اوپس اندازنسبت سرمایه ګذارۍ په واسطه لوړیږي مثلا دپس انداز تشویق ، معافیت او جایزي پس

(c) ketabton.com: The Digital Library

اندازکوونکي ترتاثير لاندې راولي ۲:؛دمصـــــارفو ترکيب هم کولای شـــي چې په پس انداز اومصـــرف باندې تاثير وارد کړي مثلا په تجملي اشـــياوو باندې مالياتو وضـــعه کول دجنس قيمت لوړوي او تقاضـــا کموي اوداشـــياو مصـــرف لپاره کميږي. دولت بودجه دتوليد عواملو معقول په کاراچولو وســـيلې په توګه: کيريشـــن : دتحقيقاتو نتايجو له مخې چې په انکشـــافي اواقتصادي همکاريو هيوادونو سازمان کې يي ترسره کړي دي دولت بودجه کولای شي چې لانـدې اهـداف ترلاســـــه کړي organization, economic, of cooperation and development(OECD)دداخلي رقابت تشويق اوتقويه: درقابت تشويق داقتصـادي سياسـت اوقانوني تدابيروپه واســـطه صـــــورت نيســـي. انحصـــــاري قدرت: رقابت محدودوي وي اوانحصـــاري بازارونه منځ ته راوړي .ددې ستونزو مخنيوي لپاره بودجوي سيـاســت(عوايد اومصـــارف) وسـايل لري چې درقابت محدودونکې عوامل په ضـد ترې استفاده وکړي، اوپه لاندې توګه دبودجوي ســياســت له هغو وســـايلو څخه يادونه کوو چې رقابت تشـــويقوي:الف: دولت عوايد درقابت تشـويق ديوې وسـيلې په توګه : لکه څرنګه چې مخکې يادونه شـوي وه چې غيرنـاخـالص خرڅلاوو پـه دوران مـاليـات اوپـه مرحلـه اي خرڅلاو دوران مـاليـات پـه اقتصاد کې دتصديو دتمرکز او الحاق باعث ګرځي او په نتيجه کې درقابت مانع ګرځي. ځکه په دې ډول مالياتو ســره يوازې دتصـــديو دبازارفروشـــي دمالياتو کيږي او دتصـــديو داخلي خرڅلاو دماليې تابع نه ګرځي چې ددې سره بازار عمليه له منځه ځي او مالياتونه ځان ساتې نو له دې امله دولت عوايد درقابت مانع کوونکي بنه غوره کوي ددې لپاره چې دولت عوايد درقابت مانع کوونکي واقع نه شـــي نو بايد داضـــافي ارزش ماليه وضـــعه شـــي ځکه په دې صورت کې اضافي ارزش توليد دماليې تابع ګرځي که تصدئ په الحاق اومنفرد ډول فعاليت کوي ودارزش سره به سمه ماليه تاديه کوي . دتمرکز دموجوديت : نشې کولای چې دمالياتو پس انداز رامنځ ته کړي چې دولت عوايد زياتيږی اورقابت محدوديت له منځه وړي، داډول تدابير هغو تصـــــديو ته چې کم امکانات لري دزيات رقابت امکانات رامنځ ته کوي داډول اضـــافي ارزش ، دتصـــديو حقوقي شـــکل او لويوالی رعايتوي اورقابت محدوديت له منځ نه وړي . دولت مصـــــارف درقابت تشـــويقونکې وســـيلې په توګه : دولت مصـــــارف درقابت دمحدوديت باعث ګرځي. هغه تصـــدئ چې کومک ترلاســـه کوي مالي وضـــعيت يي بهتره کيږي دتصـديو تفوق اوبرتري رامنځ ته کيږي دنورو تصـديو په پرتله دزيات رقابت توانايي پيداکوي رقابت محدوديت مخنيوي لپاره بايد داکومکونه دايمي خاصيت ونه لري اوداقتصادي شـــــرايطو تر/له مطابقت پورې اوســـــې .دتادياتو دبيلانس پيژندنه: دتادياتو بيلانس دعمل په ســاحه کې مثبت او منفي حالاتونه غوره کوي دتادياتو بيلانس هغه مهال مثبت شـميرل کيږي چې دســـــره زر او ســــرمايي نورملکونو نه مطلوب هيواد ته تاديه شـــي. ديو هيواد دتادياتو بيلانس هغه مهال منفي ګڼل کيږي. چې ياد هيواد دبيلانس کســـردســـره زرو او ســـرمايي په واســـطه متوازن کړي. دتادياتو بيلانس دبې توازنۍ علتونه: دغيرې واقعي تبادلې نرخ ټاکل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغیرږ واقعي تبـادلې نرخ تعینول دتـادیـاتو دبیلانس دبې توازنی لامـل گرځي . کلـه چې دیو هیواد دپیسـو ارزښـت ټیټ تعین شـــي نو په دې صـــورت کې دصــــادراتو قیمت کمیږي اودوارداتو قیمت پورته کیږي. چې په دې سره صـادرات زیاتیږي اوواردات کمیږی. دپیسـو دارزښت کموالی ددې لامل کیږي چې داخلي هیواد پیسو ارزښت دخارجي پیسو په وړاندې کم کړي چې ورسـره سـم دخارجي اجناسـو قیمت په داخلي بازار و کې ارزانه تماميږي او دوارداتو لپاره زمینه مســاعدیږي اودتادیاتو بیلانس دمازاد باعث کیږي . که چیرې یو هیواد دپیسـو ارزښـت نسـبتا لوړتعیین شـي نو ورسـره سم دیادهیواد صــادراتي توکو قیمت نورو خــارجي هیوادونو تـه گران تمـاميږي. اودوارداتي توکو قیمـت ارزانـه کیږي چې پـه دې صـورت کې صادرات محدودیږي واردات زیاتیږي دتادیاتو دبیلانس منفي او کسر رامنځ ته کیږي.که چیرې داحالات(بې توازني)اوږد مهاله شکل ولري داچې تغییرات دتبادلې تغییراتو له امله وي نو له دې امله باید دتبادلې ثابت نرخ له منځه نه یوړل شـــي . مثلا: که چیرې تادیاتو بیلانس کســر ولري نوداخلي پیســو په وړاندې خارجي پیســو ارزښــت لوړتعینیږي یاداخلي پیســو ارزښـــت ته تنزیل ورکول کیږي . ترڅو خارجي هیوادونو ته دتوکو قیمتونه ټیټ تمام شي او دصادراتو زیاتوالی ومومې او دتادیاتو دبیلانس کسر له منځه یوړل شي. په تبادلې نرخ کې تغیرات داسعارو احتکار ته لارښوونه کوي او داچاره نړیوال پولي سیستم ته تاوان رسـوي او که دا کسر په نورو اقتصـادي سیاسـتونو اوتدابیرو سره دتوازن امکان ونه لري نوبیا دتبادلې نزخ تغیرته هغه مهال اجازه ورکول کیږی چې دتادیاتو بیلانس عدم توازن دوامداره او ناوړه حالت ته داخل شــی دانفلاسـیون منځته راتلل :دانفلاسـیون منځته راتلل: په هغو هیوادونو کې چې دبازار اقتصادي نظام موجودوي دانفلاسیون له ستونزې سره مخامخ دي کله چې په یوهیواد کې انفلاســیوني تمایلات وجودولري نو:دنورو هیوادونو په پرتله یي دتوکو او مزدونو قیمت په زیاته اندازه لوړیږي.۲-اودکارمولدیت یی دقیمتونو زیاتوالی ســره مطابقت نه لري یا داچې په اجتماعي محصـول کې زیاتولای رانه ولي نوله امله یي دتادیاتو بیلانس کســر رامنځ ته کیږی ځکه دتادیاتو بیلانس کســر رامنځ ته کیږي چې : داجناســو او مزدونو قیمت دانفلاسـیون له امله زیاتیږي۲-نوځکه دصـادراتو دکموالي لامل کیږي.دبودجې انقباضــي سـیاسـت کولای شــي چې دداخلي قیمتونو له لوړوالی څخه مخنیوی وکړي .هرکله چې ددې سیاست له امله داخلي قیمتونه درقابت کوونکو هیوادونوپه پرتله راکم شي نو په دې صـــورت کې صــــادرات زیاتیږي او واردات راکمیږي اودبیلانس مازاد رامنځ ته کیږي. دبودجې سیاست:دتادیاتو دبیلانس سیاست دیوې وسیلې په توگه هر کله چې دتادیاتو بیلانس کسر دانفلاسیون له امله وي نو دداسې کسر مخنیوي لپاره لازمه ده چې انفلاسیون یي ضد تدابیرو څخه استفاده وکړو چې په دې حالاتو کې دانفلاسیون ضد بودجوي سیاسـت وسـایل عبارت دي له۱-دمالیاتو موقتي لوړوالی. دداســـې مالیاتو لوړوالی په پراخه او کتلوي تاثیر ولري په مجموعي تقاضــا باندې تاثیر وارد کړي لکه په عایداتو اودخرڅلاو په دوران باندې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماليات ددې مالياتو په عملي کولو سره په اقتصادي مجموعي تقاضا کې کموالی څرګندیږي او دقیمتونو دنزول باعث ګرځي.۲-ددولتي قرضونو لاسته راوړنه: دداسې چې ددولت دقرضونو دلاسته راوړنې لپاره اسناد نشروي او له دې لارې غواړي چې په اقتصادکې دخلکو قدرت خرید جذب راکم کړي.چې په نتیجه کې ورسره په اقتصادکې دقیمتونو دنزول باعث ګرځي داچاره هغه مهال غوره اوسم تاثیر لري چې دولت لاسته راوړي پولي وسایل بیرته اقتصادي جریان ته شامل نه شي ځکه که چیرې داوسایل بیرته اقتصاد ته جریان ومومي نو په اقتصاد باندې توسعوي تاثیر واردوي نوترمورد نظر مهال دي یاد پولي وسایل راکد وساتي ترڅو مؤثر نتایج لاسته راشي.۳-په دې اقتصادي حالاتو کې دولت باید دقرضونو له ورکړې ځخه ډډه وکړي ترڅو په اقتصاد کې له اضافي تقاضا څخه مخنیوی وشي اودقیمتونو لوړوالی کابو کړي. ۴-ددولت دهغو سرمایه ګذاریو تعلق کول چې عایداتي تاثیرات یې نسبتا ظرفیتي تاثیراتو ته لوړوي لکه څرنګه چې عایداتي پروژو کې دعاید سطحه لوړوي اودعاید په اندازه تولید او عرضه کې زیاتوالی نه راځي نو ددې لپاره چې تقاضا زیاتوالی ونه مومي او قیمتونه لوړ نه شي نوباید عایداتي پروژې تعلیق شي . لکه عمراني پروژې اوپه دې کې سرمایه ګذاري ددې لامل کیږي چې عایداتي سطحه لوړه کړي دپورته تدابیرو علاوه یو لړ نور اقتصادي سیاست او بانکي سیاست ، ازاد بازار سیاست، دحداقل ذخیرې سیاست ، دتنزیل سیاست، دقیمتونو کنترول سیاست، اوبلاخره په اقتصاد کې مجموعي تقاضا سهیمه بندي کول او محدود کول دقیمتونو دنزول باعث ګرځي. دقیمتونو دکمیدو سره سم داخلي اجناس خارجي هیوادونو ته ارزانه تماميږي دصادراتو زیاتوالی اوبیلانس کسر مخنیوي لامل کیږي.هرکله چې دتادیاتو بیلانس کسر دمالي توسعوي سیاست له امله وي نو په دې صورت کې دکسرله منځه وړلو لپاره انقباضي بودجوي سیاست یا محدود کونکی بودجوي سیاست مناسب ګڼل کیږي.داسیاست په اقتصاد کې دپیسو مقدارکموی او قیمتونو صعودي میلان له منځه وړي چې ورسره سم صادرات زیاتیږي او بیلانس کسر مخیوی کیږي. کله چې دتادیاتو بیلانس کسر دزیاتو پیسو دارزیابۍ له امله اوسي نودصادراتو پانګه اچونه کموالی او تضرر مومي له ناقص استخدام سره تیټ استخدام حالات رامنځ ته کیږي په دې صورت داهداف تضاد هم رامنځ ته کیږي . په دې معنا چې دتادیاتو بیلانس کسر دزیاتو پیسو له امله دی نو باید انقباضي بودجوي سیاست عملي شي ترڅو صادرات زیات اوواردات کم کړي ولي دبیکارۍ مخنیوي کې توسعوي بودجوي سیاست څخه استفاده کیږي اوکه چیرې دتادیاتو بیلانس مازاد انقباضي بودجوي سیاست له امله رامنځ ته شي.

مارکیټینګ (بازارموندنه)

(c) ketabton.com: The Digital Library

مارکیټینګ عبارت دارزښـــتونو دپیداکولو دپروســـې څخه ده ؟ټولې کاروباري اداري په کاربوختې په عمومي توګه ، په دوو برخو ویشـــل شـــوي دي۱-انتفاعي ۲-غیرانتفاعي ===غیرانتفاعي اداري دتولني دخیرښیګنې لپاره جوړیږي او دشخصي ګټو په اساس فعالیت کوی او دا اداري بیل اهداف او بیلې ګټې لري ۲-انتفاعي اداري بیادنورو اداري اهدافو سره ســره په عمده ډول دګټې دترلاســه کولو لپاره کولو لپاره فعالیتونه کوي او دغه اداري هڅه کوي چې خپل فعالیتونه په دقیق ډول په هره برخه کې ترجدي کنترول لاندې ونیســـي ترڅو دبیځایه مصــارفواو دګټې دفرصــتونو څخه دښــې استفادي شــرایط برابر کړي. مالي څانګه : دغه څانګه دکاروباري اداري دمالي برخو دټولو چارو مسولیت په غاړه لري او مهم وظایف یي دپیســو تدارک او دتمویل دســرچینو برابرول پرمختګ او فعالیتونو او ځایونو کې دهغې مناســب اســتعمال دکاروبار په نتیجه باندې تصــمیم نیول دپانګې دکمښــت په صــورت کې دبیلابیلو ادارو څخه دپانګې لاس ته راوړنه دکاروبار پراخول اودکمپنۍ دپلانونو ســـرته رســول او داســې نورو فعالیتونو په مخ بیولو کې ســهیم وی. دبشــري منابعو څانګه: دغه څانګه دکاروبار لپاره دمسلکي او وړ پرسـونل داسـتخدام چارې دهغوی لپاره دوظایفو ټاکنه او دکاري طرز العمل جوړونه دټکنالوژۍ دتغییر په صـــورت کې دهغوی لپاره ټرینګ چارې دکارکوونکو دوظایفو ترفیع او تنزیل دمعاشـــاتو ټاکنه ، دکارګرانو دڅوندچاپیریال او داســـې نور په مخ بیایي. دمارکیټینګ څانګه : دغه څانګه دکمپنۍ دتولیداتو دتولید په اړه تصمیم دقیمتونو ټاکنه و دهغوی تشهیر او توزیع ټولې چارې په دې څانګه پورې تړاوو لري . دمارکیټینګ څانګه : د اداري دډیرومهمو څانګو څخه ده چې د اداري سره داهدافو په لاس ته راوړنه او دمنابعوپه ســـمه کارونه کې مرســـته کوي.مارکیټ هغه ځای دی چې هلته اخیســـتونکي او خرڅوونکي یو ځای کیږي او داجناســـو او خدماتو دتبادلې په وســـیله خپلې اړتیاوې پوره کوی. یعنې مارکیټ دبازار په مفهوم سره له هغه ځای یا ماحول څخه عبارت دی چې هلته اخیستونکي او خرڅوونکي دشیانو او خدماتو تبادله کوي . یا مارکیټ : دشیانو او خدماتو موجود متوقعه(بالقوه)اخیســـتونکو دمجموعي څخه عبارت ده . دمارکیټ ډولونه: مارکیټ دمختلفو اړخو له مخه تقسیم شـوی خو مونږ یي یوائې له مهمو څخه یادونه کوو۱-دمشـتریانو دخصـوصـیاتو له نظره ۱-دمولدینو بازار۲-دمستهلیکینو بازار-د عرضـه کوونکو او تقاضـــا کوونکو دشـــمیر له پلوه ۱-دکامل انحصـــار رقابت بازار۲-انحصـــاري بازار۳-اولیګوپول بازار. دیادولو وړده چې په کوم بازار کې رقابت زیات وي په نتیجه کې مشتریانو او مســـتهلیکینو ته ګټه زیاته وي ولې په هغو بازارونو کې چې انحصـــار زیات وي ګټه کاروبار ته وي ځکه هغوی په خپله خوښـه قیمتونه ټاکي . مارکیټینګ: یوه پروسـه ده چې په هغې کې افراد او ګروپونه ګډون لري ترڅو خپلې اړتیاوې او غوښـــتنې دتولیداتو او دهغوی دارزښـتونو دتخلیق او تبادلې له لارې ترلاســه کړي. تولید په دې برخه کې دتولید پلانول او ډیزینول ، کیفیت دبرانډ نوم ، بسته بندۍ اندازه ضمانت او داسې نورراځي . قیمت ایښودنه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمختلفو توليداتو لپاره دمصـــرف جدول جوړول اوبيا دهغې له مخې دمناســـب قيمت ټاکنه ، همدارنګه دخپلو رقيبانو دقيمت په اړه معلومات حاصلول او په پای کې دمشتريانو رضـايت سـره سـم دقيمت ټاکنه. تشـهير يا پروموشـن: داشـتهاراتو مقصـد دخلکو خبرول او دهغې تشويقول دي په دې برخه کې دتوليداتو معرفي کولو او پرمختګ لپاره کمپاينونه په کاراچول کيږي او په دې اړوند مختلف تصاميم نيول کيږي. توزيع PLACEMENT: په دې برخه کې دتوليداتو دتوزيع لپاره مختلفي لارې چارې تربحث لاندې نيول کيږي،دمثال په توګه مســتقيم ډول توزيع ترسره شي يا دمنځګړو په واسطه توزيع مصارف په توليداتو څانګه تاثير لري دتوزيع دچينلونو ټاکنه همدې برخې دنده تشريح کوي.بازار موندنې اهميت : بازار موندنه هم دمولد او هم دمستهلک له پلوه مهمه ده داځکه چې دداسې يوې پوهې او سيستم په لرلو سره کولای شو توليد شوي مواد او خدمات داړتيا په مهال په ښه ډول دمولد څخه مقتضي ته هغه ځای ته اړتيا پکې ليدل کيږي وړاندې کړو. دبازار موندنې يو شـــمير خدمتونه دلته په لنډه توګه ووايو-----دتوليداتو ترانسپورت ۲-زيرمه۳ـــــسورت، ستنډرډ، بسته بندي او بارجامه . دبازارموندنې تکاملي مرحلې:دتوليدولو اصل۲-دتوليد اصل۳-دخرڅلاو اصل۴دبازارموندنې اصـل ۵-دبازار موندنې ټولنيز اصـل. دبازارموندنې چاپيرېال –ديوې کمپنۍ مارکيټ چاپيرېال دټولو هغو عواملو اواسبابو څخه عبارت ده چې دکمپنۍ په خرڅلاوو دمشتريانو سره ګټورو اړيکو دتغييرســـبب ګرځي. خارجي عوامل: داســـې عوامل دي چې په کمپنۍ پورې نه مربوطيږي ولې دکمپنۍ دداخلي کچې دچاپيرېال ټول عوامل او کاري اســـباب ترخپل اغيز لاندې راولي . په خارجي عواملو کې دنفوســو شـــميرنه او تحليل اقتصـــادي حالت ،تخنيکي مهارت، خارجي شرايط ، سياسي کلتوري ځواکونه شامل دي داهغه ځواکونه دي چې ديوې کمپنۍ په باندې چاپيرېال اغيز کوی. داخلي عوامل هغه عوامل دي چې په خپله په کمپنۍ پوري مستقيم ارتباط پيداکوي او ترډيره حده کمپنۍ کولای شي چې مهار يي کړي او کنټرول وربادنې ولري يعني کمپنۍ ددې توان لرلای شــي چې داتاثيرات کنټرول لکه : مشـتريان ۲-رقابت کوونکي ۳-دمارکيټينګ مينځګړي۴-دخامو موادو برابرونکي او داسې نور. دخارجي چاپيرېال عوامل ۱-ديموګرافيک عوامل۲-اقتصـــــادي چاپيرېال ځواکونه ۳-طبيعي چاپيرېال عوامل (ځواکونه)۴-تيکنالوژيکي چاپيرېال ۵-ســياســي او قانوني عوامل۶-ټولنيز اوکولتوري عوامل. دټيټې کچې چاپيرېال : په دې برخه دمارکيټينګ دچاپيرېال داســـې ځواکونه او تاثيرکوونکي عوامل راځي چې دکمپنۍ ســره ډيرنژدې وي او مشـتريانو ته دخدمت کولو په اړه په کمپنۍ باندې تاثيرکولای شـــي چې هغه عبارت دي له:۱-ديوي کمپنۍ مارکيټ۲-دکاريدونکو موادو عرضــــه کوونکي۳-دمارکيټ منځګړي۴-مشـــتريان۵-رقابت۱-مارکيټ دمشـــتريانو مارکيټ۲-صـــنعتي مارکيټ۳-تجارتي مارکيټ۴-تجارتي مارکيټ ۵-حکومتي مـارکيـټ۶-نړيوال مـارکيـټ۷دمســـتهليکينو مـارکيـټ۷-دمـارکيټينـګ منځګړي خپلواک کاروباري ادارې اواشـخاص دي چې په مستقيم ډول دکمپنۍ او دمارکيټونو ترمنځ دشيانو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدماتو په جريان او تبادله کې مرســـته کوي. دغه منځګړي په عمومي ډول په دوه ډوله دي۱-middle men۲-facilitating org.دمارکيټ په اړه کولای شــو چې دلاندې مراجعو څخه معلومات په لاس راوړو ۱-داخلي ياداشـــتونه۲دبازارموندنې ټيټ کارمندان ۳-دبازار موندنې تحقق. دزياتو توليداتو دخرڅلاوو لپاره مارکيټينګ معلوماتي سيستم ته اړتيا پيداشوه چې په لاندې ډول تشــريح کيږي۱-شــيانو ته غوښــتنه۲-دشــيانو کيفيت او خوښــه۳-دخلکو غبرګون . ديوه غوره او ښــه مارکيټ دمعلوماتي سيســتم لپاره اړينه ده چې په دې باندې پوه شـــي چې دمارکيټ داداره کوونکو لپاره څه ډول معلومات ضـــروري دي او ترکومې کچې کولای شـــي چې دا معلومات راټول کړی . دمعلوماتو پرمخ بيول کله چې دلاندېنيو ســرچينو څخه معلومات راټول شـــي نودلاکټورتيا لپاره بايد تحليل شـــي ۱-داخلي ريکارډونه۲-دمارکيټينګ سيستم۳-دبازارموندنې څيړنه. دمارکيټينګ څيړنه: دشيانو او خدماتو دمارکيټ په اړه داړونده مســـايلو په اړه په منظمه طريقه دمعلوماتو برابرول هغه په ليکلي بڼه چمتو کول او دهغه تحليل کول دي. دبازار موندنې په اړه دڅيړنې اهداف:۱-دمصـــارفو کموالی۲-منظمه پلانيونه۳-دنوي مارکيټ پيداکول۴-دقيمت په اړه پاليســـي جوړول۵- liking and disliking۶-دمارکيټنګ رقابت۷-study the impact of external forces. دمارکيټ په اړه دڅيړنې ګټې : ۱-دمارکيټ په اړه دڅيړنې ســره مونږ ته دمســتهليکينو خوښــه او ددوې عادات معلوميږي۲-دمارکيټ په اړه څيړنې ســـره کولای شـــو چې دخپلو توليداتو لپاره نورمارکيټونه پيداکړو۳-دمارکيټ په څيړنې ســره دمارکيټ مدير ته داڅرګنديږي چې ترڅو په خپلو پاليســـيوکې تجديد نظر وکړي او نوي پلانونه طرحه کړي۴-دشـــيانو دکيفيت بهتره کول۵-په لګښتونو کې لږوالی۶-په توليداتو کې تنوع راځي.دبازارموندنې دڅيړنې پروسه : ۱-دمسلې پيژندنه۲-دځانګړو موخو ټاکل۳-دڅيړنې لپاره پلان جوړونه ۴-دمعلوماتو دتفصيل يوځای کول۵-دراجمع شـويو معلوماتو تحليل۶-نتيجه اخيســتل او د ســپارښــتنو برابرول۷-دراپور برابرول۸-دمعلومـــاتو دراټولونې ســـــرچينې ۱-داخلي ســـــرچينې دکمپنۍ دداخلي کارکوونکو او شعبو دمعلوماتو څخه عبارت دی۲-بهرنۍ سرچينې ۱-ثانوي سرشميرنه دا په کم لګښـت سـره ترسـره کيږي او سم لاسـي ورځيني وخت ستونزې راولاړوي ځکه دادبل هدف لپاره راجمع شـوي وي۲-لومړۍ سـرشـميرنه: زيات مصــرف ته اړتيا لري او دزيات وخت ته ضـرورت لري ولې زيات دقيق وي.دمارکيټ دمعلوماتي سيسـتم او څيړنيز سيسـتم ترمنځ فرق۱-ځيني خلک وايي چې ismدمارکيټ په اړه دڅيرنې پرمختللی شـــکل دی چې داوســـنۍ تکنالوژي په واســـطه يې پرمختګ موندلی۲-دمارکيټ په اړه څيړنې تعريف: دمارکيټ دستونزو په اړه بشپړ او باهدفه معلومات راټولول او دهغه تحليل او ارزونې څخه عبارت دی. توليدات څه شـــي دي: له توليداتو څخه هدف هغه څيز دی چې په مارکيټ کې دپاملرنې وړ وګرځي.داستعمال دحصول لپاره وړاندې شي او دغه څيز دمستهليکينو اړتياوې لري او غوښـــتنې پوره کړای شـــي په دې څيزونو کې وجود لرونکي فزيکي محصـــولات

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدمات،وګړي ځایونه اداري او نظریات هم شــامل دي . هغه کســان چې دشــیانو تو لیدولو لپاره دپلان طرح کړي هغوي ته دشــیانو په اړه دلاندېنیودریو اصــلو په اړه فکر کولو اړتیا بریښــي ۱-بنسـټیز محصـول۲-ریښـتیني تولیدات داډول څیزونه باید لاندې ځانګړتیاوي ولري ۱-کیفیت په کې درج وي۲-ځانګړتیاوې۳-جوړښت۴-دنوموني نوم(نمونه) بسته بندي کول۳-اضــافي څیزونه (تولیدات): په دې شــیانو کې مصــرف کوونکي ته دخرڅلاوو نه وروســته داضــــافي ګټې رســــولو او خدمات کولو کوښــــښ کیږي دتولیداتو طبقه بندي ۱-بې دوامه تولیدات۲-دوام لرونکي تولیدات۳-خدمات. بې دوامه تولیدات: دا هغه شــیان دي چې په یو یا څو ځله استعمال سره بیخي له منځه ځي او ختمیږي لکه ډوډۍ مالګه صابون۲-دوام لرونکي : تولیدات داهغه شـیان دي چې دډیروخت لپاره دوام کوي لکه:ږمنځ ، کالي، موټر وغیره ۳-خدمات: دبیلګې په ډول : ډاکټر، استاد ترکاڼ، او داسې نور. دخلکو داستعمال له مخې شیان (تولیدات) په دوه برخو ویشلای شو ۱-دمستهلیکینو تولیدات۲-صنعتي تولیدات۱-دمستهلیکینو اجناس: داهغه شیان دي چې لګښت کوونکي یې دخپل شخصي استعمال لپاره واخلي او په هغو اړتیاوي لري کوی. اســـتهلاکي شـــیانو بیلابیل ډولونه ۱-هغه شـــیان چې اســـانتیاوي برابروی: داډول شیان هغه شیانو ته ویل کیږي چې پیرودونکی یې بیا بیا او ژرژر اخلي او داخیستلو په مهال نه خو لکه دورځپاڼې تیل صـابون کریم اونور(ب) هغه شیان چې دموازنه کولو وروســـته اخیســـتل کیږي داهغه شـــیان دي چې پیرودونکی یې دپیرودنې په مهال ګټورتوب کیفیت بیي او ځانګړنو موازنه کوي چې ډیر وخت وربانديې لګیږی لکه : رختونه فرنیچرونه موټرونه اونور . نو داډول شـیان په دووبرخو ویشـل شـوي دي۱-یوډول اوورته شـیان۲-غیرمشـابه اوناورته شـیان. ورته شـیان: کله کله مسـتهلیکینو لپاره دورته او یو ډول ځانګړتیاوو لرونکې شیان په بیلابیلو بیو ترلاسه کیږي خوپه بیو کې ډیر زیات توپیر موجود وي لکه یخچال ، او تلویزون اونور.غیرمشـــابه ناورته شـــیان: په دې کې پیرودونکي دپیرودنې په مهال کې دشیانو دبیي په ځای دشیانو کیفیت په پام کې نیسي(ج)ځانګړي شیان داسې شیان چې ښـه اوبې سـاري وي یا هغه داسـې وي چې دپیرودونکو یوه مهمه ډله دهغو دپیرلو هیله وکړي لکه دمرسیډیز موټر خوښوونکې ځانګړي کسان دي(د) نااړین شیان هغه شـــیان دي چې په اړه یې خو مســـتهلیکین معلومات نه لري او که معلومات لری هم خو دپیرودنې په اړه یې فکر نه کوي مثلا: ټیپ ریکارډر۲-صـنعتي تولیدات: هغه شـیان دي چې افراد یي او یا اداري یې دنورو شیانو دجوړولو لپاره اخلي لکه تار چې درخت جوړولو لپاره اخیسـتل کیږي صـنعتي شـیان په ۳ ډوله دتولیدي عملیې له مخې ۱-سـامان او پرزي۲-پانګه درانه شـیان ۳-عرضــه او خدمات. که کومه کمپنۍ دانفرادي شـیانو دجوړولو پریکړه کوي نولاندې ټکي دي په پام کې ونیســی۱-دڅیز ځانګړنې۲-نښــه لګول۳-بســته بندي کول۴-لیبل لګول۵-دڅیز مرســـتندویه خدمات. دڅیز ځانګړنې ۱-کیفیت۲-دڅیز بنې۳-دڅیز طرحه یا خاکه . کله چې مارکیټ ته یوشــی دخرڅلاوو لپاره وړاندې شـي نو هغه باید یو څه ځانګړنې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولري چې داسی شیانو ته stripped down model وايي . براند: په اصل کې دپيرودونکي له خوانه ليکل شــوي ژمنه ده . براند مارکه دیوڅيز دپيژندلو لپاره يو ځانګړي نخښــه ده لکه ديورقم غوړو ؟ نخښــه خرما ده دعنوا صــابون نخښــه غواده. ټريډ مارک: ټريډ مارکه دبراند يوه برخه ده چې ديوه کمپنۍ په قانوني ډول راجســـتروي او نورې کمپنۍ دانخښـــه نشـــي اســـتعمالولی. بســـته بندي .پاکټ کول يا پيکينګ کول دي ته وايي چې شـــيان په قطيو او کاغذونو کې بند کړای شي. داعمل په دريو مرحلو کې ترسره کيږي الف لو مړی پيک کول ب ثانوي پيک کول ج شـيپنګ کول. ليبل : دپيک کولو يو مهمه برخه شـميرل کيږي په ليبل باندې بشـــپړ معلومات ليکل شـــوي وی ليبل يعني چاپ شـــوي معلومات په ليبل باندې دجوړيدونيټه فارموله وزن او داسـتعمال طريقه او داســې نور. دتوليداتو ټولګه يا ګډ شـيان: يوه داســـي کاروباري اداره چې دګڼ شــمير شـــيانو دتوليدولو ليکه يې غوره کړي وي دغو توليدی توکو ته دشيانو ټولګه وايي . دشيانو ټولګې څلور مهمې ځانګړني دادي۱-پلن والی۲-اوږدوالی۳-ژوروالی. دبيو پاليســي تعريف : هغه پاليســي دکومې په واســطه چې يوه کمپنۍ دخپلو توليداتو او خدماتو دخرڅولو لپاره په عمده او پرچون ډول بيې ټاکي . دبيي مفهوم : له بيي څخه مراد هغه پيسي دي چې دشيانو دحاصلولو او دهغوی داستعمال لپاره په کارراځي . دبيي اهميت : اقتصـــاد کې دبيې اهميت : په اقتصـــاد کې دشـــيانو بيي دتوليد دعاملينو په معاوضــه يعني په اجوره اغيز کوی۲-دکمپنۍ لپاره دبيې اهميت۳-دمستهلکينو له نظره دبيی اهميت. دبيو ټاکلو اهداف۱-په لنډه موده کې اعظمي ګټه۲دټاکل شويو عوايدو لاسته راوړل۳-دشـيانو دخرڅلاو زياتوالی دنويو شـيانو دبيې دټاکلوبهير په دوه برخو ويشـل شـوی۱-دنوي څيز يا نوي توليد شـــوی څيز بيه۲-دموجوده څيز څخه دنوي نقلي څيز جوړولو بيه. نوی توليد شـوی څيز بيه دبيي ټاکلو له مخې په دوو اســاســي برخو ويشــو ۱-دلوړې بيي ټاکل۲-دکمي بيي ټاکل. دمرکبو يا ګډو شيانو دبيي ټاکلو پاليسي. که چيرته يوه اداره ګڼ شمير شيان جوړوي نو دهغې ديو شــي بيه ټاکل ستونزمن وي ځکه چې داټول يوله بل سـره تړاوو لري په دي اساس اداره دبيو ديو اسي سيټ ټاکي چې په مجموعي شيانو کې زياته لاسته راوړنه راوړي نوځکه داسې شيان دبيې ټاکلو په اعتبار په ۵ برخو ويشل شوي ۱-دورته شيانو بيه ۲-دمرســتندويه شـيانو بيه ۳-دلازمي شـيانو بيې۴-دضـمني شـيانو بيي۵-دډيروشـيانو بيي. رعايت پخوانيو شـــيانو په بدل کې دنويو شـــيانو په پيرودني کې چې کوم رعايت ورکول کيږي. هغه ته په تجارت کې رعايت يا تخفيف وايي. دبازار موندنې چينلونه: هغه لارې چارې چې توليدونکې دهغې په واسطه معلومات ورکوي خپلو مشـتريانو او مسـتهليکينو ته دتوليد شـوو اجناسـو او خدماتو په هکله مشـتريانو او مسـتهليکينو ته دهمدې لارې اجناس او خدمات انتقالول چې دبازار موندنې چينلونو پـه نوم يـاديږي. يـادبـازار مونـدنې چينلونـه دتوليدونکو څخه هغه شـيان او خدمات اخلي او مســتهليکينو ته يې رســوي دبازار موندنې چينلونو اهميت:۱-دوســـايلو کم کارول۲-دځانګړي مهارت له امله غوره کړنه ۳-بيلابيلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کسانو ته کارویشنه . دبازارموندني چینلونه لاندې وظایف سرته رسوي ۱-معلومات۲-دخیال تبادله کول۳-اړیکه۴-همغږي. دهدف شــوی مارکیټ ته دشـــیانو درســـیدو لپاره درې ډوله چینلونه وجود لري۱-ارتباطي وســـایل۲-دتوزیع چینل۳-دخرڅلاو چینل . توزیع کوونکي چینل په دوو برخو ویشـــل شـــوی۱-ډیریکټ چینل: هغه چینل دی چې دتولیدوونکو څخه مســـتقیما اجناس تر مصـــرفوونکي پورې رســـوي. ۲-ایندیریکټ چینل: هغه چینل دی چې دتولیدوونکو څخه اجناس په غیرمستقیمه توګه مصرفوونکي ته رسوي. دخرڅلاو چینل: هغه وسایل چې دپیرودونکي ته دمعاملاتو په اجرا کې اسانتیا راولي لکه بانکونه او نور. داهدافو په اړخ کې نړیوالو چینلونو ته شـــکل ورکول لاندې عواملو پورې اړه لري ۱-دپیرودونکي ځانګړتیاوي ۲-دمحصـــول ځانګړتیاوي ۳-دواســـطه ځانګړتیاوي؟۴-محیطي ځانګړتیاوي. دخرڅلاوو پرمختیا ټول پیشـــنهادونه چې په عادي حالت کې اخیســـتونکی تشـــویقوي ترڅو زیات نه زیات اجناس واخلي نو په دي اســـاس دتولیداتوپه خرڅلاو کې زیادات راولو چې داجناســـو دخرڅلاوو دغه وســـیله دخرڅلاو دپرمختیا په sale promotionپه نوم یادیږي. پرمختیا داســـې یو کمونیکیشـــن دی دکوم په وســـیله چې نه یوازې خلک دتولید او موجودیت دتولید دکیفیت اوګټورتوب څخه خبروی مګر همدارنګه هغوي تشـــویقوي ترڅو نوموړي تولیدات واخلي.Davidوله نظره دی وایي پروموشـــن یو تشـــویقي افهام او تفهیم څخه عبارت دی کوم چې خلک تشـویقوي ترڅو هغه څه چې یوه اداره یي خرڅوي که هغه اجناس وي او که خدمات وي یا نظریات وي واخلي. دپرمختیا اهداف : دپرمختیا اصـــلي هدف په خرڅلاو کې زیات وي ددي ترڅنګ ځیني نور ا هداف هم لري ۱-چې نوی تولید معرفي کړو۲-چې موجوده اخیســـتونکي په قبظه کې وســـاتي او دنورو اخیســـتوونکو توجو راجلب کړو۳-چې موســـمي تولیدات حمایه کړي۴-درقابت دچیلینجونو ســـره مخامخ کیدل. دخرڅلاو طریقې : دهرتولید لپاره پرمختیا او زیاتوالی لپاره تولیدونکې مختلف قوانین اختیاروي لکه نمونه، تحفه ، بونس، او داســـې نور چې همدغه دخرڅلاوو دسـامانو(وسـایلو)toolsتکنیک او میتود په نوم یادیږي. کوپون یعنې دجایزې کاغذونو چې دځینو شیانو سره وي دخرڅلاوو دپرمختیا په اړه تخنیکونه کوم چې په عام ډول اســـتعمالیږي لازیات دمعلوماتو ترلاســـه کړو۱-وړیا نمونې ۲-جـایزه یـا دبونس ورکول۳-دتبـادلې طرحـه۴-فرایـث افرprice offer۵-کوپون ۶-میلي یا ننداړتونونه۷-trading stump۸-scratching and win offer۹- money back offerدتولیدوونکو دنقطو له نظره پرمختیا ځکه ضـــروري ۱-په رقابتي مارکیټ دخرڅلاو په زیادت کې کومک کوي ۲-او په دې توګه ګټه کې زیاتوالی راځي۲-دممکنو مصـــرف کوونکواهمیت دتوجو راګرځولو په ذریعه په مارکیټ کې دنوي تولیداتو په معارفي کولو کې کومک کوي۳-کله چې یو نوی تولید معرفي شوی وي اویا دمشـتریانو په ذوق کې تغییر راشي نو موجوده زیرمه یا ذخیره په ډیره چټکی سره خلاصیدای شي ۴-دخپلو مشتریانو په قبظه کې ساتلو سره دخرڅلاوحجم ثابت ساتي او ترزیاتې اندازې امکان لري چې درقابت په

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرحله کې يو مشـــتري خپل ذهن ته تغيير ورکړي او بل مارکه وازمويي مختلفي انګيزي دخرڅلاو دپرمختيا طرحې لاندې وجود لري چې دمشتريانو په قبضه کې ساتلو سره مرسته وکړي. دمرسته کوونکي دنقطې له نظره ۱-دخرڅلاو پرمختيا دمصرف کوونکي لپاره ځکه ضـروري ده چې ۱-مصـرف کوونکي توليد په ارزانه بيه ترلاسـه کولای شـي ۲-مصـرف کوونکي ته مالي ګټې ورکوي دتحفو په ورکولو ســـره مختلفو ځايونو ته ليږلو په ذريعه۳-مصـرف کوونکي ته دمختلفو توليداتو دکيفيت جنسـيت او اسـتعمال په اړه معلومات ترلاسـه کول۴-دخلکو دژوند دسطحې په لوړلو کې مرسته کومک کوي. ۱-په انفرادي ډول سره ديوه توکي پلورل په يوه کس يا فرد باندې عبارت دی دشـــخصـــي يا انفرادي خرڅلاو څخه ۲-خرڅوونکي عبارت له هغه کس څخه دی چې توکي يا خدمات په خرڅلاو باندې رسـوي۳-خرڅوونکي شخصيت: خرڅونکي بايد يو شخصيت وي چې هغه وکولای شي چې دنورو په ذهن کې يو مثبت فکر يا نظريه پيداکړي يا دڅيري يا مخ ښنـــتن وي کوم چې ډيرژر اخيســـتونکي ته دقبليدو وړوي. دخرڅونکي ورځنې وينا۱-خرڅونکي بايد دهغوخبر و کولو څخه خودداري وکړي کو م چې اخيستونکي لپاره دورځنې شرايطو له کبله بې باوره شوي وي۳-خرڅوونکي بـايد دهغـه خبرې وکړي کوم چې نوي وي او پيرودونکي کلـه نـه وي اوريدلې په ښـار او بازار کې نوي وي.په ســاده مفهوم بازار عبارت له هغه ځای څخه دی چې هلته اجناس او خدمات اخيســـتل او خرڅول کيږي. دمارکيټ کلمه دلاندې حالاتو لپاره اسـتعماليږي۱-مارکيټ شـايد يو ځای وي چيرته چې اخيسـتل او خرڅول صـورت نيسـي ۳-يوسازمان چيرته چې داجناسو تبادله صورت نيسي ۴-داجناسو داخيستلو او خرڅوولو عمل. بازارموندنه يوه پروســـه ده چې دمشـــتري او دهغه په رضـــايت تمرکز کوي. دعصـــري بازارموندنې په مفهوم : بازار موندنه دتوليد په نظريه شـــروع او دمشـــتري په رضـــايت ختميږي. په خلاصه ډول بازارموندنه په مناسب قيمت په مناسب وخت کې په مناسبه طريقه داجناسو او خدماتو رسول مشتري ته دبازارموندنې څخه عبارت ده . دبازارموندنې اهداف: ۱-دعصري بازارموندنې دپاليسيو عملي کول۲-دښې نتيجې ترلاسه کولو په خاطر دپاليسيو ايجـادول او دهغې پلي کول۳-دبـازارمونـدنې مربوط مشـــکلاتو مطـالعـه او دهغوي حـل وړانديز۴-دمارکيټ دشــکل په هکله دنورو اضــافي معلوماتو ترلاســه کول ۵-دبازارموندنې دموجودو وظايفو تقويه کول ۶-دضـرورت په وخت کې دمناسـبو کړنو ترسـره کول . دبازار موندنې اهميت۱-داسـتخدام سـطحه لوړول۲-دهغه توليداتو سـره مرسـته کوي چې دنورو هيوادونو کې ورته تقاضـا وی۳-دنويو کاروبارونو ايجاد سـبب کيږي۴-دنويو کاروبارونو په ايجاد دبيکارۍ له منځ نه وځي۵-دخلکودعايد سطحه لوړول۶-دپس انداز رامنځ ته کيدو سبب ګرځي. خرڅلاوو او دخرڅوونکو دضـرورتونو څخه حسـابيږي چې دکاروبار داخلي اهدافو برخه ده چې دخرڅلاو دبازارموندنې يوه برخه تشکيلوي. توزيع په فزيکي شکل دمولد څخه مستهلک ته داجناسو او خدماتو رسول دی. عصري بازارموندنه دمشتري رضايت ترلاسه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کول داجناسو او خدماتو په رسولو کې دعصري بازارموندنې په نامه يادېږي. دبازارموندنې ځانګړتياوي۱-دمصـــرف کوونکي جهت لري يعنې مشـــتري دمارکيټينګ لپاره ځانګړې ارزښت لري ۲-عصـري بازارموندنه دمشـتريانو څخه شـروع کيږي او په مشـتري ختميږي rightڅه ته وايي : عبارت له هغه څه څخه دی چې په توليد کې/ موجود وي او مشـتري . دهغې په اساس له تا څخه راضـي وي او rightته ځکه ضـرورت پيداکيږی چې په مارکيټ کې رقيب شـتون لري۱-صـحيح توليد۲-صـحيح کيفيت۳-صـحيح خلک۴-صـحيح قيمت ۵-صحيح ځای په دې معنا چې مشتريان په اسانۍ سره وکولای شي چې توليد ترلاسه کړي۶-صـحيح پرمختيا. په صـحيح شـکل دمشـتريانو خبرول ترڅو سـتاسـي توليد زيات واخلي ۷-صحيح توزيع : رقيب په نظر کې نيولو سره دتوليد نوعيت اقتصاديت او دمشتري درضايت په نظر کې نيولو سـره دتوليد ويشـنه . ۱-دتوليدولو اصـل : په دې اصـل کې دتوليد مولديت يادتوليدزياتوالی په نظر کې نيول کيږي او دمشـــتري غوښـــتنې په نظر کې نه وي او نه يې کيفيت په نظر کې نيول اوداصل هغه وخت رامنځ ته کيږي چې په بازار کې مشتريان زيات وي او مولدين کم۲-دتوليد اصل له دې اصل څخه هغه وخت استفاده کيږي کله چې په بازار کې مولدين تر اندازې زيات شـــي او مولدين خپلو توليداتو په کيفيت کې په خپله خوښـــه ښـــه والی روالي۳-دخرڅلاو اصـل: له دې اصـل څخه هغه وخت اسـتفاده کيږي کله چې توليداتو له تقاضـا او عرضـي سـره مسـاوي وي نو مولدين کوشـش کوي چې څنګه وکولای شـي په بازار کې زيات اجناس او خدمات دتخنيک په اساس خرڅ کړي . ۴-دبازار موندنې اصل: له دې اصل څخه هغه وخت استفاده کيږي کله چې په بازار کې رقيبان زيات وي او مولدين هم په کيفيت کې په زياته اندازه ښـه والی راوسـتی وي او نو مولدين دکيفيت دښـه والی ترڅنګ دمشـتري رضـايت او تسـکين په نظر کې نيسـي . مولد دتوليد په ښـه والي مولد کولای شـي چې ټولنې ته په لاندې ډول پرمختګ ورکړي۱-داستخدام سطحه لوړول۲-اسانتياوي رامنځ ته کي ۳-ضـــرورتونه رفع کوی۴-عمومي رفاه رامنځ ته کوي۵نوی کاروبار رامنځ ته کوي او داسې نورporter 5 force model۱-دنوي داخليدونکي خطر يعنې نوی کمپنۍ مارکيټ ته داخليدل۲-substitute pro په دې معنا چې دوه اجناس په يو شـان بازار کې وجود لري لکه موبايلونه ۳-دخامو موادو عرضـــه کوونکي۴-دخامو موادو اخيســـتوونکي . دمشـــتريانو دتجاربو مديريت . په دې معنا چې مشـتريانو سـره دخپل نوي توليد او يا هم موجوده توليد په اړه مرکه کول ترڅو خپل توليد دنواقصو او ګټو څخه خبردار اوسې چې په هغې bassمطابق توليد ترســره نشــي چې همدغه مرکه دمشــتري ســره دمشــتريانو دتجاربو مديريت په نامه يادېږي.marketing information systemدبازارموندنې معلوماتي سيستم : ديو سـازمان دبازارموندنې معلوماتي ســـيســـتم دې ته وايي چې په هغې کې دمارکيټ په هکله پراخه معلومات موجود وي څو اجزاوې لري۱داخلي ريکارډونه : په دې کې داتربحث لاندې نيول کيږي چې موږ څومره فرمايش لروا و څومره توليدات موخرچ کړي دي يعنې دتوليداتو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دخرڅلاو په هکله داخل دسازمان کې دمعلوماتو ریکارډ کول ده۲-دمارکیټینګ پټ سیستم : په دې معنا چې درقیب په هکله ټول معلومات ترلاســـه کوي یا په بله وینا مارکیټینګ پټ کارمندان چې پر مارکیټ درقیب په هکله تاســو ته دښـــکاره یا پټه توګه دمعلومات ورکوي. دمارکیټینګ څېړنه: دیوېمشـخصـېسـتونزې دحل لپاره دمعلوماتو لاسـته راوړل. دمارکیټینګ decision support systemپه دې معنا چې په دې ســـیســـتم کې دمارکیټ په هکله ټول معلومات تهیه تنظیم اودپریکړي لپاره يي ستاسو په واک درکوي ترڅو تاسې په ښه شکل سره پریکړه ترسره کړی یعنې په پرمختللې تکنالوژۍ موجودیت. داقتصـادي قیمت اهمیت: دتولید په عواملو تاثیر کوی.یعنې کله چې دشـیانو بیې لوړیږي نو عوامل هم خپل معاوضـه پورته بیايي چې ویلای شـو چې قیمت په اقتصـاد کې یو اسـاسـي اله دی*دکمپنۍ د؟؟قیمت اهمیت : څومره چې یو جنس قیمت لوړیږي خلک ورته تقاضا لږی او څومره چې دیو جنس قیمت ټیټ وي نو خلک ورته زیاته تقاضـــا لري . دقیمت ټاکلو اهداف: ۱-په لنډه موده کې اعظمي ګټه ترلاســـه کول۲-دټاکل شـــویو عوایدو لاســـته راوړل۳-داجناســـو دخرڅلاو زیاتوالی*په کومو حالاتو کې دلوړقیمت ټاکنه غوره ده ۱-نوی تولید بایددمشتریانو دغوښتنې سره سم تولید شوی وی۲-دنوي ټکنالوژۍ په اساس دخپلو تولیداتو لپاره لوړ قیمت ټاکل۳-له سیالو څخه دنویو شیانو ساتل*دمستهلیکینو لپاره دقیمت ټاکنه اهمیت: هرڅومره چې دیوجنس مطلوبیت دقیمت په اســاس زیات وي نو زیات خلک يي اخلي او په مصــرف يي رســوي . دقیمت ټاکلو طریقي۱-دقیمت توپیري ټاکنه۲-تبلیغي قیمت ټاکنه۳-قیمت ټاکنه دپیشـنهاد شـوو وړاندیزونو په بنسـټ لکه دتجارله خوا دالماریۍ قیمت ټاکل۴-قیمت ټاکنه دروان شـناسـی په بنســـټ (مارکیټینګ ټیم)۵-امتیازي قیمت ټاکنه۶-نفوذي قیمت ټاکنه۷-قیمت ټاکنه داجناســـو دلګښتونو په اساس۸-اقتصـادي قیمت ټاکنه۹-قیمت ټاکنه داختیاري محصـولاتو په بنسټ۱۰-قیمت ټاکل داجباري محصـولاتو په بنسـټ. دریسـرچ پروسـه۱-دمشـکل پيژندنه۲-دځانګړو موخو ټاکل۳-دڅېړنې لپاره پلان جوړونه۴-دمعلوماتو دتفصیل یوځای کول۵-تحلیل یاارزونه دمعلوماتو۶-پایله اخیســـتنه۷-دراپورچمتو کول. دڅېړنې لپاره معلومات له دوو لارو څخه ترلاسه کوو۱-بهرنۍ سرچینه۲-داخلي سرچینه: بهرني په دوو ډلو ویشل شوی لمړني لاس معلومات---دڅېړنې طریقه۲-دارتباط طریقه۳-دبیلګې اخیســـتنې طریقه۴-دڅېړنې وســـایل دتولیوښتنلیک برابرول۲-دوهم لاس معلومات: چې له رسالوسوداګریزو خونو مجلو کتابونو او دشـخصـي ادارو څخه په لاس راځي . لمړي لاس معلومات : دمرکو پوښتنو یا سروې او په مستقیم ډول په لاس راځي .دفلیف کوټلر له نظره تولید : هرڅه چې مارکیټ ته دمصرف یا اســـتعمال لپاره وړاندې کیږي او یو ضـــرورت پوره یا رفع کولای شـــي تولید بلل کیږي دکټګورۍ له مخې تولید : ۱-نوی جهان یا نړۍ ته ۲- نوي کمپنۍ ته ۳-کله چې یوه کمپنۍ نوی تولید کرښـــې ته اضـــافه کړي۴-دترقي اونوښـــتونه۵-تولید ته نوی ســـاخت ورکول۶-دمصـــــارفو کموالی. دبازار موندنې تکاملې مرحلې ۱-production conceptدتولیدولو

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصــــل۲-دتولید اصــــل product concept۳-دخرڅلاوو اصــــلselling concept۴-دبازارموندني اصــــل marketing concept۵-دبازار موندني ټولنیز اصــــل marketing social concept .

پولي(پیسو) اقتصاد

پولي اقتصــــاد عبارت له هغه اقتصــــاد څخه ده چې په عمومي ډول دپیســـو څخه بحث کوي. Crowtherپه خپل کتاب outline of money کې لیکلي چې هرشی چې په عمومي ډول داجناســو دتبادلې لپاره دوســیلې په شــکل او همدارنګه دیو مقیاس به شــکل دارزښــت دذخیره کیدو په توګه په کاریوړل شـــي پیســـې بلل کیږي همدارنګه Colebornوایي هرهغه شـــی چې په پراخه ډول دتادیاتو لپاره او همدرانګه دپوررونو دتادیه کولو لپاره په کاریوړل شــي عبارت دپیســو څخه دی. دپیســو اصــلي وظایف احتوا کوي چې هغه عبارت دي له ۱-داجناسو دتبادلې وسیله۲-دپوردتادیي وسیله ۳-دارزښت دذخیره کیدو وسیله۴-دپیسو قانوني تعریف:the state theory of moneyپه اساس واضح کیږي اوددې تعریف لاندې یوشی ددولت له خوا دپیسوپه نوم اعلان شي دپیسو په نامه یادیږي. دپروفیسرknopپه اصــطلاح هرهغه شــی چې ددولت لخوا دپیســو په نوم اعلان شــي دپیســو په نوم یادیږي. او همدارنګه : د Hartleyپه اصطلاح پیسې باید دیو قانوني حیثیت لرونکې وي پورته نقطو ته په کتو سره ویلای شــو چې هرهغه شــی چې داجناســو دتبادلې دوســیلې په توګه کارول کیږي بایدددولت لخوا په قانوني ډول اعلان شـــي. دعمومي قبولیت تعریف: ددې تعریف لاندې دپیســـو یو بل بعد ترنظر لاندې نیول کیږي اوداپه دې معنا چې هرهغه شـــی چې داجناســـو او دتبادلې د وسیلې په توګه ددولت لخوا دقانوني پیسو په شــکل اعلانیږي باید خلکو ته قابل قبول وي په دې اساس selly?manوایي یوشــی چې دپیسو په شــکل رامنځ ته کیږي باید عمومي قبولیت لرونکې او همدارنګه او ارزښتونو دمعیار په توګه خلکو ته قابل دقبول وي پیسې ګڼل کیږي. نوبلاخرهH-D-Robertsonوایي هرهغه شــی چې داجناسـو دتادیاتو لپاره خلکو ته قابل قبول وي پیســې بلل کیږي.جنسـي پیســي سـیسـتم : دهغه سـیسـتم څخه عبارت دی چې اجناس لکه ځرمن،روپۍ پانې، دتادیاتو دوسیلې په سیستم کې دپیسو وظیفه اجراکوي خو داخبره باید په یاد ولرو چې دغه اجناس په خپله دیوخاص ارزښـــت څخه برخوددارډي خو دیو اندازه مشــکلاتو لکه ذخیره کول(ســتورکول)ددوام کموالی ، انتقال مشــکلات، او همجنس والی او دویش قابلیت په دې سیستم کې دناکامیدو عمومي علتونه دي credit money؟؟دپیسو اهمیت : په پانګه وال نظام دپیســـو قواعد 1-money and price mechanism2-importance in production 3-importance in consumption4-importance in trade5-importance in discription6-importance in saving &investment7-

(c) ketabton.com: The Digital Library

importance in public finance 8-importance in political progres9-social importance10-index of growth.په پانګه وال نظام کي دپیســـو اهمیت دقیمت په جــوړښـــــت کــې ډیــرزیــات دی. Secondary functions of money1-aid to specializaion2-production and trade3-influence of income and consumption4-making loans5-tools of monetary management6-instrument of economic policy 7-measurment of marginal productivity liquidity of porperty8-?basis of credit system9-distribution of income.دپیسو وظایف په درې ډوله دي ۱-دپیسو ابتدایي یا اصلي وظایف۲-دپیسو دویمي یاضمنې وظایف۳-دپیسو تصادفي اضطراري وظایف.اصلي وظایف: هغه وظایف دي چې دڅه شي لپاره پیسې رامنځ ته شوي دي او دې وظایفو اجراسره دبارتر اقتصادي مشکلات له منځنه یوړل شــوي دي.measurement of marginal productivityدنهایي مولدیت اندازه ګیري: لکه څرنګه چې دتولید په پروســـه کې دیوعامل لوړوالی دیوې اندازه تولیداتو دزیاتوالي سبب ګرځي. چې دغه عامل تولید زیاتوالی دتولیدزیاتوالی په پیسو اندازه کیږي نو په دې اساس ویلای شو چې دپیسو یو وظیفه دنهایي موجودیت اندازه ګیري ده . الکترونیکي سیستم : هغه اعتباري سیستم ده چې مال دځای نه ځای ته انتقالوي.بانکي سیستم : دانلاین اخیســتلو او خرڅولو داعتباري پیســو په اســاس ولاړوي . دښــو پیســو مشــخصــات۱-عام قبولیت۲-دارزښـــت ثبات۳-دانتقال قابلیت۴-دویش قابلیت۵-یوشـــانوالی۶-دذخیري قابلیت۷-دشناخت قابلیت۸-نرم والی۹-کموالی۱۰-ګټورتوب.

(c) ketabton.com: The Digital Library

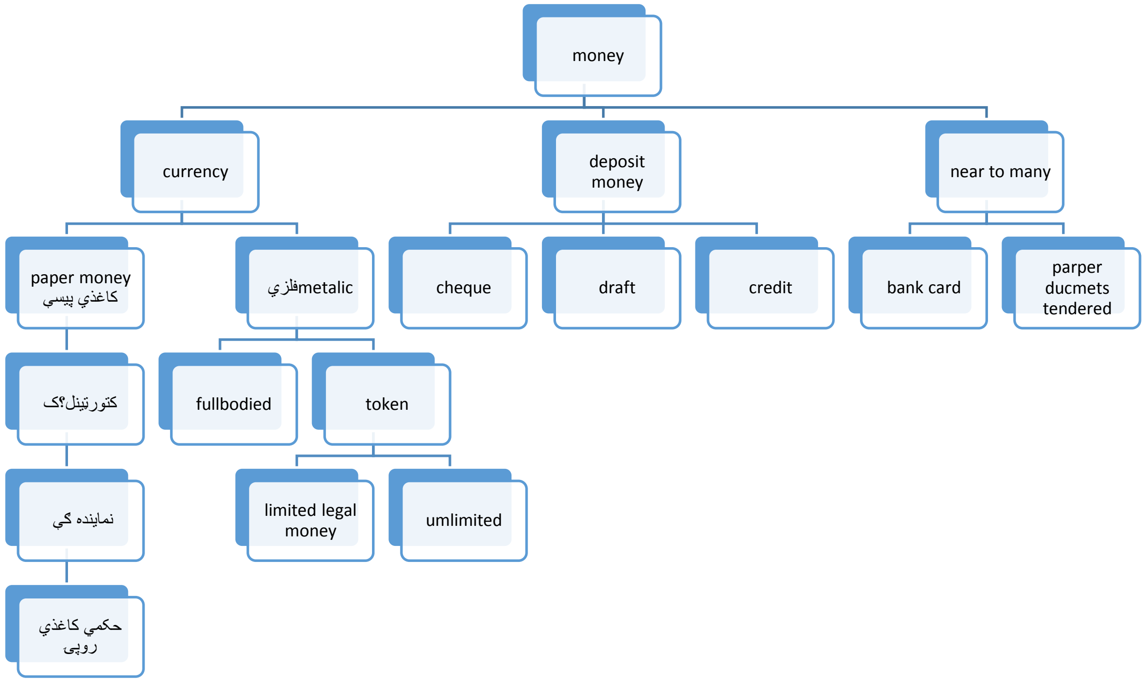

دنماينده ګي كوونكي پيسو ځخه مراد goldenدي او كاغذي تبادله كيدونكي روپي : څومره چي سره وړاندي كوي په همغومره اندازه يي ساتم. حكمي پيسي كاغذي معنا داده چي ددي شاته ذخيره موجود نه وي بلكي حكومت اعلان كوي چي داسي دي كاغذي پيسي عبارت دهغه سندونو(كاغذونو) ځخه دي چي دمركزي بانک لخوا په خاص شكل ډول چاپيږي او خلكو ته دتبادلي دوسيلي په شكل وړاندي كيږي چي ددي پيسو استعمال په ۱۹ م پيړۍ كي او همدارنګه په اوسني وخت كي زيات شوى. دلاندې خصوصياتو لرونكي كاغذي پيسي زياتي راحت كوونكي او دزياتي بدو درلودونكي دي۱-هغه پيسي چي شاته يې پيسي وي يعني سره زر نه وي يعني پيشتيباني پيسي ۲-يو شان ته ورته والى لري۳-دارزښت ثبات. ددي ښه ارزښت داده چي دوخت په تيريدو سره خپل ارزښت له لاسه نه وركوي۴-ارتجاعيت: په كومه اندازه چي ضرورت وي ارتجاعيت كوى۵-داقتصادي ودي پرمخ وړونكي دي۶-ددولت ګټي په كي وي . قانوني حيثيت لرونكي يا هاى پاورډ لرونكي پيسي: قوت لرونكي پيسي دهغه پيسو ځخه عبارت دي چي ديو هيواد اوسيدونكي يي قانونا ددغه پيسو دتادياتو كي داجناسو او خدماتو دراكړي وركړي لپاره مكلف ګڼل كيږي نو په دي اساس ويلاى شو چي دهيواد قانوني حيثيت لرونكي پيسي دهغه هيواد پولي واحد دى چي په دوو برخو ويشل كيږي۱-نامحدودي قانوني روپۍ۲-محدود قانوني روپۍ. پيسو ته نژدي پيسي : هغه تول اسناد چي په وسيله يې په عاجله توګه پيسي لاسته راوړل كيږي پيسو ته نژدي پيسي ګڼل كيږي. خوداخبره بايد په يادوساتو چي چيكونه پيسو ته نژدي پيسي نه ګڼل كيږي. برقي پيسي: دانترنيت او انلاين ځخه په استفاده چي كوم معاملات دتادياتو لپاره ترسره كولو لپاره په كاروړل كيږي برقي پيسي ګڼل كيږي.دپيسو ارزښت ځخه هدف ديو

(c) ketabton.com: The Digital Library

پولي واحد په مقابل کې دځومره اجناسو او خدماتو خريداري ده چې دغه د پيسو دارزښت ټاکل دمختلفو علماوو له نظره مختلف عوامل لري چې يوه برخه علما يې دپيسو مقدار پورې تړي او دپيسو مقدار روابط دپيسو دارزښت او دقيمتونو دعمومي سطحې پورې تړاوو لرى لکه څرنګه چې پورته ذکر شو دپيسو مقدار دپيسو دارزښت سره معکوسه رابطه لري دپيسو دارزښت دپيسو دعرضې او تقاضا سره تړاوو لري په دې اساس لازمه ده چې ترهر څه دمخه دپيسو دعرضې او تقاضا په هکله لازم بحث وکړو. دپيسو دعرضې منابع: ۱-مرکزي بانک۲-دتجارت بانک۳-دولت .دکينز په نظر خلک په درې حالاتو کې پيسو ته تقاضا لري۱-دمعاملاتو په اساس پيسو ته تقاضا۲-دپانګې اچونې لپاره پيسو ته تقاضا۳-دپيسو لپاره احتياطي تقاضا. دکينز په نظر پيسو ته هروخت دمعاملاتو په اساس تقاضا پيداکيږي چې خلک داجناسو او خدماتو دتاديه کولو لپاره پيسو ته ضرورت لري داډول تقاضا په مستقيم ډول دملي عايد سره تړاوو لري په دې مفهوم چې دزياتو پيسو موجوديت دعايد دزياتوالي په معنا ده ۲-دپانګې اچونې لپاره پيسو ته تقاضا هغه وخت پيداکيږي چې دهغه دمصارفاتو څخه اضافه شي چې په دې برخه کې اضافه پيسې په دوو لارو استعماليږي لومړی داچې اضافي پيسې له ځانه سره اوزګاره ساتې او دوهم داچې دنورودلاسته راوړلو په خاطر يې دسود په مقابل کې پانګه کوو که چيرې دسودنرخ لوړيږي نو يو شخص دپيسو اضافي برخه دسود په مقابل کې ورکوی او که چيرې دسود نرخ ټيټيږي خلک پيسې دځان سره دراتلونکې لپاره ساتې ۳-دريم دپيسو لپاره احتياطي تقاضا رامنځ ته کيږي کله چې خلک دغيرې مترقبه مصارفاتو لپاره پيسو ته ضرورت پيداکوي داډول تقاضا دپيسو دعمومي تقاضا ډيره کوچنۍ برخه جوړوي. ښې پيسې کومې پيسې دي هغه پيسې دي چې دپيسو اساسي حتمي – او مشکله وظايف په ښه ډول اجرا کړي.دښو پيسو مشخصات عام اعتبار او قبوليت۲-دارزښت ثبات۳-دانتقال قابليت۴-دتقسيم قابليت۵-دذخيري قابليت۶-يوشان والی ۷-دشناخت وړ۸-نرموالی۹-کموالی . دپيسو ډولونه : ډيرموجود دي خو دلته تري ترټولو مشهورې دادي ۱-کرنسی۲-اعتباري پيسی۳-سنډرډ پيسې۴-قوت لرونکې (قانوني) پيسې ۵-پيسو ته نژدې پيسې۶-بريښنايي پيسې . کرنسۍ ديو ملک پولي واحد ته کرنسۍ ويل کيږی ديادونې وړ دپيسو اصطلاح نظر کرنسۍ

کرنسۍ

په دوه ډوله ويشل شوي ----۱-کاغذي پيسي ۲-فلزي پيسې کاغذي په دري ډوله ويشل شوي دي ۱-حکمي روپۍ۲-دتبادلې کيدونکې کاغذي روپۍ۳-نمايندده کوونکي او فلزي هم په دوه ډوله دي ۱-فول باډيډ ۲-ټوکن.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پولي اقتصـاد پيسـي هغه جنس ده چې داجناسـو دتبادلې اړتياوې ولري. دپيسـو په تشـريحي تعريف کې دپيسـوپه وظايفو بحث کيږي. هرهغه څه چې ددولت له خوا نه پيسـو په شـکل اعلان شي هغه پيسې بلل کيږي. قانوني تعريف : عمومي قبوليت تعريف : هرهغه شی چې عموي قبوليت ولري پيسې بلل کيږي رابرټ سن او شکين وايي هرهغه شی چې دتادياتو يا دقرضـونو دتاديې لپاره وکارول شـي . دپيسـو عمومي تعريف: پورته نقاطو ته په کتو سـره دپيسـو لپاره عمومي تعريف په دې ډول دی هرهغه شـی چې په با قاعده ډول په اقتصـادي معاملو کې دتبادلې دوسيلې دشمير دواحد او دارزښت دذخيره کيدو په توګه په کارووړل شي عبارت له پيسو څخه ده . دبارتر سيستم ځيني مشکلات: داشخاصو په ضرورتونو کې عدم مطابقت۲-دپور دراکړېورکړې مشکل۳-دتقسيم نه قابليت۴- دارزښت عدم ذخيره ۵-دارزښت دانتقال مشـکل۶-ددولت دماليې او تادياتو مشـکل. په پانګه وال نظام کې دپيسو رول: پيسـې دټولو خوشـاليو طاقتوره ملکه ده داسـتاد لپاره دهغه اسـتادي دوکيل لپاره دهغه فيصـله . په کپيټليزم نظام کې پيسې ځيني عمده فعاليتونه سرته رسوي. دقيمتونو جوړښت او پيسې اصلا په کپيټليزم کې رامنځ ته کيږي۲-دتوليد په برخه کې مرسـته۳-دمصـرف په برخه کې اهميت۳-دتجارت په برخه کې اهميت۴-دتوزيع په برخه کې اهميت۵-دذخيره کيدو او پانګونې په برخه کې اهميت۶-ددولت دمصـارفو تمويل۷-اجتماعي اهميت۸-سـياسـي پرمختګ۹-دپرمختګ دښودلو شاخص. دپيسو اهميت په سوسياليست اقتصادي نظام کې : پيسې دتبادلې دوسيلې دارزښت ذخيره او بلاخره دارزښت دښودلو لپاره استفاده کيږي په سوسيالستي اقتصاد کې داقتصاد درې مهمې پوښتنې ؟څه بايد توليد شي –څرنګه بايد توليد شي-دچالپاره بايد توليد شی. په سوسيالستي نظامونو کې پيسې ددولت په لاس کې وي. دپيسو منفي اړخونه : ترهغه وخته چې اقتصـاد ته ګټه رسـول چې ترکنترول لاندې وی او که له کنترول ووځي تاوتونه اقتصاد ته رسوي. چې دپيسو کنترول او مديريت ونشي انفلاسيون رامنځ ته کيږي چې داضافي پانګونې دتشويق سبب ګرځي . دجعلي پيسو نقصانونه : جعلي پيسې دپيسو اعتبار له منځه وړي –کورنيو بزنسونو ته تاوان رسوي-دمخنيوي مصارف له منځه وړي-داعتبار بايلل-دمخنيوي مصارف-دپيسو ډولونه ۱-کاغذي پيسې ۲-جنسي پيسې۳-فلزي پيسې ۴-کريډيټي پيسې ۵-الکترونيکي پيسې .دپيسو دندې په دريو برخو ويشل شوی دی ۱-دپيسـو اصـلي يا ابتداي دندې ۲-دپيسـو حتمي دندې ۳-مشـکله (مشـروطي) دندې . اسـاسـي دندې دهغو وظايفو نه عبارت دي دکومو لپاره چې پيسـې رامنځ ته شـوي ۲-دپيسـو ضمني دندې : هغه دندې دي چې داساسي وظايفو په خوا کې پيسې سرته رسوي ضمني دندې بلل کيږی۳-مشکله يا مشروطي دندې : دهغو دندو څخه عبارت دي چې دپيسو دمثبتو نتايجو له وجې رامنځ ته کيږي. دپيسـو اصـلي دندې لاندې وظايف ترسـره کوی۱-پيسـې دتبادلې دوسـيلې په توګه۲-داجناسـو اوخدماتو اندازه ګيري اله ۳-دټولو اجناسـو ارزښـت بيانوي۴-دراتلونکو تادياتو ترسـره کول۵-دارزښـت ذخيره مطلب پيسـې اوس مهال او په

(c) ketabton.com: The Digital Library

راتلونکي کي داجناسـو او خدماتو داخيستلو توان لري. دپيسو ضـمني وظايف:۱-دتخصـص توليد او تجارت سـره مرسـته کوی۲-عايد او مصـرف باندې تاثيرات۳-دپورونو درامنځ ته کولو منبع۴-دپولي مديريت دتطبيق وسـيله ۵-داقتصـادي پاليسـيو وسـيله=اصـلا دپيسـو په واسطه صورت نيسي دپولي مديريت دتطبيق وسيله لکه مرکزي بانک چې پيسې دوسيلې په توګه کاروي ترڅو دپيسـو ښـه مديريت وکړي مشـکله وظايف: ۱-دتوليد نهايي بهرې اندازه ګيري۲-دملکيت دخرڅلاوو اسـانتياوي دپيسـو رامنځ ته کړي ۳-اعتباري سـيسـتم اسـاس۴-دعايد توزيع دندې دپيسو په واسطه صورت نيسي. دفلزي پيسو ارزښت په څه کې ده ۱-ژرله منځه نه ځي۲-دنورو هيوادو ته تري قاچاق نه کيږي. دکاغذي پيسو ښه والی اقتصادي دي کاغذ ارزانه ده نسبت نورو اجناسـو ته ۲-دانتقال اسـانتيا۳دپيسـو ارتجاعيت۴-يوشـان ته والی۵-دارزښـت ثبات۶-اقتصـادي ودې پرمخ وړل ۷-دولت ته ګټه. دکاغذي پيسـو بدوالی: دانفلاسيون ويره۲دخارجي تادياتو ويره ۳-خرابولي خطر۴-جعلي پيسې۵-دنوروهيوادونو په حدودو کې اسـتعمال. پولي نورم پولي سـيسـتم يا monetary systemدهغه ميکانيزم څخه عبارت دي چې دهغې په اساس ددولت دپيسو شکل ډيزاين اودهغوی دمقدار اندازه دپيسو په دوران کې ټاکي که چيرې ديو هيواد پولي واحد سره زر وي نو پولي معيار هم سره زر دي golden coin standard-golden bullion –golden exchange-gold reserve standard.علما دانفلاسيون علتونه په دوه برخو ويشـي۱-دمصـارفو په اساس انفلاسيون۲-دتقاضا په اساس انفلاسيون۱-دمصارفو په واسطه انفلاسيون هغه وخت رامنځ ته کيږي کله چې داجناسـو او خدماتو په توليد کې داسـتعمال کيدونکي خامو موادو او کارګرې قوې په مصـارفو کې په دوامداره توګه زياتوالی رامنځ ته شي او دتقاضا په اساس انفلاسيون دعامه خلکو ته خطر صورت په داسې حال کې چې دمصارفو په اساس انفلاسيون دعرضه کوونکو له خوا صـورت نيسـي په دې اسـاس دکينزيانو عقيده دانفلاسـيون رامنځ ته کيدو ددوهم علت دتوليد په مصـارفو کې دزياتوالي څخه دمجموعي عرضـي دکمبود سـبب ګرځي . دګټې په اسـاس انفلاسـيون په هغو تولنو کې چې دبازاري انحصـاراو يا دانحصـار ته نږدې وي انحصـارکوونکي دلوړې ګټې طلب کوي . دغه ګټه دانفلاسيون په ډول څرګنديږي دموادو په اساس انفلاسيون که چيرې په هيواد کې دځينو مهمو عناصـرو لکه تيل-او سپنه ګاز او نور قيمتونه لوړ لاړشي داجناسو او خدماتو په توليد کې نوموړي مصارف راڅرګنديږي. دوامدره زياتوالی يې دمصـارفو په اسـاس انفلاسـيون رامنځ ته کوي۳-که چيرته هيواد ته په واريديدونکو توکو مصـارف لوړ شي او يا په صـادرونکي هيواد کې داجناسو قيمتونه پورته لاړشی نودغه مصارف زياتوالی دانفلاسيون په شکل څرګنديږي.دانفلاسيون علاجونه۱-پولي پاليسـي : عبارت له هغه تدابيرو څخه ده چې له مخې په يو هيواد کې دپيسـو عرضـه دپيسـو تقاضـا دمرکزي بانک له خوا کنترولیږي ددې ډول پاليسـي دتطبيق لپاره دوو عناصـرو څخه استفاده کيږي۱- quantities controlکمي کنترول۲- qualitative controlکيفي کنترول

(c) ketabton.com: The Digital Library

دپیسـو دکنترول لپاره دمرکزي بانک له خوا مختلفي پالیسـې په کاراچول کیږي او دهغې له مخې دانفلاسـیون مخنیوی کیږي چې ځینې یې عبـارت دي لـه 1-open market operation2-variation in bankrates3-credit rating4-varing reserve requirement5-consumer credit requirement.د

ستېنډرډ

مفاهیم :ستېنډرډ جوړونه هغه قوانین او قواعد دي چې بشري کړنې او فعالیتونه په یوه معلومه ساحه کې چې عموما دګټې دلاسته راوړلو په منظوروي منسجموي. ستېنډرډ : له هغه تخنیکي سند څخه عبارت دي چې نورمونه ، قوانین ، غوښتنې تقاضـاوې،اومعیارونه په کې په نظر کې نیول کیږی. او ذیصـــلاح ارګانونو لخوا تاکل کیږي. نورم: دعلم او تخنیک په وســـیله دسنجشونو اساس دی او یا هم ویلای شو چې نورم یوه کمیټه ده چې دعلمي او دعملي تجربو په ترڅ کې طرحه او تثبیته شــوي ده. او دیوې ذیصـــلاح مرجع لخوا تصـــویب شـــوي ده. تخنیکي کمیټه : عبارت له یو ګروپ پوهانو څخه ده چې داړونده ســکتورونو او مشـــخصـــو موضـوعاتو دسـتندردونو دانکشـاف او دسـتندردونو جوړولو په منظور دملي سـتندرد دقانون دنهمې مادي په اساس دعلمي تحقیقي ، خصوصـي اونورو اړونده دولتي نهادونو څخه تشکیل کیږي. دسـتندرد نړیوال سـازمان درهنمود په اسـاس تخنیکي کمیټه درې ډوله غړي لري۱-ثابت یا اصــــلي غړي: دســــتندرد جوړونې ریس، دلابراتوار کارپوه، دســــتندرد جوړولو متخصـــص ، دمســـتهلیکینو دحمـایت نهـاد ســـوداګریزخونې او نوردولتي اداري دي۲-متغیریاغیرثابت غړي: دتولیدونکو اسـتازي اودصـنایعو مالکان دمسـلکي اتحادیو اسـتازي، دوزارتونو او سکتورونو استازي اوصادراتي او ورداتې سکتورونواستازي دبهرنیو موسسو استازي کوم چې له دولت سره همکارې وی۳-ناظره غړي: دولتي او غیر دولتي نهادونه او ټولنې او یا هغه ځانګړي اشخاص چې دستندرد پروسې دتعقیب او څارنې غوښتي وي پرته له دي چې په فعاله توګه په فعالیتونو کې سهم او حضـور ولري په ۱۹۰۱ م کال کې دبرتانیا ستندرد کمیټه دایره شوه . دملي ستندرد دډیروموسسات له لومړۍ نړیوالي جګړي وروسته جوړ شو دهیوادونو ترمنځ دنړیوال تجارت اړیکي او دمالونو اومه موادو بدلول او همدارنګه دفرهنګي علمي او تخنیکي اړیکو دپیداکولو اړتیا ددې سـبب شـوه ترڅو دسـتندرد اینسـودنې نړیواله ټولنه(iso) رامنځ ته شـــي په ۱۹۴۶ کال کې د سـتندرد نړیوال سـازمان په لندن کې جوړشـو(iso). چې په هغه کې ۲۳مملکتونه شـامل شـول. دسـکرو او فولادو اروپایي اتحادیه وه په ۱۹۵۲ کې تاسـیس شـــوه په ۱۳۴۵ کال کې دوه ډوله نړیوال ســـتندردونه اوږدوالي واحد(متر)او بل دمتریک اوزان (کلو ګرام)دافغانستان دتجارت وزارت په چوکاټ کې مروج شول. متریک سیستم : دنړیوال عصري او ساده سیستمونو څخه شمیرل کیږی چې دعلمي

(c) ketabton.com: The Digital Library

او تحقیقاتي او تولیدي فعالیتونو دښــه تنظیم لپاره داخلي اوخارجي تجارت ســاحو کې یې خاص نقش درلوده او دیوې بیلې مقررې په مرسته دیاد شوي سیستم تطبیق دهیواد په ټولو ځایونو کې ترســره کیږي. دســتندرد دنورم لومړي دمعادن وزارت په چوکاټ کې په کال۱۳۵۲ کې رســما په عملي ډول په کار پیل وکړ او په ۱۳۵۳ کال کې لومړنی مقالې او علمي مضـامین دستندرد او دهغه داهیمت په اړه دټولنیزو اطلاعاتو له لارې خپاره شول.په ۱۳۵۷ کال کې دحمام او جامو مینځلو دصابون ستندردونه دافغان صابون جوړوني صنعتي فابریکې لپاره دصــابون ســتندرد کمیســون په منځګړیتوب بشــپړ شــو.په ۱۳۵۸ کال کې دترانسپورتي موټرو دسوځنده موادو لګښت مقررات او نورمونه بشپړ شو په (ستندرد افغان) مجلې دستندرد دنورم اداري په امتیاز په خبرونو پیل وکړ په ۱۳۵۹ م کال کې دداخلي سمنټو تولید ستندرد دتثبیت کمیسون په منځګړیتوب بشپړ شواوهم ددانه لرونکو مالوچو دسورت بندئ طرزالعمل ، کیفیت دښه والي او دتکړه بزګرانو دهڅوني په موخه توزیع شو. سیستم : یو له بل سره دتړلو برخو او اجزاوو مجموعه ده چې دموخو دترلاسـه کولو په برخه کې یو دبل ترڅنګ فعالیتونه سرته رسوي. هغه سیستمونه : چې دستندرد جوړوني تراغیزې لاندې راځي په لاندې ډول دي۱-ټولنیز سیسـتم ۲-پوهنیز سیسـتم ۳-دقانون پریښـودني سیسـتم ۴-اجرایوي سیستم۵-قضـایي سیستم دستندرد جوړوني سیستم ۶-دښوونیز اوروزنیز سیستم۷-اقتصــادی(پلان جوړوني)سـیسـتم۸-کرنیز سـیسـتم ۹-صـنعتي سـیسـتم ۱۰-سـوداګري۱۱-چاپیریال۱۲-مسریز سیستمونه (مدیریت)۱۲-لوبه ییز سیسـتم . دستندرد جوړوني ارکان۱-ستندرد څیړنه او پراختیا۲-دستندرد ټولونه تدوین۳-دستندردونو دودول۴-ستندردونو سرته رســول(اجرا) څیړنه او پراختیا : ســتندردونو په هغه وخت کې عملي لوری ولري چې له څیړني او پراختیا ســره یو ځای وي پرته له دي نه شــي کیدای ګټوروواقع شــي. ستندردونو دودیدل دلاندې امکاناتو په منځګړیتوب ترسره کیږي . ښوونه۲-اطلاعات۳-مشاور. عمومي او اســاســي ســتندردونو ډولونه : په عمومي توکه ســتندردونه په ۴برخو ویشـل شـوي دي۱-کارخانه یي ستندرد۲-ملي ستندرد۳-سیمه ییز ستندرد۴-نړیوال ستندرد. کارخانه یی ستندرد دیوي تولیدی کارخانې دطرحې دنظریو اتفاق تولیدکنترول اوزیاتره کړو وړو په برخه کې شـامل دي۲-ملي ستندرد داستندردونه له بررسـي او مشـورې وروسته دتخنیکي صـنایع او تجارت دکارپوهانو اومتخصــصــانو په مرســته دملي ګټو دســاتنې په موخه په هرهیواد کې راټولیږي چې البته په هرهیواد کې دملي ســتندردونو دتدوین اصــلي دنده دهیواد دســتندرد دســازمانونو او موســســاتو په غاړه وي . سـیمه ییز سـتندرد: داسـتندردونه دیوې ډلې دګټې اخیســتونکو وګړو په مرســته په دوو یا څو ګاونډیو هیوادونو کې چې ګډ صــنایع لري او یا دتجارتي راکړي ورکړي لرونکې وي تدوین کیږي.نړیوال ســتندرد : دادســتندرد ددغو هیوادونو دستندرد دنړیوال سازمان داړوندو کارپوهانو دنظریو سره دتوافق لاسته راوړنې دي.نوټ==کارخانه یي ستندرد دکارخانې دسطحې په محدوده کې ،ملي ستندرد دمملکت

(c) ketabton.com: The Digital Library

په محدوده کې ، سيمه ييز ستندرد دځوهيوادونو په محدوده کې ، او نړيوال ستندرد دنړۍ په ټولو هيوادونو کې په کاراچول کيږي.دهر ســـتندرد اجرا او جوړونه په لاندې مرحلو کې ځرګنديږي۱-ستندرد جوړونې تنظيم اوټولنه ۲-ستندرد دچاپ اوخپرول۳-دستندرددسندګټې او اجرا. دستندرد جوړونې اصول او ګټې : ستندرد جوړونه اودستندردونو کاراچونه دتوليدونکو او مصـــرف کوونکو لپاره لاندې ګټې په خوا کې لري ۱-دناســـالمو ســـياليو او دبې ځايه او غولوونکو تبليغاتو لـه منځـه تلل۲-دپيريدلو پـه وخت دمصـــرف کوونکي دغوليدلو څخـه دانديښــني له منځه تلل۳-په اړيکو کې دپوهاوي رامنځ ته کيدل۴-دتجارتي بدلونونو اســانتيا-توليدونکو لپاره ګټې : ---دپام وړمشخصــاتو او خواصــو ټاکل، دتوليد دچلند ټاکل او تشــريح نصــبول(مونتاژ)ازموينه دنمونې اخيســتل، دبســته بنديو ډولونو، ليږد راليږد،دســاتنې لارې چارې ، دعبارتونو ټاکل ددواړو خواو دپوهونې لازمي نښــــې اواصـــطلاحات ډلبندي او اصـطلاحات په دولونو کې ټيټوالی ، دتوليد دساحې زياتوالی او په لومړنيو موادو او بريښـنا کې دلګښت مخنيوی ، دضايعاتو ټيټوالی، دمحصولاتو دکيفيت ښه والی، په زيرمه ساتنه کې اسـانتيا دداخلي او بهرني تجارت پراخيدل. دمصـرف کوونکو لپاره ګټې : دغوره کاليو سـاتنه ،دکاليو او محصول له امن څخه ډاډ په سپارښتنه کې اسانتيا دلږو پيسو ورکړه، دپام وړ کاليو ته په اسـانی سـره لاس رسـی او ديو شـمير ملي او نړيوالو سـتندردونو پيژندل.دسـتندريشـن ددولتي سـيسـتم دمحتوياتو داسـتعمال دځايونو له مخې لاندېنې سـتندردونه ټاکې ۱-دتخنيکي شـــرايطو ســـتندردونه دهراړخيزي تخنيکي غوښـــتنې۲-دپارامترونو ســـتندردونو دکچې يا اندازې۳-داساسي پارامترونو اوټيپونو؟ستندردونه۴-دسورټمنټ ستندردونو دسورت کول۵-دنښـو سـتندردونه (مارکه)۶-دکنترکشـن سـتندردونه دودانۍ اواندازې ۷-دتخنيکي غوښـتنو ستندردونه؟۸-دمنل شو مقرارتو ستندردونه۹-دازموينې دميتود ستندردونه(کنترول) تحليل او اندازه نيونه۱۰-دنښې ايښودنې ، بسته بندۍ ،ساتنې ، ترانسپورټ، دمقرارتو ستندردونه۱۱-دکچې نيونې دالاتو عيارولو ميتودونو لپاره ســـتندردونه۱۲-دجوړونې (ترميم) اواســـتعمال مقرارتو سـتندردونه۱۳-دټينګ، تکنالوژيکو عمليو (پروسـيسـونو) سـتندردونه . دسـتندرد محتويات: دعلمي او نړيوال تاريخ له پلوه دســـتندردونو يوه ښه هغه ســـنددی چې دنورمونو دغوښتنولرونکی وي او دباصـلاحيته ځانګې لخوا نصـب شـوی وي . دسـتندريزيشـن نړيوال ســـازمان په عمومي توګه دوه لاندې اندازې تثبيت او ســـپارښـــتنه يي هم وکړه۱-a4-۲-a5دســـتندرد دپښـــتی (پوښ) عنوان. دســـتندرد دپوښ دمخې عنوان او نښــــې هم له اړينو موضوعاتو څخه دي. معمولا دپوښ پرمخ دستندرد دموسسې نوم ، دستندرد پرلپسې شميره ، دستندردونو چاپ او دچاپولو کال ستندرد نښه او ستندردشوي محصول نوم چاپيږي دستندرد متن کوم اســاسـي موضـوعات چې په سـتندرد کې ځای په ځای کيږي په لاندې ډول دي ۱-دهغوخلکو نومونه چې دستندرد دجوړونې دتثبيت په کميسيون کې په رسمي ډول ګډون کوي ۲-دســـتندرد دســـرليک يا نوم ۳-ســـرټکي يا ســـريزه۴-موخه۵-داســـتعمال ځايونه(موارد)۶-

(c) ketabton.com: The Digital Library

تعریفونه۷-سمبولونه او نښې ۸-دمحصول ډلبندۍ یادرجه بندي ۹-ترمینالوژي۱۰-دمحصول دتولید میتودونه۱۱-دمحصـــول ځانګړي خواص۱۲-دتو///؟؟؟۱۳-نمونه اخیســـتنه اودنمونې اخیستنې میتودونه۱۴-دازمایښت اوبررسی میتودونه۱۵-نښه او اوایښودنه او بسته بندي۱۶-مرســـتندویه او لاربښــود ضـــمایم۱۷-دصـــفحې لاندېنې یاداشــتونه۱۸-دمتن اړوند ضـــمایم . دپرنسـیپ له پلوه یاد شـوي سـتندردونه په متن کې ځای په ځای کیږي. زمونږ په هیواد کې داسنادو واحد سیستم دستندردونو دپروژي دکارطرح او نښې ۱۳۵۵ کلونو راپه دیخوا دکابل پولیتخنیک دانسـتیټیوټ او دنورم اوسـتندرډ په اداره او ځینو نورو موسـسـاتو او اداراتو کې پیل شـوي دي۱-دمدیریت کنترول: له هغو لاربښـونو او دستورالعملونو څخه عبارت دی چې مدیریت په یوه تصدۍ کې دټولو بیلابیلو اقتصـادي عملیاتونو په کنترول قادروي۲-اجرایوي چلند ونه په یو ه تصـدۍ کې له اړینو ټکو دچلند ځرانګوالي او داقتصـادي او خدماتي بیلابیل عملیاتو سرته رسول په هغه سازمان کې دي . چاپیریال:--دیوه مناسب چاپیریال شتون دیوي تصدۍ دبریالیتوب لپاره ناسم شرایط برابروي دچاپیریال دکیفیت ستندردونه باید دعمومي ګټو دسـاتنې په منظور اجراشـی۴-ماشـین الات او تجهیزات: ماشـین الات او تجهیزات سـاتنې ته اړتیا لري په یوي تصـدۍ کې دوسـایلو اوافزارو ته لاس رسـی او دهغو دپیژندنې سـربیره دجامه بندي او کوډ ایښــودنې له سـیسـتمونو څخه ګټه اخیسـتل هم اړین دي .طراحي::---- دتصـدیو په زیاتره عملیاتو کې دطرحې عملیات تل له بدلونونو او نوښتونو سره یوځای وي. له دي امله تصـــدیګانې داطمینان دلاســـته راوړنې لپاره دښـــو چلندونو او تجربو دکارولو او لاس رسي یو مناسب سیستم دی.دستندرد کارپوه صلاحیت ::--په یوه سازمان کې دستندرد ځانګې واک او ځواک باید داســـې وي چې دټاکلې اقتصـــادي کارله اجراڅخه مخکې .په موسسه کې دستندرد له ځانګې سره مشوره وشي. یا دستندرد دځانګې واک او ځواک داسې دی چې دتولیدي کوښـــښ دکارله ترســـره کیدو مخکې باید دســـتندرد دځانګې نظریات اولاربښـوونې وپلټل شـی، په عمومي ډول ستندردونه جوړونې او تولونې له پلوه په دوه ډوله دي ۱-هغه سـتندردونه چې دبهرنیو سـتندردونو په مرسـته بیرته ګرځول شـوي چې دهغوي دجوړولو اړتیاسرچینه isoستندردونه دی لکه ۱-اصطلاحاتو ستندردونه۲-تحقیقاتې چلندونو ته اړتیا لري.؟؟.دملي ســـتندرد په موســـســـه کې دیوه ســـتندرد دراتولونې دکارمراحل۱-دوړاندیزونو موضـوع او ټاکلو موضـوع . لومړنی کمیسـون دپیل لیکنې (چمتوالی) لومړنی کمیســون دتولیدونکو مصـــرف کوونکو او پوهنتونونو له هغو وګړو څخه چې درســـره مینه لري، تري جوړه شـوی دي.وروسـتنی کمیسـون: وروسـتنی کمیسـون جوړشـوی متن دنظر غوښـتنې لپاره دولتي مراکزو کې ذیصـلاح وګړو ، پوهنتونو او دصـنایعو مرکزونو ته لیږي او دوړاندیزنو په لاربښونو؟ دهغوي لخوا راټول شوی متن وروستی کیږي.ملي کمیټه : دملي کمیټې غړي دمنشـــی او دراټولونې مدیریت په همغږۍ ذیصـــلاح واحدونو او ســـازمانونو دنماینده ګانو له منځه بلل کیږي.دستندرد دموسسې جګپوړي مسولین ، دتدوین منشي ریس او

(c) ketabton.com: The Digital Library

دفني کميسونونو غړي شتون لري له غور او دقت نه وروسته دتاکل شوي متن په اړه دملي ستندرد په توګه نتيجي ته رسيږي . ځانګړی کميسيون : داصلاحاتو او مهمو فني ستونزو دله منځه وړلو لپاره ځانګړی کميسيون اړتيا په وخت جوړه شوي چې ستندرد ارزيابې کوي اوبيايي خپروي. دستندردونو دبيا ليدو وروسته دانتايج لاسته راځی ۱-ستندرد دتجديد نظر ته اړتيا نه لري او په خپل مخکني اعتبار پاتې کيږي۲-جزوي بدلون او دبشپړ توضيحات۳-ستندردونه چې په عمومي بدلون ته اړتيا لري په فني جلسو اودملي تصويب په کميټه کې له څيړنې او اصلاحاتو وروسته چاپيږي. په دي حالت کې دستندرد شميره تغيير نه کوي خو مخکېني چاپونه باطله اعلانيږي۴-ستندرد باطل اعلانيږی او امکان لري دهغه پرځای نوی ستندرد له نوي شميري سره ځای په ځای شي. په اوسني وخت کې دISOنړيوال سازمان دنړۍ په ۱۷۵ هيوادونو کې دملي ستندرد دموساتو له يوي شبکې څخه جوړه شوي چې په هر هيواد کې ديوي مرکز ي څانګې په توګه اواصلي مرکز يي دژنيف او سويس په ښارونو کې فعاليت کوي. کوم سازمان چې نن ورځ isoپه نوم پيژندل کيږي خپل کار يي له ۱۹۳۶ کال څخه دملي ستندرد دانجمنونو نړيوال فدراسيون iso ترعنوان لاندې پيل کړ ددوهمې نړيوالې جګړي دپيښيدو په دليل منحل شو خوله نړيوالې جګړي وروسته په ۱۹۴۷ م کال کې د۲۵ نړيوالو هيوادونو دناستې له کبله په لندن ښار کې دستندرد لپاره دنړيوال سازمان په تاسيس موافقه وشوه او له هغه وروسته د۱۹۴۷ م کال دفبروري په ۲۳ نيټه ايزو رسما تاسيس شو. دسازمان لوګو په دوو انګليسې او فرانسوي ژبو په لنډو تورو isoښودل کيږي په حقيقت کې ايزو کلمه له يوناني کلمې ايزو څخه اخيستل شوي ده چې دمساوي يوانداز زبر ابر او همرنګي په معنا ده.دايزو نړيوال ستندردونه ددی سازمان دتخنيکي او فرعي کميټو په مرسته شپږ مرحلو کې راټوليږي۱-دوړانديز مرحله۲-دتدوين مرحله۳-دکميټې مرحله۴-دبررسي مرحله۵-دمنلو مرحله۶-دخپريدو مرحله.دايزو دغړوهيوادونو غړيتوب په ددي سطحو کې ځای لري۱-اصلي مرحله : هغه هيوادونه چې دستندرد او دهغې داړوندو مباحثو په برخه کې زياته او ښه سابقه لري او ستندردونه يي دزياتو هيوادونو تايد وړ وي يواځي هماغه غړي په رايه اچونې او نظر غوښتنه کې درايې ورکولو حق لري چې دغو غړو په تخنيکي کميټو کې فعاله ونډه درلوده يعنې دايزوفعال غړي parti patting membersهم نومول کيږي ۲-خبرورکوونکي غړي يا على البدل : هغه هيوادونه چې دستندرد دسازمانونو نه لري داغړي دايزو دسازمان اقداماتو په جريان کې ځای لري خو دستندردونو په راټولونه او اعلان کې دخالت حق نه لري همدارنګه داغړي په کميټو کې درايې او ګډون حق نه لري ۳- ناظر غړی: ددی سازمان موادو ته لاس رسی لري مګر داريي حق نه لري اودايزو کتونکو په حيث رسما لري چې افغانستان په ۲۰۰۵ م کال کې دايزو دا ډول غړيتوب ترلاسه کړ. ګډ (مشترک) غړي: هغه هيوادونه چې دکوچنې اقتصادلرونکې وي داغړي نسبت نورو څه حق العضويت لږ ورکوی اوپه دې کې کولای شي دستندردونو پراختيا تعقيب کړي. په

(c) ketabton.com: The Digital Library

هرحال دايزو دنده چې وکولای شي دټولو غړو ترمنځ دستندرد دراټولوني او خپريدا په اړه نظريوالی رامنځ ته کړي. .رايه اچونه :::دايزو نړيوال ستندرد په توګه ديوه ستر منل کيدلو ته لازمه ده دايزو دغړو ددوه ثلثو رايې چې په راټولولو کې ګډون درلود مثبتې وي مشروط په دې چې دټولو ورکړل شويو رايو څخه يې يو له څلورمې رايو لږ منفي وي . ټول نړيوال ستندردونه بايد لږ ترلږه درې کاله وروسته له خپريدا تجديد نظر شی له هر۵کالو وروسته داخلي غړو په مرسته تجديد نظر شي داکتوبر۱۶نيټه دستندرد نړيواله ورځ ده او هرکال لمانځل کيږي.دافغانستان دملي سټندرد نښه (ANSA) انسا ده. دستندر محتويات عبارت له :دسټندرد اندازه او۲عنوان سټندرډ عنوان يا پوښ۳-دستندرد متن . دافغانستان دستندرد قانون په ۱۳۹۱ کال کې جوړشو.

د اقتصادي پرمختيا تيوري

اقتصادي ترقي دخلکو دژوند دښه والي په مانا ده چې يواوسط حد ورته ټاکل کيږي.پروفيسر ماير او پروفيسر باالدوين اقتصادي پرمختيا تعريف داسې کوي.اقتصادي پرمختيا يوه پروسه يا پړاوو دی چې دهغې په ترڅ کې دټولنې حقيقي عايد په يوه اوږده موده کې زياتوالی مومي . دملي عايد او نفوسو ترمنځ اړيکه په فرمول کې ښودنه په لاندې ډول د.(y)y=y/p سړي سر عايد(y)ملي عايد(p)نفوس دی. دپرمختيا دمطالعې ارزښت :داقتصادي ودي او پرمختيا دپراخه اقتصادي ډګرونو سره سيده اړيکې لري او خپلې زيرمې شتمنې خپلواکې ملي تقويت او پرتم وساتلای شي. ۴-نرکسي : هغه هيواد پرمختيايې بولي چې دطبيعي زيرمو او نفوس په انډول لږ اندازه پانګيز-اجناس او ابزار ولري.۵دشلمې پيړی له نيمايې راهيسې دهغې ترپای پورې دنړۍ هيوادونه په کومو برخو ويشل شوي وو. جواب :دشلمې پيړي له نيمايي راهيسې بيا ترپای پورې په اکثروسياسي اقتصادي بحثونو کې هيوادونه په لاندې درې برخو ويشل شوي وو۱- صنعتي چې اقتصاد يي دازاد بازار په بنسټ وو. سوسيالستي هيوادونه چې مرکزي پلان جوړونه پکې معموله وه او ددريمې نړۍ چې په دريمې نړۍ کې همدا وروسته پاتې هيوادونه راځي.کوزنتر داقتصادي پرمختيا په هکله وايي اقتصادي پرمختيا په اوږده موده کې ديوه هيواداو ټولنې بيلابيلو توليداتو دظرفيت اوچتيدل دي کوزنتر دتوليد په تنوع او ظرفيت تاکيد کوي اقتصادي وده دملي عايد دزياتوالي اواقتصادي ترقي دسړي سر ګټې سره سراو کارلري. اقتصاد پوهان وايې : اقتصادي پرمختيا ديوې ټولنې داقتصادي ،ټولنيزو، دوګړوو درفاهي وضعيت، اقتصادي دوام لرونکي ودې ښه کيدل دي چې ددغې ټولنې داقتصادي ټولنيزو سياسي علمي اوفرهنګي بنسټونو دمثبت بدلون له امله پيښيږي.ده يو هيواد په ټول ملي اقتصاد کې دلوی اقتصاد په کچه په يوټاکلي کال کې دتيرکال دمقدار په پرتله دتوليد زياتوالی اقتصادي وده ، اقتصادي پرمختيا

(c) ketabton.com: The Digital Library

دفزیکي ،بشـــري او تولنیزو ظرفیتونو په پام کې ســـاتلو ســـره یوځای دتولیدي ظرفیتونو له زیاتوالي ســـره تړلي وده پرمختیا بلل کیږي. همدارنګه : افغانســـتان دنړۍ په پرمختیا هیوادو کې شـمیرل کیږي. دوه ګونی اقتصــاد عبارت له هغه اقتصــاد څخه ده چې یویې بلکل طبیعي اقتصــاد ســره مشــابه (عنعنوي) اوبل بازار اقتصــاد په کې مروج وي یا شــتون ولري. ددوی عنعنوي اقتصاد ډیرمړژواندې بڼه لري دي ته subsistence economicهم وایې .دنفوسو فشـار سـتونزه زیاتره دپرمختیایي هیوادو سـتونزه ده چې په راتلونکي دوی ته داسـتونزې راولاړه ولی شي: اقتصـادي ، اجتماعي ، صـحي،محیطي ،فرهنګي، او ان سیاسـي ستونزې رامنځ ته کولای شـــي.معمولا پرمختیایي هیوادونه خپل مواد بهر ته صـــادروي ددې پرځای مصــــــرفي نورې (اجنـاس) او لومړني توکي لـه بهره پوره کوي. پـه پرمختللو هیوادو کې هروګړي ته دورځې ۳۵۰۰-۳۰۰۰واحده کالوري میسره خو زمونږه په هیواد کې په مشکله سره ۱۷۰۰کالوري میسره کیږي پرمختللو هیوادو کې هروګړي ته دورځې ۳۰ګرامه پروتین مهیـا کیږي حـال داچې زمونږ هیواد اوس هم ځینو مرفـه کورنیو تـه ایلـه ۱۵ګرامـه پروتین ورســـیدلای شـــي.دملګروملتونو دارقامو له مخې به دزیږونونو مجموعي اندول(۱۷اعشـــاریه ۶)ده دماشومانو دتغذیې سلنه (۱۳)دپنځه کلنۍ عمر څخه دټیټ عمر مړینې سلنه (۱۷اعشاریه ۲۵) ښودل شوی دعمر منځنی حد(۴۷-۴۲) دنفوسو کلنۍ وده (۱۷اعشاریه۲)فیصده او ځینې وخت له دې پورته ښـودل شـوی دی. دافغانسـتان طبیعي سـرچینې عبارت له :افغانسـتان په جنوب او جنوب لویدیزو ولایتونو کې دکرولو لپاره پراخې ځمکې لري چې داوبه خورسیستم په جوړولو سـره د۹۰میلیونو ټنو غنم تولیدولای شـي. او همدارنګه دکانونو او نورې زیرمې هم شـــــته او همدارنګه ځنګلونه هم لري، ترڅنګ یې دخاموموادو او کاني توکو په غیرې قانوني او غیرې فني ډول ویسـتل کیږي او همدارنګه ځنګلونه او څرځایونه په مناسـبه توګه نه کارول کیږي. چې ګڼ شـــمیر ځنګلونه دبربنډیدو په حال کې دي چې په راتلونکي کې دژورې ویجاړتیا(erosion)امکان شـته ، او داسـې نورې ډیری بدې بیلګې په دې برخه کې له نورو پرمختیایي هیوادو زمونږ حالت ډیر بدتردی په بل عبارت دیوېځانګړي دورې په لړکي دهرمتغیر کمي بدلو ن ته وده وایې. دهاروډ ډومر دودي موډل: دغه موډل په پانګو او سـپما او دسـپما په اندازه باندې تاکید کوي او داقتصــادي ودي ملي تولید په زیاتیدو پورې تړلی بولي i=dk

$$=\frac{\Delta k}{dy}\Delta k = k = k\Delta y\frac{k}{x}$$

1.3=3

2.3=6

(c) ketabton.com: The Digital Library

2.5=6

یوبشـــپړ ټولنیز پلان لاندېني پړاوونـه لري۱-دپلان طرحـه او تهیې پړاوو۲-دپلان دتطبیق پړاو۳-دتیر پلان دارزوني او دراتلونکې پلان لپـاره مقدمـاتي چمتوالی.دپلان دتطبیق لپـاره لاندېني عناصر ضروري دي.۱-دبودجې ارزښت۲-دادري مناسباتو سیستم۳-دروزل شوي فني پرســـونلو شـــته والی ۴-دپلان ســـره ســـمه او اغیزمنه رهبري۵-بیلابیلو څانګو کې هماهنګي.په پلان جوړونه کې ســـیمیز توازن اهمیت لري په پلان جوړونه کې باید دیوې ستراتیژۍ اودورنما هدف په توګه دهیواد دبیلابیلو سیمومتوازن پرمختګ په نظر کې ونیول شي. دپلان جوړونې نړیوال تجارب:لکه چې وویل شول پلان جوړونه داقتصادي علومو یوه نسبتا نوې څانګه ده نن ورځ داسې هیڅ یو هیواد نشته چې په هغه کې پلان په یوه نه په یوه بڼه رواج نه وي. دپلان جوړونې دتیوري موضـــوعات:۱-دپلان ټولنیزه او اقتصـــادي برخه، دټولنې داړتیاو دپوره کولو لپاره دمجدد تولید او ملي عاید دلوړولو د تدابیرو عملي والی یا دتطبیق امکانات څرګندوي۲-دپلان اســـلوب پیژندنه برخه دپلان تخنیکي او تشـــکیلاتي چاروترتیب او په ټولو ټولنیزو او اقتصـــادي برخو کې دپلان اجرا څیړي. ددغو ټولو برخو ترمنځ ریالیکتیکي (سـره پییلې)اړیکې شـته . اقتصـاد علم په مجموع کې هغه ټولنیز علم دی چې دټولنې پراخو غوښتنو ته محدودې سرچینې بیلوي.داقتصادي پلان جوړونې میتودولوژي :دپلان جوړونې میتودولوژي ددولـت داقتصـــــادي پلانونو دطرح دلارو چـارو عمومي پرنسیپونو دمجموعې څخه عبارت ده. افغانستان کې تراوسه لاندېني پلانونه تطبیق شوي :په هیواد کې لومړنی اقتصـــادي اجتماعي پلان په ۱۳۳۵ کال طرح او په تطبیق یې پیل وشـــو. ډیره غوره نتایج یې درلودل. دویم ۵کاله پلان په ۱۳۴۰ کال پیل شـــو چې دترانســـپورتي ســتونزو له امله پیشـبیني شـوی ارقام پوره نه شـو خو بیا هم بریالی ګڼل کیده. دریم پلان : په۱۳۵۲ بدلون پیښ شو او په ۱۳۵۴ د۷کلن اقتصـادي پراخ پلان په تطبیق شـروع وکړه او ډیرې ښې پایلې یې لرلې.عامه مرستې په دوو برخوویشل شوی odaیعنې رسما پرمختیایي کومکونه : هغه مرســـتې دي چې رســـما راته راځي په ملي بودجه کې لیکل کیږي۲-اعلی بشـري کمکونه : دي چې دسـره میاشـت یونیسـیف او نورومو سـسـاتو له خوا ورکول کیږي. یانې اقتصـاد: هغه اقتصـادي نظام دی چې هلته اړتیاوو دپوره کولو لپاره داجناسـو او خدماتو تولید دټولنې اکثریت غړو داړتیاوو پوره کولو په خاطر او اقتصــــاد ی او ټولنیزو اهدافو ته درســـیدو لپـاره دپلان جوړونې اداري لـه خوا پـه پـام کې نیول کیږي. ځوانـان : دهیواد دپرمختګ لپاره کولای شی لکه ځوانان باید نورو هیوادونوته لاړنه شي اودلته په خپل هیواد کې خپلو وطنوالو تـه خدمت وکړي او ځـان پـه معیـاري بڼـه برابر کړي ترینګونـه واخلي اودروزنې بیلابیل مرکزونه ولټوي ترڅو هیواد مو پرمختیا وکړي . دبیوزلۍ شیطاني دایره : دفقر کرښـه هغه ده چې دژوند سـطحه داسـاسـي اړتیاو له پوره کیدو څخه راټیټه وي یا هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

اندازه عاید چې په کورنۍ بې لري او له هغه څخه ډېر لږ راکم شي نودغه کورنۍ په بیوزلو کې شمیرل کیږي. دیوې کورنۍ حداقل ژوندې پاتې کیدو په اندزه . په پرمختیاېې هیوادو کې دپانګې عرضـــه ځکه کمه ده چې دلته پس انداز وجود نه لري. دلیویس داقتصـــادي پرمختیا درې شرایط ښودلې چې ډېر ضروري دي.۱-دپانګې اچول۲-دپوهې دسطحې لوړول۳-دپلان جوړونې څخه کاراخیستل. دپرمختیا لپاره ضـروري شـرایط دادي :۱-اقتصـادي ۲-غیري اقتصـادي شـرایط. دپرمختیا غیرې اقتصـادي شـرایط په څلور ډوله دي :۱-ټولنیز کلتوري: دغه شرایط پس انداز ته دوګړو علاقه او میلان ټاکي۲ ښوونه اوروزنه-پروفیسر ګالبریټ په دې هکله ویلې دي ننې وخت کې دپرمختیا لپاره دښوونې او روزنې بل هیڅ ضروري شرط نشـــته دی۳-باکیفایته حکومت: باکفایته وګړنیز احســـاس لرونکی ، باوجدانه ، او صـــادق حکومت کولای شــي قانوني نظم برقراره، ښــه لوایح تطبیق، ښــې پروژې پیل،ښــه هیوادني پلانونه طرحه، او په نهایت کې داقتصادي پرمختیا زمینه برابره کړي،او خپل خلک ټولنیزی رفاه ته ورســـوي او وګړو ته دژوند دلوړي کچې (رفاه) امکانات برابر کړي. ۴-نفوس: که چیرې دپانګې دزیاتوالي ضـریب دنفوس دزیاتوالي په اندول لږ وي اقتصـادي پرمختیا نشـي راتلای . ښکیلاک دوروسته پاتې هیوادو سره څه وکړل او لابه څه کوي.دوي ته بې صنعتي کیدو اجازه نه ده ورکړې او یایې هم ډیره انرژي وخت او پاملرنه دازادۍ دګټلولپاره تیر شـوی نوځکه اقتصـادي ودې ته نه دې وزګار شـوي اسـتعمار ددغو هیوادونو خلکو ته یوه ناوړه احساس پریښې چې دوی دترقي په لور نه هڅیږي او ځان ورته دروحې پلوه وروسته پاتې او ناتوان ښـکاري. نیمګړی بازار هغه بازار ته ویل چې ؟؟؟؟له لږ مولد سـکتور څخه لوړ مولد سکتور ته دتولیدي عواملو دلیږدولو خنډونه باید له منځه ولاړشي کورني تولید کې انحصــارکه موجود وي له منځه ولاړ شــي مارکیټ ته دهرمتشـبث داخلیدل او پانګه اچونه وهڅول شـي ترڅو بازارپه بشپړ ډول ښه ونیسي.دپانګې ټولول یوله بل سره درې پړاوونه لري.الف: پس انداز او زیرمو زیاتول ب: مالي او کریدیتي میکانیزم ج: دپانګې اچونې څخه عملي ګټه اخیستنه. دپرمختیايي اقتصـاد عوامل او داقتصـادي ودې لپاره شرایط او دوروسته پاتیوالي لاملونه :۱-دډیرومنابعو څخه لږ اسـتفاده۲-دپانګې کمښـت۳-تکنالوژۍ کمزورتیا۴-زیربناوي چارې۵-دښکیلاک تاثیرات۶-موسسو وروسته پاتې والی . غیر اقتصادي وروسته پاتې والې لاملونه: ۱-ناپوهي۲-بې اتفاقي۳-بې قانوني۴-خرافات. افغانســتا ن کې دوروســته پاتې والې نښــې چې ښـکاري هغه کومې دي نظر دادی چې په افغانسـتان کې دوروسـته پاتې والې ټولې نښــې ښــکاري.متوازنه وده : په هیواد کې دپرمختیا هغه ډول حالت دی چې دملي اقتصـاد ټولې برخې او سـکتورونه یوبل سره برابر په برابره توګه وده کوي. فزیوکراتان په اقتصاد کې دعلمي او عملي مکتب لومړني بنسټ ایښودونکي ګڼل کیږي. مخکې ځینې منفرد موضـوعات وه لکه بهرنۍ سـوداګري دپیسـو دجریان ربح او نور خو فزیوکراتانو دلومړي ځل لپاره داقتصــاد دکلي جریان جامع تحلیل وړاندې کړ.کرنه دلاندې شــپږو عواملو له امله

(c) ketabton.com: The Digital Library

دملي اقتصـــاد په وده اثر کوي۱-دنفوســو زياتوالی ســره ســم دهغوی غذايي اړتياوې پوره کول۲-دصنعتي محصولاتو ورځ په ورځ زياتيدونکي تقاضا ډيرومهمو اقتصادي سکتورونو دپراختيا اړتيا رامنځ تـه کوي۳-دکرنيزو محصـــولاتو زيـاتوالی ددې امکان برابروي چې بهرنې اسعار جذب او په دې ډول دراتولې شوی پانګې په ذريعه ماشين الات وارداو هيواد دترقی باعث شي۴-دکليوالي وګړو دعايد دسطحې لوړول چې بيا دحکومت له خوا راټوليږي دمالياتو په بڼه ۵-دبيکارۍ دټولو ډولونو کمښـت او دکاردزميني برابرول۶-په مجموعي توګه دستندردونو لوړول. Johnston and mellow or melonله نظره دکرنيزوتوکو زياتوالی: دعامه لومړنيو اړتيا دلګښــتونو کمښــت دکرنيزو امتعو دبيو راټيټيدل او له کروندګرو له بيلابيلو لارو دمالياتو ترلاسه کول په برکې لري نوددې لپاره چې زياته پانګه ترلاسه شي. په متوازنه ولې انتقاد شــوی ؟ځکه Hirschman په خپل اثر کې متوازنه وده داقتصـــادي پرمختيا تيوري په توګه نه مني داځکه چې دوروسته پاتې اقتصاد په فرضيه ولاړه نظريه ده په يو پرمختيايي اقتصـــاد کې تل دتوليد عوامل نالنډوله موجود وي نو ځکه دمتوازن رشـــد دپاليســی تطبيق په کې ګران ښــکاري. په متوازنه وده کې اقتصـــادي ســکتورونه يو په بل اغيزې لری .:پرمختيايي هيوادونه دځو ســکتوري اقتصــاد دودي يا دورې يا دځو ســکتوري انکشــاف په شــرايطو کې ډيرې زياتې پانګې ته اړتيا ليدل کيږي يا لري يعنې دی وايي که مونږ اقتصــاد ته متوازنه وده ورکو نو اړيو چې ټولو برخو کې پانګه واچو او داډول پانګه اچونه ډيره پانګه غواړي حال دا چې په پرمختيايي اقتصاد پانګې دکمښت سره مخامخ وي. نوځکه دداډول اقتصــاد شــرايط غواړي چې غوره شــويو ډګرونو پاملرنه وشــي له بلې خوا پرمختيايي اقتصــاد دفني پرســونلونو او کدرونو صــنعتي ماهرينو له کمښــت ســره اوپه تيره دمنجمنټ او تشبث په ساحه کې دمجرب ستاف دنشتوالې سره مخامخ وي نو نشـي کولای ســکتورونه په متوازنه توګه پرمخ بوزي. که عايد او نفوس يو شــان وي دي ته ثابت حالت وايې يعنې دي ته ولاړ حالت وايي يعنې اقتصــاد پوهان وايي داهم ناسـم حالت وي يعنې عايد بايد دنفوس نه زيات وي، داسم حالت دی. دپرمختياوي هيوادونو ځانګړتياوي۱-دهيواد د ټول مساحت په مقايسه کم نفوس۲-دپانګې کمښـت . داقتصــاد نامتو څيړونکي R.Rodanپه خپل مشـــهور اثرکې دکرنې او صـــنعت کلکې اړيکې يې تشـــريح کړي. داځکه دا دواړه مولد ســکتورونه دي دهغو په پرمختيا سره کانونه جوړښـتونه سـوداګري او نور ټول ســکتورونه تحرک او پرمختيا مومي. دکرنې سکتور په بنسټ دصنايعو وده وښودله رودان هغه لومړنی اقتصـــاد پوه وه چې پرته له دي چې دمتوازنې ودې اصــطلاح يې وکاروله دمتناســب رشــد تيوري يې په ۱۹۴۳ کال کې کشـــف کړه. دافغانســـتان لپاره متوازنه وده ښــــه ده ځکه په پرمختيـايي هيوادو کې غيرې متوازنـه وده حـالات نورهم خرابوي. دهيرشـــمين لـه نظره : دپرمختيايي هيوادو ستونزه دمنابعو کمښت نه دی بلکې دمنابعو څخه دګټې اخيستنې دظرفيت نشتوالی دی دغه خبره په خپل استدلال او نظر توضيح کړي. داقتصـادي پرمختيا موخې ۱-

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ناخالص ملي تولید کې زیاتوالی۲-دښــــارونو انکشــــاف او پراختیا نفوس/عاید=۳pci- دټـولـنـیـزې رفـاه اواســــوده ګـې شــــکـل لـري۴-دکـار او روزګـار رامـنـځ تـه کول..Type equation here.پرمختیایي تیوري پو هه او علم عقل اوپرمختیایې پالیســـي تطبیق او اجراکول دي . هغه څه چې مونږ ته نظرونه او پیشـنهادونه راکوي او هغه څه چې مونږ ته لارې چارې جوړوي هغه پالیســـي ده . دپرمختیا مهم پړاوونه ۱-ابتدایي او عنعنوي ټولنه۲-تولیدي ټولنه۳-ټوپ وهل۴-پوخوالی۵-وخت .پرمختیا یو شـمیر پلانونو ته اړتیا لري پلان یو شمیر تدابیر نیول داینده لپاره پلان دپرمختیا لپاره اړین دی. بلاعوضـه مرستې هغه پیســـې دي چې دیو هیوادوګړو یا ســـازمانونو لخوا نورو هیوادو وګړو یا ســـازمانونو ته دمرســـتې ترعنوان لاندې راشـــي . ســـړي ســـرملې ناخالص تولید. دیو هیواد ټول هغه ملي ناخالص تولید چې ددغه هیواد په نفوس تقسیم شـي حاصـل یي هغه عاید دی چې ددغه هیواد هروګړي ته رسـیږي. اقتصـادي پرمختیا دژوند دمعیارونو وار په وار او چټیدل اودخلکو په هوســـایني ښـــه کیدل پرمختیا بلل کیږي. دوه ګونی اقتصـــاد : دپرمختیایي او وروســـته پاتې هیوادو دښـــارونو او کلیو ترمنځ دژوند دکچې او اقتصـــاد وضـــعیت ډیر تولید ته ویل کیږي. مطلق فقر: هغه حالت او وضعیت دي چې یو وګړی ته دده حد اقل لومړنی اړتیاوې چمتو نه وي. ملي عاید په یو هیواد کې یاملي اقتصاد کې دټولو وګړو دعوایدو مجموعه ده او کله چې داعوایددهیوادونو په نفوسـو تقسـیم شـي سـړي سـرګټه ورته وایي آیم فکتورونه: هغه نامتو فکتورونه دي چې په اقتصـــاد کې يې ځانګړی ارزښـــت موندلی۱-ماشـــین۲هدف۳دمدیریت طریقه۴-وسیله median۵-سړيmen. نړیوال ددغو نفوسو څخه جوړشوی دی . دنړیوال پرمختیا اتحادیه، دبیارغاونې او پراختیا بانک میګا او نړیواله مالي موسسه . دبیوزلۍ عوامل هم اقتصـادي او غیرې اقتصـادي دي او دپرمختیا میکانیزمونه دادي ۱-سړي سر ګټه لوړه کړو۲-دپانګې دتولیدو مرحلې ته ورســـیږو او ۳-میکانیزم دادی چې پانګه باید په مولده تولیدونکې سـرمایه بدله شـي او په تولیدي برخو کې په کارولویږي. په عمومي توګه بهرنۍ مرستې دوروسته پاتې او اړو هیوادونو لپاره لاندې ګټې لري ۱-دفقر په کمښت کې مثبت رول۲-داقتصـــــادي زیربنـاوي پروژو فعـال کیدل ۳-دجګړي وچکالی یابل ناڅاپي عامل دتاثیراتو مخنیوی۴-کلیوال انکشـاف۵-داسـتخدام دفرصـتونو ایجاد۶-دودې دداخلي منابعو په کاراچول. پرمختیایي هیوادو ته دبهرنیو مرســـتو منفي اړخونه ۱-عیاشـــي اودلتې روحیې خپریدل۲-دبیعدالتۍ زیاتیدل۳-په خپل ځان دبسـیاوالي روحیې ضـعیف کیدل۴-دتوراوجرمي اقتصـــاد پراختیا۵-دمرســتو اخیســتونکو هیوادونو ملي غرور ته زیان رسـیدل۶-دمرســته اخیسـتونکو له خوا په پټه یو شـمیر(نه ښـکاره کیدونکو) شـرایطو تحمیل ته غاړه ایښـودل. مونږ دیو شـــمیر نامتوپوهانو نظریات ددوی ژوند لیک او اثار هم معرفي کوو. پروفیســـور لویس: میردال روسـتو، الفرد مارشـال، نیو کلاسـیکانو، جوزف شـومپتر جان تنبرګن جیمز بوکان او هارووډ دومر نظریات او مودولونه مو بیان کړل. پروفیســـور ایم ـــایل- جهنګان

(c) ketabton.com: The Digital Library

دپرمختیا لپاره لاندې عوامل ډیر ضـــروري بللیي ۱-طبیعي ســـرچینې۲-دپانګې تجمع۳-اورګانیزیشـن۴-تکنالوژیکي ترقي۵-دتولید برخو او دکارویش۶-په اقتصـادي جوړښـت کې بدلون. ځانګړتیاوي عمومي دپرمختیا۱-دهیواد ټول مساحت په نسبت دنفوسو کموالی دپانګې کمښـت۲دنورو تولیدي عواملو په نسـبت دپانګې کموالی ۴-دصـنعت کمه ونډه ۵-دیو هیواد دازدۍ عمر پرتله ۶-دسـړي سـر عاید دزیاتوالی امکانات.په اقتصـاد کې یوه تیوري کوم ځلور شـرایط چې لري هغه دادې :۱-فرضـیات۲-دیوې تیوري دارایې لپاره متغیرات ۳-ادعا۴-اساس ، قاعده ، قانون. دشومپتر دتیوري اصلي ټکې دادي یانې نوموړي داقتصادي پرمختیا عوامل هم دغه بولي:دغه تیوري داقتصـادي ودي محدودونکی عامل دمتشـبث قلت ښـکاره کوي، برخلاف دمتشبث موجودیت داقتصـادي پرمختیا عامل بولې. روستو والټ په ۱۹۱۶ م کال کې نړۍ ته سـترګې غړولې په ۱۹۳۶ م کال کې خپل لیسـانس دییل پوهنتون څخه او فوق لسانس يي په ۱۹۳۸ م کال کې له کمبریج پوهنتون څخه او دکتورایې ۱۹۳۹ م کال کې دییل پوهنتون څخه ترلاســه کړه او په ۱۹۵۲ م کال کې ددغه پوهنتون داقتصـاد دتاریخ په تدریس پیل وکړپه ۱۹۶۶ کال کې دملي امنیت په چارو کې دامریکا دمتحده ایالاتو دهغه مهال دولسـمشـر جان کینډي ځانګړی مشـاور غوره شـو. دکارل مارکس او روسـتو دپرمختیا تیوري یوله بل سـره توپیرلري چې: یوشـمیر اقتصـاد پوهان دروسـتو نظریات دمارکس دنظر سره ورته بولې ،خو کټ مټ یا ددهغه نقل یي نه بولې داځکه مارکس دټولنې ټول نهادونه په پنځو مرحلو کې ښـودلې خووروسـتو یواځې داقتصـادي ودي پړاودپرمختیا پړاوونو باندې تمرکز کړی دی.زیربناوي : داقتصادي ودې لپاره هغه بنسټیز جوړښتونه دي چې دتولید اودخدماتو دپرمخ بیولو لپاره اسـانتیا رامنځ ته کوي. ارتور لویس دهغه نامتو اقتصـاد پوهانو په لړکې دی چې داقتصـادي پرمختیا په هکله یې نظریات ورکړي وه . په ۱۹۱۵ کال په سـن لوسیا کې زیږیدلی دی نوموړی یوتورپوستی او دنوبل دجایزي ګټونکې دی او دوه ګوني اقتصـاد نظریه هم ده ورکړه یعنې توضـیح کړله . هغه معیارونه او علایم چې دپرمختیا په پایله کې راڅرګندیږي. ۱-دکرنې په سـکتور کې دیو تن زراعتي کارګر دتولید داندازې لوړاوی۲-دسړي سر دبریښنا دلوړوالي دلګښت۳-ددبروسکرو یا کومې بلې منبع انرژیکي منبع لګښت۴-دګړو دعمر اوږدوالی۵-دسړي سر حیواني پروټین لګښت۶-په ښوونځیو کې دماشومانو دشمولیت سلیقه۷-داوسیدو په یوه کوټه کې دوګړو سطحې شمیر۸-دهروزروتنو لپاره دورځپاڼو شمیر۹-ددوکتورانو شمیر ۱۰-دښارونو پراختیا۱۱-داجتماعي تحرک درجه۱۲-دلیک او لوسـت لوړښـت۱۳-دعصـري ژوند دبیلګو سـره اشـنایي۱۴-دمطبوعاتو دازادۍ درجه۱۵-دبهرنۍ سوداګرۍ دجوړښت ښـه والی۱۶-دبشـري کار ځواک ورځ په ورځ ښـه والی۱۷-دمادي او پولي موسسـاتو اغیزمنتوب۱۸-په صـنعت کرنه کانونو ودانیزو او نورو بنسـټیزو برخو کې دتکنالوژۍ عصـري والی۱۹-دسـړي سـر ګټې وده۲۰-سیاسي استقرار اودوضعي ثبات۲۱-د اداري کفایت درجه۲۲-دګوندونو ازادي ۲۳-دتفریحي

(c) ketabton.com: The Digital Library

کلتوري اواموزشي مرکزونو شمیر او دې برخو کې اسانتیاوې اوداسې نور. بهرنۍ مرستې : په اقتصـــاد کې یو بحث اوددولتي عوایدو یا ددولت دمالي وســـایلو منبع او عامل دی. دوروسته پاتې هیوادونو په مالي منابعو کې یوېې بهرنۍ مرستې او پورونه دي .البته پورونه وروسته بیا په بیلابیلو قسطونو سره ادا کیږي او کله هم ډیور ورکوونکو له خوا په بشپړ ډول بښـل شـوي هم دي. پرمختیایي هیوادونه ځکه پورونو او مرسـتو ته اړ دي چې دناوړه ناڅاپي پیښو څخه متاثره شوي او دجګړو له امله یي اقتصاد ځپل شوی او یادطبیعي ناڅاپي پیښـو له امله زیانمن شـوی وي.دنړیوال بانک له موخو څخه یوه یې داده چې په هغو هیوادو په اړینو سـاحاتو کې دپانګوالی لپاره شـرایط مسـاعد کړي او هڅه وکړي چې اقتصـادی وده چټکه او د دڅوندانه کچه لوړه شــي او دا هیوادونه په ځان بسیا کړي په ښـو مشـورو سـره اساسي بنسټونه په پښو ودوروي او دپرمختګ اداري جوړې کړي .مرستې ورکول مرستو ورکوونکو هیوادو (پرمختللو هیوادونو) په سیاسي ستراتیژۍ کې داخله خبره ده۲-دوی ځکه هم خوارو ملکونو سره مرسته کوي چې هغوی له رواني پلوه ځان ته متمایل اولیواله وساتې ۳-خپلو تولیداتو ته دخرڅلاو مارکیټ پراخ کړي۴-نړیوالي اقتصـــادي اړیکې هم ددې ډول مرســتو غوښــتنه کوي اوورســره موافقه خبره ده ۵-دبشــري عواملو اوانســاني انګیزو او دپرمختللو او وروســـته پاتې هیوادونو ترمنځ ډیرزیات توپیر او واټن راکموي. ځینې انتقاد کوونکي دنړیوال دپورونو په هکله مخالف نظر لري او په دې اند دي چې دنړیوال بانک موخه څنګه چې دلومړي سره یا دپیل په وخت کې وه، هغسې ترسره نه شوه، یعنې بیوزلي لاهم شته دغریبو او بې وزلو دڅوندانه په کچه کې دلوړاوي راوستل نه دي ترسترګو شوي خو داچې دنړیوال بانک خپلې زیاتې پیسې اوس په بنسټیزو بدلونونو ولګوي نو غریبو ته یې مخامخ ګټه لږ یا هیڅ نه رســـیږي.افغانســـتان باید له پورونو څخه په لاندې ځایونو کې کار واخلي : دابايد دانکشافي بودجې په ترڅ کې په عام المنفعه چارو اوملي انکشافي پروژو کې ولګول شي.پولي سیاست : ټول هغه تدابیر چې دهغو په واسطه مرکزي بانک دمالي او پولي وسیلوپه کاراچولو سره دپرمختیایي هدفونو دترلاسـه کولو په لورګام اوچتوي. په پرمختیایي هیوادو ځکه پولي پالیسي نه شي تطبیق کیدای چې: دپولي موسساتو عدم انکشاف۲-دصنایعو او بازارونو عدم انکشاف۳-لنډ مهاله او ژر سرته رسیدونکو پروژو ته لومړیتوب ورکول۳-په حکومتونو داطمینان نه موجودیت۴-داقتصـادي وضـعیت او حکومتي پلانونو وضـاحت۶-دکارګرې اتحادیې ضـعف. په لنډ ډول باید وویل شــي چې دپرمختیایي هیوادونو پانګه اچونه یعنې :دملي (لوی) اقتصـــاد له نظره: په معلوم وخت کې دثروت او حاصــــل زیاتوالی ده یادپـانګې داســـي پـه کـاراچول دي چې پـه ملي ذخـایرو کې دزیـاتوالي ســـبب وګرځي . دتصـدی(کوچنې اقتصــاد)له نظره : په مادي ، غیرمادي او مالي شــتمنیو باندې چې دهغوی څخه په مستقیم ډول یا غیرمستقیم ډول دتصدی په تولیدي فعالیت کې استفاده وشـي دپانګې اچونې په نامه یادیږي. په پرمختیایي هیوادو کې دپولي ســـیاســـتونو محدودیتونه دادي:لکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځنګه مو چې ولیدل په وروسته پاتې هیوادو کې غیر تنظیم شوي او یاغیرې متشکله مالي موسسې په پراخه کچه خوري دي اکثره تجارتي بانکونه په دي هیوادونو کې دخارجي بانکونو شعبات دي ، له دي پلوه دځو میلیته تصدیګانو په شان دهغوی زیاته پاملرنه خپلې مورنۍ تصدۍ ته چې په خارج کې ده نظر دوروسته پاتې هیوداونو اقتصاد ته ده . بهرنۍ پانګه اچونه : هرهغه پانګه اچونه چې دخصوصي شرکتونو یا افرادو لخوا دخپل هیواد څخه دباندې ترسره شي ، خو ددولت دهدفونو په چوکاټ کې وي بهرنۍ پانګه اچونه بلل کیږي. دڅوملیتي کمپنیو مثبت رول:۱-دمنابعو خلا له منځه وړل۲-څوملیتي کمپنۍ دښې ګټې نوي منابع رامنځ ته کوي۳-دپرمختللي تکنالوژۍ استعمال۴-دپرمختیایي هیوادونو دمنابعو ښه استعمال۵-ددولت د عاید زیاتوالی۶-له داخلي استعدادونو ښه استفاده۷-نړیوال کیدل۸-دنړیوالي سولې منبع. دڅوملیتي کمپنیو منفي رول:۱-انحصار۲-خاص هیوادونه او خاصې ځانګې په نظر کې نیسي ۳-نامناسبه تکنالوژي۴-دپانګې بهر ته تګ ۵-په کورني اقتصاد باندې ناوړه اغیزې۶-سیاسي مداخلات ۷-ټولنیزې اغیزې۸-دنړیوال کنترول کموالی.کورنۍ پانګه اچونه : داهغه پانګه اچونه چې پانګه وال یې دیو هیواد په دننه کې په کاراچوي اوبیلابیل ډولونه لري.چې مخکې مو تري یادونه وکړه، .بهرنۍ پانګه اچونه: هره هغه پانګه اچونه چې دخصوصي شرکتونو یاافرادو لخوا دخپل هیواد څخه دباندې ترسره شي .خو ددولت دهدفونو په چوکاټ کې وي. بهرنۍ پانګه اچونه بلل کیږي.بهرنۍ پانګه اچونه په عمومي ډول په دوه برخو ویشل کیږي.خصوصي بهرنۍ پانګه اچونه ۲-رسمي یا عمومي بهرنۍ پانګه اچونه ده .خصوصي بهرنۍ پانګه اچونه هرډول فزیکي یا مالي شتمني چې دافرادو یا خصوصي شرکتونو په واسطه یو بل ملک ته انتقال شي، دخصوصي بهرنۍ پانګې اچونې په نو م یادیږي .خصوصي بهرنۍ پانګه اچونه په دوه برخو ویشل کیږی.۱-مستقیمه ۲-غیر مستقیمه .مستقیمه بهرنۍ پانګه اچونه : له هغې پانګې اچونې څخه عبارت ده، چې بهرنۍ پانګه اچونکې په مستقیم ډول په کوربه هیواد کې پانګه اچوونه وکړی ، په مستقیمه بهرنۍ پانګه اچونه کې پانګه اچونکې داقتصادي واحد اداره او کنترول مستقیما دخپل فزیکي حضور او مالي مسولیت په منلو سره په واک کې لري.غیرې مستقیمه پانګه اچونه : له غیرې مستقیمې بهرنۍ پانګې اچونې څخه مطلب دمالي داریي ګانو اخستل دي، لکه اسهام چې په واردونکې هیواد کې پیسې نشرکیږي. ۲:رسمي یا عمومي پانګه اچونه: عمومي یا رسمي بهرنۍ پانګه اچونه په دوه ډوله ترسره کیږي. ۱-ددو هیوادو یا ددهغوی دمرکزي بانکونو ترمنځ اوقرضې دقراردادیا بهرنۍ مرستې په شکل۲-چې دنړیوالو سازمانونو لکه نړیوال بانک ، دپیسو دنړیوال وجهي صندوق اونورو په واسطه داپیسې دهیوادونو ترمنځ انتقال پیداکړي.دبهرنۍ پانګه دکومو علتونو له مخې کیږي.په بهر کې دداخل په پرتله دزیاتي ګټې موجودیت۲-دمستقیمې بهرنۍ پانګې اچونې بل علت په بهر کې په خپله پانګه او مدیریت دمستقیم کنترول درلودل دي.۳-له ګمر کي تعرفو او نورو ګمرکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

او تجارتي موانعو څخه مخنيوی يا له صـــادراتي اعانو څخه اســـتفاده.۴-دFDIلپاره دتوليد دعواملو دقيمت کموالی هم يو دليل کيدای شـــي.۵-څرنګه چې اکثره پرمختيايی هيوادونه په دې ونه توانيدل چې دتکنالوژۍ په پرمختګ باندې عيار کړي.۵-لکه څرنګه چې په دې ورستيو کلونو کې ځيني هيوادونه لکه چين ، جاپان ، جنوبي کوريا ، پرمختګ ۶-په يوجنس کې ديو هيواد نســبي مزيت درلودل۷-ځيني کمپنۍ ديوخاص جنس په توليد کې دزياتې پوهې درلودونکي وي اونه غواړی چې دامعلومات نورو ته انتقال کړي.۸-شايد ځيني شرکتونه چې بهرنی پانګه اچونه کوي دا ارزو ولري چې دخامو موادو يوه منبع مستقيما کنترول کړي،.۹-شايد دپانګې اچونکې هدف ديو معين هيواد داوليګوپول بازار ته داخليدل وي او په دې ډول نه غواړي چې ممکنه ګټه له هغه شـرکت سـره چې نيمه انحصـاري شـکل لري تقسيم کړي .دغيرې مسـتقيمې بهرنۍ پانګې اچونې عمده علت دهيواد څخه دباندې دزياتې ګټې ترلاســه کول دي بنا داقتصـــادي مقاصـــدو په نظر کې نيولو ســـره دغيرې مســـتقيمې بهرنۍ پانګې اچونې عمده عامل زياته ګټه ده ، ديوهيواد اتباع په دې خاطر يوه بهرني هيواد کې دقرضې اوراق يا اســـهام اخلي چې دهغه ګټه دهيواد دداخل په نســـبت زياته وي ، څرنګه چې پانګه اچوونکي کوښـــښ کوي، چې دپانګې اچونې خطر حد اقل ته ورســـوي ، بنا دهغو کمپنيو اســـهام اخلي چې دهغو ګټه زياته او دضـــرر خطر يي کم وي.دبهرنۍ پانګې اچونې دجذب اغيزمن عوامل کوم دي. جواب په درې برخو ويشـــل کيږي۱-اقتصـــادي عوامل۲-حمايت اوتشـــويقي عوامل۳-بنيادي (امنيتي) عوامل. دپولي ســـياســـت عمده وســـايل عبارت له :۱-دبانکنوټونو دنشـــر امتياز۲-دحداقل ســـپما ســـياســـت۳-دازاد بازار ســـياســـت۴-دمجددتنزيل سياست۵-دطلا او اسعارو سياست۶-دکريډيټ سياست۷-دپولي او مالي موسساتو شخصي غوښـــتنه(خواهش).دبهرنيو پانګه اچونو مثبتې اغيزې۱-دســـپما خاليګاه پوره کول۲-دباندېنو اســـعارو دتبادلې دکمبود پوره کول۳-دتوليداتو دکمبود پوره کول۴-دتوليد دعواملو په توليدي ظرفيت کې زياتوالی۵-ټولنيزي ګټې ۶-دګټو دوباره اســـتعمال. دبهرنۍ پانګې اچونې منفي اغيزې۱-هوســـاينه او ســـهولت۲-دوړوســـرمايوي ســـکتورونو وده۳-دتادياتو دبيلانس دتوازن مشـــکل۴-ددولت دعوايدو کميدل۵-نامناســـبه تکنالوژي۶-منفي ټولنيز او اقتصـــادي چلند. دپرمختيايي هيوادو ســـره بهرنۍ مرستې تاثيرات لري :داداقتصـــادي ثبات او پرمختګ ســـره مرسته کولای شـي. پلان : هغه منسجمو تدابيرو مجموعه ده چې دهغو په پلي کولو سره په ټولنه کې دبيلابيلو سکتورونو هغه اهداف چې دټولنې داقتصادي ځانګړتيا او عيني قوانينو يا شرايطو په پام کې نيولو سره په نظرکې وي ترلاسه شي عبارت له پلان څخه ده. او پلا ن جوړونه دهغو تدابيرو مجموعه ده چې دچارو مســـولين يي په يو ټاکلي وخت کې يو يا څو هدفونو ته درسيدو لپاره په نظر کې لري. دوخت له پلوه پلانونه په درې ډوله دي۱-لنډمهاله ۲-منځ مهاله ۳-اوږد مهاله. دمرکزيت ددرجې او ادارې لـه پلوه ۱-کنترول کيدونکې او مرکزي پلانونه ۲-مختلط يا ګډ پلانونه۳-لارښـــود يا رهنما پلانونه: په رهنمايي پلانونو کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دتطبيق له پلوه مســوليت حكومت ته نه راجع كيږي او يوازې لارښــوونه كوي حكومت په مختلط پلان ؟عامه سكتور كې داومرو او هداياتو په واسطه دمركزې پلان مطابق وده مومي او خصـوصـي سـكتور دمطلوب هدف ته درسيدو په منظور رهنمايي او تشـويقي وسـايلو په واسـطه لارښـوونه ورته كيږي زمونږ په هيواد كې تطبيق شـويو پلانونه اكثرا همدا بڼه لري ۳-دددې پلان هدف داده چې ټولنه دترقۍ عالي درجو او دهوسـاينې لوړ حد ته ورسـيږي او هرنظام همدا هدف خوطريقې بيلې وي.

پانګه اچونه

دتصـــدۍ اقتصــاد له نظره دپولي پانګې تهيه كول دتوليدي فعاليت په منظور دتمويل په نامه اودپولي پانګي تبادله په داســي مادي، غيرمادي او مالي شــتمنيو باندې چې دهغوی څخه په مستقيم او غيرمستقيم ډول سره دتصدۍ په توليدي فعاليت كې استفاده وشي دپانګې اچونې په نامه ياديږي.۲-ديوي تصـــدۍ بيلانس له دوو برخو څخه جوړ دی چې يوې برخې ته يي پسـيف او بلې برخې ته يي اكټيف دبيلانس پسـيف اړخ ښـكاره كي چې دتصـدۍ پولي پانګه دكومو منابعو څخه تهيه شــوي ده او دبيلانس اكټيف اړخ څرګندونه چې دتهيه شــوي پولي پانګې څخه څومره په مادي او غيرمادي او مالي شـتمنيو باندې بدلې شـوي او څومره داريي او نقده داريي په څير دتوليدي فعاليت داجرا لپاره چمتو دي۳-خپلنۍ پانګه : يعني دتصـــدۍ مالک شـخصـي پانګه او پردۍ پانګه يعني هغه پانګه چې دنورو څخه يعني بانک او نورو اشــخاصــو څخه دقرض په ډول تمويل شــوي وي۴-دتمويل او پانګې له نظره چې دپانګې دتهيې منابع ښـكاره كوي دتمويل دساحې په نامه ، دبيلانس دكيڼ اړخ هغه برخه په هغه كې پولي پانګه په شـتمنيو بدله شـوي دپانګې اچونې دساحې په نامه او دبيلانس دكيڼ اړخ پاتې برخه چې دتصـــدۍ پانګه اونقده داريي ښــكاره كوي دتادياتو دســاحې په نامه ياديږي. ۵-دشـتمنيو؟؟ دخصــوصــياتو له پلوه پانګه اچونه په درې برخو ويشــل كيږي. ۱-مادي پانګه اچونه۲-غيرمادي پانګه اچونه۳-مالي پانګه اچونه.۶-كه دتصـدۍ پولي پانګه دمادي شـتمنيو ـلكه تعمير،تجهيزات، مواد، ترانسپورتي وسـايل، اوداسـې نوردرانيولو له پاره په كاراچول شــوي وي دمادې پانګه اچونه په نامه او دتصــدۍ پولي پانګه دغيري مادي شــيانو لكه حق الاختراع ، علمي،تحقيق، تعليم وتربيه ،اشـتهارات، او اجتماعي خدماتو دلاسـته راوړلو لپاره په كاروړل شــوي وي دغيرمادي پانګه اچونې په نامه ياديږي.همدارنګه دپولي پانګې تبادله په مالي شتمنيو باندې لكه : دقرضــي ســندونه ، دسـهم سـندونه،....اوداسـې نور دمالي پانګې اچونې په نامه ياديږي.

پولي پانګه چې ديوې استهلاک شوي دستګاه دتعويض او بيا فعالولو لپاره په كاروړل كيږي دتعويضـــي يا تجديدي پانګه اچونې په نوم ياديږي. ۹-پانګه اچونه ۱-بنســټيزه ۲-توســعوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پانګه اچونه۳-تجديدي پانګه اچونه په دوه برخو ويشل شوي دتعويضي پانګه اچونه توسعوي

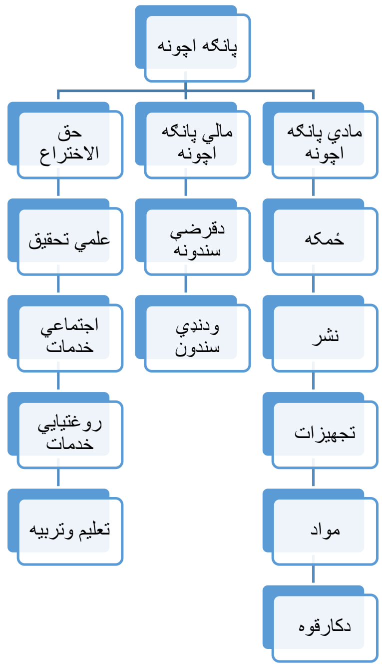

تاثيرات ۲-دتعويضي پانګه اچوني کم مصرفي تاثيرات۱۰-پانګه اچونه نظر دپانګې اچونې حقوقي موقف ته په دوو برخو ويشـل شـوى۱-دولتي پانګه۲-خصـوصـي ياشـخصـي پانګه اچونـه. ۱۰-کـه پولي پـانګـه ددولتي ارګـان لخوا دتوليدي فعـاليت داجرا لپـاره پـه مـادي ، غيرمادي، ياماالي شتمنيو بدله شوي وى ددولتي پانګې اچونې په نامه ياديږي. او برعکس که پولي پانګه دخصـوصـي سـکتور ياانفرادي اشـخاصـو لخوا دتوليد ى فعاليت داجرا لپاره په شتمنيو بدله شوي وي دشخصي پانګه اچونې په نامه ياديږي.۱۱- پانګه اچونه

۱-توليدي پانګه اچونه۲-شـخصـي پانګه اچونه : پانګې اچونې دسـنجش عنعنوي ميتودونه۱- دپانګې اچونې دسنجش عنعنوي ميتودونه ۲-د پانګه اچونې دسنجش نوي ميتودونه دپانګې اچونې دعنعنوي ميتودونو په واسـطـه دپانګې اچونې اقتصـادي ګټورتيا سـنجش او دمختلفو امکاناتو اقتصـادي ګټورتيا يودبله سـره مقايسـه کيږي. په دې ميتودونو کې دپانګې اچونې رابطه دتمويل او توليد په نظرکې نيول شـوى نه دى.پانګې اچونې په نوي ميتودونو کې نه يوازې دپانګې رابطه دتمويل او توليد دسـاحو سـره په نظر کې نيول شـوي دي. دپانګې دسـنجش عنعنوي ميتودونه په عمومي ډول سـره په دوو ګروپونو ويشـل کيږي. ۱-دپانګې اچونې دسـنجش سـاکن ميتودونه۲-دپانګې اچونې دسـنجش متحرکه (ډيناميک) ميتودونه ۱- دپانګې اچونې دسنجش سـاکنه ميتودونو دعملي تجربو په واسـطه په تصـدييو کې انکشـاف کړي او له دې پلوه په تصـديو کې په اسـانۍ سـره دتطبيق وړ دي. دپانګې اچونې دسـنجش ساکنه ميتودونو په چوکاټ کې لاندېني ميتودونه ديادونې وړدي۱-دمصرف دمقايسي ميتود۲- دګټې دمقايسي ميتود۳-ګټورتيا اودپانګې دبيا اعادې ميتود۴-دپانګې دبيرته راګرځيدو دوخت

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمقايسې میتود. دمصرف دمقايسې میتود په دې میتود کې معمولا دوه یا څو پروژې ،دوه یا څو تولیدي ماشینونه او یا تولیدي مستعمل او تولیدي نوي ماشینونه دیوي اقتصادي دورې دمجموعي مصرف اوفي واحد مصرف له پلوه یو دبله سره مقایسه کیږي.دپانګې اچونې هغه پروژېاو هغه تولیدی ماشینونه چې مساوي تولیدي ظرفیت ولري دمجموعي مصرف له پلوه او هغه پروژې یا تولیدي ماشینونه چې متفاوته تولیدي ظرفیت ولري دفي واحد مصرف له پلوه یودبله سره مقایسه کیږي.دګټې دمقايسې میتود : په دې میتود کې دوه یا څو پروژې دکلنۍ متوسطې ګټې له پلوه یو دبله سره مقایسه او په هغه پانګه اچونه ګټوره بلل کیږی. چې دټولو څخه لوړه کلنۍ متوسطه متوقعه ګټه ولري.دپانګې دبیرته راګرځیدلو دوخت دمقايسې میتود دپانګې دبیرته راګرځیدلو دوخت څخه مطلب هغه وخت دی چې په هغې کې ټوله په کاراچول شوی پانګه دشتمنیو دفرسايش او کلنۍ متوسطې کلنۍګټې له لارې تصدې بیرته راګرځوي.

منجمنټ(مدیریت)

منجمنټ : دهغې پروسې څخه عبارت دی دکومې په وسیله چې بشري ټولنې او تخنیکي منابع په اعظمي او مؤثره ډول په کاراچول کیږي کوم چې دنن ورځ دغوښتنو او ضرورتونو لپاره جواب ویونکي شي . یا په بل عبارت منجمنټ دداسې محیط طرح کولو اوساتنې څخه عبارت دی په کوم چې انفرادي وګړي په ګروپي شکل په مشترک ډول کارکوي ترڅو ټاکلي اهداف په اغیزناکه توګه ترلاسه کړای شي . یا منجمنټ دیوې ادارې دمنابعو داستعمالولو دپروسې څخه عبارت ده کوم چې دپلان جوړونې ،تنظیمونې رهنمایي او دکنترول په وسیله په اغیزناکه او مؤثره توګه د ادارې ټاکلې موخې ترلاسه شي. منابع عبارت دي له خلک ماشین الات، اومه مواد، معلومات مهارتونه ، مالي سرمایه .منجمنټ : دهغه مهارت او پوهې څخه عبارت دی دکومې په وسیله چې دنوروانسانانو څخه په لازم ډول سره کاراخیستل کیږي. دمنیجر دندې : منیجر دهغه کس څخه عبارت دی کوم چې دنورو په وسیله دکاردترسره کولو مهارت ولري. ۱-هغه کیدای شي خپله شخصي قدرت ولري او یا ونلري۲-هغه په رسمي ډول دقدرت لرونکی وي حق لري چې امر وکړي۳-منیجر ټاکل کیږي او له ټاکلو وروسته په موسسه کې خپل موقف ترلاسه کوي. هنري فایل دمنیجر دندې څلور وبللې په اتلسمې پیړۍ کې کله چې هغه په فرانسه کې دیوکان مشر وه.۱-پلان جوړونه۲-تنظیمونه۳-رهنمایي ۴-کنترولونه. دمنجمنټ خصوصیات: ۱-منجمنټ یوه پروسه ده۲-منجمنټ باهدفه دی۳-منجمنټ انساني فعالیتونه په برکې نیسي۴-منجمنټ یو جامع او یونلیزه پروسه ده۵-منجمنټ یوه نړیواله پدیده یا مفهوم دی۴-منجمنټ په هرډول ادارو کې دتطبیق وړ ده ۷-منجمنټ په هره سطحه منیجرانو تطبیق ده۸-منجمنټ کارونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرته رسوي۹-منجمنټ هم ارت یعني هنرده او هم ساینس ده. دمنجمنټ او اداري توپیر په څه کې دی:منجمنټ هغه میتود طرز او طریقه ده چې په ذریعه یې مادي وسایل او بشري زیرمې په اغیزمن ډول استعمال او دلږ وخت او لږ زیار په ویستلو ټاکلې موخې ترلاسه کیږي.مګر اداره هغه ځای او محل چې یوشمیر کارکوونکي (وګړي) په کې دوضع شویو مقرراتو په رڼا کې دمادي او نورو زیرمو څخه په استفاده دندې سرته رسوي ترڅو ټاکلې اهداف ترلاسه کړي.(زما په نظر داتعریف د ځای په لحاظ د اداري تعریف اوداهم درست ده). مولدیت: په یوخاص وخت کې کې دکیفیت په نظرکې نیولو سره دحاصل او عامل ترمنځ نسبت څخه عبارت دی.په دې معنا چې دتولیدقابلیت= $\frac{\text{عامل}}{\text{حاصل}}$.

Efficiencyیا باکفایتي(مثمریت): کارونه په ښه طریقه ترسره کول یا ترټولو ډیر حاصل دخورا لږ عامل څخه ترلاسه شي اداري اندازه اخلي چې څومره په ښه توګه دغه منابع استعمالیږي ترڅو هدف ته ورسیږي. موثریتEffectivenessیا اثرناکي: ښه کارونه ترسره شي. یا په بل عبارت کړنې په داسې شکل ترسره کول ترڅو دیوې اداري ټاکلي اهداف ترلاسه شي.دمنجمنټ اهمیت:۱-منجمنټ انساني ، نیرو ته وړتیا ورکوي ترڅو دموسسې موخې په لازم ډول ترلاسه کړي او ددوې کوښښونه رهنماي کوي ترڅو دموسسې دموخو څخه لاس ته راوړنې ریښتیني کړي.۲-منجمنټ یواځېنې لار ه ده چې په هغې کې منابع په لوړه پیمانه په کاراچول کیږي۳-منجمنټ دغوره پلان ، غوره تشکیل او مؤثر کنترول په لرلو سره دموسسې لګښتونه راټیټوي اوددې قابلیت وربښي ترڅو نورو سره رقابت وکړي۴-منجمنټ دموسسې دکارونو دمؤثر او ښه ډول په مخ بیولو کې ضمانت ورکوي۵-منجمنټ موسسې ته دنویو ایډیاګانو فکرونو او یوې ښې اینده په اړوند دسوچ کولو قدرت وربښي ۶-منجمنټ موسسه دوخت دتغییراتو سره اشناکوي اودوي ته قابلیت وربښي ترڅو چیلینجونو دوخت ضرورتونو ته ځواب ووایي.دمنجمنټ مقاصد:دزیات تولید ترلاسه کول، دمصارفو کموالی او لوړمؤثریت۲-دکار لپاره دروزل شوی او غوره انساني قوي وړاندې کول۳-دکاردمیتودونو موادو او سامان الاتو ستندرد او معیاري کول۴-دانساني کار دهرې برخې لپاره دعلم او پوهې رامنځ ته کول۵-دیوبل سره کومک کول او دهمکارۍ کولو دروحیې رامنځ ته کول۶-دکارویش او دهغوی دمسولیتونو تامینول. ۱۴نظرونه او دهنري فایل

دمنجمنټ بنسټونه:

-۱ division of work-۲authority and responsibility-۳discipline-۴unity of command-۵unity of direction-۶subordination of individual to general

(c) ketabton.com: The Digital Library

interest-٧remuneration-٨centralization-٩scalar chain-١٠order-١١ equity-١٢stability-١٣initiative-١۴esprit de corps .

سازماني محيط: كي سازمان يااداره فعاليت ترسره كوى دهغه چاپيريال تاثيرات د ادارې په كړنو باندې ډير زيات دي په چاپيريال كې ډيرزيات عوامل دي كوم چې د ادارې په كړنو باندې مستقيم ياغير مستقيم تاثير اچوي. سازماني محيط: هغه قوتونه دي چې كوم يې دسرحداتو نه خارج وي كوم چې كولاى شي متاثره يې كړي. تهديدات : هغه مسايل دي كوم چې كولاى شي يوسازمان متضرر كړي . چاپيريال په دوه برخو ويشل شوى١-عمومي چاپيريال ٢-عملياتي چاپيريال يا خصوصي چاپيريال.عمومي چاپيريال ديوې ادارې لپاره روښانه او عام چاپيريال په كوم كې چې يواداره خپلې كړنې ترسره كوي. دعمومي چاپيريال دعواملو په لاندې ډول يادونه كوو. اقتصادي برخه ٢-تكنالوژي شرايط(برخې)٣-قانوني شرايط۴-ټولنيز شرايط۵-سياسي شرايط. عملياتي يا خصوصي چاپيريال دلاندې برخو درلودونكى دى١-عرضه كوونكي : عرضه كوونكي هغه څوک دي كوم چې ادارو ته خام مواد برابروي او تهيه كوي٢-مشتريان : هغه څوک دي چې دچا لپاره چې اجناس او خدمات توليديږي يامشتريان هغه څوک دي چې كوم اجناس او خدمات اخلي خوښوي او يا مستردوي. رقابت: په عملياتي چاپيريال كې يو مهم علت رقابت دى اودرقابت كوونكو اثر دكاروبار لپاره دكاميابۍ راز ده.يوه اداره بايد په ماركيټ كې رقابت كوونكي . دهغوى اصول، دهغوى دتوليد كيفيت او نور عوامل په دقيقه توګه مطالعه كړي.۴كاركګر ديوې ادارې مؤثريت دهغې دكاركونكو په نوعه او كيفيت پورې اړه لري. خصوصا دپرسونل په عرضه پورې اړه لري كوم چې دچاپيريال څخه ترلاسه كوي . داخلي محيط: ددې لپاره چې يو مناسب پلان طرحه او تطبيق كړو نو يوازې دبهرني محيط مطالعه او پيژندنه حالات نشي روښانه كولاى بلكې ددې ترڅنګ د ادارې دداخلي محيط مطالعه هم هم دومره ضروري ده څومره چې دبهرني محيط دداخلي محيط اساسي عوامل چې بايد مطالعه شي هغه عبارت دي له د ادارې دمنابعو ، منجمنټ ، پانګه اونورو ټولو ساحو دقوت او ضعف نقطو .په دې مانا چې اداره په كوم نقطه كې قوت لري او په كومه ساحه كې ضعف. دمنجمنټ درجې . په يوه موسسه كې دمشرتابه دموقفونو غوره تشكيل دى دمنجمنټ سطحې دمنيجرانو دصلاحيت او قدرت حالت اندازه بيانوي. دمنجمنټ لپاره ټاكلې اندازه وجود نلري. په هرصورت مختلف برخې په لاندې دريو كټګوريو ويشل شوى دي. دلوړې سطحې مديريت٢-منځنۍ سطحې مديريت ٣-ټيټې سطحې مديريت.

ديوې كمپنۍ يا كاروبار دلوړې سطحې مديريت عبارت له ١-اجرايه مشر٢-عمومي ريس٣-دمشرتابه هيت. دلوړې سطحې مديريت دموسسې دصلاحيتونو هغه لوړه سطحه ده چې په هغې كې دموسسې دټولو برخو دپرمخ بيولو لپاره پلان او پاليسي جوړيږي. دلوړې سطحې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مدیر یا مدیریت وظایف: ۱-دموســـسـي اویاکاروبار دټولو اهدافو ټاکنه۲-دموســـسـې تشــکیل جوړول۳-دټاکلو اهدافو دلاسته راوړنې لپاره پلان اوپالیسي جوړول۴-دموسسې دداخلي او بیروني چاپېریال ترمنځ داړیکو ایجادول او هم دموسسې نماینده ګي کول ۵-دموسسې اړوند انساني ،ماشیني او مادي اوپولي ، منابعو یوځای کول۶-دموسسې ټولو څانګو ته دلیډرشیپ برابرول دي ۷-بلاخره دموســـسـې دټولو برخو او څانګو په مؤثرډول دکنټرول څخه عبارت دی. دمنځنی سـطحې منجمنټ ددیپارټمنټونو معاونین دڅانګو منیجران ساحوي منیجران او نور په برکې نیســي . دمنجمنټ داســطحه دپالیســیو او پلانونو دعملي کولو دنده پرمخ وړي کوم چې دلوړپوړې مدیریت لخوا تصـــویب شـــوي وي . دمنځنی ســـطحې دمدیریت عمده وظایف: ۱-دلوړي سـطحې مدیرانو دتصـویب شـویو پالیسـو او پلانونو په عمل کې پیاده کول۲-دمناسبو کارکوونکو او څارونکو کسانو ټاکل ۳-دوظایفو او مسولیتونو ټاکل اوسپارل ترڅو پلان په خپل وخت او لازم ډول عملي شي ۴-دموسسې کارکوونکي تشویقول ، ترڅو دکارونو په ترسره کولو کې لوړمؤثریت رامنځ ته شی۵-دموسسې په جوړښت او تنظیم کې دبقا لپاره اړونده دنده اړونده دیپارټمنټ ته سپارل ۶-څارونکو یا سوپروایزرانو ته دهغوی دکنټرول لاندې وظایفو په اړوند لازم معلومات او پوهه مهیا کول۷-دموسسې دټولو څانګو ترمنځ دهماهنګی رامنځ ته کول ترڅو دموســـسـې دټولو څانګو دېرمختګ تضـمین به یقیني شـي ۸-دلوړي سطحې مدیریت ته دکارونو دنتایجو دراپور تهیه او لیږل۹دموســـسـې دروانو پروژو په اړوند دمعلوماتوجمع کول او دراپور لیږل.۱۰-بلاخره دپلانونو او پالیســیو دغوره تطبیق لپاره(T.L.M)ته دغوره پیشنهادونو وړاندې کول. دمنځنی سطحې مدیریت عبارت دي له دلویو څانګو مشـــران یا Departmental headsاو دوړوڅانګو مشـــران branch managers.دټیټې ســـطحې مدیریت دعمل او دڅارنې مدیریت هغه مدیریت دی کوم چې دیوې موسسې دمدیریت په لاندې برخه کې وجود لري. دمدیریت لمړنې څارونکي او دکمپنۍ دتولیداتو دخرڅون افیســـران او همداراز منشـــیان او نورپه خپل ترکیب کې نیســـي. دټیټې ســـطحې دمدیریت وظیفې په لاندې ډول دي ۱-دلاس لاندې کارکوونکو ته حکم او لازمې لاربښــــوونې کول او همدا راز دهغوی د کارونو څارنه او کنترول ۲-دلاس لاندې برخې ته دفعالیتونو پلانول طبقه بندي کول او کارکوونکو ته ددندو مشــخص کول ۳-دکاردپروســې په نظر کې نیولو ســــره دکارکوونکو رهنمایی کول۴-ددندو په اړوند دکارکوونکو روزنه ۵-دلاس لاندې کارکوونکو دستونزو حلول۶-دلاس لاندې کارکوونکو ترمنځ دنظم راوستل او په دوی کې دکارغوره اجراکولو توانمندي پیداکول ۷-دلاس لاندې کارکوونکو ترمنځ دګروپ په شــکل دکارکولو لپاره دلوړ میلان رامنځ ته کول۸-په کارکې دانســـاني اړیکو (همکارۍ) مینه، عدل، وروګلوی،خوشاله فضا، رامنځ ته کول. دټیټې سطحې مدیریت : دکارګرو مشر ۲-څـارونکي ۱-supervisors-۲foremenدیوې غټې اداري غوره تنظیم لپـاره دمختلفو ډولونو مهارتونو ضــرورت پیښــیږي۱-مفکوروي مهارت دادهغې توانایی څخه عبارت دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکوم په وسیله چې دمختلفو فعالیتونو یوځای کول او هماهنګ کول ترسره کیږي۲-انساني مهارت: څرنګه چې منیجر ته په کارده چې دنورو خلکو په وسیله کارونه سرته رسوي همداراز ضروري ده چې انساني مهارات یا هغه مهارتونه چې انتخاب ، تشویق، او کارکوونکو لارښوونې او کارونو سپارل په برکې نیسي ولري.تخنیکي مهارات څرنګه چې یو منیجر ته انساني او مفکوروي مهارتونه ضروري اولازمې په همدې ډول که منیجر غواړي منابع په مؤثر ډول وکاروي لازمې ده چې دمنابعو ، اجناسو ، تکنیکونو ، او پروسیجرونو،سره بلد او دهغوی څخه لوړه استفاده وکړي مهارتونه په مختلفو درجو کې فرق کوي .ځکه C.Sیا مفکوروي مهارتونه باید دلوړې سطحې مدیران ولري او منځنۍ سطحې مدیران باید مفکوروي مهارتونه او انساني مهارتونه ولري او ټیټ پوړې مدیران باید په پوره ډول تخنیکي مهارتونه ولري ځکه دوی دعمل په ساحه کې کارکوي دوی په ټوله معنا تخنیکي مهارتونو ته ضرورت لري مدیرانو ته دانساني مهارتونو لرل یوه لازمي خبره ده ځکه دوی دانسانانو او دهغوی څخه دکاراخیستلو سره سراو کارلري چې داعمل دمدیریت په دریو سطحو کې صورت نیسي . رولونه : دخوی اخلاقو او مدیریتي صفاتو دمجموعي څخه عبارت دي چې په منظم ډول دکارونو په ترسره کولو کې ور څخه استفاده کیږی داداخلاقو مختلف اړخونو سره سراوکارلري Henry Mintzbergد ادارې او مدیریت عالم دمنیجر رولونه په دریو برخو ویشلي ۱-دخلکو اوافرادو ترمنځ رول۲-معلوماتي رول۳-تصمیم نیولو رول. دخلکو او افرادو ترمنځ رولونه کوم چې دیومنیجر په وظیفي پورې تړلي دي او نه بیلیدونکې دي ترسره کويa-دیو سمبولیک مشر په حیث: دلته یو منیجر دخپل ادارې لپاره دیو سمبول په توګه دقانوني صلاحیت لرونکی او دځینو نورو مشخصو مراسمو وظیفي لکه داسنادو امضا کول دفتر ته دراتلونکو اشخاصو یا مراجعینو پذایرایې کول(منل) او نورb-دلیډر په حیث په دې ځای کې منیجر دلیډر په حیث ځینې نوررولونه لکه مزدورانو نیول دهغوي روزل او تشویقول په برکې نیسيc-درابطه ټینګوونکي په حیث: درابطه ټینګوونکې په حیث یو منیجر رول داسي بیانولی شو چې منیجر دخپلې ساحې یعنې موسسې څخه بیرون دډیرو خلکو سره په تماس کې کیږي کوم خلک چې دده دلاس لاندې خلکو یا دده دمشرانو پورې تعلق لري۲-معلوماتي رول: دمنیجردارولونه یو له ډیرو مهمورولونو څخه دي چې نوموړي ته دمالوماتو دسرچینې په توګه ورپیژنې A-څارونکی رول: دلته منیجر دټولو فعالیتونو څارونکي په توګه رول ترسره کويB-دمالوماتو خپرونکی: څرنګه چې منیجر دمعلوماتو سرچینه ده نو ټول معلومات چې نورورڅخه باید خبر شي هغوی ته پرخپل وخت ورسويC-دویاند په توګه: منیجردلته دټیم دویاند اوسرواک په توګه رول لري ترڅو دخپل ټیم نماینده ګي وکړي . ۳-دتصمیم نیونې رول: دادهغو میتودونو پورې تړلی ده چې منیجران یي دیوې ستراتیژۍ دطرحه کولو اودمنابعو دپه کاراچولو په منظور استعمالوي ترڅو خپلو اهدافو ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورســـيږي.A-دتشـــبث کوونکي (معامله کولو) رول دنوي پروژي او پروګرامونو په هکله تصـــميم نيســـي ترڅو هغه پيل کړي او پانګه اچونه په کې وکړيB-دمزاحمتونو دلرې کولو رول دناڅاپي واقعاتو او بحرانونو دليرې کولو اواداره کولو مسـوليت په غاړه لري C-منابعو ته اختصـــاص ورکولو رول: دادوظايفو او تقســيماتو ترمنځ منابع ته اختصـــاص ورکوي او لاندې طبقې منيجرانو ته بودجې تعينويD-دمذاکره کوونکي په توګه: کوښــــښ کوي ترڅو نورو منيجرانو ، اتحاديو ، مشــرانو، او ســـهم لرونکو ترمنځ دحل دلارو چارو دپيداکولو په رابطه مذاکره وکړي.دمنجمنټ دمطالعې لاملونه په لاندې ډول ۱-ودظيفي تخصص۲ صنعتي انقلاب په ۱۸ م پيړۍ کې رامنځ ته شو د۱۸ م پيړۍ څخه وروسته دمديريت رسمي مطالعه رامنځ ته شوه نو همدا وه چې دمنجمنټ تيوريګاني رامنځ ته شوي او لومړۍ رسمي مطالعه چې ترسره شوي هغه دکلاسيک په نوم ياده شوله په کوم چې دوه مهمې تيورياني مطالعه کړي چې يوه يې لومړي ، علمي مـديريـت۲-عمومي اداري تيوري پـه نوم يـاديږي . Fredrick Taylorڅلور قاعدې وړاندې کړي۱-هغه لاره مطالعه کړئ په کومه لاره چې دغه وظيفه اوس ترســـره کيږي اودکومو لپاره يې نوي معلومې کړئ يعنې ددواړو لارو په ځای دنووولارو څخه رامنځ ته کوي خپل مفصـــل وخت او حرکت معلومات ســـره شـــريک کړئ په مختلفو ميتودونو باندې ازمايښــــت وکړئ چې کوم يو ترټولو غوره دی.۲-په علمي توګـه دنوي ميتودونو تعين او کـارکرانو تـه تـدريس ورکولو ، ټريننـګ ورکول اودهغوی دسـويې لوړول۳-هغه کارکوونکي انتخاب کړئ دچا چې مهارتونه په دوهم قدم کې دځای په ځای شـو اصـولو سـره انډول کيږي. په دې معنا چې څوک په کوم کار پوهيږي هغه ته هغه کاروسپارل ترڅو وکولای شـي هغه په خپله خوښـه کار ترسـره کړي۴-يوه مناسـبه سـطحه داجراتو لپاره تاســـيس کړئ او دنورو لوړو اجراتو په خاطر تاديه کړئ. کارکوونکي بايد ددغه اوچتې کارکردګۍ outputاو محصول نه ګټه واخلي . همدارنګه منيجر او کارکوونکو ترمنځ دي کارويش رامنځ ته شـــي او منيجران دي هغه کارونه ترســـره کړي کوم چې دوی سره وړ او مناسب وي.

ګلبرتس the gilberts

فرانک او ليلين ګلبرتfrank and Lilian gilbertsخاوند او ښـځه وه دواړو دټيلر ميتودونه تصـــفيه کړه. دوخت او حرکت په مطالعاتو کې يې ډير زيات اصـــلاحات رامنځ ته کړل. او کوښـــښ يې وکړو ترڅو دلاس او وجود ترمنځ غير مؤثر حرکت دمنځه يوســـي . دوخت او حرکت مطـالعـات time and motion studies۱-هريو عمل ويش پـه اجزاوو بـانـدې۲-داجراکولو لپـاره يې دغوره لارو پيداکول۳-دزيـاتي اغيزنـاکۍ پـه خـاطر دهريوکـار دوبـاره تنظيمول ګلبرتس همـدارنګـه دســـتړيـا مشـــکلات لکـه ګرمي روښــــنـايي او همـدارنګـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکارکوونکونورمســـــایل هم مطالعه کړي وه. دویمه تیوري general administrative theoryیو بله ډله لیکوالانو چې هغوی منجمنټ ته دســازمان له نظره ګوري ،دې طریقې ته د اداري عمومي تیوري ویل کیږي. داتیوري داتشـریح کوي چې منیجر څه کوي؟ او یو ټاکل شــــوی منیجر څه په عمل کې تطبیق کوی. په دې ډله کې ددوعلماو نظریات مطالعه کیږي لومړی دهنري فایل او دویم ماکس ویبر

لومړی هنري فـایل : دهنري فـایل نظریـه مخکې پـه لومړي فصـــــل کې وړانـدې کړې او دمنجمنټ تعریف وو چې په هغې کې دمنیجر لپاره ۴دندې بنــــودلې وي چې عبارت دي له پلان جوړوني ، تنظیموني ، رهنمـایي ، او کنترول څخـه . فـایل پـه هغـه وخـت کې خپـل نظریات وړاندې کړل په کوم وخت کې چې ټیلر وړاندې کړي وه . ددوې دنظریاتو فرق په دې کې دی دټیلر نظریات یوائې دټیټې ســــطحي مدیرانو لپاره وو ولې دفایل نظریات دټولو ســــطحو مدیرانو لپاره دي. فایل په دې عقیده وه چې منجمنټ دتولید ، غیرتولیدي ، دولتي ، شخصي ،کاروباري یاغیرې کاروباري ټولو ادارو لپاره ضروري دی اود منجمنټ دپروسې دپرمخ بیولو لپاره یی ۱۴ اصول وړاندې کړل دکومو څخه چې مونږ مخکې یادونه وکړه .

دویم ماکس ویبرتیوريMax Weber theoryماکس ویبردجرمني هیواد ټولنپوهنې عالم وه .ده د ادارو مطـالعـه وکړه او ۱۹۰۰ پـه اوایلو کې یې لیکنـه وکړه اودیوې خیـالي اداري پـه اســـــاس یی دصـــــلاحیت اواړیکو په اســــاس یې یوه نظریه رامنځ ته کړه چې دبیروکراســـــۍ پهbureaucracyمفکورې په نوم یادیږي. بیروکراســـي د اداري داســـي یو رســـمي شــکل یی وړاندې کړلو په کوم چې دکارویش موجود وي، واضیح سلسله مراتب وجود ولري، مفصل

(c) ketabton.com: The Digital Library

قوانين او اصـــول ولري او په اداره کې بې طرفه اړيکې موجودوي ويبر ځني اصـــولو ته

پراختيا ورکړه چې په لاندې ډول ورڅخه يادونه کو .

واک يا Authority: عبارت دهغه قوې څخه ده کوم چې خلک دخپلو کارونو لپاره مســـول ساتي. مقامونه په يو شـرکت کې بايد په اجراتو باندې بنا وي نه په اجتماعي روابطو باندې . دمقام وظايف په واضــحه توګه مشــخص شــوي خلک بايد پوه شــي چې ددوی نه توقع څه ده؟Lines of authorityبايد واضحه توګه مشخص شوي وي کارکوونکي بايد پوه شي چې څوک دچالپاره کارکوي او دچاپه وړاندې مسوليت لري چې بايد راپور ورکړي او دچا څخه هدايت ترلاســه کوي. قواعدrules: ســتندرد عملياتي پروســيجرونه(sops)اونورمونه په دې خاطر باندې استعماليږي ترڅو داتشـخيص کړي چې يو شـرکت په څه شـکل عمليات ترسـره کوي. دکارويش: هرکارکوونکي بايد پوه شي چې زما کارڅه دی او کوم کاربايد ترسره کړم دهرکارلپاره بايد خپل کارکوونکی اوسـي . يعني دکارکوونکي دمسـلک او اسـتعداد په اسـاس وويشل شي. بې طرفي impersonality:داپه دې معنا چې په اداره کې روابط بايد دشخصي اصـولو په رڼآ کې نه وسـي اونه دکوم طرف په خاطر ، بلکې ټولې اړيکې د اداري داصـولو مطــابق وي. څوک چې ښـــه کــارکوي هغــه تــه ارزښـــت ورکول اوبرعکس. اداري اخلاق organization behavior: داپه هغه طرز العمل باندې تمرکز لري دکومې په وسيله چې يومنيجر ته بايد چې مشـخصـا داسـې اداره ورکړي چې دهغې په وسيله کارګران تشـويق کړي. Mary parker پوليټ: په خپله تيوري کې کارګرانو ته زيات (ارزښت)چانس ورکړی چې کارګرپه خپله دکاردښــه ترســره کيدو په خاطر نظريات ورکړي اوداســې اســاني لارې

(c) ketabton.com: The Digital Library

چارې رامنځ ته کړي او کارګران خپله خپل کارونه تحليل کړي. کارکوونکي په غوره توګه پوهيږي چې په څه شکل خپل وظايف اصلاح کړي . که چيرې کارکوونکي دخپلې وظيفېپه هکله پوهه لري نو بيادوى بايد خپل وظايف کنترول کړي.

دهاوتورن مطالعاتthe Hawthorne studies

د۱۹۲۴-۱۹۳۲ کلونو په دوران کې دکارکوونکو داغيزناکې مطالعه په (هاوتورن دغربي برقي کمپنۍ په کارونو کې Hawthorn works of the western electric co.دکارکوونکو دتوليد قوه productivity په مختلفو سطحو کې دواضحو څرګندونو په ترڅ کې اندازه کړای شوه.پلټونکو researchersبياموندل چې په اعتنايي سره يا light levelپورته تللی وو ياداچې ښکته راغلی وو مګر توليدي قوه يي پورته تللې وه. په واقعيت کې داڅرګنديږي چې کارکوونکي دهغه توجه او پاملرني نه کوم چې دوی دمطالعې ديوې برخې په حيث لاسته راوړي دي خوند واخسته او زياته توليدي قوه يي ترلاسه کړه.

د(z)تيوري-Z-theory

ويليم او چي William OuchiدUSAاو جاپان ترمنځ مختلف کلتوري فرقونه پلټلې وه دUSAکلچر په فرد باندې تاکيد کوي او مديران متوجه کوي ترڅو کارکوونکو ته دوی احساس ورکړي چې دXماډل تيوري تعقيب کړي

دجاپان کلتور داتوقع لري ترڅو لومړی کارکوونکي دسازمان سره متعهد کړي او ځکه نو دUSAدکارکوونکو په نسبت په بيل شکل سلوک کوي . دZتيوري هم دجاپان او هم USAدساختمانونو برخې سره يوځای کوي.مديران په طويل المدت شغل باندې فشار اچوي ګروپي کار او همدارنګه سازماني تمرکز باندې ددې تيوري اساسي هدف منجمنټ دی چې بايد عملي دول سره دموسسې په بيلو بيلو منابعو اوبرخو کې ترې کارواخيستل شي . منجمنټ بايد کاري ساحې بلکه توليد او مارکيټينګ له ځانه سره ولري اوداسې چې بايد په هغه کې دتوليد کوونکي او لګونکي ګټې خوندې وي. منجمنټ دزياتو حاصلاتو په ترلاسه کولو کې دانساني سلوک دهڅونې په چوکاټ کې توليد کوونکي او لګونکي سره نژدې کوي ترڅو په دې لاره کې ستر برياليتوبونه لاسته راشي.

دډوګل مې ګريګور دوه مختلفې تيوري:دxتيوري دا دامريکې اداري سيستم پورې تړاوو لري په xتيوري کې دانسان کرامت ته هيڅ اهميت نه دی ورکړل شوي اودی وايي چې کارګران لټ خلک دي او دابايد کنترول شي او له دوی څخه کارواخيستل شي. او تيوريyدادجاپان اداري سيستم پورې اړه لري په yتيوري کې دانسان کرامت ته زيات اهميت ورکړی شوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی ددوی وپه وینا کارګر په خپله خوښــــه پریږدی چې کارترســــره کړي یعنې هرکارګر دخپلې خوښې ساحې کې په کاروګمارل شي ترڅو کارونه په ښه شکل ترسره شی.دZتیوري دادواړه تیوریګانې ســره یوځای کړي او دا تیوري یې تري جوړه کړي ده. چې دZتیوري په نوم یادیږي. په دې تیوري کې هم انسان کرامت ته اهمیت ورکړی شوی او هم ددوی نظر په کې اخیستل کیږي چې په نتیجه کې پریکړه په شریکه صورت نیسي او کارونه په شه شکل ترســــره کیږي. تجربوي منجمنټ : تیوري په دې تیوري کې دایې وخیړل چې څنګه کولای شــو چې دکارداجرا وخت راکم کړو چې په نتیجه کې یې په في واحد مصــــارفو کې کموالی راشــي. دمنجمنټ سـلوکي تیوري داتیوري دمنجمنټ په سـلوک اسـتواره ده چې دهغه افرادو اداره کول دي او هغه کومه طریقه خپل پرســونل تشــویقوي . ســـاینتیفیک تیوري په تجربو ولاړه ده.پلان جوړونه : یوه پروسـه ده چې په نتیجه کې یې پلان جوړیږي . پلان هغه ذهني طرحه ده چې دکاغذ په مخ رسمیږي اودهغې له مخې اهدافو ته ځان رسول کیږي. نوټ پلان جوړونه یوه عملیه ده چې دکاغذ په مخ ډیزاین کیږي. Planningیوه عملیه ده چې دهغې په وسـیله دیوې ادارې اهداف تامینیږي اودهغې دلاسـته راوړلو لپاره وسـایل او امکانات چمتو کوي ترڅو ټاکلي اهداف په ښـه شـکل ترلاسـه شي. *پلان دپل حیثیت لري چې اوسنی حالت دراتلونکي حالت سره وصل کوي یا پلان هغه اسناد دي چې دکاغذ په شکل وي چې په هغې کې واضح ذکرشوي چې ټاکلي اهداف په ښه شکل ترلاسه کول*هدف دیوې ادارې غوښتل شـــوی ټارګیټ دهدف په نامه ده . دپلان قســــمونه*پلان اســـناد دي ۱-دپراختیا په اســــاس پلانونه:A-اساسي یا مهم پلانونه ستراتیژیک پلانونه: هغه پلانونه دي چې دټولې ادارې لپاره جوړشوي وي اوپه دې کې د ادارې اهداف معرفي شوي ويB-عملیاتي پلانونه: هغه پلانونه دي چې مختلف ډوله وي او په مختلف وخت کې تطبیق کیږي چې دیوې ادارې مشـــخصـــې ســـاحې لپاره ترتیب شــــوي وي او هلته په کاراچول کیږي۲-دوخت په اســــاس پلانونه:A-داوږدې مودې پلان هغه پلان دی چې د۳ څخه تر ۵ کلونو لپاره ترتیب کیږي.B-متوســــط پلان هغــه پلان دی چې دیوهــدف لپــاره ترتیبیږي چې دهغې موده دیو کــال څخــه تر۳ کلونوپورې ويCــــدلنډې مودې پلان : هغه پلان دی چې دیوکال څخه کم وخت لپاره ترتیب کیږي.۳-دمشــــخصــــوالي په اســــاس:direction plan-Aهغه پلانونه دي چې په هغې کې عمومي فعالیتونه ترلارښــووني لاندې نیول کیږيspecific plan-B: هغه پلان دی چې دیو خاص فعالیت یا هدف په خاطر ترتیبیږي۴-داســــتعمال دتکرار په اســــاس پلانونه:۱-یوځل داســــتعمال وړ پلان: هغه پلان دی چې دیو ځل لپاره ترتیبیږي او هدف ته درســــیدو څخه وروســــته بیا په کاراچول کیږي او ترمنځه ځي لکه په ننګرهار پوهنتون کې دســــرکونو جوړول . B-ثابت پلانونه: هغه پلانونه دي چې دیودوامداره فعالیت داجرا لپاره جوړیږي او په هغې کې دفعالیت په تغییر سره تغییر رامنځ ته کیږي. دپلان جوړونې مرحلې : ۱-داهدافو مشــخصــول یا تعیینول۲-دفعالیتونو یا کړنو مشــخص کول چې دهغې په وسـیله تاســو خپل

(c) ketabton.com: The Digital Library

اهداف لاسته راوړی۳-دفعالیتونو یا کړنو تحلیل کول ۴-دبهترینې طریقې یا لارې انتخاب۵-دتطبیق په خاطر دمنابعو تخصـــیص کول ۶-دهرفعالیت داجرا لپاره مهال ویش ترتیبول۷-مالي منابع .organizingترتیب کول : یوداسـې پروسـه ده دکوم په واسـطه چې دبسـت یا دتشـــکیل تعینول او پیژندل کیږي او همدارنګه ددې په واســـطه هماهنګي او دوظایفو صـلاحیت او مسولیت پیژندل کیږي او ترتیب کیږی دorganizeمعنا دنظریاتو ځای په ځای کول دي placement of ideaاو خلکو ته دصــحیح اوامرو ترتیب او داســې ترتیب کول چې په اســانی ســره هغه خلکو ته موجود کړي او هغوی چې کله وغواړي هغه ورته ورکړشـي لکه د اداري شـخص داوامرو صـلاحیت*یا د اداري تشـکیل یا سلسـه مراتب منظم تنظیم او ترتیب کول د organizingځخه عبارت دي د organizingپروسـه یا مرحلې : ۱-دکـارونو طبقـه بنـدي ۲-دمختلفو کـاري واحـدونو ســـاختمـان جوړول۳-دمختلفو فعـالیتونو مشـخصـول۴-دمختلفو واحدونو ترمنځ هماهنګي رامنځ ته کول اوتشـکیلونه یا positionځای په ځای کول او دهغوي ترمنځ ارتباطات جوړول لکه داسې

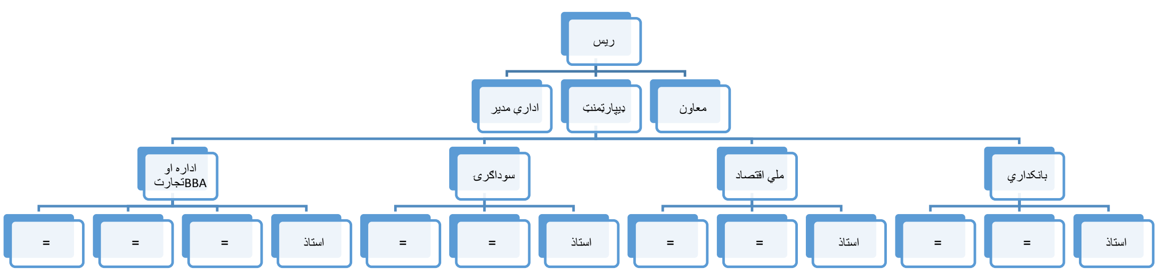

دتنظیمولو پروسـه : ۱-مخکې له دې چې د اداري سـاختار په نظر کې ونیسـي نو لمړی باید پلان باندې ریویو وشـي ۲-دفعالیتونو په نښـه کول ۳-دفعالیتونو تقسـیم بندي ۴-کارپه مختلفو دیپارتمنتونو باندې ویشـــل۵-اداري ســـاختار جوړولbasic۱-وظیفي ســـاختار۲-منطقي سـاختار۳-میتریک اورګانیزیشـنmetric org۴-مهم کاروباري سـاختار۱-وظیفي سـاختار : داساختار دوظیفي د تخصیص په اساس رامنځ ته شوی دی افقي ساختارشکل لري او له دې سـاختار ځخه دمؤثریت او اقتصـادیت په خاطر ورځخه اسـتفاده کیږي. ۲-منطقي یا تقسـیم

(c) ketabton.com: The Digital Library

شـوي سـاختار: له هغه سـاختار څخه عبارت دی چې په هغې اداري واحدونه کارونه تقسيم شوي خو ټول ديوچتر لاندې کارکوي.

اداره

داداري دندې او عناصر کوم دي واضح يي کړئ.۱-پلان جوړول: دهدف يا داهدافو ټاکل او هغو ته درسيدلو دلارې دپيشبيني څخه عبارت ده۲-استخدامي چارې: استخدام چارې چې ټول هغه پرواګرامونه او فعاليتونه چې دبښوونې اوروزنې سويي په بنسټ ولاړ وي.۳-سازماندهي :ديوې موسسې تشکيل دوظيفو دډول حدودو له مخې جوړيږي او په هغه کې صلاحيتونه اداري اړيکې او مسوليتونه مشخص وي.۴-داوامرو ورکول:چې دعامو تصاميمو نيول په کې شامل دي او په يوه موسسه کې دوظيفو دښه ترسره کولو په غرض دلاربښوونې او احکامو دورکولو لارې چارې دي ۵-هماهنګ کول ټول هغه فعاليتونه مسلې پکې ځانګړي کيږي چې دموسسې هدفونو ته درسيدو په غرض دوظيفو دتطبيق وړوي.۶-ريپورتينګ:په يوټاکلي وخت کې اړوندو مقاماتو ته د تشکيلاتې واحد دکار ريپورټ برابرول دي.۷-بودجه جوړول: چې دمالي بودجي او مسايلو تنظيم تخصيص او دطرحې موضوعګانې په کې شاملې دي.ديوې سالمې ادارې مشخصات په لاندې ډول دي.۱-په يوه سالمه اداره کې دمقرراتو، قوانينو ، لوايحو، اواصولو رعايت حتمي ده.۲-بايد د ادارې تشکيل دلازيمو اړتياوسره برابروي اود ادارې له اهدافو سره سم اجرات وکړي۳-دکارکوونکو په انتخاب،انتصاب، تبديلی اومعاشونه کې دتعادل، تخصص، ګټورتوب، اغيزمنتوب، انساني روابطو کلتوري سطحې سره سم چلند وشي اود ادارې مراتيبو سلسله مراعت شي ۴-اداره بايد دتقلب، استفاده جويی،رشوت بيروکراسی څخه پاکه وي۵-کاربايد اهل کار ته وسپارل شوی وي۵-په اداره کې بايد هماهنګي ، دکنترول ښه سيستم اودهبری له مقام څخه اطاعت موجود وي.ددوسيي جوړولو څخه هدف داده:۱-ټاکلي وخت کې شتوالی۲-دووسيي ناشخصي والی۳-دقيق والی او شفافيت۴-ددوسيي منطيقوالی ۵-کنترول۶-قانوني مصونيت. دغونډو ډولونه:۱رسمي۲-غيررسمي۳-رييسه هيت غونډه۴-عامه غونډه۵-خصوصي غونډه۶-عمومي کلنۍ غونډه.دمفاهمې عناصر:۱-ليږونکی ۲-پيغام۳-چينل۴-اخيستونکی۵-غبرګون۶-غالمغال.مفاهمې ته وړپيښ خنډونه: غالمغال۲-له خبرو څخه مختلف درک۳-په ځان بې باوري۳-عقيدوي سيستم۴-دمعلوماتواعتباري منبع (کيدای شي نه لرې)۵-ټولنيزه فيصله۶-دمفاهمې لپاره دمناسب وخت ټاکل۷دمعلوماتو ورکول لپاره دځای انتخاب. دسې اوو ګونې اصول:۱-دوينا او ليکنې بشپړوالی۲-لنډيز۳-دقت۴-محکموالی اومرتب والی۵-وضاحت۶-تواضع غوره کول۷-د وينا او ليکنې سموالی.سمپوزيم:ديوشميرپوهانو لخوا ديوي ټاکلې موضوع په هکله پرله پسې ډيرې لنډې لنډې خبرې دي، يعنې ډيرکسان دډيرو کسانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

په اړوند معلومات ورکوي مطالب له یوبل ســـره اړیکې لري . پلان تعریف او اهداف په لاندې ډول دي.پلان جوړول . دهدف یاداهدافو ټاکلو او هغي ته درســیدلو دلاري دپیشـــبیني څخه عبارت ده . دپلان جوړونې اهداف: ۱-دفعالیتونو تنظیم په وســـیله هدف ته درســـیدلو داحتمال لوړوالی ۲-دفعالیتونو دښــه تنظیم په واســطه په لګښــت، وخت ، انرژۍ او کارکې سپما راوستل۳-داهدافو او مقاصدو په لاسته راوړلو تمرکز او اصلي مقصد ته ډیر څیرکیدل اوله مســـیر یا لارې څخه دانحراف مخنیوی۴-دکنټرول دلارو چارو برابرول۵-دهماهنګۍ رامنځته کول۵-دپلان ترتطبیق وروســـته دراپور دچمتوکولو په خاطر دیو معیار موجودیت. دراپورډولونه۱-کلنی راپور ۲-دکمیټې راپور۳-دمجلس راپور۴-دپروژې راپور۵-میاشـــتنی ، ربعوار، اوشپږمیاشتنې راپور. ددفتر جوړونې عمومي عناصر :ددوسیو مجموعه، دمعلوماتو میز۲-لاربښــوونې او اشــاري۳-د دفتر نښــې ۴-کاري چوکاټ(دکارټاکلي وختونه،دصـلاحیت ورکړه، پرځای کول)۵-ددفتر لوازم (میز ، چوکۍ، کمپیوټر، اسـناد، اوالماری)۶-دواردي او صادري مدارکو او اسنادو ته منظم سیستم۷-دکارپړاوونه په یوه دفتر کې (دندې ،ددندو ټاکل ، دکارویش)۸-خپل ځان جوړونه۹-معیارونه(لستونه، مکتبونه، اسناد اومدارک، چک لستونه اوداســـې نور)دشـــخړو پـه اوارولو کې درې مهـارتونـه عبـارت لـه :۱-دمقـابـل لورې نظرموندل.الف:موضــوع په اړه پوښــتل ب:له یرغل او بې ځایه اشــارو څخه ډډه کول ت:په دقت ســره اوریدل۲خپل نظرپه روښــانه توګه بیان کړئ.الف : ډیرو کوچنیو خبرو پســې مه ګرځئ اوله تعرض څخه ډډه وکړئ ب: په دقت ســـره مقابل لورې ته درناوې ســـره غوږ ونیســئ ت: ډاډ ترلاســه کړئ چې مقابل لوري تاســې دخپلو پوښــتنو په ترڅ کې درک کړي یاســت.۳:دګډې لارې موندل:الف: دمقابل لورې دغوښــتنې لپاره دحل مناســب ټکي پیداکړئ ب: مقابل لورې ســـره په معقوله او عادلانه ډول خبرې وکړئ.تهیه او تدار ک دوه ډولونه لري ۱-مستقیم ۲-غیرمستقیم ؟.راپور نیولو کې باید لاندې نقطې په نظر کې ونیول شي.۱-ایا راپور دچا لپاره لیکل کیږي۲-پرته دپام وړشـــخص څخه نوریي ځوک لولي۳-ترکومه حده باید رسمي او غیر رسمي وي اودراپور اساسي اوغیر اساسي مقاصد کوم دي ۴-په راپور باندېصرف تاسو خپله کارکوی او که له نورو سره یې هماهنګ جوړوی۵-دراپور تفصیل او لنډوالی له نورو ســره دهغه په هکله مشـــوره اونه مشـــوره مهمه ده . دیوې ښـــې پروژې ځانګړتیاوې.۱-واضـــح هدف ولري۲-مرتب شـــوي او منظمې کړنې او فعالیتونه ولري۳-دژوند دوران ولري۴-پیل اوپای بایدولري۵-خاصـــو منابعو ته چې په بودیجه کې به ترې یادونه وشـــي ضـــرورت لري۶-دپروژې فعالیتونه باید چې مورد هدف خلکو او ټولنې کې تغییر راوړي. .پروژه هغه ســـیتم دی چې پـه هغـه کې عوامل پـه محصـــو ل اونتـایجو بدلیږي.مفاهمه دوه لوري لري چې یو یې ویونکی اوبل اوریدونکی دی . دوســـیو مجموعه، دمعلوماتو میز اودلاربښـوونې اشـاري ددفتر جوړونې او عمومي عناصـرو له جملې څخه دي. لیډرشـیپ یوه متحرکه او متقابله پروســه ده چې دانســانانو انرژي دګډ هدف خواته رهنمایي

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي.لیډرشیپ تعریف : لیډرشیب یارهبري هغه ځواک دی ،چې دانسانانو فکري او جسمي توانایي له مادي معنوي منابعو سره یوځای داسې ترلاربښوونې لاندې راولي ، چې هغوی په فردي اویاهم په جمعي توګه یوه اجتماعي عمل ته اړباســــې. دتاریخ په اوږدو کې لیډران په داسې شکلونو رامنځ ته شوي۱-دعلم تجربې ،او اجتماعي اخلاقو له لارې۲-دعنعنې سره سم ۳-په میراثي بڼه ۴-فوق العاده صــــفات۵-دکلکې اړتیا له مخې ۶-دخلکو رایه اواتفاق و چې رهبر بـه يي رامنځ تـه كـاوه. درهبرۍ شـــیوې یـا طریقې ۱-امرانـه رهبري(اتوکرات یادکتاتور)۲-مشــارکتي رهبري (دموکراتیکه رهبري)۳-ازاده رهبري(خودبخودي رهبر)۴-پلارانه رهبري.

بانکداري

بانک دسهامي شرکت په ډول یوه موسسه ده ،چې دهرهیواد دسوداګریز قانون مطابق بانکي چارې ترسـره کوي.او دبانکدارۍ علم دبانکي کړنو دپیدایښـت پایښـت اودځرانګوالي له ودX څخه عبارت دی . اوهمدارنګه بانک پوهانو بانکي عملیات په لاندې برخو ویشــــلې دي :۱-پولي تجارت۲-کریدیتD یا اعتباري عملیات۳-بانکي مالي عملیات.دبانک په اړه په ټولیز ډول دوه موخې ترڅیرنې لاندې نیول کیږي.۱-دخلکو لپاره دبانکي خدمتونو سرته رسول۲-دکارول شـوي پانګې په تناسـب دسـود لاسـته راوړل. دلومړۍ موخې ترلاسـه کولو لارې چارې عبارت دي له : ۱-دټولنې دپیسـو راټولول اوداسـې عقلاني او اوږدې مودې ته په کټو په کاراچول چې خاوندانو ته يي ترټولو ګټه ورسـيږي۲-دنوروموسـسـاتو یا بانکونو داعتبار جلبولو هڅه۳-په ښـوشـرایطو سـره دنماینده ګیودموقیعت انتخاب.ددویمې موخې ته درسـیدو لارې چارې عبارت دي له ۱-دموخو تشـخیص۲-سـتونزې په نښــه کول۳-دسـتونزې حل او دخلاصون لارې ۴-بانکي پوهه ۵-دفرصتي مصارفو له منځه وړل.دجاري حسابونو له پلوه : ۱-دمال التجاره کریدیت۲-ســاده کریدیت۳-دارزښــت لرونکو پاڼو کریدیت۴-مثل کیدونکي کریدیتونه۵-بورسـي کریدیتونه. په باندنۍ سوداګرۍ کې کریدیتونه: اکریدیتیف ۲-ریمباورس (rembours) اوهمدارنګه بانکي بانکي ذخایر هم په دوه ډوله ویشــل شــوي دي ۱-قانوني ذخایر۲-اختیاري ذخایر.کریدیت دوخت له پلوه په لاندې برخو ویشــل شــوی۱-لنډ مهاله ۲-منځمهاله۳-اوږد مهاله او دجاري حساب له پلوه په لاندې برخو ویشل شوی۱-دمال التجارې کریدیت۲-ساده کریدیت۳-دارزښت لرونکو پاڼو کریدیت۴-منل کیدونکی کریدیتونه۵-بورسي کریدیتونه. دکارونې له پلوه کریدیت په لاندې برخو ویشــل کیږي۱-ســرمایوي کریدیت ۲-اســتهلاکي کریدیت. او په عمومي توګه بانکي مالي عملیات په دریيو کټګوریو کې ترڅیړنې لاندې نیســو:۱-اوږدمهاله بانکي عملیات۲-لنډ مهاله بانکي عملیات۳-دارزښــت لرونکو پاڼو خپرول.داعتبار ددرجې له پلوه دمشــتریان په دریيو ډولونو ویشــل شــوي:۱-لومړي درجه

(c) ketabton.com: The Digital Library

اعتبار ۲-دویمه درجه اعتبار۳-دریمه درجه اعتبار.امانت هغه مبالغو ته ویل کیږي، چې دټولنې دافرادو له خوا په بانک کې کېښودل کیږي،چې دهغه خاوند کولای شي دارټیا پرمهال له هغې نه ګټه واخلي او په هره اندازه چې یې غواړي هغه ترلاســـه کړي. امانتونه په دوه کټګوریو ویشـــل کیږي.۱-رویتي (ناټاکلي وخت)امانتونه۲-میعادي(ټاکلي وخت)امانتونه. دمیعادي امانتونو دحساب ځانګړتیاوې عبارت دي له ۱-له حساب څخه برداشت دیوه ټاکلي وخت له تیریدنې سره امکان لري۲-ګټه یا سود ددغه وجهې دکارونې په مقابل کې دحساب خاوند پورې اړه پیداکوي۳-دغه مبالغ دټاکلي وخت لپاره دلګښت له ساحې وځي او دبانک په واک کې وي ۴-بانک مشـــتري ته چک،یا بانکي کتابچه ورکوي چې دچک له مخې وکولای شـــي خپل وړضـــرورتونه له خپل حســـاب څخه پوره کړي.چک : لیکلې حواله ده ، چې په بانک کې دحواله کوونکي دخاوند له خوا صـــادریږي او بانک ته اجازه ورکوي چې ټاکلی مبلغ شـــخص ته چې په چک کې نوم ذکرشـــوی پرداخت کړي. حواله(یامخکې لیکلي شـــوي پاڼه)هغه لیکنه ده چې دهغې له امله یوکس ته دســـتورورکوي چې دژمنې، یا ټاکلې وعدې ســـره ســـم دهغې له مخې دربیم تن یا حامل ته پیســـې حواله یا ورکړي. په اوږدمهاله بانکي عملیـاتو کې لانـدې کړنـې ترســـــره کیږي. ۱-دپـانګونـې داعتبـاراتو ورکول۲-مـالي عملیـات (داقتصـــادي کمپنیو یا فابریکو په ونډه اخیســـتو کې دګډون اومالي موســـســـاتو ایجادولو په توګه)۳-دبانکي اعتباراتو ورکول،چې دبانکونو ډېرمعمول کاردی چې دښـــه مدیریت په لرلو ســـره کولای شـــي(فوق العاده)ګټې بانک ته ورســـوي.او دمنځمهاله اعتبارځانګړنې : ۱-دلنډ مهاله او اوږد مهاله اعتبارترمنځ دفاصـــلې حد دی۲-زیات وخت یې پنځه کاله ټاکل شـــوی دی۳-تردویمې نړیوالې جګړې وروسته دصنعت په ترکیب کې رامنځ ته شو.تنزیل هغه مبلغ ، چې له یوې قرضـي یا یو برات څخه دچټکې تادیې په نسبت وضـع کیږي.ارزښـت تنزیل: دیوه ملت پولي ارزښت ته دبل ملت دپیسو دارزښت په مقابل کې تنزیل ورکولو ته دارزښت تنزیل ویل کیږي.دخبرودتاثیر تنزیل: له دغه اصـــطلاح نه موخه داده ، چې ځنې وخت افواهاتو په ســـازمانونو کې دتجارتي اســـنادو پربیو مثبت یا منفي اثرات غورځوي ، چې داخبارونو داغیزو په ترڅ کې داســنادو دقیمتونو تنزیل ته اخباري تنزیل ویل کیږي. تجارتي تنزیل : داهغه ډول تخفیف ته ویل کیږي،چې دفیصـــد په حســـاب رامنځته کیږي، کله چې له داسې تخفیف څخه کاروا‌خیستل شي، نوپلورونکی دې ته اړوځي، چې قیمتونه دبازار دقیمت په ترڅ کې نوي کړي . دپام وړ تنزیل : دبې ســـوده حجت تنزیل له قانوني نرخ څخه په دتنزیل په ډېر لوړنرخ سره عبارت دي له دپام وړتنزیل څخه. نقد تنزیل : داپه اصل کې هغه تخفیُف دی،چې دیوې قرضـــې دوخت له پوره کیدو دمخه پلي کیږي. ســـپما دراتلونکې لپاره دمادي یا پولي اجناسو ذخیره کولو عملیې ته وایي. په ټولیز ډول په دوو برخو ویشل کیږي. ۱-ارادي سپما : هغه سپما ته ویل کیږي ، چې په قصدي اوشعوري ډول دیوه پلان په ذ ریعه دبیلابیلو دلایلو په لرلو دبیلابیلو افرادو په ذریعه او یا هم داقتصـــادي موســـســـاتو له خوا

(c) ketabton.com: The Digital Library

داقتصـــادي فعاليتونو دپراختيا په منظور ترســره کيږي.۲-اجباري ســپما: هغه وخت رامنځته کيږي،چې حکومت دمالياتو په زياتولو سره دافرادو اوخصوصي برخو دلګښتونو کچه کموي . قانوني ذخاير: هغه ذخايرو ته ويل کيږي، چې بانکونه دقانون له مخې مکلفيت لري دخلکو دامانتونو يوه برخه د(وديعې) په ډول په مرکزي بانک کې کيږدي ،ترڅو دمشکلاتو په وخت کې بانکي ودايع بيرته ورکړي چې دبانک مشـــتريان له خنډونواوربړو ســـره مخ نه شـــي . اختياري ذخاير: هغو ذخايرو ته ويل کيږي ،چې دعادي او تجارتي بانکونو په واک کې دي او بانکونه کولای شي له بانکي تحليل يا څيړنې سره په مطابقت کې چې دبانکي معاملاتو له مجموعې څخه ترســـره کيږي اودهغې په ايجاد کې لاســـوهنه وکړي.. داعتباري بانکونو نظارت په دوه ډوله دی ۱-کمي نظارت ۲-کيفي نظارت او اصـلي ذخاير په څلورو کټګوريو کې ترنظارت لاندې راولو . قانوني ذخاير ۱-په صندوقونو کې نقد وسايل ۲-دمعاملې دطرف په بانکونو کې دبانک دطلباتو پاتې برخه ۳-په نقدو بدليدونکي چکونه. ددولت دبانک دايجاد سبب عبارت و: ديوداسې موسسې رامنځ ته کول چې وشي کړی دمرکزي بانک ټولې دندې دهغه دابعادو سره چې دغريبانو له هغه څخه کاروا‌خيست او تريوې اندازې دتجارتي بانکونو ســـپما صـــندوق، او تريوه حده دماليې وزارت دنده په غاړه واخلي . په همدې موخه ددولت بانک رامنځ ته شوی دی اودندې په لاندې ډول دي ۱-دبانک نوټونو دنشربانک۲-دلنډ مهاله اعتباراتو ورکړه۳-دټولو تعميراتو تمويل چې دولت ته حياتي ارزښـــت لري۴-کروندګرو ته داوږدمهالـه اعتبـاراتو ورکړه ۵-پـه کليو او بـانډو کې دکورونو دجوړولو لپـاره داعتبـاراتو ورکړه ۶-ددولت دورکړو او دعوايد دورود ځای. په عمومي توګه بانک په ۳ ډوله دی ۱-مرکزي بانکونه: مرکزي بانکونه په ټوله نړۍ کې دبانکي فعاليتونو اصـــلي ســـازمان ورکوونکي ، لوري ټاکوونکي او حرکت ورکونکې رول لري . چې ډيری ددولتي بانک په توګه جوتيږي او په نيمه انتفاعي ډول خپل بانکي پاليســـيو ته نظم وربخښـــي۲-ســـوداګريز بانکونه: په اکثرو هيوادونو کې تجارتي بانکونه هغه بانکونو ته ويل کيږي چې لنډ مهاله بانکي عمليات او امانتونه ترسره کوي. ۳-تخصـصـي بانکونه: دبانکي فعاليتونو هغه برخه ده چې داقتصـــادي تکامل په خاص يا ځانګړي پړاوو کې رامنځ ته شـــوي وي دغه بانکونه وروســته دټولو هغو دندو څخه چې دتخصـص په برخه کې تجارتي بانکونه ســرته رسـوي، دخپلو صلاحيتونو په چوکات کې راوستل او اقتصادي تازه انکشافات يې رامنځ ته کړي او دفعاليت ســاحه يي پراخه شــوې.دســويفت نړيوالې شــبکې په اړوند معلومات:ســويفټ کلمه دلاندې جملې لنډيز دی

SWIFT=Society for worldwide interbank financial telecommunication. سـويفټ دمالي نهادونو له جملې څخه دی چې دبانکداری په سـاحه او نورو اقتصـادي سـاحو کې ورځنی کاراخيســـتل کيږي . اوددغه دجوړولو موخه دځانګړوبين المللي معيارونو په چوکـاټ کې دمـالي معـاملاتو لپـاره ديوې نړيوالې عـامې مـالي ژبې ايجـاد، ديوه نړيوالو

(c) ketabton.com: The Digital Library

اطلاعاتي او دنړیوالو مالي موسساتو ترمنځ داطلاعاتو موسسه اوداړیکو دشبکې جوړول و. دسویفټ کارونکي ۱-بانک۲-بروکرز/ډیلرز۳-central counterparties-۴clearers-۵custodians-۶exchanges-۷fund administrators-۸fund manager-۹issuer -۱۰agents markets data providers-.الکترونیکي بانکدارۍ دپیدایښت تاریخچه کولای شو په څلورو دوروکې رالنډه کړو۱-لومړۍ دوره : دعقبې اتوماسیون: دغه پړاو چې دبانکدارۍ په سیستم کې دکمپیوټر دکاروني دپیل ټکی دی دمرکزي کمپیوټر نه په استفادې اطلاعات او په دفترونو کې کاغذې اسناد په ډلییزه توګه مرکز ته لیږدول کیدل اودشپې له خوا په دې کار کیده ۲-دوهمه دوره : دمخامخ اتوماسیون: دغه مرحله هله پیل شوه چې دشعبې کارکوونکي دمشتري په مخ کې بانکي عملیات په الکترونیکې دول ثبت او تعقیبول. ۳-دریمه دوره : دمشتریانو نښلول خپلو حسابونو ته : په دې پړاو کې چې د۱۹۸۰لسیزو په منځ کې رامنځ ته شوه ، مشتریانو ته په مستقیم ډول ددې امکان برابر شو چې خپل حسابونو ته لاس رسی ولري په دې مانا چې مشتري دتیلیفون یادصرافۍ ماشین په ذریعه او دالکترونیکې کارتونو اودخپلو شخصي کمپیوټرونو نه په استفادې سره خپلو حسابونو ته لاسرسی ولري. ۴-څلورمه دوره : دبانکي سیستمونو یوځای کول او دټولو بانکي عملیاتو سره دمشتري نښلول: دغه پړاوو هغه وخت پیلیږي چې له مخکښنیو دریو دورو څخه ټولې لاسته راغلې پایلې ترپوره دقت او څیړنې لاندې ونیول شي او په هغو پورې تړلې ستونزې له منځه یوړل شي او ټول بانکي عملیات په الکترونیکي ډول ترسره شي، په دې دوره کې هم بانک او هم مشتریان کولای شي په منظم او دقیق ډول خپل اړین اطلاعات ترلاسه کړي.صنعتي بانکونه: دغه بانکونه دتجارتي بانکونو په څیر عادي عملیات نه ترسره کوي،بلکې دغه بانکونه په بشپړ ډول دصنعت په برخه کې فعالیت کوي . معاملاتي بانکونه: دپانګې اچونې له طریقه دموسساتو په رامنځته کولو اویا پراختیا کې پرمستقیم اشتراک سره ددغو بانکونو دفعالیت ساحه پیژندل کیږي، ددغه بانکونو فعالیت دصنعتي بانکونو په څیرده. زراعتي بانکونه: زراعتي بانکونه خپل فعالیت دزراعت او کرنې په برخه کې سرته رسوی. تعمیراتي بانکونه: ددې بانکونو فعالیت دساختماني فعالیتونو اودځمکو معاملاتو په ساحه کې ترسره کیږی.دبانک مامور باید دلاندې خواصو لرونکی وي ۱-هوښیاراوځیرک۲-کارته چمتو۳-پوه او فني۴-دیپلومات او په ادب ۵-شیک او ښه لباس لرونکی وي۶-له تکنالووژۍ سره اشنایی ولري۷-دبانک دراز ساتونکی وي . مزارعه : دغه بانکي کړنه په حقیقت کې یوه زراعتي معامله ده چې بانک خپله ځمکه دکارکولو لپاره بل شخص ته ورکوي اودواړه په ګټه او تاوان کې مساوي شریکان وي.مسافات : دغه معامله دباغدارۍ او ځنګل په برخه کې دبانک او دبل حقوقي شخص ترمنځ قرار داد پواسطه چې بانک خپل باغ اویا ځنګل دکارکولو اوحاصل ټولولو په منظور بل چاته ورکوي او حاصلاتو کې سره شریک وي. دصرافۍ ماشین پواسطه مشتریان کولای شي لاندیني کارونه ترسره کړي ۱-حساب څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

برداشت۲-دبانکي صورت حساب غوشتنه۳-دچک يا نقدوجهي حساب ته کېښودل. داماشين کولای شي دبانک ديوې شعبې دنده ترسره کړي او دبانک ډيری اصلي دندې سرته ورسوي . دپلور دنقطې ماشين : يوه دستگاه ده چې دهغې په ذريعه يو مشتري په يوه زماني نقطه کې کالي يا خدمات پيري . تيلفوني بانکداري : دبانک اومشتري ترمنځ ديوې معاملي سرته رسو ل دتيلفون له طريقې څخه عبارت دي .دالکترونيکي بانکدارۍ دوسايلو څخه يوه وسيله هم پلاستيکي کارتونه دي او په لاندې ډول دي ۱-ډيبيټ کارډ: دغه کارډ مشتري لپاره جوړشوی ده چې غواړي خپلو پرداختونو په برخه کې دکارت نه گټه واخلي مگر نه غواړي داعتبار نه گټه واخلي. ۲-کريديت کارډ: کريديت کارتونه دځينو بانکونو يا کمپنيو لکه ماســـټر کارډ، ســيټيCitiيا visa cardاونورو له خوا عرضــه کيږي ددې کارتونو نه گټه اخيســتنه په دې معنا ده چې مشـتري دخپل بانکي حساب څخه نه بلکې دبانک يا کمپنۍ له حساب چې دهغې مشـتري گرځيدلي دخپلو پرداختونو لپاره استفاده کوي ، چې ځان قرضـداره کوي اووروسته ديوې مودې څخه خپله قرضــــه دربحې ســــره يو ځای ورکوي. ۳-Change Card: دغه کارټونه دکريديت کارټونو ته ورته دي يوازې په دې توپير سره چې دمياشتې په پای کې بايد ټول صورت حساب تصفيه شي .دوديزې اوالکترونيکي بانکدارۍ ترمنځ توپير

نوي الکترونيکي بانکداري	دوديزه الکترونيکي بانکداري
دمکان په لحاظ لامحدوده بازار	محدودبازار
دپراخو خدمتونو وړاندې کيدل	دمحدودو خدمتونو وړاندې کيدل
دنوښت اومشتري اړتياوو پر بنسټ	په يو ه ځانگړي ډول دخدمتونو وړاندې کول
بيلابيل خدمات وړاندي کول	پرشعباتو اتکا
په الکترونيکي امکاناتو مجهز څو منظوره بانکونه	دبـانکونو ترمنځ دنژدې او تړلي اړيکو نـه شتون
په زماني لحاظ نامحدود ۲۴ ســـــاعته ايز فعاليت	په اداري ساعتونو پورې تړلي خدمات
دډار،غلا، او ورکيدو نه خلاصون	ډار، غلا، او ورکيدو امکان

داســــلامي بانکدارۍ له مورده دهغو مواردو نومونه چې بانک يې له افرادو ســــره کولای شــي.۱-قرضــه الحسـنه۲-مضــاربه۳-مزارعه۴-مسـاقات۵-مدني شـرکت۶-حقوقي شـرکت۷-مســتقيمه پانگه اچونه۸-دسـلف معاملات ۹-دتاسـيسـاتو ، ماشـين الاتو،وسـايطو پلور۱۰-په

(c) ketabton.com: The Digital Library

قسطونو دکورونو پلورل۱۱-داولیه موادو احتیاطي سامان الاتو او دکاروسایلو پلورل۱۲-جعاله۱۳-رد دین.دکریدیت اعتبارلرونکي پانه چې دباطیلیدو وړتیا لري او هروخت کیدای شي فسخه شي. اوږدمهاله اعتبارات له پنځوکلونو څخه زیات موده په برکې نیسي .داقتصادي سرچینو ساتنه او څارنه اودمنابعو دکاروني په طرز کې دسپمولو عملییې ته سپما وایی. په کال ۱۹۶۱ م کي دپانګې اچونې بانک دزراعتي بانک، سوداګریز بانک، ښاروالی بانک په شکل رامنځ ته شو. نه فسخ کیدونکي اعتبارپاڼه نه ګرځیدونکې ده ، چې له ټاکلي وخت نه وروسته بیا دفسخ کیدو وړ ګرځي . سویفټ په کال ۱۹۷۷ م کې په ژوندۍ بڼه دعمل ډګر ته راووت.دپیسو دنشرولو دنده دټولې نړۍ په بانکي سیتمونو کې په مرکزي بانک پورې اړه لري .سوداګریز بانکونه لنډ مهاله بانکي عملیات او امانتونه ترسره کوی . اسلامي بانکداري دلومړي ځل لپاره په ایران کې رامنځ ته شوه . دیو کس دمجبوریت په اداکولو سره دشخصي عمل په مقابل کې جعاله نومیږي. په ۱۹۳۹ م کال کې دافغانستان بانک دهیواد مرکزي بانک په حیث تاسیس شو. بانکي نظامونو کې لاندې نظامونه شامل دي۱-غیرمتمرکزه ۲-متمرکز۳-اسلامي. داقتصادي سیاستونو له نظره مرکزي بانکونه دلاندې موخو درلودونکي دي ۱-دپیسو دداخلي او خارجي ارزښت ساتنه۲-دتادیاتو دبیلانس مطلوب والی.په عمومي توګه بانکي عملیات په ۴ کټګوریو کې څیړل کیږي. بانکونه دپانګونې عملیات په لاندې میتودونو کې ترسره کوي چې عبارت دي له ۱-ونډه ورکول۲-داقتصادی موسساتو تاسیس. هغه اسناد چې بانکي نظارت کوونکي یي دبانکي کړنو دتحلیل لپاره تري استفاده کوي عبارت دي له ۱-اساسي او مرکزي بانک قانون۲-دبانکداری قانون او بانکي مقررات. اصلي ذخیرې دڅومره کټګوریو ترنظارت لاندې راځي جواب د۴ لاندې راځي.دصنعتي بانکونو دفعالیت ساحه عبارت ده له ۱-دصنعتي واحدونو تقویه کول۲-په صنعتي پانګه کې ګډون. داسلامي بانکدارۍ له نظره دافرادو سره په معاملاتو کې بانک په څو مواردو کې دمعاملې جواز لري عبارت له ۱۴ موارد دي. دلومړي ځل لپاره سویفټ ۵۰ بانکونو او ۲۵۳نهادونو له خوا دملاتړ وړوګرځید؟په نړۍ کې لومړي ځل لپاره بانک په ۱۱۵۷ م کال کې تاسیس شو . دسلف معاملات دکومو شیانو ددوام لپاره مرسته کوي جواب : تولیدات. دنړۍ ٪۸۰تجارتي معاملې دخلاص حساب په څیر اجرا کیږي. هغه کارتونه چې دیوه بانکي حساب پوري اړه لري او دهرې معاملې سرته رسولو وروسته ژر حساب نه اخیستل کیږي عبارت دي له ۱single transaction debit-۲monthly transaction debit.اعتباري کارتونه په دوه ډوله دي .بانکي سیاست :څوبانکي موخو ته درسید و په خاطریو لړتدابیرو طریقو طرحو له ټاکلو څخه عبارت دی چې دیو یاڅو وسایلو نه په ګټې الخیستنې سره چې بانکي او سوداګریز قوانینو سره ټکر ونه لري. دبانکدارۍ ځنځیري عوامل : ۱-اساسي قانون۲-بانکي قانون(مرکزي بانک قانون) دولتي اوخصوصي بانکونو قوانین ۳-دپیسو او بانکدارۍ قانون۴-بانکي ستراتیژي۵-بانکي پالیسي ۶-دبانکي عملیاتو دداېمنولو لپاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصـــولنامه او کړنلاره. بانکي عمليات عبارت دي له ۱-امانتونه۲-جاري حســـابون۳ه-اعتباروركول۴-دنوروارزښت لرونکو پانو او ونډو پورې اړوند عمليات، دهيواد په داخل او بهر کې دوجوهاتو انتقال ، ارزي(اســـعاري) معاملات ، دنجيبه يا قيمت لرونکو فلزاتو معاملات ، دضمانت تضمين، او صادرول، زراعت، رهن ، صنعت ، سوداګري ، ساختمان ، حمل او نقل چې دقانون سره په ټکر کې نه وي دبانکي عملياتو اجرايی برخې دي.

د تشبثاتو مديريت

دتشبثاتو مديريت دلوستلو موخې :دتشبث دپراختيا په مفهوم دتشبث په تيوريګانو او دتيوري او عمل ترمنځ په اړيکه باندې پوه شو۲-ديوهيواد داقتصاد په وده کې دمتشبثينو درول په اړه دپوهې دمعلوماتو ترلاسه کول۳-دمتشبث داقتصـادي فعاليت او ابتکار رامنځ ته کيدو په اړه ديوې عمومي او جامعې پوهنې ترلاسه کول۴-دنويونظرونو دارزيابۍ يا ارزولو لپاره تحليلي مهارتونو ته وده ورکول يا رامنځ ته کول او هم په دواړو يعني هغه فرصـــتونو او ننګونو باندې پوهيدل کوم چې متشـــبثين ورســـره لاس او ګريوان وي يا ورســـره مخامخ کيږي۵-دتشـبثاتي کړنو ته دودې يا پراختيا لپاره دنويو نظرونو په اړه دپوهې ترلاسـه کول. پيژندنه : اقتصـاد پوهان ، سـوداګر،اوکاروباري افراد دوي په دې موافقه دي چې متشـبث په اقتصـادي او نورو ټولو ټولنو کې دخوځنده يا متحرکه اقتصـادي ودې او کاري فرصـتونو په هڅولو او تشـويق کې مهم او حياتي رول لوبوي په ځانګړي توګه پرمخ تللې نړۍ کې ريښـتيا ده چېرې چې بريالي او کامياب کوچني کاروبارونه دکاردرامنځ ته کيدو او دغربت دکمولو اسـاسـي او بنسټيزه وسيله ده. تشبث څه ته وايي. دتشبث کلمه يو په زړه پورې تاريخي شاليداوسير لري او دافرانسـوي کلمې انترفرينډا څخه اخيسـتل شـوي چې مانا يې اخيسـتل او تعهد کول دي. دبيلګې په توګه يو کاروباري شـــخص څوک چې نوی کاروبار خطر منې يا يې اخلي . ريچارډ کانتيليون: خپله دفرانســـې وه او په۱۷۲۵ م کال کې يې دتشـــبث کلمه وکاروله دي وايي متشـــبث هغه څوک دی چې ګواښ اخلي او ديوې کړنې دترســـره کولو په وخت کې دناڅرګندتياسـره مخامخ کيږي. سـربيره په دې هغه داخبره هم کړي چې يو متشـبث دهغه چا څخه توپيرلري څوک چې پانګه عرضـــه کوي يا يې چمتو کوي. ادم ســـميت په ۱۷۷۶ کال متشـــبث ديوفرد په توګه تشـــويق کړی او ويلې يې دي چې يو متشـــبث هغه څوک دی چې دسوداګريزې موخې لپاره سازمان جوړوي څوک چې سرمايه دار وي يعني دپانګې لرونکې کس ته متشبث ويل کيږي.جان بافيت: په ۱۸۰۳ کال کې ويلې دي دتوليد دعواملو پراختيا يا زياتوالی دمتشبث رول په توګه ګڼل کيږي. فرانسوي اقتصاد پوه: وويل چې متشبث دمولديت دټيټې ســـاحې نه دمولديت لوړې ســـاحې ته اقتصـــادي ســـرچينې ليږدوي او په دې توګه ګټه ترلاســـه کوي.ســـربيره په دې ده داهم وويل چې متشـــبث يو اقتصـــادي نماينده ده څوک چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دتولید تول وسـایل یانې انسـاني څواک دیوه او ځمکه، پانګه دنورو افرادو دیو تولید درامنځ ته کیدو په خاطر سره یوځای کوي.تشبث : یوه پروسـه ده دکومې دلارې چې متشـبثین نوي تصـدۍ جوړوي او وده ورکوي کاروبارونو ته . جان شـومپټر: وایي تشـبث دیوه هیواد په اقتصـادي پرمختیا کې یوه اساسـي مرحله یا پروسـه ده. په همدې ترتیب ، ابتکار او تشبثات دیوکاروبار دکړنې دپراختیا اساسي او بنسټیزې مرحلې دي او دیو هیواد داقتصادي پرمختګ لپاره خورا مهم دي . دپیتر ایف ډروکرpeter f. drokerپه نظر تشـــبث نه علم دی نه هنر دایو پروسه ده دایو عمل دی داعلمي بنسټ لري دتشبث په برخه کې پوهه نهایي یا وروستۍ پایله ده په حقیقت کې کومه پوهه چې په عمل کې رامنځ ته کیږي په لوړه او پراخه کچه دپایلو له مخې تعریف شـوي چې دادعمل له مخې دي. دپورته بحثونو څخه لاندې پایله اخلو: یو متشبث : هغه کس دی چې نوي فرصـتونه کشـفوي ددوی ارزونه کوي دتولید تول عوامل راټولوي نواورې کوي دزیـان یـا نـاڅرګندتیـا یـا نـاڅـاپي پیښـــو ګواښ پـه غـاړه اخلي، او دخصـــوصـــیات: ۱-یووګړی یا دوګړو یوه ډله۲-دلاســـته راوړلو لپاره اړتیا۳-خپلواک یا خپلواکۍ ۵-دخطر اخیسـتل۶-نواورې یانوښـت۷-هدف لرونکی ۷-پریکړه کوونکی یاپریکړه کول۹په خپل ځان باور ۱۰-دابتکار رامنځ ته کول۱۱-هڅونکی وي۱۱-دانساني اړیکو وړتیا ولري۱۲-داقتصادي پلان جوړونکی.۱-یو وګړی یادوګړو یوه ډله وي: یومتشبث کیدای شي یو شـخص وي یاداشـخاصـو ډله وي۲-دلاسته راوړلو لپاره اړتیا : دمتشـبث دهڅولو لومړنۍ وسـیله ده دوی ددې لپاره کړنه ترسـره کوي چې ټاکلي اهداف لاسـته راوړي۳-که څه هم یواځې داقتصادي کړنو دترسره کولو لپاره بیلابیلې هڅونې شتون لري مګر متشبث دمنځ ته راتګ لپاره ترټولو لوی او اســـاســـي لامل خپلواکې ده او خپلواکې غوښـــتونکې دي دی نه غواړي دبل چا لپاره کار وکړي.۴-دخطر اخیستونکی دی: متشبث دخطر داخیستلو اوتحمل کولو توان لري او په حقیقت کې دهمدې خاصـــیت له مخې دمدیر څّخه جلادی۵-نواوورې یانوښت کوونکی دی یو متشبث په خپل ذات کې نواوري کوونکي دی هغه تل دنویو نظرونو او نویو فرصـــتونو په لټه کې وي هغه غواړي نوي بازارونه نوي شـــیان په تولید کې دنویو میتودونو هم کاروالخلي۶-باهدفه : متشـبث : دځانګړو او خاصـو موخو لرونکی وي هغه یو په یو اهدافو ته درسیدو لپاره هڅه کوي ترڅو ټاکلې موخې ترلاسـه شـي.۷-پریکړه کوونکی دی.یو متشـبث منطقي فکر درلودونکی دی هغه باید دخپلې کاروباري مفکورې او نظریې په اړه په واقعت کې څو پریکړي وکړي څو هغه په عمل کې پلي شـي لکه څنکه وشـي چیرته وشـي او چاته وشـی.۸-په ځان باور لري . یو متشـبث دخپلو اهدافو په لاسـته راوړلو کې په لوړه کچه په خپل ځان باور لري او دځینو پیښـو پروا هم نه لري۹-ابتکار رامنځ ته کوونکي : متشـــبث تل هڅه کوي چې ابتکار رامنځ کړي دوی دمختلفو او بیلابیلو شـــیانو درامنځ ته کیدو په خاطردنوو میتودونو لارچارودرامنځ هڅه کوي دبیلګې په توګه نوي یا تازه خام مواد دنوي تولید میتود ،نوي اعلانات، فیشن۱۰-هڅوونکی وي: یو متشبث یو هڅوونکي دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه خپل کارمندان هڅوي او هغوي ته انګيزه ورکوي ددې لپاره چې دکاري ټيم په زړه پوري همکاري رامنځ ته کړي او خپلې موخې په ښه توګه ترلاسه کړي.۱۱-دانساني اړيکو وړتيا لري: يو متشبث دخپلو کارکوونکو پيرودونکو عرضه کوونکو پورورکوونکو او نورو سره راکړوورکړو دترلاسه کولو لپاره بايد دانساني اړيکو درامنځته کيدو او درلودو وړتيا ولري۱۲-اقتصادي پلان جوړونکی : پلان جوړونه اقتصادي اهدافو ته درسيدو لپاره يوه طرحه ده متشبث هره کړنه دپلان پورې اړه لري دبيلګې په توګه دتوليد پلان دپلورلو پلان مالي پلانونه دپيرودلو ،پلانونه دپلټنې او پرمختګ پلانونه . دتشبث نظريه په ۱۸ پيړۍ کې دکاروباراو مالي ساحو په برخه رامنځ ته شوه له دې وړاندې دامفهوم يواځې په انجينري او نظامي برخو کې کارول کيده له دې وروسته بيلابيل اقتصادي پوهانو او ټولنيز رواني چاروپوهانو په دې اړه نظرونه وړاندې کړه.په هر صورت چې دوی ددې اصطلاح ددقيقې معنا په اړه سره توافقت لري ، ويليم بونګو : وايي او ليکي : دتشبث موضوع دهميش لپاره مغشوش والی لري دګډوتيا يا confusionپه پايله کې دتشبث کلمه په مختلفو اوبيلابيلو شرايطو په بيلابيلو اصطلاحاتو وکارول شوي او تشبث معنا داقتصادي پرمختګ دبدلون سره هم بدليږي . دتشبث ماهيت:۱-دخطر اخيستلو يا منلو وړتيا: متشبث دکاروبار دپيل کيدو په وخت کې دناڅرګندتيا او ګواښونو دبيلابيلو ډولونو سره مخامخ کيږي. دکاروبار چاپيريال متحرک او تل بدلون لري. اوډيری ګواښونه ورته دپانګې له امله راځي اوددې دتنظيم وړتيا لری ،خو دناڅرګندتيا دکنترول وړتيا نلري.۲-entrepreneur traitتشبث فطري يا ذاتي صفت نه دی. تشبث په خپله ذاتي يا فطري صفت نه دی دشرکت يا تصدۍ برياليتوب دپريکړو کولو او دمتشبث دنورو وړتياوو پورې اړه لري نو په دې توګه خلک په خپل ځان کې داوړتيا راولې ۳-creative activityدفعاليت تخليق يا رامنځ ته کول.

What is creativity? simply creativity involves transforming your ideas imagination &dreams into reality.

دتشبث دندې : ابتکار دخطر منل اودبدلونونو منل.

ديو فعاليت تخليق : تشبث په اساسي ډول يو تخليقي کړنه ده اودنورو فرصتونو نوو نظريو دنوو تخليقونو او نورو لپاره پلټنه او تحقيق کوي دوی په تخليقي يا نوو شيانو په رامنځ ته کيدو باندې فکر کوي او په خپل شرکت کې نوي نظرونه عملي کوي داتشبث دی چې په ټولنه کې تخليق او بدلونونه هڅوي ۴-دبدلونو پايلې : د تشبث پايله دسياسي ټولنيزو علمي او تخنيکي بدلونو رامنځ ته کول په چاپيريال کې دايوازي اقتصادي پيښه يافعاليت نه ده او په ټولنيزو طريقو کې خلک مجبوروي چې طريقې بدلې کړي او پرمختګ وکړي۵- creative of resourceداتشبث په ټوله کې خامه مواد په کارتمامو يا نيم کاره موادو بدلوي نو په دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

توگه تشبث دافادې درامنځ ته کولو او اقتصادي ارزښت اودشتمنۍ درامنځ ته کولواو وړتیا مرحله ده ۶-: په ټولو کاروبارونو او اقتصادونو کې ضروري او مهم دی تشبث په ټولو کاروبارونو ټولو اقتصادونو کې اړین او مهم دي که هغه غټ وي یا وړوکی وي که پرمختللی وي او که دپرمختګ په حال کې وي۷-تشبث دژوند په هره کړنه کې مهم دیessential in every activity:په هره کړنه کې مهم او حتمي دي تشبث ته دژوند په هره برخه کې اړتیا لیدل کیږي یو شخص په هره سطحه په هره ساحه کې دخطر دفطرت او کاروباري چلند له لارې بریالی کیدای شي. په ښوونه اوروزنه تحقیق طب ، سیاست ، نظامي او نورو ټولو برخو دژوند کې دبریالیتوب په خاطر دخطر اخیستلو ابتکار یا رهبرۍ ته اړتیا لیدل کیږي. ډروکر ویلي دي تشبث : معنا دانه ده چې مونږ یواځې داقتصادي سازمانونو پورې تړلې وي ۸-کم خطر والی : تشبث پراخه کچه دخطر په مخ کې لري مګر دتخنیکي اجتماعي او اقتصادي محیط له امله یو تشبث دنورو په نسبت کم خطر لرونکی وي ۹-دابتکار قابلیت: ability of innovateیو تشبث یو ابتکاري فعالیت دی تشبث په ټوله کې هغه تخلیقي نظریې عملي کوي یعني دهغې غوښتنه کوي. تشبث دنوې نظریې تخنیکونه دیو تولید نوی شکل، دمدیریت نوی اصل ،نوي بازارونه ،نوي تولیدات، او نورپروسیجرونه مني ددې له پاره چې مشتریانو ته ښه خدمات عرضه کړي او ګټه ترلاسه کړي.۱۰-دپوهې په اساسknowledge basedفیټرډروکړ ویل یو تشبث نه خدمت دی نه هنر دی دادپوهې په اساس باندې یو عمل دی۱۱-دچلند پربنسټ پایلې result oriented behavior یوه کمپنۍ یا یوه تصدۍ ترهغه وخته پورې بریالی کیدای نه شي چې کم ترکمه پایلې ګټه وړې وي تشبث په پایلو ټینګارکوی نه په نصیب او قسمت. متشبثین دخپلو هڅو اوسختو کارونو له امله ښې پایلې لري.۱۲-دچاپیریال په بنسټ فعالیتونه environmental oriented activityتشبث یو بیروني او خلاص محیط سره اړیکه لري متشبثین داقتصادي سیاسي اجتماعي اومادي فکتورونو سره په پام کې نیولو سره تولیدات کوی او خطرونه اخلي ددغې مفهوم په نظر کې نیولو سره شومپټر ویلي دي دادهر باندېنې لپاره یو تخلیقي حالت ته غبرګون او ځواب ویل دي . خطر دپیش بیني وړ دی او کنترولیدونکی دی او ناڅرګندتیا دپیشبیني وړنه ده او نه کنترولیدونکي دیه .لکه زلزله سیلاب طبیعي افات. دلته یوه خبره کول ضروري دي تشبث داهمیت په باره کې هغه کس چې یو نوی کارکشف کړي یانوی بازار ته راوښکي یا یو نوی میتود نه کار واخلي هغه ته متشبث ویل کیږی او که دوام ورکړي هغه ته بزنس مین ویل کیږي.

Creativity or initiative: is relating to imagination

کریټویټي او انیشیاټیف : دسوچ کولو پورې اړه لري

(c) ketabton.com: The Digital Library

Innovation is regard to implication or implementation

Innovation the action or process of innovating new ideas, new methods, new products etc.

یوه انیویشن یوپروسه ده دعملي کولو دانیوشن دنوي طریقو نویو ایډیاو او نوي تولید اوداسې نورو په باره کې. نوښت: داهمیشه فکر وهي دتولید په باره کې او تل هڅه کوي چې نوښت رامنځ ته کړي یا نوښت وکړي دمختلفو شیانو درامنځ ته کیدلو په باره کې ۲-دلاسته راوړلو لپاره اړتیا: دمتشبث دهڅولو لومړنی چلونک دی دوی ددې لپاره کړنه ترسره کوي ترڅو تاکلي اهداف ترلاسه کړي دلوړې کچې دلاسته راوړلو په اساس متشبث کولای چې دکړنو په ډګر کې دخپلو رقیبانو او همدارنګه دخپلو پخوانیو کړنو سره سیالي وکړي. ۱۳-دبدلون دپیژندنې بهیرprocess of identify transformationتشبث دمعلوماتو دتشخیص اوداصولو او کنثیفتونو بدلون دی یو سوداګر یا یو متشبث ترهغه وخته پورې په یوازې توګه متشبث کیدای نه شي ترڅو چې ددغه پورته ترڅنګ اینویشن ونلري یا په بل عبارت دایو فعالیت چې باید په خپل ذات کې دوامداره ډول باندې واوسي. د اودي پریخ او ندکمي (عالمان دي) په نظر تشبث یواځې دندې طریقې یا فعالیت خپلول نه دي مګر دادشخصي ملکیت یادځانګړي شتمنۍ یو بدلون دی او همدارنګه یا په خپله باندې دیو نوی شي تخصیصول.۱۴-مسلکي فعالیت:professional activityتشبث په پرمختللو هیوادونو کې دیو مسلک په توګه لکه طب ،قانونو او انجینرۍ کې رامنځ ته شوی دی کاروباري مهارتونو ته دروزنې او تعلیم له لارې وده ورکول کیږي لکه مدیریتي مهارتونه پرمختیایي هیوادونو کې حکومتونو پروګرامونو او پلانونه شروع کړي ترڅو خلک تشبث ته وهڅوي.۱۵-مدیریت دتشبث یو اساس دهmanagement is the basis of entrepreneurمدیریت دټولو تشباتي تصمیمونو یو اساس دی متشبث په کاروبار کې دمدیریت په واسطه ځینې بدلونونه او پرمختګونه منځ ته راوړي ډروکر وایي تشبث دنن ورځ دمدیریت دمهمو او اړینو دندو یوه برخه .۱۶-داصولو پربنسټ نه دپوهې یا درک په واسطه based on principle not on intuitionتشبث دځانګړو اصولو مفکورو اوځانګړو برخو دپوهې په اساس ده یعنې په دې ولاړ دی دادعلم او اصولو په بنسټ درک نه دی ، ځکه چې دوی داصلي مدیریت یو نسل یا یوه دوره ده . متشبث باید دبریالیتوب دلاسته راوړلو لپاره داقتصاد ،احصایي، قانون پوهنې، روانشناسۍ، او نورو موضوعاتو په اړه پوهه ولري.دتشبث اقسام: ۱-تقلیدي یا مقلد تشبث: دتشبث داډول پخپل ذات کې تقلیدونکی دی چې داموجوده تولید په نوي طریقې وړاندې کوي دنوروکمپنیو یا شرکتونو ګټورنظریات اخلي او په اسانۍ سره دبازار کنترول لپاره دوی دشرکت وزن منځته راوړي یعنې دتشبث څخه دمقیاس په ډول استفاده کوي دبیلګې په ډول جاپانیانو په امریکایي تولیداتو باندې څیړنه کړې او دخپلو تولیداتو دپرمختګ لپاره یې نوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

طریقې پیداکړي او دوی په ټیټ قیمت ســـره توکي تولیدوي او امریکایي بازارونو ته یي صادروي چې دتشبث داډول دجاسوسی یوډول دی اومشتریان دارزانه خدماتو او تولیداتو نه زیاتې ګټې ترلاسـه کوی.۲-incubate entrepreneurدادتشبث یو بل ډول دی چې په دې ډول تشـــبټ نوې نظریې منځ ته راوړي او دوی په مولده توګه باندې د غه نظریات او ابتکارات تطبیقوي اوددې څخه دســازمان ګټې لاســته راوړي چې دوی مختلف تکنالوژیکي پرمختګونو له امله نوي ابتکاراتو ته وده ورکوي او مختلف ډوله تولیدات منځ ته راوړي لکه نوکیا او مایکروســافټ۳-فرصــت لرونکی تشــبث په دې ډول تشــبث کې مدیران مســولیتونه ســپاري اودمدیریت موجوده ســلسـلې مراتبو په اســاس راپورنه ورکوي دوی دنیمه خپلواکه کاري چاپیریال څخه خوند اخلی اودنوښـــت لپاره یوه ســـاحه پریږدي۴-اداري تشـــبث : څیړونکې ددوې دســـوداګریزو حقیقتونو په اړه ددوې نظریاتو په اړه دشـــرکتونو دمنابعو دچمتوکولو په وخت کې مرســـته کوي نو په دې توګه اختراعات په شـــوق ســـره رامنځ ته کیږي اودوی دیو رهبر لخوا رهبري کیږي او اداره د نوي محصــول رامنځته کولو ته چمتو کوی۵-acquisitive entrepreneurداتشـــبث داډول دودې او پرمختیا ددودیزو میتودونو څخه مخکې یو ګام دی چې مونږ دلته ددوه شـــرکتونو یوځای کیدو لاســـته راوړنو او دګډې پانګې او نورو په واسطه دودې نورې بدیلې ستراتیژی پیداکوي.

دیوبریالي متشبث ځانګړنې

1-imaganative: creative thinking and imagination are important for entrepreneur quality since innovation come with this quality2-shrap memory successful entrepreneur always have a memory shaper than people and generally every event of the recent fast should be in his mind.

۳-په ځان مطمینه یا باور ولري: متشــبث باید باوریوي چې څه شــی ا ویا هغه څه شــی چې دی غواړي په راتلونکې کې یي ترســـره کړي بلکې هغه باید یوځای دځان ســـره دذخیره په ډول وساتي دمثال په ډول هغه باید ډیرمطمین وي مګر دهغه کړنې باید دخاورو سره خاورې نه شـــي یعنې ښـــکاره نه شـــي.Emersonوایی دکامیابۍ راز په ځان اطمینان ولرئ یعنې په ځان اطمینان دکامیابۍ رازده ۴-کامل یا پوره والی : یو بشـــپړ او کامیاب متشـــبث هغه څوک ده چې خپل وظایف په ښه شکل ترسره کوي او خپل مسولیتونه کې ایمانداره وي-او دهمیش لپاره استفاده نه مني. او دخلکو سره خبري کوي او زیات تمرکز په بحث مباحثه باندې کوي او په بشپړ ډول بحث اومباحثه باندې کنترول ولري۵-پیشبیني کول: یو متشبث باید ددې توان ولري چې دپیښـو ارزونه وکړي حتې چې واقع شـوی نوي او همدارنګه دموجوده کړنو پلان دپایلو ارزونه وکړي او هغه متشـــبث چې دارزونو یا اټکل کولو وړتیا لري نو هغوی باید

(c) ketabton.com: The Digital Library

راتلونکي مشـــکلات اټکل کړي او دهغې مخه ونيســـي په راتلونکې کې.۶-دســـتونزولپاره چمتوالی: يو متشبث بايد دنوو ستونزو لپاره چمتو وسي او هغه بايد ومنې نودوی عموماهغه وظايفو ته چې ســـتونزمن وي ترجيح ورکوي ځکه چې دوی وايي چې غټ خطر ډيره ګټه . او متشـــبث بايد ديو شـــرکت اراده ولري او دا هغه خلک دي چې دننګونې او خونديتوب ترمنځ انتخاب کوي۷-دښې راتلونکې په هيله خوشبينانه وي: يو متشبث بايد دخپل کاروبار په اړه ښــه فکر ولري او هغه بايد دناکامۍ دکاميابۍ يو بل قدم وګڼې او دوی بايد چې دکاروبار په اړه بدبينانه نظر ونلري اوتل خوشبينانه نظر ولري۸-Ambitionدښو شيانو ترسره کول دي او په دې اړه دوې داســې فکر ولري چې دنورو کاروبارونو په وړاندې مونږ کامياب يو او دوی بايد داســـې فکر وکړي چې مونږ له نورو کمپنيو څخه يوه مرحله مخکې يو او که چيرې متشـــبث موجود نه وي نوبيا دامشـــکله دی Davidوايي چې بايد مونږ مخکې يوڅه لاســـته راړنې ولرو . اندریو کارنيګيAndrew Carnigiوايي که چيرې يو کس دکاروبار څخه دګټې دلاســـته راوړلو هيله ونلري نو داشـــخص ناکام دی۹-دوخت مديريت: يوکاميابه متشـــبث هغه څوک دی چې وخت ته ډير ارزښـــت ورکړي که چيرې يوه کمپنۍ ددې وړتيا ونلري چې وخت مديريت کړي نو بيا به داهدافو دلاسـته راوړلو کې ناکام اوسـي . دمتشـبث اهميت او ځرانګوالی: تشبث ديو هيواد په اقتصادي وده کې ستر رول لوبوي دهيواد دانساني او فزيکي منابعو په حرکت راوســتل دمتشــبثينو ترټولو لوی او اســاســي دنده.متشــبث ددغې فزيکي او انســـاني منابعو څخه اســـتفاده کوي چې دوی ابتکار وکړي يعنې نوي نظريې په کاراچوي نوي توليد په کاراچوي او ديوي مهمې وســـيلې په توګه ترې اســـتفاده کوي. دوی عموما په ځينو فعاليتونو کې دخپل يارکوم چې داستخدام او فرصتونو په برابرولو کې مرسته کوي دوی مســـول دي اســـتخدام دفرصـــتونو په برابرولو کې په زرهاو خلکو ته دوی بايد بهرنيو هيوادونو ته خپل توليدات وليږدوي هغه شيان چې ښه کيفيت لري ددوې دصادراتو په نتيجه کې زمونږ دتادياتو بيلانس رامنځ ته کيږي دسوداګرۍ دپاره دا ښـکاره ده چې متشـبث ديو هيواد دګړندۍ اقتصادي ودې اصلي او اساسي عنصر دی په ټولنيز چاپيرپال کې دتشبث پراختيا: تشبث په خپله په ټولنه کې پيداشوی دی دوی دټولنو دغړو په توګه مختلفو فعاليتونو کې مصروف يابوخت وي بغير دمتشبث نه دټولنې موجوديت دصفرسره مساوي دی مختلف اجتماعي عوامل لکه کيسټ casteيعنې دټولنيزو وجوهاتو په اساس ديوبل څخه ويشل شوی . عقيده ، ټولنه ، مذهب دکورنۍ پس منظر ټولنيزو ارزښـــتونو ښـــوونيز رواجونه تخنيکي پرمختګونه هڅونه ابتکار نوښت. مسلکي چاپيريال يا پس منظر اوداسې نورداټول يو حياتي رول لوبوي دمتشــبث په پرمختيايي وده اودهغې په شــخصــيت په ټولنه کې رامنځ ته کيږی ټولنه برابروي دمتشـــبثينو دپاره دتشـــبثاتي کيفيتونو لپاره اړينې برخې اطمينان، ازادي ، ابتکار، وقار فرصـــتونه برابروي چې هغوی دوی ته تمه لري او د خطرونو توان او قدرت لري اوبايد ويي لري. دمتشـــبث لپاره لارښـــود کتاب کې دا راغلي دي.مهارتونه تخنيکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهارتونه۲دکاروبار کنترول اواداره کولو مهارتونه۳-دفعالیت لپاره وخت لرل.شـــخصـــي خصلتونه: ۱-صداقت۲-سبب یا علت۳-دتوکل کولو هنر۴-تصمیم نیونه۵-کورنی وضعیت۶-مالي وضـعیت. ددې لپاره چې دیو متشبث خصـوصـیات ترلاسـه کړئ نولاندې توضـیحات سـتاسـو لپاره دي ۱-دبریالي متشـبثینو سـره وګورئ او کارطریقې ترې ذده کړه۲-مرسـته وغواړئ او مشورې وکړئ۳-کتاب ولولئ۴-تعلیمې کورسونه ته لاړشئ. سوداګري هغه علم دی چې تاسـو ته دخپلو مشـتریانو اودهغوی دغوښـتنو اواړتیاوو په هکله ذده کړې درکوي. لومړی پانګه: هغه پیسـې دي چې دکاروبار دپیل کولو لپاره تاسـو ورته ضـرورت لری . دکاروباري مفکورې بیانول هغه اساسي قدمونه دي چې لاندې جهتونه لري۱-کوم محصولات او خدمات غواړی چې عرضـه کړی۲- په چا باندې به هغه وپلوری۳-محصـولات او خدمات په څه ډول وپلوری۴کومې غوښـتنې یاتولید به مشـتریان قانع کړي. دکاروباري مفکورې یو ډول سنجش دSWOTتحلیل دی. قوي اړخstrength:هغه اړخ دی چې تاسو په ښه حالت کې قرار لری دمثال په ډول ستاسو محصولات کیدلای شي درقیبانو په تناسب ښه وي او یاداچې ستاسو مغازه په یومناسب ځای کې موقیعت لري اوستاسو کارکوونکې په کارپوه خلک دي ۲-دضعفweaknessاړخونه: ستاسو دکاروبار ضعیف اړخونه دادي : ستاسو محصولات مثلا درقیبـانو پـه تنـاسـب قیمتـه دي یـادتبدلیغـاتو لپـاره کـافي پیسـې نـه لری۳:امکاناتopportunityتولې هغه لارې چارې چې ستـاسـو په شـاوخوا کې وجودلري مګر سـتاسـو او سـتاسـو له کارسـره مرسـته کوونکې دي امکانات بلل کیږي.۴-خطرونهRisks:هغه عوامل دي چې سـتاسـو په شـاوخوا کې وجودلري مګر سـتاسـو دکارپرمختګ سـره مسـاعد وي خطر بلل کیږي.بازارموندنه : دهغوفعالیتونو ټولګه ده چې تـاسـو يي دتخمیني پیرودونکو اوددهغوی دغوښـتنو دمعلومولو لپـاره ترسـره کوی . بازارموندنې پړاوونه یا مرحلې :۱-بازارموندنه دکاروبار له مفکورې څخه پیلیږي چې دپیرودونکو په غوښـتنو اسـتواره ده۲-دکاروبار دمفکوري په واسـطه تاسـو باید خپل بازار وازمایي۳-دبازاردمعلوماتو له لارې تاسې کولای شی چې دبازارموندنې پلان ترتیب کړی۴-په دوامداره توګه باید بازارمطالعه کړی . دپیرودونکو او رقیبانو په اړه دزیاترو معلوماتو دموندلو لارې دلته توضیح کیږي.۱-دتخمیني پیردونکو سره خبري وکړي او لاندې پوښتنې له هغوی څخه وپوښـتی۲-خپل رقیبان وڅیری او پوه شـي۳-له هغو کسـانو چې تاسـو ته خام مواد برابروي او له نورودوکاندارانو څخه وپوښـتی. دبازارموندنې دپلان په وخت کې هرپه اړخیزه توګه فکروکړی چې محصـولات او خدمات څه خرڅ کړی په دې اړه څلور اسـاسـي رکنه په نظر کې ونیسـئ۱-محصـولات ۲-بیه۳-دکاروبارځای۴-پرمخ وړل. دکاروباري مفکورې بیانول داروښـانه کوي چې کارکوونکې کوم قابلیتونه باید ولري . ددې لپاره باید لاندینی ۴عملیې اجرا شـي.۱-دکاروباري مفکورې دبیان څخه پیل کړی اوووایي چې ستاسو دکاروبار لپاره کومې وظیفې اجرا کیږي۲-معلوم کړی چې دکومو وظایفو لپاره ستاسو وخت

(c) ketabton.com: The Digital Library

اومهارتونه کفايت نه کوي.۳-معلوم کړی چې دکارکوونکو لپاره دکومو تجربو مهارتونه ضروري دي.۴-معلوم کړی : چې دهرفعاليت لپاره څو کارکونکو ته ضرورت دی. حقوقي مسـوليتونه عبارت دي له ۱-دماليـاتو ورکول۲-دکاردقوانينو رعايت کول اودکار جواز اخيستل.لومړنی پانګه هغه پيسې دې چې دکاروبار دپيلولو لپاره ضروري دي دکارپيل کې بايد تاسوته معلومه وي چې تاسو ته دلومړنی لپاره څومره پيسې لازمي دي او له کومه يي بايد پيداکړی لومړنی پانګه دلاندې موضـوع لپاره اړينه ده۱-پانګه اچونه۲-دوراني پانګه . پانګه اچونه په دي معنا چې تاسـو ځينو شـيانو ته چې يي زيات مهم دي دډيري مودي لپاره ضرورت لری.لکه ۱-تعمير۲-تجهيزات اووسايل:لکه دستګاه اسباب وسايل او وسايط نقليات موبل فرنيچر او نور شـامل دي . دوراني پانګې دلاندېنې خرڅونه عبارت دي ۱-دتيارو محصـولاتو او خام شـيانو اخيسـتل۲-دمال په مخ بيول۳-دکارمزد۴دپيسـو اجاره ۵-بيمه۶-نورمصـارف۱-دلومړۍ پانګې منابع دی ۱-خپله پانګه يا پيسـې۲-کريديتونه(قرضـې)۳-ليزينګونـه(تجهيزاتو قرض) ګرنټونـه (وړيـا مرسـتې) . لاندې څو منـابع چې ذکر کيږي دکاروبار پرانيسـتلو کې دقرض اخيسـتلو لپاره هغوی ته ورشـی۱-بانکونه۲-ليزينګ۳-ګرنټونه۴-ملي بانک. سـتاسـو دکارخانې دمحصـولاتو تمام شـدقيمت محاسـبې په دې وجه کوي۱-دمحصـولاتو دنرخونو ټاکل۲-دمصـارفو کمول او دهغوی نظارت۳-دمهمو تصـاميمو نيول دکارروبار دفعاليتونو په جريان کې ۴-دکارخانې دراتلونکې کارلپاره مرسـته کوي. مختلف کاروبارونه مختلف خرڅونه لری مګر ټول کاروبارونه خاص مصـرفونه لري۱-مستقيم مصارف۲-دکارمزد مصارف۳-مستقيم مادي مصارف هغه پولي زيرمې ته وايي چې سـتاسـو کارخانه يي دموادو توليد او دترکيبي اجزاو لپاره په مصـرف رسـوي.۲-دکارمزد مستقيم مصـارف : هغه پولي زيرمې ته وايي چې کارخانه دکار مزد کارکونکي او کارګرانو ته دتوليد په خاطر ورکوي او همدارنګه که کارخانې بيمه ولري هغې پيسـې چې دکار کوونکي له مزد څخه په معينه اندازه ګرځول کيږی او مکافت چې دمثمر کارونو لپاره ځينو کـارکوونـکو لـپـاره ورکـول کـيـږي دکـارمـزد پـه مسـتـقـيـم مصـارفـو کـې راځي.مصارف(غيرمستقيم)ټول مصارف(غيرله مستقيمو مصارفو)چې کارخانه يي دفعاليت لپاره منونکې وي .اسـتهلاک: دتجهيزاتو دارزښـت کميدل دوخت په تيريدو سـره دي چې سـتاسـو دکارخانې دمصـارفو څخه شـميرل کيږي . عمده او پرچون سـوداګران څه کوي ۱-دوی محصـولات نه توليدوي دوی مال بايد وپلوري ددوی مالونه رانيول ددوی مستقيم مادي مصـارف تشـکيلوي۲-دوی دکارمزدمسـتقيم مصـارف نه لري دوی هغه چې نور خلک يې توليد کړي اخلي او خرڅ کوي دوی تل دمال دسـاتنې لپاره ددې لپاره مرستيال ته ضـرورت لری مګر دوی دتوليدي چارو سـره کارنه لري ددې لپاره دکارمزد ټول مصـارف په غيرمستقيم مصارفو کې راځي۳-غيرمستقيم مصارف۴-دپرچون او عمده دوکاندار دعمومي مصـارفو دمعلومولو لپاره درې قدمې بايد ترسـره کړئ.مادي مسـتقيم مصـارف ۱-داهغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مصــارف دي چې عمده او پرچون ســوداګران يې دمال درانيولو لپاره کاروي۲-غيرمســتقيم مصــارف نورټول مصــارف دي چې په کارخانه کې کارول کيږي لکه دبريښــنا مصــارف اونور،کله چې په خپل کار پيل کوی دوه مهم شرطونه بايد ستاسو لخوا رعايت شي ۱-ستاسو کاربايد ګټوروي ۲-تاسو بايد پانګه ولرئ. دمالي وضـعيت دجوړولو اوپه هغه دنظارت لپاره لازمه ده چې ۱-ددخل او خرڅ دپلان ترتيبول۲-دنغدو پيســـو ددوران پلان ترتيبول۳-ديادو شويو پلانونو پرتله کول دحسابداری له اسنادو څخه په هره مياشت کې ۴-که چيرې ستونزې اونقايص رامنځ ته کيږي دهغو لپاره دحل دلارو چارو کتل. حسابداري ددې معلوماتو په باره کيږي۱-کارخانه څه ډول دپيســو عايد لری ۲-دکارخانې څومره پيســې مصــرف شــوي. که چيرې دحســابداری ښــه ډول انتخاب شــي اوپه ښــې طريقې ســره ورڅخه ګټه واخيســتل شــي دهغې په برکت کارخانه خپلې ګټې ته پراختيا ورکوي دحســابداری ډولونه۱-دحســابداری يو طرفه (يوګونی) سيستم دلته هغه سيستم راوړل کيږي چې ډير ساده وي او دکارخانې په باره کې مفيد او معين معلومات ورکوي . مګر يوازې ددېرې وړې کارخانې لپاره مفيد دی ترهِغه وخته چې پيشرفته سيستم ذده کوي ۲-دليکلو دوه ګونی اساسي سيستم: دلته دحسابداری پرمخ تللی سيستم راوړو چې په کافي اندازه اسانه دی اودوړوکارخانو لپاره مناسب دی ددې سيستم تشريح لپاره خپل کاروبار ته رواج ورکړي دلارښود څخه استفاده وکړي. مفصل توصيف: دمحاسبې ثبت تشريح کيږي. کسه : دلته ټولې هغه پيسې چې ستاسو په کسه کې دې تري وځي ليکل کييږي. مادي مســتقيم مصـــارف : که چيرې مال توليدوي ايا خدمت کوی دخپل مال دخرڅلاو قيمت وليکئ دکارمستقيم مادي مصـارف : که چيرې مال توليدوی او ياخدمت کوی په شــتون کې دکارمزد ورســوي دغه ســتون دســوداګرانو لپاره نه دی غيرمســتقيم مصـارف :په ستون کې ټول هغه مصـارف چې دکارخانې دفعاليتونو دبرابرولو لپاره ترسره کيږي. ۳-دحسابداری پرمختللی دوه ګونی سيستم: دحسابداری دغه ډول سيستم هغو کارخانو ته په کاروي چې مختلفو معلوماتو ته ضـــرورت لري نظر دوه نورو ســـيســـتمونو ته يی اســتعمالول ګران دي دحســابداری حســاب هغه لوی دفتر دی چې په هغه کې ديوې ســاحې عمليات اودمتشــبث فعاليت ليکل کيږي. اکتيفونه: کارخانې ټول اکتيفونه ارزښــت لري اودغه ارزښت داکتيف حساب لوی دفترکې ليکل شـوي دي . درامد: هغه پيسـې دې چې دکارخانې دخدماتو يا مالونو دخرڅولو څخه رامنځ ته کيږي دمصـارفو لپاره درې ډولونه په کار دي په کارخانه کې ۱-مادي مستقيم مصارف۲-دمحنت مزد مستقيم مصارف۳-غيرمستقيم مصارف.

د څېړنې ميتودولوژي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دڅېړنې پېژندنه : دڅېړنې کلمه د(تحقيق) چې عربي کلمه ده ،مترادفه معنا لري. په پښتو کې څېړنه، عربي ، کې تحقيق انګريزي کې researchپه يو مفهوم کارېږي . څېړونکو لخوا په مختلف ډول تعريف شوې ده لکه څېړنه دسمو او صحيحو معلوماتو لاسته راوړلو لپاره په يوه ځانګړې موضوع کې علمي او سيستماتيکه پلټنه ده. تحقيق دحقوقودريښې جوړه کلمه ده چې لغوي معنا يي حقيقت راسپړنه ده.څېړنه ، يو څو مرحليزه پروسه ده چې په يوموضوع کې دمعلوماتو دراټولولو او تحليولو څخه عبارت ده. دتحقيق کلمه په لغت کې پلټنې . مطالعې ، دحقايقو پيداکولو او ديوه کاربنسټ موندنې ته وايي . دتعريفونو پايله: څېړنه (تحقيق)ددلايلو په واسطه دمسلې ثبوتولو ته وايي او ياهم هغه محصول دی چې په علمي توګه دټينګو دليلونو په واسطه ثبوت شوی وي . يا څېړنه : دسيستماتيک لټون هغه پروسه ده چې دموجوده پوهې دزياتولو او يادنوي علم ترلاســـه کولو لپاره ديوې مســـلې په اړه دنويو معلوماتو پديدو او حقيقتونو دکشـــف او ترلاســـه کولو په موخه ترســـره کيږي. څېړنه درې مرحلې لري لومړی:دپوښـتنو راولاړول،بيا دهغې په اړه معلومات راټولول او اخر کې پوښـتنې ته ځواب ورکول.دڅېړنې ميتود: هغه طريقه او کړنلاره ده چې څېړونکی يي ديوي موضـوع دڅېړنې په مهال تعقيبوي. هغه مشـخص اصـول او قوانين دي چې دڅېړنې او تحقيق په پروسـه کې بـايـد پـه نظر کې ونيول شـــي. ميتودولوژي: ددووکلمو څخـه جوړه شـــوي ده چې ميتود(کړنلاره)اولوژي د(پوهې)څخـه عبـارت ده خو کلـه چې دڅېړنې کلمـه هم ورســـره وکارول شي نو بيا دڅېړنې ميتودولوژي څخه عبارت دي. دڅېړنې ميتودولوژي هغه علم دی چې د څېړنې لپاره چې دکوم ميتودونو او تخنيکونو څخه ګټه اخيســـتل کيږي هغې په اړه پوهه ترلاسـه کول. هغه علم دی چې دعلمي څېړنې اصـول مونږ ته ښـايي.دڅېړنې موخې۱-ديوې پيښـې سـره ځان اشـنا کول او يا هغې کې کوم نوي څه پيداکول۲-ديومشـخص ګروپ افرادو او حالاتو دځانګړنو بې پردې (بې نقابه) کول۳-ديوشـي دپيښـيدو فريکونسـي روښـانه کول او يا دبل شي سره دهغې تړاوو په ګوته کول۴-ديوې فرضيې امتحانول او دهغې دعلت اړيکه دنورو متحولونوســـره معلومول. دڅېړنې تشـــويق: څېړونکی بايد ددغه اصـــولو او قوانينو ،مقرراتو ضـوابطو او لاروچارو څخه دعلمي او څېړنيزو مقالو،رسـالو په ترتيب او ليکنه کې ګټې واخلي. او دا ډول قوانين بايد دخپل کاردکړنلارې په توګه وټاکي . دڅېړنې په ميتودونو پوهيدنه هغه پياوړی،اســـباب دی که نورو مهارتونو ســـره يوځای شـــي . لکه دنوښتګراستفادي او منطقي تفکر ، دنړۍ دپوهيدو لپاره به پياوړي وسايل رامنځ ته شي. په څېړنه کې دميتود :ګټه داده چې دهغه په بنسټ څېړنه منظمه ، سيستماتيکه ، او اسانه کيدای شـــي هغې پايلې چې لاســـته راځي مطلوبې ، اغيزمنې ، او قانع کوونکي وي . دعلمي رتبې دترلاســه کولو په موخه څېړنه ترســره کول ، ټولنې ته خدمت ميل درلودل ، لکه دامعلومول چې ولې په افغانانو کې دجرم کچه لوړه ده . په خلکو باندې دځان پيژندلو ميل درلودل داسې کارونو څخه خوند اخيسـتل چې کوم نوښـت او ابتکار په کې وي. دداسـې ننګونو سـره ځان

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخامخول چې لاتراوســه نه وي حل شـوي او ته يي حل کړي.ټولنيز فکر درلودل، ددې ميل درلودل چې خپله پوهه زياته کړي او داسې نور . څېړنه يوه پروسه ده چې دغه پروسه بايد سمه او دقيقه اوسي دځينو ځانګړنو درلودونکې وي. علمي څېړنه ځينې ځانګړنې لري چې عبارت دي له١-معلومات بايد په سيستماتيکه توګه تفسير شي او تحليل شي٢-معلومات بايد په سيستماتيکه توګه ترلاسه شوي وي٣-ديوې ځانګړې موخې لپاره معلومات راجمع شوي وي او يوه نوي لاســـته راوړنه ولري ددې ترڅنګ ځينې نورې ځانګړنې لري چې بايد په نظر کې ونيول شـــي ترڅو څيړنه علمي راشـــي دغه ځانګړنې دڅيړنې داصـــولو په نامه ياديږي. ١-موخه لرونکې : وي علمي څېړنه بايد يو روښـــانه موخه ولري دغه موخه دســـتونزې حل او يادمعلوماتو زياتوالی وي او همدارنګه ســـازمان او يا ټولنې ته يي ګټه ورسيږي٢-دقت والی: دقت څخه موخه په څيړنه کې پاملرنه ، ځيروالی اوکره والی دی، کله چې ديو څيړنې لپاره قوي تيوريکي بنسټ او سمي مناسبې کړنلارې وټاکل شي دقتوالی په خپله رامنځ ته کيږي٣-ازمايښـت وړ: څيړنه بايد دازمايښـت وړ اوسـي په دې معنا کله چې څيړونکی فرضيه وټاکي نو دغه فرضيه بايد دازمايلو وړ او اندازه شي.۴-ورته والی لرل: که څيړونکی دا ترلاســـه کړي چې په ســـازمان کې تصـــميم نيونه کې ګډون يو له مهمو فکتورونو څخه ګڼل کيږي. کوم چې دکارکوونکو متعهدوالی زياتوي.اوس که يو بل څوک په همدې ســـازمان په اړونده برخه کې څيړنه ترســـره کړي، دوهم څيړونکی بايد ورته پايله ترلاسه کړي په څيړنه کې همدغه اصل ته دورته والي اصل وايي ۵-بې طرفه والی: کومه پايله چې دڅيړنې څخه ترلاســـه وي بايد ديوبې طرفه قضـــاوت پايله کې وي او دڅيړونکې دشــخصـــي نظر څخه پاکه وي. که چيرې کمې څيړنه وي نو پايله بايد په مفعولي بڼه وي په دې معنا چې خپله راټول شو معلوماتو له مخې پايله ترلاسه شوي وي او دڅيړونکې درک په کې شامل وي۶-عمومي والی : اصل څومره چې په يوه څيړنه کې عمومي والي اصل زيات ترسترګو شي په همغه کچه دڅيړنې ارزښت او اعتبار زيات وي دعمومي والي اصل څخه موخه کومه پايله چې ترلاســـه کيږي هغه عمومي وي او په نوروســـازمانونو کې هم دتطبيق وړ وي. ٧-سـپما اصـل: ددې اصـل څخه موخه دڅيړنې سـاده والی دی لکه چې څيړونکی څيړنه کوي نو بايد هڅه وکړي چې تراخره حده پورې څيړنه ســـاده راولې اوددې پيچلتيا څخه وســـاتي په دې معنا که چيرې څيړونکی په خپله څيړنه کې پنځه متحولونو ته اړتيا ولري همدابســـنه کوي. او دهغه متحولونو څخه دې ډډه وکړي کوم چې په څيړنه باندې تاثيرات ونه لري. دڅيړنې اهميت: څيړنه نه يوازې په علمي ســـاحو کې داهميت وړده بلکې په ورځينې ژوند کې هم خپل اهميت لري زمونږ په ژوند کې هره ورځ نوښــتونزه ، پيښــي او پديدې رامنځ ته کيږي،نو په علمي ژوند کې دغه ســـتونزو او پيښـــو ته جواب ويل يو اساسي ضرورت دی څيړونکی په دې اند دی چې دغه ستونزو علت حل لارې ، شرحه او نورې برخې پيداشـــي په دقيقه توګه څيړنه په طبيعت کې دپيښـــو دپوهيدو لپاره کارول

(c) ketabton.com: The Digital Library

کيږي.څیرونکی هغه ســـتونزې دحل لپاره څیړنه کوي چې خپله څیرونکي ، کمپني ، تولني او دولتي اداري ورســره مخامخ وي .ـــپه موجوده نظریاتو باندې څیړنه مونږ. ســره مرســته کوي چې یو حد او اندازه دحل راپه ګوته کړي ــــحســابي او منطقي څیړنه په ســوداګری او صــنعت کې دســتونزو اعظمي ټکې راپه ګوته کوي. دڅیړنې ډلبندي : په دريو ډولو ویشــل شـــوي ده(۱)-ماهیت ته په کتو ۱-بنیادي۲-عملي .(۲) هدف ته په کتو دڅیړنې ډولونه: ۱-تشـریحي ۲-پیوسته۳-اکتشـافي۴-توضیعي (۳)-معلوماتو ته په کتو ۱-کمي۲-کیفي.هدف ته په کتو دغه ډلبندی کې څیړنه دڅیړنې اصـــلي موخه په ګوته کوی داچې څیړنه ولې ترســـره کیږي همدغه جواب ترلاســه کول یي اصـلي موخه وي۱-تشـریحي : په تشـریحي څیړنه کې دیو شـــي خلکو ، ګروپونو، اوســـازمانونو ځانګړنې رابرســـیره کیږي او تشـــریح کیږي. په تشریحي څیړنو کې معلومات په کمي او کیفي بڼو ترلاسه کیږي او دڅه او څومره پوښتني ته ځواب پیداکیږي.۲-پیوسته : په پیوسته کې دیو شي اړیکه دملګرتیا او تکیه په بل شي باندې په ګوته کوي یا په دغه څیړنو کې ددو شیانو اړیکه چې دیو بل سره څه ډول پیښیږي مثال په ډول : څومره چې پلور زیاتیږی په همغه اندازه ګټه زیاتیږي په دغه مثال کې دپلور او ګټې ترمنځ اړیکه فقط کتل کیږي۳-توضـــیعي څیړنه: په دې څیړنه کې هڅه کیږي چې ولې پوښتنې ته ځواب وموندل شـي. دولې پوښتنې په ځوابولو سره مونږ. دعلت اړیکه پیداکوو۴-اکتشـافي څیړنه : هغه وخت ترسـره کیږي کله چې دیوه ځانګړې موضـوع داحتمالاتو په اړه څیړنه کوي. معلوماتو ته په کتوڅیړنه:۱-کمي څیړنه : هغه څیړنه ده چې په کمي معلوماتو ولاړه وي کمي معلومات هغه معلوماتو ته ویل کیږي چې داندازې وړ وي ځکه په دې ډول معلوماتو کې شمیرل کیدونکي معلومات وي چې دشمیر په بڼه وړاندې کیږي۲-کیفي څیړنه: هغه څیړنه ده چې په کیفي معلوماتو ولاړه وي کیفي معلومات هغه معلوماتو ته ویل کیږي چې دشــــمیرنې او اندازې وړنه وي او دشـــــمیر په بڼه نه وړاندې کیږي. بلکې دکلمو په بڼه وړاندې کیږي. کوم تخنیکونه چې په کې اســـتعمالیږي عبارت له ګروپي مرکو ، پروژې تخنیکونو او نورو څخه دي . هغه وســـایل چې دکیفي معلوماتو په لاســـته راوړلو کې په کاروړل کیږي عبارت دي له : مصاحبې ، داسنادوتحلیل، دګډون کوونکو دتولید شو کارونو کارونو تحلیل لکه ژورنالونه ، ځینې یاداښـــتونه ، انځورونه، او نور. ماهیت ته په کتو : عملي څیړنه: دورځنې ژوند په عملي ســـتونزو دحل په موخه ترې ګټه اخیســـتل کیږي چې اوس وخت کې داکثرو څیرونکو دا رایه ده چې په سازمانونو او صنعت په برخه ددغه ډول څیړنو څخه ګټه اخیســـتل کیږي۲-نګه څیړنه: داڅیړنه بنیادي څیړنو په نوم هم یادیږي ، داډول څیړنې دعلمي تیوري دزیاتوالي لپاره په علمي برخه کې ترســـره کیږي او په دې برخه کې ترسـره کیږي په دې څیړنه کې دموضـوع په اړه معلومات پیداکیږي سـتونزې په اړه ، نګه څیړنه ډیرزیات وخت په برکې نیســي لکه څیړنه دیو ځانګړي ســازمان پورې نه وي تړلې بلکې ټولو ســازمانونو لپاره وي شــه مثال یي دکارکوونکو تشـویقونه ده څیرونکی

(c) ketabton.com: The Digital Library

غواړي هغه فکتورونه پیداکړي چې څرنګه کارکوونکو ته جرت ورکړی چې خپل ځانونه دسازمان دموخو دلاسته راوړلو لپاره وقف کړي.

دڅېړنې څخه لیدنه:دموضـــوع ټاکل---څېړنیزه پوښـــتنه پیداکول---تیرولیکنو ته کتنه---فرضـــیه---متحولونو ټاکل---دڅېړنې ډیزاین ټاکل---معلوماتو ټاکل او دنمونې ټاکل---دمعلوماتو پروســـیس او تحلیل---دڅېړنې لیکل. ۱-دڅېړنې موضــــوع ټاکل: دڅېړنې پیل دموضـوع ټاکلو څخه کیږي*څېړنه کې موضـوع ټاکل مهمه برخه ده او همدغه برخه نورې برخې متاثره کوي*څېړنه کې دموضوع ټاکل یوه ستونزمنه برخه ده*څېړونکی باید موضوع ټاکلو وخت کې دموضوع پراخوالی په نظر کې ونیسي*څېړونکی باید داسې موضوع وټاکې چې لیوالتیا ورسره ولري*دڅېړنې موضـوع چې څومره روښـانه او مشخصـه وي په هماغه اندازه ښـه وي*څېړونکی دموضـوع ټاکلو کې باید اخلاقي اړخ ته یې پاملرنه وکړي*څېړنه کې هڅه وشــــي چې نورو ته یې زیان ونه رســــیږي. دڅېړنیزو اخلاقو پیژندنه: څېړونکی دڅېړنې پرمهال داسې رویه خپله کړي چې دخلکو حقوق په پام کې ونیسي او هغوی زیانمن نشي دارویه څېړنیزو اخلاقو په نامه یادیږي. دڅېړنې عمومي اصول: څېړنه : دځینو اصولو تابع ده او پرمختللو هیوادونو کې دغه اصــول عبارت دي له:۱-نورو ته احترام۲-دضــرر مخنیوی۳-دبرخوالو معلومات پټ ساتل۴-دبرخوالو خپلواکه ساتل۵-دڅېړونکي روغتیا۶-که چیرې دوهم لاس معلومات څخه ګټه اخلي نو دامعلومات باید دقانوني لارو څخه ترلاســـه کړي۷-څېړونکی باید دادبې غلا څخه مخنیوی وکړي.څېړنیزه ســـتونزه : هرهغه څه چې ته یې په هکله څېرنه کوي یا هغه ادعا چې ته یې ثابتول غواړې یا هغه پوښـــتنه چې ته یې ځوابول غواړې څېرنیزه ستونزه ده یا ==هغه ستونزه چې ته یې په اړه څېړنه کول غواړې څېرنیزه ستونزه ده چې همدغه ستونزه ستا دڅېړنې دموضوع محتوا برابروي*ستونزې ته باید خپل فکر کې جوړښـت ورکړي ترڅو راتلونکو پړاوونو لپاره یو سـمه لاره خپله کړي. دڅېرنېزې ســـتونزې اهمیت:۱-څېړنې پروســـه کې مهم کار دڅېړنې دســـتونزې جوړښـــت برابرول دي دا داســـې مثال لري لکه : مخکې دســـفر ځان ته موقیعت معلومول.۲-که څېړنه کې په څېرنیزه ســـتونزه زیات فکر وشـــې په هماغه اندازه ښـــه راځي۳-که ته غواړې یوه ستونزه حل کړې نو دامهمه ده چې په ټوله معنا ستونزه وپیژنې۴-څېړنیزه ستونزه چې کله ؟؟؟نودازمونږ دڅېرنې په نورو برخو کې همکاري کوي لکه: کوم ډول څېړنه وکړو او کوم ډول ستراتیژي پکاروا چوو. دیوې ښې موضـوع ټاکل: ۱-دیوې ښـې موضـوع ټاکل دڅېړنې لپاره دحالاتو پورې اړه لري۲-که دپوهنتون محصـل یاسـت دتحصـیلي دیپلوم ترلاسـه کولو لپاره څېرنه کوی نو داسـې موضـوع باید وټاکې چې داړوند پوهنتون شـرایط پوره کړي۳-موضـوع باید دمحصـل دمسـلک مطابق وي۴-دڅېړنې موضـوع لپاره باید مالي امکانات او مناسب وخت په پام کې ونیسي ۵-اکثره څېړونکي وایي چې دڅېړنې لپاره ښه موضوع هغه وخت شــونې ده چې کله روښـــانه څېرنیزه پوښـــتنه او روښــــانه موخې ولري. دڅېړنیزي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستونزې په ټاکلو کې دپام وړ ټکي۱-ليوالتيا: څېړنيزې ستونزې ټاکلو وخت کې څېړونکی بايد خپلې ليوالتيا وګورې چې ايا دغه موضوع کې ليوالتيا لري که نه۲-څېړونکي سره بايد دڅېړنې دپروسې په اړه په زياته اندازه معلومات پراته وي. ترڅو وکولای شي چې ځان سره دغه څېړنه انځورکړي چې څومره وخت او څرنګه يې پای ته ورسوي۳-دمفکورې اندازه کول: کله چې څېړونکی کومه څېړنه ترسره کوي بايد دهغې مفکورې داندازه ګيرئ او شاخصونو په اړه معلومات ولری۴-دتخصص کچه: داچې څېړونکی په غاړه ده نو بايد څېړنه په خپله سرته ورسوي که څه هم لارښود استاد ورسره مرسته کوي۵-معلوماتو شتون: څېړونکی بايد داړوند ستونزې معلوماتو دراجمع کولوفکرمند وسي ۶-اخلاقي موضوعات:څېړونکی بايد څېړنه کې اخلاقي اړخ په پام کې ونيسي . دڅېړنې موضوع ټاکل: کومار دڅېړنې دموضوع ټاکلو لپاره لاندې اووه مرحلې ښودلي دي۱-هغه ساحه چې ته په کې دخپل مسلک له مخې ليواله يې هغه وټاکه۲-لمړي قدم کې مو يواځې دخپلې خوښې موضوع وټاکله ،په دې برخه کې اوس هغې پورې تړلې کوچنې برخې ديو لست په بڼه ترتيب ول۳-دغه مرحله کې دخپلې ليوالتيا له مخې دلست شوو ستونزو کوچنيو موضوعاتو څخه يوه موضوع ټاکو۴-دې مرحله کې دڅېرنيزې پوښتنې راولاړول دي ۵-دموخو تشکيلول (برابرول) چې هغه څېړنه دکوم هدف لپاره ترسره کوو. څېړنيزه پوښتنه او څېرنيزې موخې ترمنځ فرق دادی چې څېرنيزه پوښتنه هغه پوښتنه ده چې په څېړنه کې ورته ځواب ويل کيږي او هماغه سوال الفاظو ته بدلون ورکوي او بيانيه شکل ته يې اړول موخې دي۶-دې برخه کې دخپلې څېړنې اړوند سرچينې ګورو معنا وخت، او مالي امکانات لرم او که نه لرم ترڅو دغه څېړنه ترسره کړم۷-دې برخه يو ځل بيا پورته ټوله پروسه وګوری که مو پوره اندازه منابعو او نوره کومه ستونزه نه وه. نو ځان څخه بيا وپوښته چې ايا زه حقيقي توګه ليواله يم چې دغه څېړنه ترسره کړم . ايا زما لپاره دغه منابع بسنه کوي. دغو پوښتنو ته په حقيقي بڼه ځواب ترلاسه کړی که ځواب مو منفي وه نو دڅېړنې پوښتنو ته بيا کتنه وکړه. دڅېرنيزې پوښتنې ټاکل (پيداکول)دڅېړنې موضوع ټاکلو وروسته دموضوع اړوند څېړونکې لخوا څېرنيزه پوښتنه راولاړيږي *دڅېړنې پوښتنه هغه پوښتنه ده چې څېړونکی يې په خپله څېړنه کې ځوابول غواړي*څېرنيزه پوښتنه څېړنه کې مرکزي نقش يا رول لري*څنګه چې څېړونکی پوښتنه رامنځ ته کوي بايد خپلو منابعو او په نښه شوو معلوماتو ته وګوري له هغې وروسته دې پوښتنه رامنځ ته کړي . څېړونکی دڅېړنې په وخت کې لاندې نقاط په نظر کې ونيسي ۱-دڅېړنې لپاره سمه موضوع ټاکل: داسې موضوع وټاکي چې زړه راښکوونکې، جالبه او ټولنې ته يې ګټه ورسيږي۲-که علمي رتبې ترلاسه کولو په موخه وي نو بايد همغه پوهنتون شرايطو ته په کتو موضوع وټاکي۳-څېړنه بايد روښانه وي۳-تيروليکنو ته کتنه: ۱-تيروليکنو ته کتنه دڅېړنې هغه برخه ده چې څېړونکي ته دڅېړنې موضوع په اړه ژور معلومات ورکوي۲-تيروليکنو ته کتنه داګټه لري چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دڅېړنې دمیتودونو په اړه نقل ورکړي او ستا په میتود کې چې کومه نیمګړتیا وې هغه درته په ګوته کړي ۳-پخوانیو لیکنو لوستل څېړونکي سره مرسته کوي چې ایادامو ضوع دڅېړنې وړده که نه ده۴-تیرو لیکنو ته کتنه څېړونکي ته یوه روښانه لارښوونه کوي چې دغه څېړنه کوم محدودیت لري۵-اکســـفورډ په قاموس کې (لټریچر)دوه معناګانې لری۱-دادبیاتو په معنا سره ۲-په یو ه مشخصــه موضـوع کې چاپ او لیکل شوو معلوماتو ته وایی۶-تیرو لیکنو ته کتنه په دوو برخو کې کارول کیږي۱-دپروپوزل په مهال۲-څېړونکی دلیکنو په برخه کې تري کاراخیستل کیږي. تیرولیکنو ته د کتنې ګټې۱-څېرنیزه موضوع روښانه کوي۲دڅېړنې میتودولوژي ښــه کوي۳-تیرولیکنو ته کتنه څېړونکي ســره مرســته کوي چې ټاکل شــوې موضـــوع دڅېړنې وړده او که نه ده .څرنګه تیرو لیکنو ته کتنه وکړو. تیرو لیکنو ته دکتنې په موخه په اړونده برخه کې دنورو لیکوالانو لیکنې خلاصــــه کول دي چې په دې برخه کې لاندې چارې وړاندې شوي۱-دکومې ژبې دلیکنې څخه ګټه واخلم انګلیش،دري ، عربي *زما موضوع کوم مضمون پورې اړه لري حسابدارۍ مدیریت، او که عامه اداره*موضوع کومې برخې پورې اړه لري، دولتي که خصوصي یا صنعتي یا سوداګریز*جغرافیایي سرحد داسیا که افغانستان ختیځ که لویدیځ*دنشر موده دتیروڅو کالو لیکنې راوخلی۲-دوهم قدم کې ټاکلې موضوع په اړه مهم ټکي په ګوته کړی--۱-لکه دموسمونو تاثیرات په جرایمودغه موضوع کې موسمونه او جرایم مهم ټکي دي۳-کله چې موضوع کې مهم ټکي په ګوته شو نو بیا دې اړونده مواد پیداکړي چې دې کې تیرو لیکنو ته توجه وکړي چې تیرو لیکنو ته دکتلو لپاره زیاتې سرچینې شتون لري لکه:۱-درسي کتابونه۲-جورنالونه۳-علمي ویب پاڼې۴-تیز سونه. درســي کتابونه یو له شــو منابعو څخه دي۴-دلټون طریقه: په انټرنیټ کې دخپلې ټاکل شــوې موضــــوع لټول*که په کتابونو کې دموضــــوع لټول غواړی نولمړی خپله موضــــوع پوره ولټوی*که جورنال څخه ګټه اخلی لمړی مشــــخص جورنال خلاص کړه په هغې کې لمړی پوره موضوع ورکړی که ونشوه، بیایې مهم ټکي ولټوه ترڅو ټاکل شوې برخه موضوعات پیداکړی ۵-اکثره څېړونکي دنورو څېړونکو پوښــتنه کوي چې څومره علمي څېړنې راجمع کړي، دعلمي څېړنو راجمع کولو لپاره کوم معیار نه دی ټاکل شـــوی خو بیا هم باید دومره زیات نه وي چې راټولول یې امکان ونه لري او نه دومره کم وي چې یو یا دوه لیکنې وي. خو ځینو کتابونو یې حد تر ۵۰ پورې ښـــودلی دی*کله دې چې دغه لیکنه پیداکړه الف احمد لیکنه ب محمود لیکنه چې دغه برخه ببیلو ګرافي په نوم یادیږي. ۶-ورپســـې دي راټولې شــوي مقالې او لیکنې له نظر څخه تیرې کړي چې انګلیســې کې ورته ســکیمینګ وایي۷-بیادهرې مقالې اړونده برخې له ځان سـره یاداشـت کړی--سـکیمینګ دراټولو شـولیکنو او مقالو څخه مطلب نقاط یا دموضـوع مطابق نقاط اخیستل عبارت دسکیمنګ څخه دی.کله مو چې راټولې شـــوې مقالې او لیکنې له نظر څخه تیرې کړې بیادهرې مقالې اړونده برخې په لاندې ډول سـره یاداښـت کړی. ببیلوګرافي یاداشـول: په دې برخه کې دمقالې کتاب او نورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

برخو په تړاوو او هغه مکمل معلومات چې دنشر په برخه کې ترې کار اخیستل کیږي. هغه باید ولیکل شي که مقاله وي نو دلیکوال نو م دلیکوال دکورنۍ نوم دنشر تاریخ ولیکل شي. که کتاب وي دکتاب اړوند معلومات له ځان سره ولیکې په دغه برخه (ای پي ای)apaډیزاین څخه ګټه واخلئ۲-دمتن لنډه خلاصه: هرڅه چې لولی په هغې کې اړونده برخې یاداښت په بڼه ترتیب او دهغې خلاصه ولیکئ او دا دوخت سپما او زیاته مرسته کوي .نوټ: چې دې سره اړوند موضوع په اسانۍ سره پیداکولای شو۳-تکمیلوونکي معلومات : : په دې برخه کې دلیکنو زیاتې معلومات لکه دکتاب د(ای بي اس این)isbnنمبر اوداسې نور ځان سره ثبت کړئ ددې کارګټه داده چې که انلاین کتاب پیداکول غواړی نو په اسانۍ سره پیداکیږي*دخلاصه کیدو وروسته په منظمه توګه جوړښت ورکړه چې همدغه پروسه چې دې حل کړه دي ته دتیرولیکنو کتنو وایي چې دڅیړنې پروپوزل او دمقالې لیکنه کې ترې ګټه اخیستل کیږي.دلیکلو ارزیابې خپله کیږي.داچې انټرنیټ په واسطه کولای شو چې دیو موضوع په اړوند په لسګونو مقالې یا موضوعات لاس ته راوړو څیړونکی به څنګه وپوهیږي چې اړونده موضوع یا مقاله زما دټاکل شوېموضوع مطابق ده دپورته پوښتنې لپاره کوم معیار نشته خو بیا هم داسې ټکې شته چې لیکوال سره همکاري کوي چې په لاندې ډول دي ۱-کله چې کومه موضوع لولی نو لومړی دخپلې موضوع پوښتنه او موخو ته وګوره بیا له هغې وروسته موضوع ته وګوره که داموضوع ستا دټاکل شوې موضوع او موخو سره ورته یا نږدې وي نو ویې لوله او که ستا دموضوع مطابق نه وي نوبیا مه لوله۲-که څیړونکی په دې ونه توانیږي چې کیفیت یې معلوم کړي بیادې دنشر جورنال لټه دې وکړي چې دغه جورنال په کومه کټه ګورۍ کې راځي .دتیرولیکنو په اړه مهم ټکې کوم دي۱-تیرولیکنو په اړه مهم ټکې په لاندې ډول دي ۱-دتیرولیکنو کتنه باید په منطقي ترتیب سره ولیکل شي یعنې هغه په خپل فکر کې انځور اوترتیب یې برابر کړي۲-دلیکلو پرمهال دنورو خلکو دکړنو نقل کول یو اساسي شرط دی که دغه کارونه کړي نو څیړونکی دادبې غلا مرتکب شوی ۳-کله چې دتیرو لیکنو کتنه پای ته ورسیده څو ځله یې ځان سره تکرار کړي ترڅو نیمګړتیاوې ترې ختمې شي ۴-ځینو کتابونو کې بیا دتیرولکینو لپاره یوه نقشه جوړیږي او بیا هغې ته په کتو سره دنقشې منځ برخې راخلي او هغې څخه په لیکنه کې ګټه اخلي *مخکې له دې چې څیړونکی دتیرولیکنو دبرخو په اړه لټه وکړي نو لومړی دی دڅیړنې موضوع موخې او څیړنیزه پوښتنه په روښانه توګه وټاکي او همدارنګه په دې وپوهیږي چې ایا زه ددې توانایي دمالي او بدني اړخه لرم چې دغه څیړنه ترسره کړی *دتیرو لیکنوو کتنه په کیفي څیړنه کې دڅیړنیزې ستونزو دپوهیدو په برخه کې مرسته کول او ددې ترڅنګ دڅیړنیزي پوښتنې او فرضیه ټاکلو کې مرسته کوي همدارنګه دمعلوماتو راټولولو او تګ لاره هم داپه ګوته کوي .دڅیړنې پروپوزل: څیړنیز پروپوزل دڅیړنې یوه مهمه برخه ده*څیړنیز پروپوزل هغه پلان دی کوم چې څیړونکی خپله څیړنه څرنګه ترسره

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي دهغې په اړه معلومات ورکوي.دځېرنې دپروپوزل اړتیا: ۱-یوه روښانه تګلاره دځېړنې لپاره برابروي یعنې ځېړنه چیرته څنګه او څرنګه ترسـره شـي۲-دتاثیرکوونکي دغوښـتنو سـره ورته والی ولري کوم سـازمان لپاره ځېړنه کوي دهغې سـازمان شـرایط په نظر کې ونیسي ۳-دامکان وړ وي: داچې ځېړنه یوه پروسه ده چې نوي شیان پکې پیداکیږي نو کله چې یو موضـوع ډیر جالبه وي وي نوهغې برخه کې دځېړنې عملي کول امکان ونه لري نو همدا وجه ده چې ځېرونکی پروپوزل برابروي پکې داپه ګوته کوي چې دغه ځېړنه کې دکوم میتود څخه کار اخیسـتل شـوی یا واخلي.دپروپوزل دلیکلو برخې: داچې پروپوزل څرنګه ولیکل شـي په دې تړاوو دوه جوړښتونه شتون لري۱-هغه جوړښت چې په نړیواله کچه ترې ګټه اخیستل کیږي اوشوي ده۲-هغه جوړښتونه چې هرسازمان دځان لپاره بیل بیل جوړ کړي وي. نوټ: هغه پروپوزل چې په نړیوالو انګلیسـي کتابونو کې ترې یادونه شـوي هغه په خپل وجود کې دعنوان-تایید –ځېرنیزه پوښتنه او موخه میتودولوژي –تقسیم اوقات –اواخځلیکونو برخې هریوجلاجلا تشـریح کوي. همدارنګه دځېړنې عنوان او نوم باید سـاده او لنډ وي همدارنګه ځېرونکی هڅه وکړي چې داسې نوم ځېړنې ته ورکړي چې لوسـتونکو پام ځان خوا ته راوړوي او دې ته اړ شـي چې ویې لولي . میتودولوژي *دځېړنې پروپوزل کې دمیتودولوژي برخه ډیره مهمه ده*دې برخه کې هغه معلومات وي چې څرنګه دغه ځېړنه ترسـره کړم دکوم میتود څخه ګټه واخلم *همدارنګه په دې برخې کې هغه معلومات وي چې څرنګه معلومات راټولوي او څرنګه یی پروسـیس کوي*ددې لپاره چې دغه برخه سـمه اوسـي نو ځېرونکی دځېرنیز ډیزاین –ګډوانوالو شـمیر-اخلاق اړخ او تګ لاره ټول روښـانه کول غواړي. تقسـیم اوقات دپروپوزل په دې برخه کې ځېرونکی دخپلې ځېړنې وخت مقابل لورې ته وړاندې کوي چې دغه ځېړنه دومره وخت په برکې نیسي.لګښت ؛په دې برخه کې ځېرونکی دکوم سـازمان لپاره ځېړنه کوي یا داسـي ارګان وي چې ځېړنې مقابل کې ځېرونکې تـه مزد ورکوي نو ځېرونکی بـاید لګښـت منظم لسـت برابر کړي.اخځلیکونـه: برخـه: *پروپوزل اخرنی برخـه اخځلیکونـه دي*ځېرونکی دکومو منـابعو څخه ګټه واخلي هغه باید دلته ذکر کړي.کله چې ځېرونکی دخپلې ځېړنې لپاره پروپوزل برابروي دلاندې نیمګړتیاوو له کبله نه قبلیږي.۱-موخه روښـانه نه وي: کله چې پروپوزل کې دځېړنې موخه او هدف روښـانه نه وي دمقابل لوري لخوا نه قبلیږي۲-کله چې دبیا ټاکل شـوی میتود اواړونده موضـوع ترمنځ توافق سم نه وي معنا داچې---که دغه میتود وکارول شي نو ځېړنه به سمه نه وي۳-کومه موضوع چې ټاکل شوي وي هغه ډیره پراخه وي نوپه ټاکلې وخت کې داناشونې وي چې په اړونده برخه کې ځېړنه وکړي یا ==کوم تقسیم اوقات چې جوړشـوی وي حقیقت څخه لري وي لکه په یومیاشـت کې دافغانسـتان دولایتونو څخه لومړني لاس معلومات راټولول۴-په ځینو پروپوزلونو کې دمعلوماتو راټولولو تګ لاره سمه نه وي روښانه شوي او هم معلوماتو تحلیل په اړه سم معلومات نه وي راټول شوي چې داهم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دپروپوزل دنه قبليدو سـبب ګرځي. دمتحولونو ټاکل (تشـخيصـول)دمتحولونو ټاکل په څېړنه کې يوه اړينه او مهمه برخه ده دمتحولونو درامنځ ته کولو پروســـه په دواړو کمي او کيفي څېړنو کې شـــته خو په کمي څېړنه کې نظر کيفي ته يو څه زيات کارول کيږي. دمتحول او مفکورې ترمنځ فرق مفکوره خپلـه يوه ذهني انځور يـا درکونـه ده۲-دمفکورې او متحول ترمنځ فرق په اندازه والې کې دی کله چې يوه مفکوره اندازه شــي متحول ترې جوړيږي۳-مفکور ترهغې نه اندازه کيږي چې متحول ترې جوړ نه شــي چې متحول بيا داندازې وړدی . متحول : دڅېړنې دبرخوالو هغه ځانګړنه ده چې مختلف قيمتونه اخلي لکه جندر بشـــځه او نر دوه قيمتونه دي چې دجندر متحول يي اخلي)عمر عايدات او داســـي نور*يا متحول هغه مفکوره ده چې داندازه کيدو وړ وي *هرمتحول بايد حد اقل دوه قيمتونه واخلي*متحولونه يوائې داندازه کيدولپاره نه کارول کيږي بلکې داهمغه برخه ده چې څېړونکی په کې لاس وهنه هم کولای شــي. يو څېړنه کې څو متحولونه شـتون بايد ولري ځواب: دمتحولونو تعداد هره څېړنه کې دبلې سره فرق کوي چې دغه تعداد هره څېړنه کې دڅېړنيزې موضوع پورې اړه لري کله چې څېړونکی موضـوع وټاکي نوهغې وروسـته دي فکر وکړي چې کوم شـيان دی چې په ترلې متحول تاثير اچوي له هغې وروســـته دي همغه متحولونو په اړه معلومات ورکړل شـــي. لنډ دول: دمتحولونو تعداد دڅېړنې دموضـــوع تابع دی په دې معنا که يوه موضـــوع دوه متحوله لري خو بله لس متحولونه لري نو څېړونکی بايد هڅه وکړي چې اړونده موضـــوع پورې ترلي متحولونـه پـه نظر کې ونيســـي . کـه پـه کومـه څېړنـه کې دمتحولونو تعداد زيات يا کم شــي نوسـتونزه به يي څه وي؟ ځواب داچې څېړونکی غواړي حقيقت ته ځان ورســوي نو که چيرته دمتحولونو تعداد زيات شـــي نواصــلي ځواب څخه کم راځي چې دغه کار دواقعيت دکم اټکلولو سـبب ګرځي خو که دغه تعداد داصـلي حالت څخه کم شـي نو دنورو اټکلونو سـبب ګرځي چې داکار په هغه وخت کې صـورت نيسـي کله چې دوه متحولونه خپل منځ کې يو بل سره خپل منځي اړيکه ولر ي نوټ: کله چې يوه څېړنه کې دمتحولونو شمير زيات وي په همغه اندازه څېړنه او دمعلوماتو تحليل سخت وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

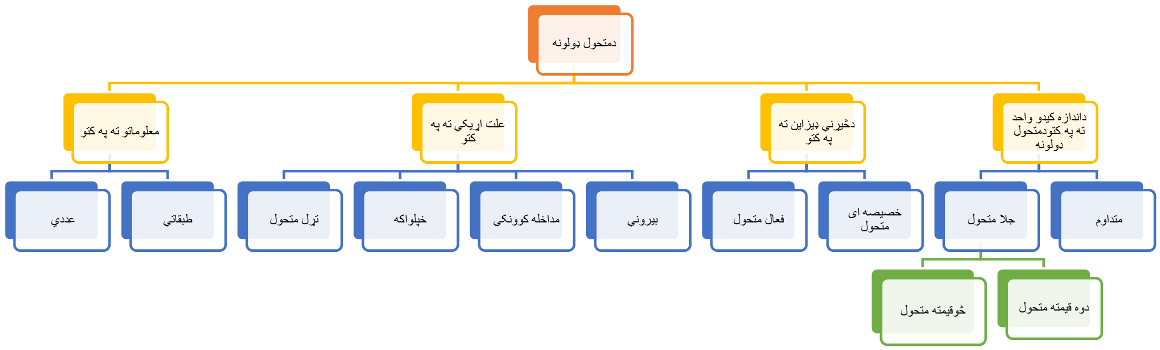

داندازه کیدو واحد ته په کتو دمتحول ډولونه: ۱-متداوم پرله پسي متحول:هغه متحول دی چې اعشـــاریه لرونکي اعداد په خپل وجود کې قبلوي۲-جلا متحول : هغه متحول ته وایی چې خپال وجود کې اعشــاریه دارقیمتونه نه اخلي لکه جندر کې څیړونکې نشــي لیکلای چې نیم ســـړی چې جلامتحول بیا په دوه ډوله دی۱-دوه قیمته متحول: هغه متحول ته وایی چې خپل وجود کې فقط دوه قیمته اخلي لکه سړی ښځه هوا اونور۲-څوقیمته متحول : هغه متحول دی چې په خپل وجود کې څو قیمتونه اخلي لکه ذده کړي دولسم ،لیسـانس ،ماسـتري، او داسـي نور.۲-دخیرنـي ډیزاین ته په کتو دمتحول ډولونه۱-خصیصه اي متحول: هغه متحول دی چې څیړونکی په هغې کې لاس وهنه نشـــي کولای چې دغه متحولونه اکثره دخپلواکه متحول په توګه پیژندل کیږي.لکه جندر عمر۲-فعال متحول: هغه متحول ته ویل کیږي چې څیړونکی په هغې کې لاس وهنه کولای شـــي اویا هغه کنترولولی شـــي۳-معلوماتو ته په کتو دمتحول ډولونه: ا-په دوه ډوله دي چې څینو کې دکمي او کیفي متحول په نوم هم یادشـــوي۱-طبقاتي متحول: هغه متحول چې دیو ګروپ یا یوه کټګورئ څانګړنو پورې اړه لري مثال: دهو او نه پوښـــتنو ته ځواب ویل۲-عددي متحول : عبارت له هغه متحول څخه ده چې په هغه کې معلومات په عددي ډول وي. لکه ، دبازارموندني دلګښـــت تاثیرات په تولیدباندې ۴-دعلت اړیکي ته په کتو دمتحول ډولونه : په څلور ډوله دی۱-بیروني متحول: هغه متحولونه دي چې په شـــکل داشـــکالو خپلواک متحول دتاثیر لاندې راولي او اغیز پرې کوي لکه چاپیریال، هوا او داســـي نور۲-مداخله کوونکی متحول: هغه متحول دی چې خپلواکه او تړلي متغییرو ترمنځ اړیکه رامنځ ته کوي۳-خپلواکه متحول: هغه متحول دی چې کوم په یوه پیښـــه حالاتو کې دبدلون راوستلو مسولیت په غاړه لري*خپلواک متحول دتغییر کوونکي متحول په نوم هم یادیږي*کومه څیرنه کې چې خپلواک متحولونه زیات وي په همغه کچه (نیوکې)کچه هم کم

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي خو خپلواکه متحول باید په تړلي متحول تاثیرات ولري مثلا(سوداقتصادي وضعه،کورنۍ تربیه،دخپلواک متحولونو مثالونه دي)۴-تړلی متحول(حاصل متحول)هغه متحولونه دي چې په یوه علمي څیړنه کې دنورو شیانو تغییرات په همدې متحول کې کتل کیږي. تړلي متحول: ته ځکه تړلی متحول وایی چې داخپلواکه متحولونو پورې تړلی وي یا په یوه علمي څیړنه کې پیښه باید یو ه همدغه تړلي متحول تشکیلوي مثال دکارکوونکو مزد دجرایمو کچه داتړلي متحولونه دي. دمتحولونو داندازه ګیرۍ –خپله اندازه کول هغه پروسه ده چې دیو شي اندازه او کمیت په کې پیداکیږي*داندازه کولو نه هدف دلته نومرې(عدد) ورکول دي داچې مونږ دوه ډوله متحولونه لرو یو هغه چې مفعولي شــکل لري په اســانۍ ســره اندازه کیږي. او بل خلکو کې دفاعي بڼه لري اندازه کول یي ســـخت وي نو ددې لپاره لمړی مفکوره په وړو برخو ویشـــوو او هغه وړو برخو ته عناصـــر پیداکوو او په داســـې ډول یي رامنځ کوو چې دښکاره کیدووړ وګرځي*ځینې شیان په اسانۍ سره عدداخلي لکه لوړوالی یا وزن خو ځیني نوریي دعدد په بڼه نه وي لکه (ښـــځه یا نر)نو اوس کله چې متحول په معیاري بڼه عددنه اخلي هغه ته مونږ دلیکنو داصـــولو له مخې دمعیار په مټ نومرې ورکوو دمفکورې داندازه کولو لپاره څلورمرحلې شـتون لري ۱-مرحله:خپله مفکورې رامنځ ته کول په دې برخه کې څیړونکی دخپلې موضوع په اړه پوهه ترلاسه کوي چې په مفهوم یي پوه شي.۲-قدم دهمدغه ټاکل شـــوې مفکورې بعدونه وټاکه: دې برخه کې څیړونکی فکر کوي چې کوم شـــیان دغه مفکورې ســـره پیوســـته دي۳-دبعدونو دمشـــخصـــولو وروســـته داندازه کولو په خاطر غنام (شاخصونه)رامنځ ته کول: شاخصونه: هغه مشخص پوښتنې مقیاسونه دي په کوم سره چې ځواب ورکوونکي پوهه اونظریات اندازه کیږي.۴-په تعلیمي جوړشـــــت کې ذده کړې یوه مهمه مفکورو څخه ده نوددذه کړې مفکوره باید په بعدونو وویشـــــو لکه۱-پوهه۲-دغه پوهه ځان ســـره ســـاتل۳-دغه ســـاتل شـــوې پوهې څخه په عمل کې ګټه اخیســـتل. داندازه کولو مقیاســـونه: مقیاس یوه وســـیله یا میکانیزم دی چې دیومتحول په داخل کې دوګړو او شـــیانو توپیرونه راپه ګوته کوي چې له یو بل ســـــره څومره فرق لري*څیړونکی په مختلفو لارو کولای شي چې متحول اندازه کړي لکه: نومول شوی مقیاس : ترتیبي مقیاس –وقفه لرونکی مقیاس او نســـبتي مقیاس*نومول شـــوی مقیاس او ترتیبي مقیاس دکیفي معلوماتو لپاره او فاصله لرونکی او نسبتي مقیاس دکمي معلوماتو لپاره په کاروړل کیږي نومول شوی مقیاس : یو دســاده ســیســتمونو دمقیاس څخه شــمیرل کیږي*په دغه اندازه ګیرۍ کې څیړونکی یو متحول په دوه ډلو او برخو ویشـــې او هرې برخې ته ؟؟دلیبل په بڼه ورکوي ورکوي ترڅو هغه وپیژني نومول شوی مقیاس کې کیفي معلومات په کمي معلوماتو بدلوو*دامقیاس دیوشي اړیکه دبل شـــي ســـره نه ښـــایي فقط ددوه برخو توپیر لپاره رامنځ ته کیږي۲-ترتیبي مقیاس :*داترتیب دصـعود څخه دنزول دښــه نه دخراب په لور دلوړ څخه دټیټ په لور او په داســي نورو طریقو ســـــره ترتیبیږي.*ترتیبي مقیاس کې دمیډیان څخه کاراخیســـتل کیږي۳-وقفه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لرونکی مقیاس په دغه اندازه کې دڅیرونکي دبرخو ترمنځ داصـــولو له مخې مســـاويانه اندازه يو فاصـــله يا وقفه ټاکي*په دغه مقیاس کې دپیل اوپای ټکی معلوم او هره برخه يي په مســـاوي برخو تقسـيم شــوي وي همدارنګه په دې مقیاس کې دجمع او تفريق عملیه ســرته رسـیږي .نسـبتي مقیاس: *دغه میتود کې اندازه دتناسـب په واسطه ټاکې *په دغه مقیاس کې احصـــايوي ازمايښـــتونه ترســـره کیږي*دغه مقیاس دنومول شـــوي ترتیبي وقفه لرونکی مقیاسـونو دمیتودونو په ګټه اخیسـتو رامنځ ته شــوي. فرضــيه جوړول : عمومي معلومات .دفرضـــيې څخه يواځې په کمي معلوماتو کې ګټه اخيســـتل کیږی۲دفرضـــيې څخه موخه دڅیړنیزې ستونزې واضح کول او مشخصول او په هغې باندې تمرکز کول دي۳-په څیړنه کې يو يا څو فرضـــيي رامنځ ته کولای شـــو . فرضـــيي دګومان په مټ رامنځ ته کیږي. دفرضـيي تعريف: فرضـيه دجمعیيت دپراميترو په اړه ادعا يا انګيرنه ده : يا فرضـيه ديوې پيښـې اړيکې اوحالاتو په اړه يو ګمان –انګيرنه ، شـک يا يو نظر دي کوم حقیقت يا واقعيت چې ترديې دمه تاته معلوم نه وي دفرضـــيي اهميت په لاندې ډول دی ۱-فرضـــيه څیړنیزه ستونزه روښانه او مشخصوي۲-دفرضيي رامنځ ته کول څیړونکي سره مرسته کوي چې کوم ډول معلومات راټول او کوم ډول معلوماتو راټوللو څخه ډډه وکړو۴-دفرضيي رامنځ ته کول دڅیړنې اهميت لوړوي دفرضـــيي ځانګړتیاوی۱-فرضـــيه بايد روښـــانه او دقيقه وي څیړونکی بايد هڅه وکړي چې فرضيه داسې ترتیب کړي چې دپوهيدو وړوي ۲-فرضيه بايد دازمايشـت وړوي څیړونکی بايد فرضـيه داسـې ترتیب کړي چې دازمايلو وړ وي۳-فرضـيه بايد مشـخصـه وي څیړونکی بايد دا هڅه وکړي چې فرضـيه وړه اومحدوده کړي۴-فرضـيه بايد دمتحولونو ترمنځ اړيکه په ګوته کړي. دفرضـــيي ډولونه۱-جهت لرونکې فرضـــيه : عبارت دهغې فرضـــيی څخه دی چې دځپلواک متحول تاثیرات يا دارتباط جهت په تړلي متحول باندې معلوم وي يا ===هغه فرضـــيه ده چې ددوه متحولونو ترمنځ اړيکه (مثبته منفي)بيانوي۲-جهت لرونکې فرضـيه : هغه فرضـيه ده چې ديو متحول اړيکه يا توپير دبل سره ښايي خو دمتحولونو لار ې نه په ګوته کوي.

پای

۶/۵/۱۴۰۱نیټه

ماسپښنین مهال

يارمحمد شیرزی

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library